

Strategia rozwoju gminy Pakość na lata 2014-2024

Pakość, 25 marca 2014 roku

Spis treści

Część I. Diagnoza stanu rozwoju gminy - strategiczne uwarunkowania rozwoju gminy Pakość

Uwarunkowania administracyjne.....	4
Uwarunkowania wynikające z potencjału demograficznego gminy.....	7
Potencjał społeczny gminy – instytucjonalna obsługa ludności i aktywność społeczna.....	12
Walory oraz potencjał przyrodniczy i kulturowy gminy.....	20
Potencjał gospodarczy.....	23
Sfera infrastruktury.....	33
Specyfika i specjalizacja – wyróżniki gminy.....	38
Zestawienie inwestycji komunalnych na terenie gminy w latach 2005-2013.....	40
Podsumowanie diagnozy stanu.....	50

Część II. Wizja rozwoju gminy Pakość i założenia realizacji Strategii

Synteza uwarunkowań rozwoju gminy Pakość.....	52
Analiza SWOT.....	54
Prognoza demograficzna jako podstawowe uwarunkowanie rozwoju gminy w kolejnych latach.....	55
Najważniejsze potrzeby rozwojowe gminy – identyfikacja wyzwań.....	56
Misja i wizja rozwoju gminy.....	58
Cele i kierunki rozwoju gminy.....	61
Realizacja ustaleń strategii.....	88
Monitoring realizacji ustaleń strategii.....	102
Podsumowanie prac nad strategią.....	108

Projektant Strategii
mgr Adam Stańczyk

Wszystkie zestawienia tabelaryczne i wykresy o charakterze statystycznym, jeżeli nie zaznaczono inaczej – opracowano na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (www.stat.gov.pl)

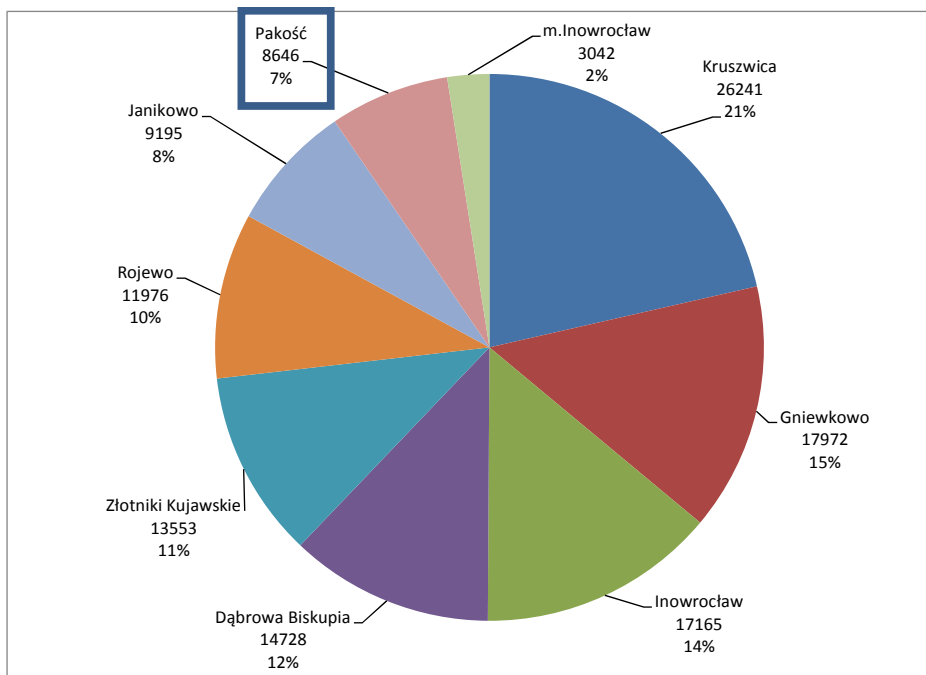
Strategia rozwoju gminy Pakość na lata 2014-2024

część I

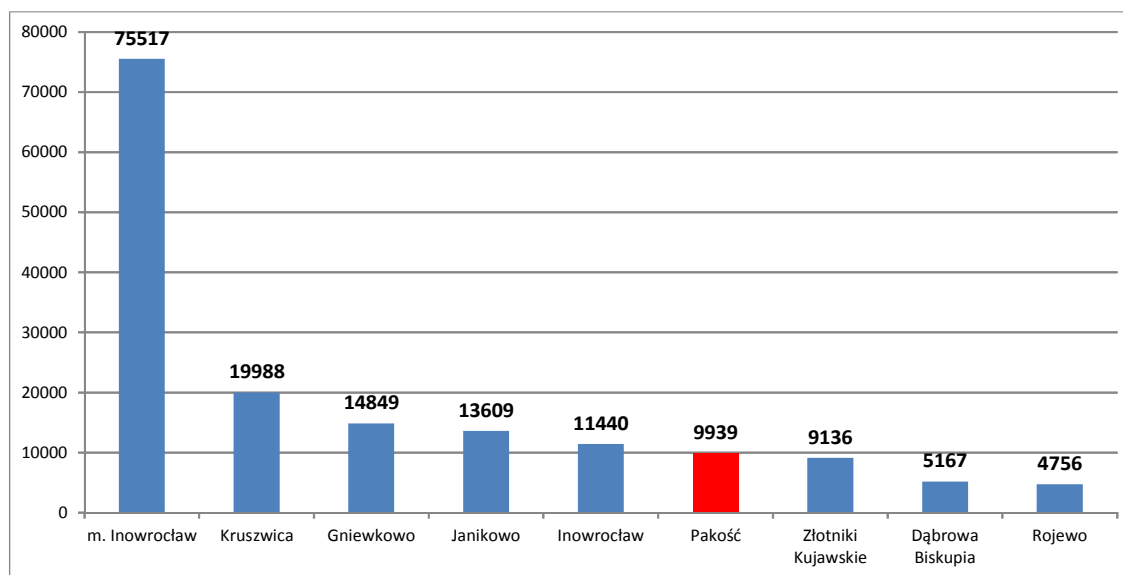
Diagnoza stanu rozwoju gminy - strategiczne uwarunkowania rozwoju gminy Pakość

UWARUNKOWANIA ADMINISTRACYJNE

1. Gmina Pakość jest jedną ze 144 gmin województwa kujawsko-pomorskiego. Leży w powiecie inowrocławskim, w jego zachodniej części – graniczy zarówno z gminami powiatu inowrocławskiego, jak i znińskiego i mogileńskiego.

Rys. Struktura wielkościowa gmin powiatu inowrocławskiego (powierzchnia gmin w ha)

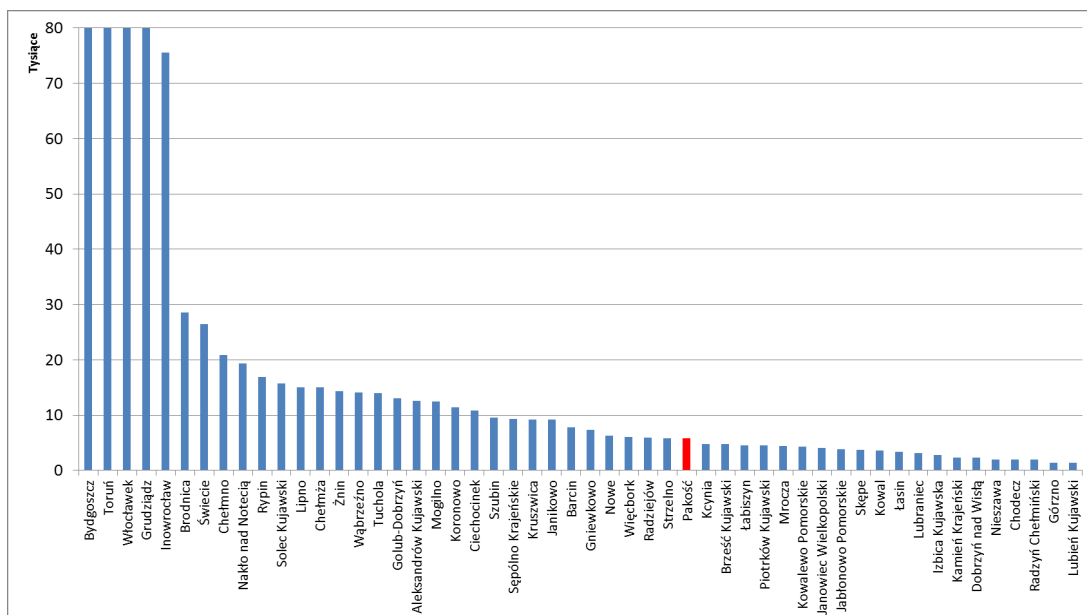

Rys. Liczba ludności gmin powiatu inowrocławskiego

Tab. Liczba ludności gmin powiatu inowrocławskiego (2012)

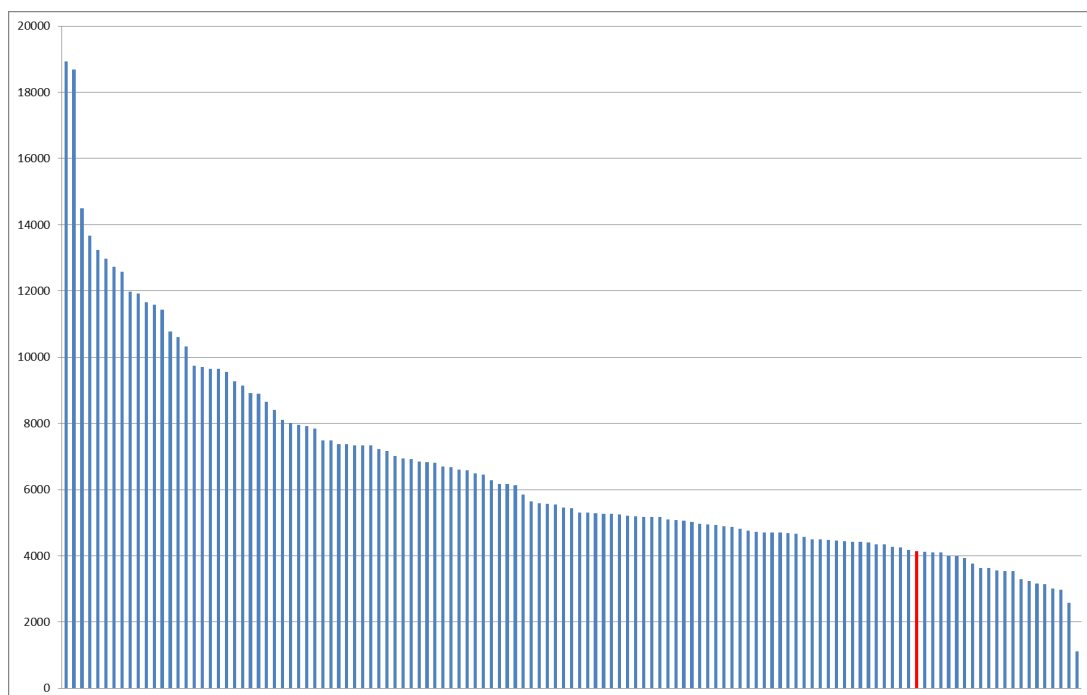
Jednostka	w ujęciu miasto / wieś		w ujęciu gmin	
	liczba ludności	% udział ludności	liczba ludności	% udział ludności
m.Inowrocław	75517	45,9	75517	45,9
gm. Dąbrowa Biskupia	5167	3,1	5167	3,1
Gniewkowo - miasto	7368	4,5	14849	9,0
Gniewkowo - obszar wiejski	7481	4,6		
gm. Inowrocław	11440	7,0	11440	7,0
Janikowo - miasto	9145	5,6	13609	8,3
Janikowo - obszar wiejski	4464	2,7		
Kruszwica - miasto	9214	5,6	19988	12,2
Kruszwica - obszar wiejski	10774	6,6		
Pakość - miasto	5790	3,5	9939	6,0
Pakość - obszar wiejski	4149	2,5		
gm. Rojewo	4756	2,9	4756	2,9
gm. Złotniki Kujawskie	9136	5,6	9136	5,6
POWIAT	164401	100,0	164401	100,0
POWIAT WIEŚ	57367	34,9		
POWIAT MIASTA	107034	65,1		
udział gminy Pakość				
w ludności ogółem	6,0			
w ludności miejskiej	5,4			
w ludności wiejskiej	7,2			

2. Jest jedną z 35 gmin miejsko-wiejskich i wprawdzie pod względem liczby mieszkańców (9,9 tys.) lokuje się na 44 pozycji, jednak zarówno miasto, jak i tereny wiejskie należą do słabo zaludnionych na tle województwa. Miasto Pakość liczy 5790 mieszkańców i zajmuje 32. pozycję wśród 52. miast województwa, a obszary wiejskie – 4149 i zajmują 107. pozycję wśród 127 obszarów wiejskich (rozumianych jako gminy wiejskie i wiejskie części gmin miejsko-wiejskich).
3. W powiecie inowrocławskim, wśród 9 gmin, gmina Pakość zajmuje 6 miejsce pod względem liczby mieszkańców, przy czym Pakość jest najmniejszym miastem powiatu (i ustępuje znacznie czterem pozostałym), a gmina liczy też najmniej mieszkańców wiejskich wśród wszystkich gmin powiatu.
4. Także pod względem zajmowanej powierzchni gmina należy do grupy niewielkich. Zajmuje powierzchnię ok. 86,5 km kw. Co daje 105. pozycję w województwie. W powiecie inowrocławskim tylko miasto Inowrocław zajmuje mniejszą powierzchnię – gmina Pakość stanowi tylko około 7% ogólnej powierzchni powiatu.

Rys. Miasto Pakość na tle miast województwa kujawsko-pomorskiego (uwaga - wartości dla 4 miast wykraczają poza skalę).

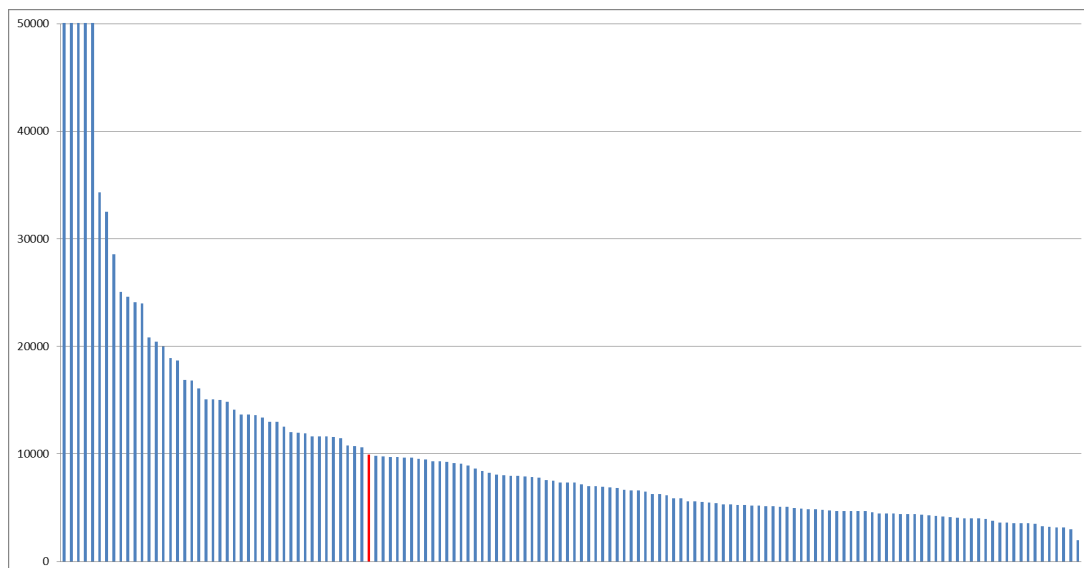
- Gmina leży w części województwa cechującej się gęstą siecią miast. W bliskim sąsiedztwie leży Janikowo, Inowrocław, Barcin. Jest to uwarunkowanie ograniczające rozwój Pakości, ponieważ miasta „konkurują” o mieszkańców wiejskich, stanowiących klientelę dla dóbr i usług przez nie oferowanych, ale korzystne właśnie dla tych mieszkańców wiejskich, którzy w ten sposób mają dostęp do szerszej i bardziej zróżnicowanej oferty.

Rys. Ludność wiejska gminy Pakość na tle 127 obszarów wiejskich województwa.

- Struktura użytkowania gruntów w gminie jest podobna do wielu gmin na Kujawach, ale zasadniczo odmienna od przeciętnej dla województwa. Podobieństwo do gmin sąsiednich wynika z małej powierzchni i znikomego udziału lasów (w gminie zajmują one niespełna 290 ha, czyli stanowią zaledwie 3,4% powierzchni), a to z kolei jest skutkiem wysokiej przydatności rolniczej gruntów, które doprowadziły do tak masowego wylesienia. Odmienność od wartości średnich wynika nie tylko z dużego udziału użytków rolnych (stanowią prawie 77% powierzchni gminy) i małego udziału lasów, ale także z dużym udziałem terenów łąk i pastwisk, wynikającego z przebiegu przez teren gminy Noteci,

płynącej tu dosyć rozległą doliną (przy małej powierzchni gminy, dolina ta stanowi jej zauważalną część) – łąki i pastwiska stanowią ponad 9% ogólnej powierzchni gminy.

Rys. Gmina Pakość na tle 144 gmin województwa kujawsko-pomorskiego (uwaga - wartości dla 5 gmin wykraczają poza skalę).

- Wskaźnik gęstości zaludnienia na obszarach wiejskich (czyli liczba mieszkańców na 1 km kwadratowy powierzchni gminy) wynosi na terenie gminy Pakość 50 osób/km kwadratowy i jest nieznacznie wyższy od przeciętnej dla obszarów wiejskich województwa (ok. 46). Bardziej wiarygodny wskaźnik - obliczony dla powierzchni bez lasów (czyli liczba mieszkańców na 1 km kwadratowy powierzchni gminy z wyłączeniem lasów) jest niewiele wyższy (bo w gminie powierzchnia lasów jest bardzo mała) i wynosi 52. Ten wskaźnik jest już wyraźnie niższy od średniej wojewódzkiej (wynoszącej ok. 70).

Wnioski:

Powyższe uwarunkowania wskazują, że gmina nie może wyróżniać się pod względem cech ilościowych – bo zajmuje niewielką powierzchnię i liczy niewielu mieszkańców, więc jej przewagi konkurencyjne mogą wynikać tylko z cech jakościowych lub specyfiki prowadzonych tu działalności. Wysoka jakość oraz nietypowe, specyficzne działalności, funkcje, obiekty mogą być wyróżnikami gminy na tle innych gmin województwa.

UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POTENCJAŁU DEMOGRAFICZNEGO GMINY

- Sieć osadnicza gminy składa się z miasta oraz 16 miejscowości wiejskich – skupionych w 12 sołectw.

Tab. Liczba ludności miejscowości w gminie

Miejscowość	Ludność		
Pakość	5732	Ludwiniec	177
Kościelec	728	Rycerzewko	155
Radłowo	544	Gorzany	152
Rybitwy	522	Węgierce	143
Wielowieś	413	Rycerzewo	107
Dziarnowo	365	Giebnia	68
Jankowo	277	Wojdał	63
Łącko	209	Mielno	53
Ludkowo	207		

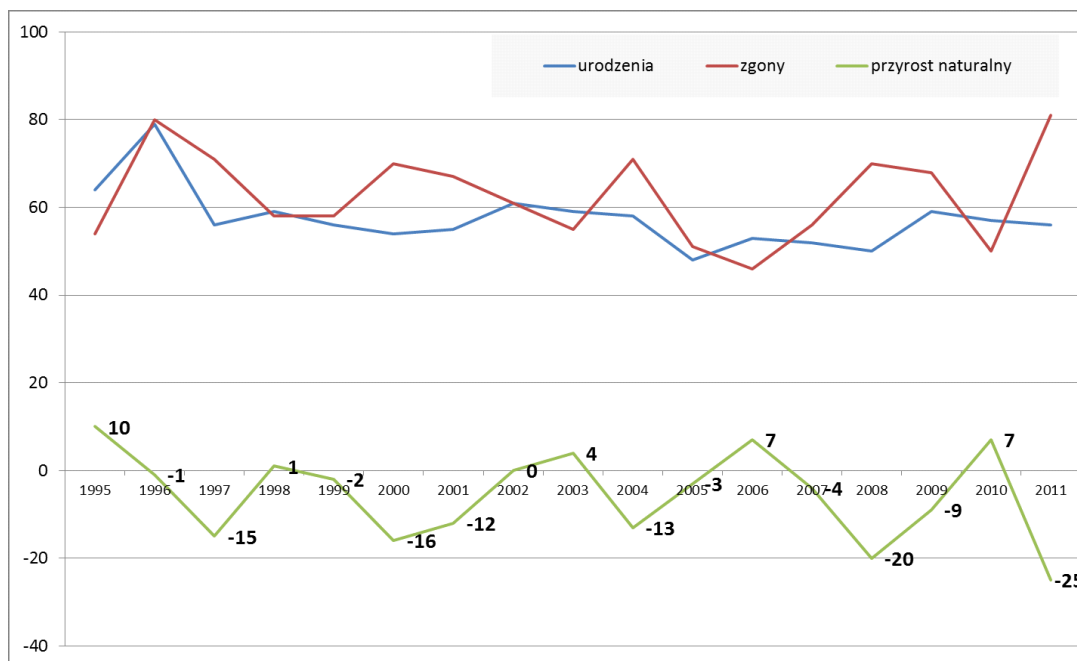
Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Pakości

- Największa wieś – Kościelec – licząca 728 osób, wyróżnia się w sieci osadniczej województwa (choć należy podkreślić, że do kategorii naprawdę dużych, należą miejscowości liczące znacznie ponad 1 tys. mk). Radłowo i Rybitwy liczą 520-550 osób, Wielowieś i Dziarnowo zaliczają się do kategorii wsi liczących około 400 mieszkańców. Jankowo liczy poniżej 300 osób, a Łącko i Ludkowo nieco ponad 200. Pozostałe wsie są małe lub bardzo małe. Mielno, Wojdał i Giebnia nie mają nawet 100 mieszkańców. Sieć osadnicza nie jest więc sprzyjającym czynnikiem rozwoju – rozproszenie mieszkańców w małych wsiach utrudnia dostęp do usług, bo mała liczba mieszkańców stanowi barierę dla rozwoju handlu i usług.
- Gmina charakteryzuje się stagnacją liczby ludności – jej zmiany są bardzo niewielkie, nie identyfikuje się trendów wzrostowych lub spadkowych. Wystarczy powiedzieć, że w okresie 10 lat 2002-2011 zmiana liczby mieszkańców wyniosła tylko 13 osób – z czego w mieście wzrost wyniósł 42 osoby, a na wsi – ubyło 29. Stagnacja liczby mieszkańców nie jest aktualnie uwarunkowaniem niekorzystnym – duża liczba gmin południowej części województwa traci mieszkańców, a więc utrzymywanie stałej ich liczby jest wobec tych procesów – pozytywne.

Tab. Zmiany liczby ludności w gminie w okresie 1995-2012.

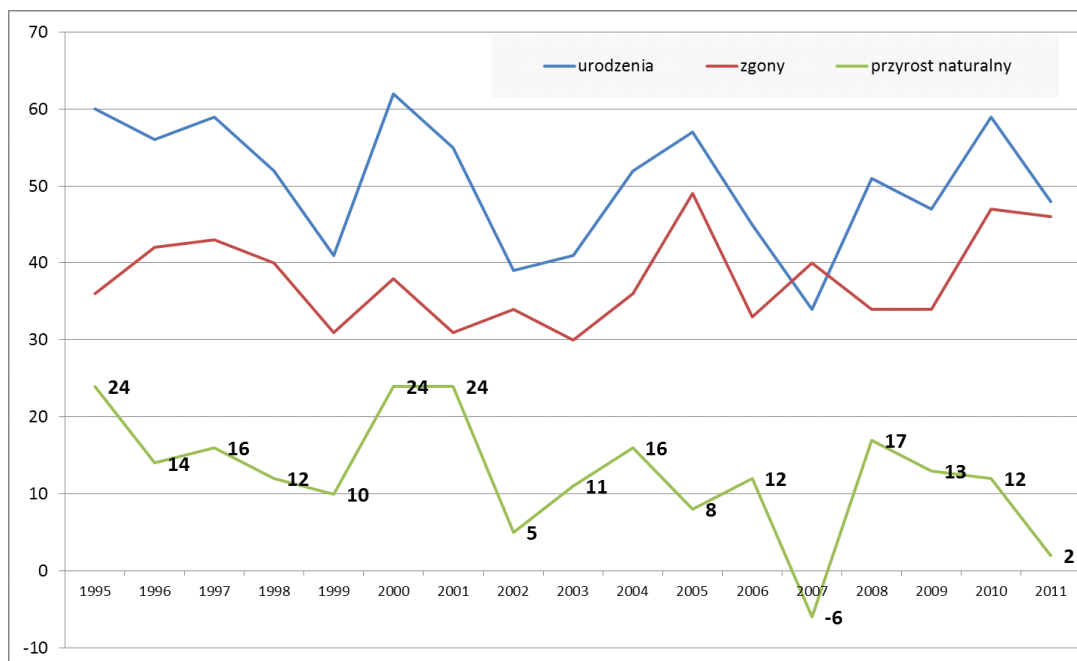
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
miasto	5906	5875	5856	5858	5783	5791	5779	5802	5799	5798	5796	5795	5815	5762	5787	5887	5844	5790
obszary wiejskie	4198	4229	4221	4247	4151	4153	4184	4162	4136	4170	4176	4148	4142	4148	4117	4125	4133	4149
gmina razem	10104	10104	10077	10105	9934	9944	9963	9964	9935	9968	9972	9943	9957	9910	9904	10012	9977	9939

- Na niewielkie zmiany liczby mieszkańców wpływają niewiele wartości przyrostu naturalnego (a więc różnica między urodzeniami a zgonami) jak też niewielkie wartości salda migracji (a więc różnica między zameldowaniami, a wymeldowaniami) – i to tak w mieście, jak i na obszarach wiejskich.

Rys. Ruch naturalny w mieście w okresie 1995-2011.

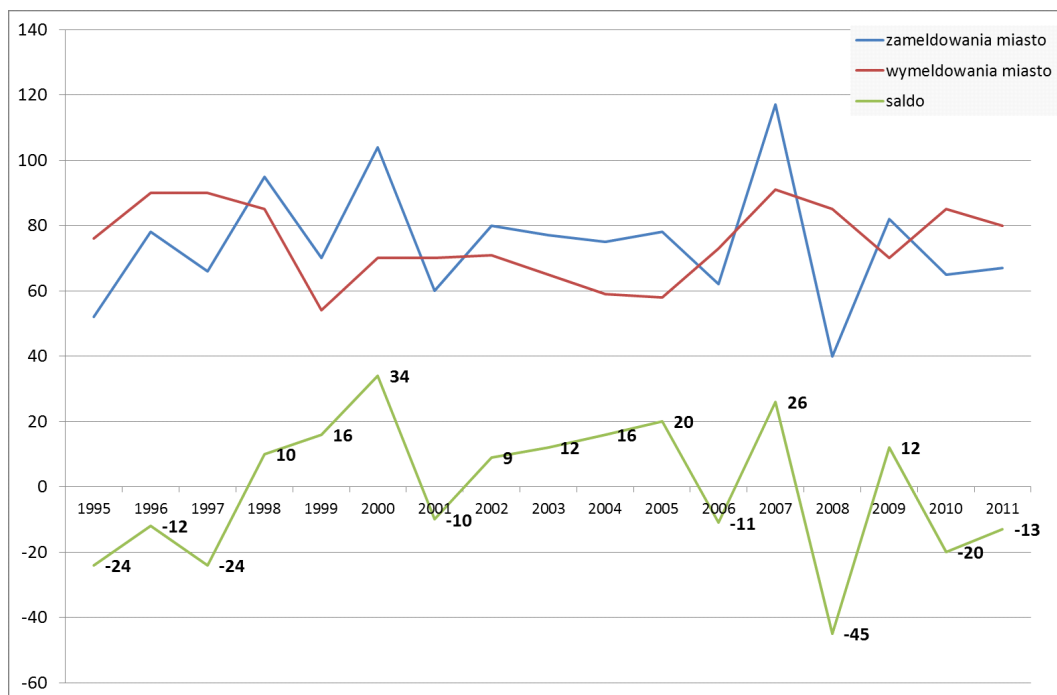

Rys. Ruch naturalny na obszarach wiejskich w okresie 1995-2011.

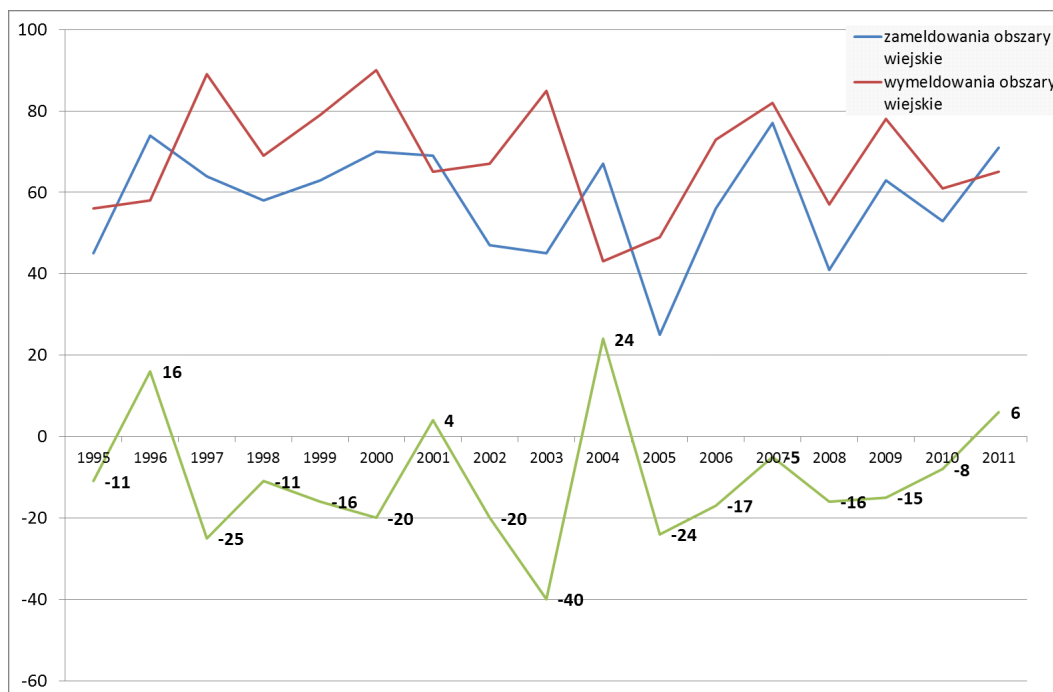
5. W mieście przyrost naturalny jest zazwyczaj ujemny (choć zdarzają się lata z niewielkim przyrostem dodatnim), ale jego wartości wynoszą tylko kilkanaście (to znaczy – liczba zgonów przewyższa o kilkanaście liczbę urodzeń). Na obszarach wiejskich praktycznie zawsze notuje się przyrost dodatni, choć jest on bardzo niewysoki (dla okresu 1995-2011 tylko w jednym roku przyrost był ujemny, ale też tylko w 3 latach przekroczył on 20, najczęściej zawierał się między 10 a 20).
6. Saldo migracji w mieście jest częściej dodatnie, choć dla kilku ostatnich lat suma wieloletnia nie jest korzystna, gdyż w roku 2008 przewaga osób opuszczających gminę nad osiedlającymi się, wyniosła aż 45 osób i w połączeniu z ujemnym saldem w latach 2006, 10 i 11 wpłynęło to na łączny negatywny bilans ostatnich lat. Saldo migracji na obszarach wiejskich jest prawie wyłącznie ujemne. To naturalne, że obszary wiejskie zyskują mieszkańców wskutek ruchu naturalnego, a tracą wskutek migracji – ale w przypadku gminy Pakość bardzo korzystny jest fakt, że saldo na wsi jest bezwzględnie niewielkie – pomijając rok 2003, w okresie 1995-2011 nigdy nie przekraczało 25.
7. Łącznie w mieście i na obszarach wiejskich w okresie 1995-2011, ruch naturalny był najczęściej dodatni, a ruch migracyjny był częściej ujemny niż dodatni.
8. Podobnie jak we wszystkich gminach, także w gminie Pakość zmienia się struktura wieku mieszkańców. Zmiany polegają na malejącym udziale grupy przedprodukcyjnej i rosnącym udziale grupy produkcyjnej i poprodukcyjnej. W roku 1995 grupa przedprodukcyjna stanowiła ponad 29% ludności, a w roku 2011 - tylko 19,3%. Wartości bezwzględne wynosiły odpowiednio 2938 i 1930, a więc spadek wyniósł 1 tysiąc osób, czyli 1/3 stanu początkowego. Grupa poprodukcyjna zwiększyła swój udział w tym samym okresie z 13,4% do 15,7% - w wartościach bezwzględnych jest to wzrost z 1356 do 1563 osób. Warto jednak zauważyć, że grupa produkcyjna zwiększyła liczebność z 5810 do 6484, a w jej ramach coraz liczniejsze są starsze roczniki i po roku 2020 zaczną one zasilać grupę poprodukcyjną – wówczas nastąpi znaczący wzrost jej liczebności.

Tab. Proces starzenia się mieszkańców gminy - zmiany liczby i udziału grup wiekowych.

obszar	1995	2000	2005	2010	2012
ludność ogółem					
miasto	5906	5791	5796	5887	5790
obszary wiejskie	4198	4153	4176	4125	4149
ludność w wieku przedprodukcyjnym					
miasto	1600	1406	1231	1109	1051
obszary wiejskie	1338	1201	1014	863	842
ludność w wieku produkcyjnym					
miasto	3485	3550	3705	3827	3764
obszary wiejskie	2325	2446	2646	2671	2680
ludność w wieku poprodukcyjnym					
miasto	821	835	860	951	975
obszary wiejskie	535	506	516	591	627
ludność w wieku przedprodukcyjnym - % ogółu ludności					
miasto	27,1	24,3	21,2	18,8	18,2
obszary wiejskie	31,9	28,9	24,3	20,9	20,3
ludność w wieku produkcyjnym - % ogółu ludności					
miasto	59,0	61,3	63,9	65,0	65,0
obszary wiejskie	55,4	58,9	63,4	64,8	64,6
ludność w wieku poprodukcyjnym - % ogółu ludności					
miasto	13,9	14,4	14,8	16,2	16,8
obszary wiejskie	12,7	12,2	12,4	14,3	15,1

Rys. Ruch migracyjny w mieście w okresie 1995-2011.

Rys. Ruch migracyjny na obszarach wiejskich w okresie 1995-2011.

9. Obecnie obserwowana struktura wieku mieszkańców jest typowa – zarówno dane dla ludności miasta, jak i ludności wiejskiej są porównywalne z innymi obszarami.
10. Na terenie gminy ma miejsce przewaga (niewielka) liczby kobiet nad liczbą mężczyzn – w roku 2011 wynosiła ona 285 osób. Liczba kobiet jest wyższa od liczby mężczyzn tak w mieście, jak i na obszarach wiejskich, i o ile dla miast taka sytuacja taka jest typowa, to na obszarach wiejskich najczęściej przeważają mężczyźni. Wymierną miarą nierównowagi płci jest wskaźnik feminizacji, czyli liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn. W mieście wynosi on 108 w mieście, w gminie 106. Są to wartości uznawane za pozytywne – należy zwrócić uwagę, że krótsze trwanie życia mężczyzn powoduje, że w starszych grupach wiekowych ma zawsze miejsce bardzo duża przewaga liczby kobiet (np. w gminie Pakość w grupie powyżej 70 lat liczba kobiet jest prawie 2-krotnie większa), więc wartości wskaźnika powyżej 100 pozwalają na zachowanie równowagi w młodszych grupach. Jednak w najważniejszej dla rozwoju grupie 15-39 lat (jest to grupa obejmująca wiek reprodukcji – „odpowiedzialna” za wchodzenie w związki i rodzenie potomstwa) wskaźnik feminizacji jest niepokojąco niski - liczba mężczyzn przewyższa liczbę kobiet. Łącznie w gminie różnica wynosi 46 osób, a wskaźnik feminizacji wynosi 98 (ale w mieście – tylko 95)

Wnioski:

Gmina liczy niewielu mieszkańców, dlatego też skala zachodzących tu procesów, jest niewielka – coroczne zmiany liczby mieszkańców są symboliczne i są pochodną bardzo niewielkich co do wartości: przyrostu naturalnego i salda migracji. Ruch migracyjny i ruch naturalny przyjmują corocznie zmienne wartości – ale w okresach kilkuletnich zazwyczaj się równoważą, co skutkuje stagnacją liczby mieszkańców. Fakt, że gmina nie traci ludności w okresie wieloletnim jest pozytywny – bowiem ubytek liczby mieszkańców jest obecnie jednym z poważnych problemów gmin o podobnym do gminy Pakość, charakterze.

Struktury wieku i płci są typowe. Generalnie sytuacja demograficzna jest neutralnym uwarunkowaniem rozwoju, jak też nie wyróżnia gminy na tle innych podobnych jednostek.

Bez wątpliwości niekorzystnym (i niestety niemożliwym do zmiany) uwarunkowaniem jest duże rozdrobnienie osadnictwa – znaczna część miejscowości wiejskich to wsie zbyt małe, by stanowić potencjał dla rozwoju przedsiębiorczości i usług. A to oznacza konieczność wyjazdów do pracy i dla zaspokojenia nawet podstawowych potrzeb w zakresie handlu i usług.

POTENCJAŁ SPOŁECZNY GMINY – INSTYTUCJONALNA OBSŁUGA LUDNOŚCI I AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA

1. Sieć usług na terenie gminy tworzą następujące ośrodki:

Pakość – miasto jest siedzibą administracji gminnej, ośrodkiem oświaty (gimnazjum, szkoła podstawowa, przedszkole), głównym ośrodkiem obsługi w zakresie ochrony zdrowia (przychodnia), działają tu służby związane z zapewnieniem bezpieczeństwa publicznego – Policja i Straż Pożarna oraz: Ośrodek Kultury i Turystyki, biblioteka, dwie świetlice, dwie placówki bankowe, kościoły parafialne.

Kościelec – jedyny w gminie ośrodek szkolnictwa ponadgimnazjalnego – działa tu zespół szkół, w skład którego wchodzi: Liceum Ogólnokształcące, Technikum Żywienia i Usług Gastronomicznych, Technikum Obsługi Turystycznej, Technikum Rolnicze, Technikum Mechanizacji Rolnictwa, Zasadnicza Szkoła Zawodowa - Zawód Rolnik, Zasadnicza Szkoła Zawodowa - Zawód Ogrodnik. Ponadto w Kościelcu działa urząd pocztowy i kościół parafialny.

Ludwiniec, Radłowo, Wielowieś, Rycerzewo i Rycerzewko – lokalne ośrodki kultury, w których działają świetlice wiejskie.

2. Ewidencja i charakterystyka usług na terenie gminy

Szkoły Podstawowe

Szkoła Podstawowa im. Powstańców Wielkopolskich w Pakości

Baza lokalowa: Aktualny stan techniczny szkoły jest dobry. Odnowienia wymaga jeszcze sala gimnastyczna. Konieczne jest też rozpoczęcie cyklicznego malowania, odnawiania poszczególnych sal i korytarzy, a także innych pomieszczeń szkoły. W zakresie prac remontowych konieczna jest:

- wymiana instalacji grzewczej w całym budynku,
- wymiana ogrodzenia wokół szkoły,
- malowanie elewacji.

Maksymalna liczba uczniów jaką może przyjąć szkoła: w ciągu najbliższych lat (przy obecnym stanie prawnym i organizacyjnym) jest to liczba około 600. Aktualnie do szkoły uczęszcza 517 uczniów; 74 to uczniowie realizujący roczne przygotowanie przedszkolne, a 443 to uczniowie klas I-VI.

Dowóz uczniów: W roku szkolnym 2012/13 z dowozu korzysta 131 uczniów. Dowóz funkcjonuje dobrze. Przyjęte rozwiązanie organizacyjne (od 1999 roku) polegające na dwukrotnym kursie autobusu przywożącego uczniów do szkoły i dwukrotnej możliwości odwozu ogranicza czas oczekiwania uczniów w świetlicy.

Nauczanie języków obcych: Wszyscy uczniowie w klasach I-VI uczą się języka angielskiego (443 osoby).

Stan wyposażenia pracowni komputerowej: Obecnie w szkole funkcjonuje standardowa pracownia komputerowa z 2004 roku pozyskana z projektu „Pracownia Internetowa w każdej szkole” finansowanego przez MEN. W skład pracowni wchodzi 9 komputerów, serwer i komputer nauczycielski. Urządzenia są sprawne, ale przestarzałe - ich możliwości i oprogramowanie nie przystają do obecnych standardów. Wymagana jest natychmiastowa modernizacja pracowni i doposażenie jej w tablicę multimedialną. Obecnie szkoła posiada dodatkowo projektor wizyjny i wizualizer, które są niezbędne w procesie skutecznego i efektywnego nauczania informatyki, ale tablica multimedialna pozwoli osiągnąć wyższy poziom edukacji uczniów. Pracownia powinna posiadać 10-12 komputerów żeby mogła sprawnie funkcjonować.

Wyposażenie w obiekty sportowe: Szkoła wyposażona jest wystarczająco w boiska szkolne. Przy szkole jest boisko koszykówki, piłki nożnej, piłki siatkowej oraz bieżnia. Przy szkole znajduje się także kompleks boisk ORLIK, z którego korzystają uczniowie szkoły. W szkole funkcjonuje mała sala gimnastyczna i jedna salka rekreacyjna. Oba pomieszczenia nie zaspakajają potrzeb uczniów w zakresie lekcji wychowania fizycznego i zajęć sportowych. Dlatego uczniowie korzystają z sali gimnastycznej w OKiT w Pakości dwa dni w tygodniu. Zasadna wydaje się inwestycja – budowa sali sportowej przy szkole, o którą cały czas postuluje społeczność szkoły.

Dożywianie uczniów: Uczniowie w szkole mają możliwość wypicia herbaty i spożycia obiadu. Wydawane są 262 obiady przy 517 uczniach (51%). Pomoc mogłaby być rozszerzona, ale występują ograniczenia lokalowe. Funkcjonująca w szkole świetlica pełni jednocześnie rolę stołówki. Istnieje duża potrzeba rozbudowy kuchni, stołówki lub świetlicy.

Szkoła Podstawowa im. Armii Krajowej w Kościelcu (w składzie Zespołu Placówek Oświatowych)

Baza lokalowa: W skład Zespołu Placówek Oświatowych w Kościelcu wchodzi Szkoła Podstawowa im. Armii Krajowej i Przedszkole w Kościelcu.

Obiekty, którymi dysponuje ZPO w Kościelcu to:

- Główny budynek, w którym funkcjonuje szkoła i przedszkole oraz jedno mieszkanie lokatorskie pracowników ZPO w Kościelcu.
- Zastępcza, niewymiarowa sala gimnastyczna z pomieszczeniem dla nauczyciela w-f, szatnią i łazienką.
- Budynek gospodarczy zaadaptowany na bibliotekę z Internetowym Centrum Informacji Multimedialnej.
- Budynek gospodarczy z magazynkiem sprzętu LZS Kościelec.
- Szereg 6 garaży, z czego 2 użytkowane są przez osoby prywatne.
- Teren za garażami wraz z placem zabaw z projektu „Radosna Szkoła”.
- Dwa boiska asfaltowe do koszykówki i piłki ręcznej.
- Trawiaste boisko do piłki nożnej.
- Teren między boiskiem piłkarskim a cmentarzem użytkowany przez byłych nauczycieli ZPO w Kościelcu.

Główny budynek składa się z trzech części: środkowej – pierwotnego budynku szkoły z czterema obszernymi salami, z których trzy wchodzi w skład szkoły, a w jednej, na parterze działa oddział przedszkolny (grupa „0”), południowej – nowej przybudówki z czterema klasami, pokojem nauczycielskim i sanitariatami, oraz północnej - dawniej mieszkalnej, a obecnie zaadaptowanej na świetlicę z aneksem kuchennym, pomieszczeniami sekretariatu i gabinetu dyrektora oraz na parterze – przedszkole – grupa młodsza i wewnętrzna sala zabaw z projektu „Radosna Szkoła”. W części północnej zorganizowana jest również izba pamięci Ks. Prymasa Kard. Józefa Glempa – wychowanka szkoły. Na drugim piętrze znajduje się jedno mieszkanie lokatorskie pracowników ZPO oraz pomieszczenia po lokalach mieszkalnych zaadaptowane na archiwum i pomieszczenia socjalne.

W piwnicach zlokalizowana jest szatnia dla uczniów szkoły, kotłownia wraz z pomieszczeniami na magazyn opału oraz pomieszczenia gospodarcze.

Ogólnie stan techniczny obiektu jest dobry, ale wymagane są następujące działania:

- Remont kotłowni z wymianą pieca, naprawą wężła ciepłowniczego i budową odrębnej instalacji CO do lokalu mieszkalnego.
- Ocieplenie całego budynku szkolnego wraz z nową elewacją.
- Remont schodów wejściowych do szkoły i do szatni.
- Remont placu dookoła szkoły – nowy dywanik asfaltowy lub kostka brukowa.

Aktualnie do szkoły uczęszcza 107 uczniów. Szkoła maksymalnie może przyjąć 150 uczniów.

Dowóz uczniów: W roku szkolnym 2012/13 z dowozu korzysta 68 uczniów. Dzieci dowożone do szkoły i przedszkola są na koszt gminy pod opieką opiekunów zatrudnionych przez Urząd Miejski w Pakości z miejscowości: Rycerzewo, Rycerzewko i Dziarnowo. Dowóz odbywa się zgodnie z zatwierdzonym przez Gminę Pakość i Przewoźnikiem tj firmę Kujawy-Trans planem jazdy: 3 razy dziennie (jeden kurs rano i dwa kursy popołudniu).

Nauczanie języków obcych: Wszyscy uczniowie w klasach I-VI uczą się języka angielskiego (107 osób).

Stan wyposażenia pracowni komputerowej: Stan wyposażenia pracowni komputerowej: Pracownia komputerowa jest średnio wyposażona, w ciągu najbliższych lat wymaga wymiany sprzętu. Od roku szkolnego 2013/2014 planowane jest uruchomienie drugiej pracowni.

Wyposażenie w obiekty sportowe: Sala gimnastyczna jest salą zastępczą o wymiarach około 10m x 12m. Nie spełnia wymogów. Przy szkole podstawowej niezbędna jest normatywna sala gimnastyczna. Także dwa boiska asfaltowe oraz boisko trawiaste do piłki nożnej wymagają modernizacji.

Dożywianie uczniów: W szkole prowadzone jest dożywianie. 36 uczniów korzysta z posiłków refundowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Pakości oraz Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Inowrocławiu. Wydawanie posiłków odbywa się na dwóch przerwach (oddzielnie jedzą dzieci młodsze tj klas I, II, III i 0 i oddzielnie dzieci starsze tj. kl. IV, V, VI). Dzieci codziennie otrzymują jedno gorące danie (dwa razy w tygodniu potrawy mięsne a trzy razy w tygodniu zupa z wkładką). Pomoc realizowana w zakresie dożywiania jest wystarczająca. Współpraca z Ośrodkami Pomocy oraz z firmą cateringową oceniana jest bardzo pozytywnie.

Gimnazjum im. Ewarysta Estkowskiego w Pakości

Baza lokalowa: Jedyne gimnazjum na terenie gminy Maksymalna liczba uczniów jaką może przyjąć szkoła: ok. 500. Aktualna ilość uczniów w szkole: 252 uczniów. Gmina zapewnia przywóz i odwóz uczniów zamieszkałych w obwodach szkolnych obejmujących całą gminę. W roku szkolnym 2012/13 z dowozu korzysta 85 uczniów gimnazjum. Uczniowie posiadający od rodziców lub opiekunów zezwolenia mogą korzystać z komunikacji publicznej.

Tab. Charakterystyka lokalowa gimnazjum

	Aktualne przeznaczenie	Potrzeby modernizacyjne
Parter	<ul style="list-style-type: none"> 4 sale lekcyjne (fizyczna, chemiczna, polonistyczna, muzyczna) pokój nauczycielski łazienki pokój pedagoga gabinet lekarski sekretariat gabinet dyrektora 	<ul style="list-style-type: none"> Budowa szklanej ściany działowej pozwalającej na zaadoptowanie jednej wnęki na izbę tradycji i lepsze eksponowanie zbiorów. Montaż monitora informacyjnego Remont sali chemicznej i zaadoptowanie jej na salę laboratoryjną, wyposażoną w multimedia Wymiana stołów i krzeseł w pokoju nauczycielskim Wymiana parapetów w salach lekcyjnych Wyposażenie sali muzycznej w instrumenty. Tablica multimedialna do pracowni fizycznej i polonistycznej Wymiana wykładzin podłogowych w salach lekcyjnych
Piętro	<ul style="list-style-type: none"> 5 sal lekcyjnych (WOS, historia, religia, geografia, j. angielski) aula biblioteka z centrum multimedialnym łazienki 	<ul style="list-style-type: none"> Wymiana drzwi do sal lekcyjnych Remont posadzki na korytarzu W sali językowej urządzić multimedialną pracownię językową Nowe meble do pracowni geograficznej Aulę wyposażyc w nagłośnienie Ławki korytarzowe dla młodzieży
II piętro	<ul style="list-style-type: none"> 7 sal lekcyjnych (j. angielski, matematyka, biologia, j. obcy, j. polski, j. polski, matematyka, techniki i informatyczna) 	<ul style="list-style-type: none"> Wymiana drzwi do sal lekcyjnych Remont posadzki na korytarzu W sali językowej urządzić multimedialną pracownię językową Nowe meble do pracowni polonistycznej Tablice multimedialne do pracowni matematycznych i j. polskiego, biologicznej Odmłodzenie istniejącej pracowni komputerowej i wyposażenie obecnej pracowni technicznej w komputery dla ucznia. Ławki korytarzowe dla młodzieży
Strych	<ul style="list-style-type: none"> świetlica (sala audiowizualna, sala nauki, sala gier i zabaw) pomieszczenia magazynowe 	<ul style="list-style-type: none"> Adaptacja strychu na pomieszczenia lekcyjne - modernizacja strychu pozwoliłaby na stworzenie bardzo klimatycznych pomieszczeń z przeznaczeniem na profesjonalną pracownię plastyczną i galerię prac uczniów. Jedno pomieszczenie to wymarzona salka terapeutyczna do realizacji zajęć specjalistycznych Wymiana drzwi do sal lekcyjnych Remont salki audiowizualnej – poszerzenie i zagospodarowanie części pod skosami. Remont Sali gier i zabaw, doposażenie w komputery i gry planszowe.
Piwnica	<ul style="list-style-type: none"> kuchnia i jadalnia 	<ul style="list-style-type: none"> W piwnicy priorytetowo należałoby wymienić

	<ul style="list-style-type: none"> • gabinet i magazyn dietetyka • pokój sprzątaczek • harcówka/ salka terapeutyczna 	<p>okna i zaizolować od zewnątrz fundamenty , które obecnie przesiakają i powodują odpadanie tynku.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ponadto wskazane by było zaadaptowanie pomieszczeń piwnicznych na szatnie dla młodzieży. • Remont posadzki w korytarzu • Wymiana drzwi
Sala gimnastyczna i łącznik	<ul style="list-style-type: none"> • salka terapeutyczna • izba tradycji • pokój trenera • szatnie • łazienki dla sportowców • pokój socjalny dozorca • sklepik szkolny • magazyn • pokój nauczycieli W-F 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymiana wykładziny na podłogę panelową w holu przy izbie tradycji. • Po przeniesieniu izby tradycji na parter zaadaptowanie tego pomieszczenia na harcówkę /klub ucznia. • Remont łazienek (wymiana glazury i armatury) • Remont parkietu w sali gimnastycznej • Montaż nagłośnienia • Zaadaptowanie pomieszczenia socjalnego na łazienkę dla gości i trenerów • Remont posadzki w łączniku, wyposażenie go w gabloty na puchary i nagrody. •
Piwnica	<ul style="list-style-type: none"> • magazyn woźnego • kotłownia 	<ul style="list-style-type: none"> • Odnowienie pomieszczeń piwnicznych
Boisko		<ul style="list-style-type: none"> • Modernizacji kortu do tenisa (wymiana podłoża) • Wymiana nawierzchni asfaltowej na bitumiczną, na boisku sportowym do piłki nożnej, co pozwoli zmniejszyć urazowość zajęć sportowych • Wyposażenie boiska szkolnego w ławki dla uczniów • Montaż zewnętrznej siłowni • Wydzielenie na boisku estetycznie ogrodzonego miejsca na pojemniki na odpady i śmieci • Modernizacja podłoża na boisku szkolnym przyległym do budynku szkoły i sali gimnastycznej • Likwidacja pompy z terenu boiska szkolnego
Budynek gospodarczy		<ul style="list-style-type: none"> • Adaptacja budynku na klimatyczną salę kujawską, która będzie skupiać mieszkańców na biesiadach i spotkaniach integracyjnych
Teren przed szkołą		<ul style="list-style-type: none"> • Budowa parkingu na ulicy Szkolnej pod blokiem i na przeciw placu zabaw, który służyłby nauczycielom gimnazjum i szkoły podstawowej, rodzicom przyjeżdżającym na plac zabaw, osobom korzystającym z Boiska „Orlik”.

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Pakości

Ponadto budynek wymaga:

- Modernizacji instalacji elektrycznej połączonej z wymianą oświetlenia
- Modernizacji sieci internetowej wraz z zakupieniem 10 zestawów komputerowych do sal lekcyjnych (wdrażanie systemu dziennika elektronicznego „e-dziennik”)
- Rozbudowy monitoringu (kamery na boisku i na korytarzach) plus rejestrator
- Montażu systemów wyświetlaczy informacyjnych na parterze i piętrach
- Dostosowania stołów i krzeseł do wymogów Sanepidu

- Remontu i odnowy ogrodzenia
- Parkingu dla pracowników
- Doposażenia w pomoce naukowe i sprzęt sportowy
- Wyposażenia w siłownię
- Wyposażenie młodzieży w szkolne szafki

Nauczanie języków obcych: język angielski - 252 (wszyscy uczniowie) , język francuski – 75 uczniów, język rosyjski – 177 uczniów.

Stan wyposażenia pracowni komputerowej: oceniane dobrze, wyposażenie tworzy 16 stanowisk i 1 laptop.

Wyposażenie w obiekty sportowe: Sala przystosowana do piłki nożnej, piłki siatkowej oraz koszykówki, jednak nie spełnia wymogów na prowadzenie zawodów sportowych. Kompleks tworzy: hala gier, salka terapeutyczna, izba tradycji, pokój trenera, szatnie, łazienki dla sportowców, pomieszczenia magazynowe

Dożywianie uczniów: Z pełnych obiadów korzysta 82 uczniów, w tym pełnopłatnych 29, a refundowanych 53 uczniów.

Przedszkola

Przedszkole w Kościelcu

Przedszkole działa w strukturze Zespołu Placówek Oświatowych. Aktualnie w przedszkolu (wg stanu na 1 kwietnia 2013r.) przebywa 44 dzieci. Przedszkole maksymalnie może przyjąć 50 przedszkolaków.

Przedszkole Miejskie w Pakości

Aktualnie w przedszkolu wg stanu na 1 kwietnia 2013r. Przebywa 125 dzieci. Przedszkole maksymalnie może przyjąć 125 przedszkolaków. Obiekty, którymi dysponuje Przedszkole to:

- Główny budynek, w którym funkcjonuje przedszkole (częściowo zamieszkały przez osoby prywatne), 4 sale z zapleczem sanitarnym (do remontu) oraz kuchnią. Dodatkowo przedszkole korzysta z pomieszczenia w OKiT (1 grupa przedszkolna). Budynek wymaga: modernizacji i rozbudowy, remontu i odnowy pomieszczeń, remontu ogrodzenia, doposażenia w pomoce.
- Plac zabaw

Placówki kultury

W gminie działa Ośrodek Kultury i Turystyki (w Pakości). Jest to jednostka będąca centrum kultury na terenie gminy Pakość. W jej budynku mieszczą się sale w których możliwe jest prowadzenie działalności dydaktyczno-kulturalnej. Pakoski ośrodek posiada kawiarenkę internetową, salę sportową, siłownię. Ponadto prowadzi sekcje zainteresowań: taneczną, plastyczną, wokalną. Na terenie obiektu spotyka się też zespół Pakościanie, zorganizowana jest też sekcja Uniwersytetu Trzeciego Wieku, oraz prowadzone są zajęcia karate. Dodatkowo OKiT zajmuje się organizacją imprez, oraz wyjazdów rozrywkowych i kulturalnych dla mieszkańców Gminy Pakość.

Na terenie gminy działa tylko jedna biblioteka publiczna - w Pakości. Jest to instytucja społeczna gromadząca i przechowująca zbiory książek. Placówka ta dostępna jest dla mieszkańców gminy przy ul. Szkolnej 2 (I piętro budynku OSP), od poniedziałku do piątku w godzinach od 9.00 do 17.00. Ponadto biblioteka zajmują się organizacją spotkań z ludźmi, którzy związani są z publicystyką, oraz literaturą.

Urzędy pocztowe

Na terenie gminy działa Urząd Pocztowy w Pakości z filią w Kościelcu

Kościół parafialne

Na terenie gminy działają kościoły parafialne w Pakości oraz w Kościelcu:

- Parafia rzymsko-katolicka p.w. Św. Małgorzaty w Kościelcu
- Parafia p.w. Pana Jezusa Ukrzyżowanego i MB Bolesnej w Pakości
- Parafia p.w. Św. Bonawentury w Pakości

Banki

Obsługę bankową zapewniają dwie placówki w Pakości: BZ WKB Oddział w Pakości oraz SGB Oddział w Pakości

Opieka zdrowotna

Podstawową opiekę zdrowotną zapewnia Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Medicus w Pakości. Kadre stanowią: lekarze - 5 (4 lekarzy POZ + ginekolog), stomatolog – 1, pielęgniarki - 8 (w tym 1 położna) oraz asystentka stomatologa –

1.

Wyposażenie : aparat EKG, analizator moczu, autoklaw plus wyposażenie standardowe gabinetów lekarskich i gabinetu zabiegowego.

Bezpieczeństwo publiczne

W Pakości funkcjonuje Komisariat Policji. Stan etatowy oceniany jest jako wystarczający dla zapewnienia bezpieczeństwa na terenie całej gminy. W celu zapewnienia właściwego komfortu pracy policjantów jak i profesjonalnej obsługi interesanta niewątpliwie należałoby przenieść jednostkę do budynku o większym metrażu. Na dzień dzisiejszy do najważniejszych potrzeb tutejszej Policji należy zaliczyć kompleksowy remont wnętrza Komisariatu wraz z jego doposażeniem w sprzęt biurowy.

Na terenie gminy w roku 2012 odnotowano trzy najczęściej występujące kategorie przestępczości:

- kradzież – 33 zdarzenia
- kradzież z włamaniem – 14 zdarzeń
- przestępstwa związane z narkomanią – 24 zdarzenia

Łącznie w roku 2012 odnotowano 149 przestępstw w różnych kategoriach, z czego 95 przestępstw kryminalnych. Analogicznie w roku 2011 odnotowano 197 przestępstw łącznie, w tym kryminalnych 137. Powyższe dane wskazują na ujemną dynamikę występujących przestępstw, a tym samym na poprawę stanu bezpieczeństwa na terenie gminy. Opisana tendencja utrzymuje się od 2007 roku. W oparciu o analizę zdarzeń drogowych należy uznać, iż najniebezpieczniejszą drogą na terenie gminy jest droga wojewódzka nr 251 relacji Pakość – Inowrocław, gdzie w ostatnich latach odnotowano największą ilość wypadków drogowych. Ponadto do niebezpiecznych dla ruchu pojazdów należy zaliczyć drogę gminną, tzw. „Małą Obwodnicę”, a w szczególności rejon skrzyżowań tej drogi.

Poziom przestępczości na terenie gminy Pakość jest bardzo podobny jak w innych gminach powiatu inowrocławskiego, a w szczególności odnosząc się do sąsiedniej gminy Janikowo. Wykrywalność przestępczości na terenie działania Komisariatu Policji w Pakości od sześciu lat utrzymuje się na wysokim poziomie i wynosi średnio 85%. Ponadto każdego roku odnotowuje się spadek przestępczości ogólnej, w tym kryminalnej, co świadczy o właściwej działalności prewencyjnej funkcjonariuszy tutejszej Policji.

Na terenie gminy Policja organizuje i przeprowadza różnego rodzaju akcje prewencyjne ukierunkowane w szczególności na zwalczanie największych zagrożeń, takich jak przestępczości przeciwko mieniu, a także w zakresie dotyczącym ustawy o zwalczaniu przestępczości narkotykowej.

Ochotnicza Straż Pożarna w Pakości jest jedyną jednostką na terenie gminy, co nie wpływa rażąco na złe zabezpieczenie przeciwpożarowe ludności i mienia w gminie Pakość. Jedynym problemem jest wysłużony trzydziestokilkuletni bojowy samochód pożarniczy STAR 244 borykający się z częstymi awariami silnika, autopompy oraz instalacji elektrycznej. Wyposażenie pakoskiej jednostki nie odbiega znacząco od wymogów jakie powinna spełniać Ochotnicza Straż Pożarna. Priorytetem jednostki OSP jest zakup nowego wozu bojowego, oraz zakup sprzętu hydraulicznego. Obecny nie jest już w stanie sprostać zadaniom w czasie akcji ratunkowych, podczas zdarzeń drogowych. Zakup nowego wozu wiąże się z inwestycją choćby taką, jak odbudowanie boksu garażowego na wóz bojowy i łódź, która znajduje się na wyposażeniu straży.

Na terenie gminy Pakość znajduje się kilkanaście obiektów i zakładów produkcyjnych o podwyższonym zagrożeniu pod względem pożarowym, co wpływa na częste kontrole PSP w celu przestrzegania przepisów ppoż. i prowadzenie ćwiczeń na tych obiektach, co ma wpływ na doskonalenie umiejętności prowadzenia działań ratowniczo-gaśniczych.

Ochotnicza Straż Pożarna w Pakości funkcjonuje w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego od 1998 roku.

Opieka nad ludnością starszą

Ośrodek Pomocy Społecznej w Pakości w 2012 r. udzielił wsparcia 91 osobom w wieku emerytalnym (w tym 73 kobietom i 18 mężczyznom). W/w osoby korzystały z następujących świadczeń: zasiłku stałego, zasiłku celowego, zasiłku celowego specjalnego, posiłków. 28 osób korzystało z pomocy w formie usług opiekuńczych. Świadczyły je opiekunki OPS poprzez pomoc w czynnościach higienicznych, pielęgnacyjnych, drobnych pracach gospodarczych oraz podtrzymania kondycji psychofizycznej. 6 osobom OPS pokrywał odpłatność za pobyt w Domu Pomocy Społecznej, z uwagi na to, że w/w osoby wymagały całonocnej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogące samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu.

Od 1 lutego 2010 roku przy OPS działa Świetlica Środowiskowa „Przystań” dla osób w podeszłym wieku i niepełnosprawnych intelektualnie. Świetlica działa od poniedziałku do piątku w godz. od 7.00 do 15.00. Dziennie w zajęciach Świetlicy uczestniczy ok. 20 osób. Celem świetlicy jest aktywizacja społeczności lokalnych, w tym organizowanie cyklicznych spotkań integracyjnych, zaspokajanie potrzeb kulturalno-społecznych oraz edukacyjnych, pomoc specjalistyczna (psychiatryczna, psychologiczna, rehabilitacyjna), rozwój zainteresowań (warsztaty twórcze, terapia zajęciowa), współpraca ze środowiskiem rodzinnym. Świetlica realizuje następujące zadania: zapewnienie wsparcia emocjonalnego, integracja międzypokoleniowa, rozwój zainteresowań uzdolnień i umiejętności praktycznych, ochrona zdrowia i rozwój fizyczny, profilaktyka uzależnień, kształtowanie prawidłowych postaw interpersonalnych i społecznych, budowanie wspólnoty. Świetlica realizuje swoje zadania poprzez: terapię zajęciową, spotkania integracyjne, zajęcia rehabilitacyjne, zajęcia w grupach zainteresowań, organizowanie spotkań okolicznościowych, wsparcie psychologiczne i

psychiatryczne.

Świadczenia pomocy społecznej

Niepokojącym zjawiskiem jest ciągły wzrost liczby świadczeniobiorców. Przybywa rodzin dysfunkcyjnych, które nie radzą sobie z problemami życia codziennego, środowisk w których występują różnego rodzaju patologie, osób niewydolnych wychowawczo i niezaradnych życiowo, które wymagają niejednokrotnie codziennego kontaktu z pracownikiem socjalnym. Wzrasta liczba osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym osób młodych do 30 roku życia oraz osób z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności, które nie posiadają uprawnień do renty z ZUS. W latach ubiegłych Ośrodek Pomocy Społecznej był w stanie z posiadanych środków zabezpieczyć potrzeby klientów OPS. Obecnie z uwagi na ciągły wzrost liczby świadczeniobiorców posiadany budżet, jeśli nie zostanie zwiększony zarówno przez Wojewodę jak i gminę może nie zabezpieczyć potrzeb świadczeniobiorców.

Rok 2011	Rok 2010	Rok 2009
Liczba rodzin objętych pomocą: 439 Liczba osób w tych rodzinach: 1 260 Liczba osób którym przyznano decyzją świadczenie – 662	Liczba rodzin objętych pomocą: 344 Liczba osób w tych rodzinach: 1 016 Liczba osób którym przyznano decyzją świadczenie – 549	Liczba rodzin objętych pomocą: 316 Liczba osób w tych rodzinach: 1 005 Liczba osób którym przyznano decyzją świadczenie – 529
Przyczyny udzielania pomocy: <ul style="list-style-type: none"> • ubóstwo • bezdomność • potrzeba ochrony macierzyństwa • bezrobocie • niepełnosprawność • długotrwała ciężka choroba • bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w tym w rodzinach niepełnych i wielodzietnych • przemoc w rodzinie • alkoholizm • narkomania • trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego • zdarzenie losowe • sytuacja kryzysowa 	Przyczyny udzielania pomocy: <ul style="list-style-type: none"> • ubóstwo • bezdomność • potrzeba ochrony macierzyństwa • bezrobocie • niepełnosprawność • długotrwała ciężka choroba • bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w tym w rodzinach niepełnych i wielodzietnych • przemoc w rodzinie • alkoholizm • narkomania • trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego • zdarzenie losowe • sytuacja kryzysowa 	Przyczyny udzielania pomocy: <ul style="list-style-type: none"> • ubóstwo • bezdomność • potrzeba ochrony macierzyństwa • bezrobocie • niepełnosprawność • długotrwała ciężka choroba • bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w tym w rodzinach niepełnych i wielodzietnych • przemoc w rodzinie • alkoholizm • narkomania • trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego
Formy udzielanej pomocy i ich wysokości: <ul style="list-style-type: none"> • zasiłki stałe – 140 702 zł • specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi – 13 927 zł • Zasiłki okresowe – 71 094 zł • schronienie – 18 475 zł 	Formy udzielanej pomocy i ich wysokości: <ul style="list-style-type: none"> • zasiłki stałe – 134 075 zł • specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi – 11 188 zł • Zasiłki okresowe – 75 347 zł • schronienie – 14 686 zł 	Formy udzielanej pomocy i ich wysokości: <ul style="list-style-type: none"> • zasiłki stałe – 128 467 zł • specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi – 8 860 zł • Zasiłki okresowe – 74 425 zł • schronienie – 11 093 zł

<ul style="list-style-type: none"> • posiłki dla dzieci w szkole – 75 377 zł • posiłki dla osób dorosłych – 42 880 zł • usługi opiekuńcze – 176 558 zł • zasiłki na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego – 33 120 zł • zasiłki celowe i w naturze – 489 466 zł • odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej – 75 150 zł 	<ul style="list-style-type: none"> • posiłki dla dzieci w szkole – 68 288 zł • posiłki dla osób dorosłych – 26 033 zł • usługi opiekuńcze – 182 374 zł • zasiłki na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego – 500 zł • sprawianie pogrzebu – 2 599 zł • zasiłki celowe i w naturze – 425 427 zł • odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej – 81 540 zł 	<ul style="list-style-type: none"> • posiłki dla dzieci w szkole – 71 057 zł • posiłki dla osób dorosłych – 29 397 zł • usługi opiekuńcze – 162 764 zł • sprawianie pogrzebu – 1 256 zł • zasiłki celowe i w naturze – 372 379 zł • odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej – 66 622 zł
---	--	--

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Pakości

3. Aktywność społeczna mieszkańców

Gmina cechuje się umiarkowaną aktywnością społeczną. Działające w gminie organizacje społeczne, to: Fundacja Kalwaria Pakoska, Polski Związek Działkowców, Polski Związek Wędkarski, koło PZW nr 115. W mieście działa *Stowarzyszenie „Pomocna Dłoń”*, zrzeszające osoby mające wspólny cel w tworzeniu i upowszechnianiu warunków rozwoju opieki, leczenia, rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Celem jest tworzenie warunków do godnego ich życia, pomoc rodzinom tych osób, nawiązywanie kontaktów z innymi stowarzyszeniami w kraju i za granicą, stworzenie członkom dostępu do wszelkich informacji dotyczących chorób osób niepełnosprawnych.

W Wielowsi działa „Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Sołectwa Wielowieś”.

Na terenie gminy ukazuje się miesięcznik *Wiadomości Pakoskie*, wychodzący w nakładzie 1000 egzemplarzy, wydawany przez Bibliotekę Publiczną w Pakości.

W gminie działa zespół folklorystyczny „Pakościanie” (pod obecną nazwą od roku 2010, poprzednio jako „Złota Jesień”) bazujący na tradycjach kujawskich. Zespół działa od roku 1978. Ma duże znaczenie dla promocji Pakości – od 2004 roku jest rokrocznie nagradzany i wyróżniany na przeglądach zespołów folklorystycznych.

W mieście działa także drużyna harcerska - 88 Drużyna Harcerska ZAWISZACY z Pakości - celem drużyny jest wychowanie i przygotowanie młodzieży do życia dorosłego. Organizacja dąży do rozwoju intelektualnego, społecznego, emocjonalnego, duchowego i fizycznego swoich podopiecznych.

Aktywność sportowa jest realizowana przez kluby sportowe: KS Notecianka Pakość, UKS „Sokół” Pakość, LZS Wielowieś, LZS Kościelec, LZS Hermes Radłowo.

4. Cykliczne imprezy kulturalne, sportowe, festyny, itp. na terenie gminy:

- Turniej Wsi
- Dzień Dziecka w Łącku- 2 imprezy i 2 organizatorów (Yacht Klub Inowrocław i Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Sołectwa Wielowieś)
- Dni Pakości
- Powitanie Nowego Roku na Rynku
- Dożynki Gminne
- Zawody Pucharu Polski w Nordic Walking
- Biegi „Kalwaryjskim Szlakiem)
- Pożegnanie lata
- Święto Niepodległości

- Mecze piłki nożnej (np. Turniej Firm)
- Turniej koszykówki w ramach rozgrywek ligowych gminnych klubów sportowych
- Turnieje siatkówki
- Wyścigi traktorów w Wielowski

Wnioski:

Poziom wyposażenia w usługi i dostępność do nich należy ocenić dwojako – z jednej strony na terenie gminy jest dostępne szkolnictwo ponadgimnazjalne (co nie jest powszechne w gminach), ale z drugiej strony miasto Pakość jest wyposażone w tylko podstawowe usługi (podczas gdy w wielu małych miastach ten poziom wyposażenia jest lepszy – ma to wpływ na jakość życia i postrzeganie potencjału miasta). Stan rozwoju podstawowych usług jest typowy – ze względu na niewielką powierzchnię gminy, działają tu tylko dwie szkoły podstawowe i jedno gimnazjum – tak mała liczba tego typu placówek w gminach jest rzadko spotykana, ale w gminie Pakość jest uzasadniona i zapewnia dobrą obsługę. Zaletą małej liczby placówek oświatowych jest zapewnianie wszystkim uczniom identycznego lub porównywalnego poziomu kształcenia, jak też łatwiejsze podnoszenie standardu bazy. Wskazuje się potrzebę rozwoju podstawowej bazy służącej rozwojowi kultury i integracji społeczności lokalnych we wsiach – to znaczy zwiększenia liczby świetlic wiejskich wraz z zapewnieniem im atrakcyjnego programu.

Warto zauważyć, że w bliskim sąsiedztwie gminy, w Inowrocławiu, dostępna jest bardzo szeroka oferta usług o znaczeniu podstawowym i ponadpodstawowym – wprawdzie korzystanie z nich wymaga dojazdów, ale mocną stroną jest posiadanie takiego zaplecza, a jednocześnie znaczna część mieszkańców wykazuje na tyle silne związki z siedzibą powiatu, że prawdopodobnie nie postrzega dojazdów jako szczególnie uciążliwych.

Aktywność społeczna mieszkańców nie jest wysoka – dostrzega się konieczność jej stymulowania, co może się odbywać właśnie przy wykorzystaniu gminnych placówek kultury i oświaty.

WALORY ORAZ POTENCJAŁ PRZYRODNICZY I KULTUROWY GMINY

1. Gmina należy do obszarów o małej wartości przyrodniczej, wskutek czego żadna jej część nie jest objęta systemem obszarów chronionych – jedynymi formami chronionymi w gminie są pomniki przyrody (drzewa i aleje drzew – pomników jest kilkadziesiąt) oraz kilka użytków ekologicznych (sześć bagien w dolinie Noteci w rejonie Łącka). Zarówno pomniki, jak i użytki ekologiczne to obiekty o bardzo niskiej kategorii ochrony.
2. Znacznie ważniejsze są walory kulturowe. Wprawdzie generalnie gmina nie wyróżnia się pod względem ich liczby, ale niezwykle duże znaczenie ma unikatowość i wartość kulturowa Kalwarii Pakoskiej – będącej najważniejszym potencjałem kulturowym gminy. Kalwaria Pakoska jest jednym z najbardziej znanych ośrodków religijnych - pielgrzymkowych w północnej części kraju.
3. Kalwaria Pakoska założona została z fundacji Michała Działyńskiego i Marcina Umińskiego, na gruntach rodziny Działyńskich, przekazanych parafii w 1629 r. W tym czasie nastąpiło wytyczenie drózek. Pierwsze murowane kaplice zbudowano po 1643 r., dalsze w 2 poł. XVII w. W latach 1647 - 1838 Kalwaria pozostawała w zarządzie franciszkanów - reformatów, od 1931 r. franciszkanów. Całość założenia kalwaryjskiego obejmuje 23 kaplice, kościół ukrzyżowania oraz tzw klasztor, usytuowane na niewielkich wzniesieniach, na północ i wschód od miasta, po obu stronach Noteci, w większości wśród kęp drzew, w części połączone drózkami pątniczymi. Kaplice, założone są na różnorodnych planach, niektóre kopułowe o wystroju barokowym, rokokowym lub klasycystycznym (zbudowane od XVII do 1 ćw. XIX w), w większości jednak barokowe z 2 poł. XVII w. Przy szosie do Barcina na niewielkim wzniesieniu, na północno-wschodnim krańcu założenia, znajduje się Wzgórze Kalwaryjskie z częścią kaplic (m.in. Św. Grobu), Kościołem Ukrzyżowania, Klasztorciem oraz cmentarzem. W barokowym Kościele Ukrzyżowania zbudowanym po 1661 r. znajduje się barokowa Grupa Pasyjna, umieszczona na sztucznych skałach. Obecnie Kalwaria obejmuje 24 kaplice i kościół Ukrzyżowania. Zgodnie ze

wskazaniami Andrichomiusa (Drogi Kalwaryjskie wytyczono według wskazówek zawartych w dziele tego zakonnika z Delft, pod nazwą *Urbis Hierosolymae quemadmodum ea Christi tempore floruit et suburbanorum wius brevis descripto*. Andrichomius zrekonstruował drogę Chrystusa na Golgotę, posługując się wzmiankami z opisem z Jerozolimy w Piśmie Świętym) podzielona została na dwie drogi procesyjne: Drogę Pojmania i Drogę Krzyżową. W ostatnich latach dokonano rekonstrukcji i rewitalizacji Kalwarii co bardzo wpłynęło na skalę ruchu pielgrzymkowego – od października 2012 do kwietnia 2013 zarejestrowano prawie 54 tysiące odwiedzających.

4. Kalwaria Pakoska jest objęta ochroną w randze parku kulturowego. Park kulturowy to „określony obszar powoływany w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej” (art. 16. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Podkreślić należy, że jest to bardzo rzadka forma ochrony – jak dotąd w całym kraju funkcjonuje tylko ponad 20 tego typu form ochrony.
5. Pozostałe obiekty zabytkowe mają mniejszą wartość dla kształtowania wizerunku gminy i w praktyce nie mają znaczenia strategicznego.
6. Gmina leży na równinie morenowej fazy poznańsko-dobrzyńskiej, która przecięta jest doliną Noteci. Równina ta zbudowana jest z glin zwałowych, ale niewielkie jej fragmenty pokryte są piaskami, żwirami, głazami lodowcowymi tejże fazy.
7. To zróżnicowanie pokrycia równiny ma ważne konsekwencje dla typów gleb, które wykształciły się na danym podłożu i dla ich przydatności rolniczej - dla podłoża gliniastego charakterystyczne są gleby bardzo urodzajne, dla podłoża piaszczystego - mało urodzajne. Większe, zwarte obszary, gdzie na powierzchni spotyka się utwory piaszczysto-żwirowe, to rejon na południe od Radłowa. Zdecydowana większość gminy cechuje się podłożem, na którym wykształciły się gleby wysokiej przydatności dla rolnictwa.
8. Na terenie gminy rzeźba terenu (poza strefą doliny Noteci) jest stosunkowo łagodna – równinna, a tylko lokalnie lekko pagórkowata. Pagóry w okolicach Radłowa to pozostałości moren czołowych - mają tu one wysokość do kilku-kilkunastu metrów. Rejonem o stosunkowo najbardziej łagodnej (najmniej zróżnicowanej) rzeźbie jest północno-wschodnia część gminy.
9. Różnice wysokości na terenie gminy są teoretycznie stosunkowo duże – bo sięgają prawie 50 m. Największą wysokość notuje się w okolicach Radłowa – tu najwyższy pagór sięga 121 m npm, a najniższy punkt na terenie gminy to lustro Noteci na granicy z gminą Barcin (75 m npm). Jednak tylko pozornie rzeźba jest urozmaicona, bo na większości wysoczyzny wysokości zawierają się w przedziale 90-100 m npm (nieco wyższa jest część zachodnia, a nieco niższa - wschodnia), a dno doliny leży na wysokości 75-80 m npm (dno doliny jest bardzo równinne). Duże różnice wysokości są więc typowe tylko dla zboczy doliny Noteci, poza tym gmina ma charakter równinny.
10. Dolina Noteci biegnie przez teren gminy w układzie najpierw równoleżnikowym – ze wschodu na zachód, potem południkowym – z południa na północ, w północnej części – w okolicach Wojdala ma miejsce zmiana kierunku na zachodni i w sąsiedniej gminie Barcin, rzeka płynie już w dolinie o układzie równoleżnikowym (choć potem znów odbija na północ). W środkowej części gminy Pakość, Noteć wykorzystuje rynnę lodowcową (jej południowa część zajęta jest przez jezioro Pakoskie). Dolina Noteci wcina się w wysoczyznę nawet na 20-30 m – największe różnice wysokości pomiędzy wysoczyzną, a dnem doliny obserwuje się w rejonie Pakości (zwłaszcza rejon Rybitwy-Łącko). Dolina Noteci w gminie jest dosyć szeroka – sięga nawet 2 km.
11. Dolina tylko miejscami wykazuje warunki gruntowo-wodne niekorzystne dla zabudowy, a samo zbocze miejscami cechuje się dosyć dużymi spadkami, a nawet zagrożeniem osuwiskowym. Są więc w gminie pewne ograniczenia w zagospodarowaniu, związane z przebiegiem przez jej teren doliny Noteci, ale nie

dotyczą one dużych części gminy.

12. Cechą charakterystyczną doliny jest powszechne występowanie piasków i żwirów rzecznych – które zresztą są podstawą dobrze rozwiniętego wydobycia tych surowców na północ od Pakości w Ludkowie i Wojdalu – a znacznie mniejsze powierzchnie zajmują grunty pochodzenia organicznego. Utwory piaszczyste nie stanowią przeszkody dla zabudowy, ale grunty pochodzenia organicznego – już tak, wykazują ograniczenia nośności i najczęściej wiążą się ze zbyt wysoką wilgotnością, miejscami są wręcz stale lub okresowo zabagnione.
13. Aczkolwiek sama dolina Noteci ma charakter jak najbardziej naturalny, to już obecny przebieg Noteci jest wynikiem daleko posuniętych prac regulacyjnych wykonanych w XIX wieku w celu transportowego wykorzystania rzeki, a potem – w II połowie XX wieku, gdy wskutek spiętrzenia połączono trzy niewielkie jeziora, tworząc jezioro, które przejęło nazwę jednego z nich (Jezioro Pakoskie). W XIX wieku wykonano budowę drogi wodnej począwszy od jeziora Gopło na północ – w dół rzeki. Dokonano skrócenia biegu rzeki poprzez wykonywanie przekopów. Taki przekop znajduje się na terenie gminy – nazywa się Kanał Notecki, rozpoczyna się w miejscowości Leszczyce (poniżej Inowrocławia) i ma długość 19 km. Stare koryto Noteci od Leszczyce do Jeziora Pakoskiego (fragment zwany Mątwą) prowadzi nadmiar wody z Noteci. Do Jeziora Pakoskiego od południa wpływa Noteć Mała, która na południe od Pakości uchodzi do Noteci (częściowo na podstawie: <http://www.rzekipolski.info/notec.html>).
14. Noteć wciąż w opracowaniach regionalnych województwa kujawsko-pomorskiego jest postrzegana jako droga wodna, choć obecnie podkreśla się już tylko jej turystyczny charakter. Jest częścią szlaku zwanego Wielką Pętlą Wielkopolską. Samorząd województwa podejmuje działania na rzecz przywrócenia ruchu turystycznego – gdyby inicjatywa ta się powiodła, miasto Pakość mogłoby rozwinąć funkcję obsługi turystyki wodnej.
15. Na terenie gminy leży północna część Jeziora Pakoskiego. (dalsza część akapitu za: Wiesław Branowski, <http://www.wedkarz.pl/wp-webapp/article/416>). Ten akwen rynnowy (długości ponad 15 km) został w latach 1970 -75 podpiętrzony o 4,5 m i jego powierzchnia wzrosła z 754 do 1302 ha, a głębokość maksymalna sięgnęła 19 m. W jeziorze łączą się dwie źródłowe rzeki Noteci, zwanej tutaj też Mątwą: Noteć Wschodnia, płynąca od Gopła, i Noteć Zachodnia, wypływająca z j. Niedzięgiel. Obecnie Jezioro Pakoskie jest przedzielone wysokimi groblami aż w trzech miejscach. W jego połowie przebiega droga i linia kolejowa do Inowrocławia. Wydzielone w ten sposób części noszą nazwę Pakoskie Północne i Pakoskie Południowe. Inna grobla, którą biegnie szosa Pakość - Strzelno, oddziela fragment akwenu, który przed piętrzeniem był osobnym jeziorem o nazwie Bronisław. Na jego południowym krańcu znajduje się nasyp linii kolejowej Mogilno – Kruszwica. Jezioro Pakoskie cechuje się dużymi wahaniami poziomu wody i zasięgu linii brzegowej. Zagadnieniu temu zostało poświęcone badanie naukowe Haliny Grobelskiej z Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN w Toruniu (artykuł dostępny: http://www.npt.up-poznan.net/tom1/zeszyt2/art_21.pdf), w którym stwierdza się, że parametry zbiornika to: długość 20,1 km, głębokość – średnia 9,2 m, maksymalna 18,7 m i szerokość – średnia 0,74 km, maksymalna 2 km, objętość – 86,5 mln m³. W zakresie wahań poziomu wód, ww analiza wskazuje: „Zbiornik Pakoski wyróżnia się znacznymi wahaniami stanów wody, które w cyklu rocznym dochodzą do 3,6 m. [...] Najczęściej występowały stany średnie w zakresie 76,4-76,9 m n.p.m., [...] W okresie zarówno piętrzenia, jak i zrzutu stany wody zmieniają się jednostajnie, od 1 do 3 cm na dobę. Przy maksymalnych amplitudach stanów wody powierzchnia zbiornika zmniejsza się o 4,7 km², tj. o 36%. Naturalny poziom wody w Jeziorach Pakoskich przed ich spiętrzeniem kształtował się na wysokości ok. 75 m n.p.m. i oscylowały w granicach 0,5 m.”
16. Noteć stanowi zagrożenie powodziowe dla obszaru doliny i to nie tylko terenów bezpośrednio przyległych do rzeki (za pomocą rowów melioracyjnych fala powodziowa jest wyprowadzana w głąb doliny). Powódzie nie są częste i nie powodują znaczących strat, ale to ograniczenie zagospodarowania musi być uwzględniane w planowaniu rozwoju gminy.

17. Warunki klimatyczne tej części województwa, w której leży gmina cechują się przede wszystkim niską sumą opadów - wynoszą one ok. 500 mm rocznie, z czego ponad połowa (ok. 300-350 mm) przypada na półrocze letnie. Tak mała suma opadów jest przyczyną strat w rolnictwie – brak wody w okresie wegetacyjnym (który trwa ok. 210-220 dni) nie pozwala na w pełni efektywne wykorzystanie walorów glebowych i obniża teoretycznie dostępne plony. Średnie temperatury roczne wynoszą ok. 7,5-8°C przy czym w lipcu przekraczają 18°C, a w styczniu wynoszą ok. -3°C. Termiczne lato trwa przeciętnie ok. 90 dni, a termiczna zima - przeciętnie ok. 85 dni. Średnia liczba dni mroźnych wynosi ok. 35, natomiast bardzo mroźnych (gdy temperatura maksymalna nie przekracza -10°C wynosi 2-3), średnia liczba dni gorących wynosi 35, a dni upalnych (z temperaturą ponad 30°C) od 4 do 6. Liczba dni pogodnych wynosi ok. 40 a dni chmurnych - ok. 125. Przeciętne roczne usłonecznienie wynosi 1500-1600 godzin. Przeważają wiatry zachodnie, w następnej kolejności południowo-zachodnie i północno-zachodnie.
18. Gmina cechuje się środowiskiem przyrodniczym przekształconym w wysokim stopniu i należy do obszarów o raczej wysokim poziomie zanieczyszczeń (napływających z gmin sąsiednich). Przede wszystkim leży w rejonie silnie uprzemysłowionym, a w bezpośrednim sąsiedztwie działają bardzo duże zakłady przemysłu cementowo-wapienniczego w gminie Barcin i zakłady chemiczne w Janikowie i Inowrocławiu. Krajobraz gminy jest bardzo silnie przekształcony infrastrukturą energetyczną – liniami wysokich napięć i licznymi elektrowniami wiatrowymi oraz infrastrukturą komunikacyjną – kolejką linową o charakterze przemysłowym. Na pograniczu gmin Pakość i Janikowo znajdują się bardzo duże wylewiska – składowiska odpadów przemysłowych z zakładów chemicznych Janikosoda (jest to jeden z największych tego typu obiektów w północnej części kraju). Na terenie gminy na dużą skalę odbywa się eksploatacja kruszyw, pozostawiająca rozległe wyrobiska (w większości obecnie zatopione). Nawet Jezioro Pakoskie ma charakter sztuczny – powstało przez spiętrzenie wód Noteci i połączenie trzech mniejszych jezior. Także rzeka Noteć jest dosyć silnie zanieczyszczona – zarówno ściekami komunalnymi, jak i poprzez spływ zanieczyszczeń rolniczych. Podkreślić należy, że stopień przekształceń środowiska nie powoduje bezpośrednich zagrożeń dla życia lub zdrowia mieszkańców (w żadnym wypadku nie można gminy określać mianem obszaru kłęski ekologicznej), ale obniża atrakcyjność gminy dla zamieszkania (gdyż nawet w bliskim sąsiedztwie – w tym w sąsiednich gminach - stan środowiska jest korzystniejszy dla osadnictwa), a przede wszystkim dla turystyki i wypoczynku.

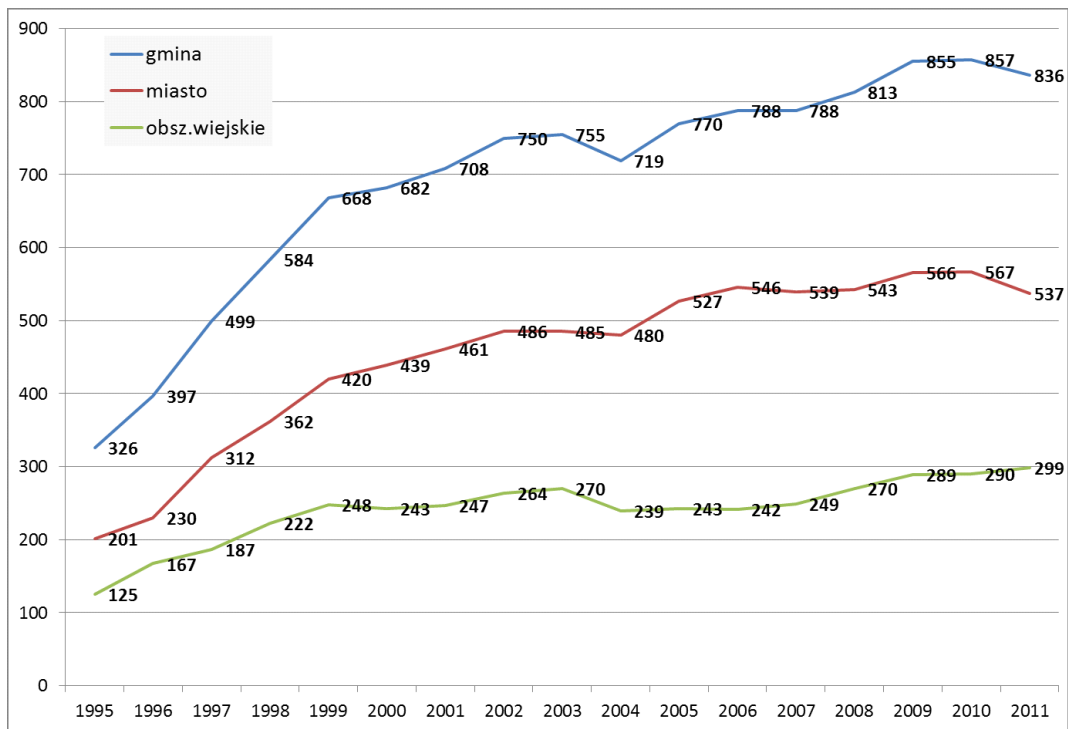
Wnioski:

Środowisko przyrodnicze gminy jest niezwykle silnie przekształcone i nie jest postrzegane jako przestrzeń warta ochrony. Pomimo powszechności występowania różnych form ochrony środowiska w województwie, nawet te o najniższej randze ochrony nie objęły gminy. W dodatku w bezpośrednim sąsiedztwie gminy rozwinęły się duże i niekorzystnie oddziałujące na środowisko zakłady przemysłowe. Wysoka produktywność rolnicza gleb doprowadziła (tak jak na całych Kujawach) do niemal całkowitego wylesienia. Nawet elementy środowiska stosunkowo wartościowe, jak zbiorniki wodne, są efektem działalności człowieka (spiętrzone Jezioro Pakoskie, zatopione wyrobiska poeksploacyjne). Gmina nie jest więc obszarem o atrakcyjnym środowisku przyrodniczym.

Odmienne kształtuje się potencjał kulturowy – na terenie gminy znajduje się obiekt kultu religijnego (Kalwaria Pakoska), będący celem pielgrzymek i stanowiący niezwykle ważny element wizerunkowy dla miasta i pośrednio gminy.

POTENCJAŁ GOSPODARCZY

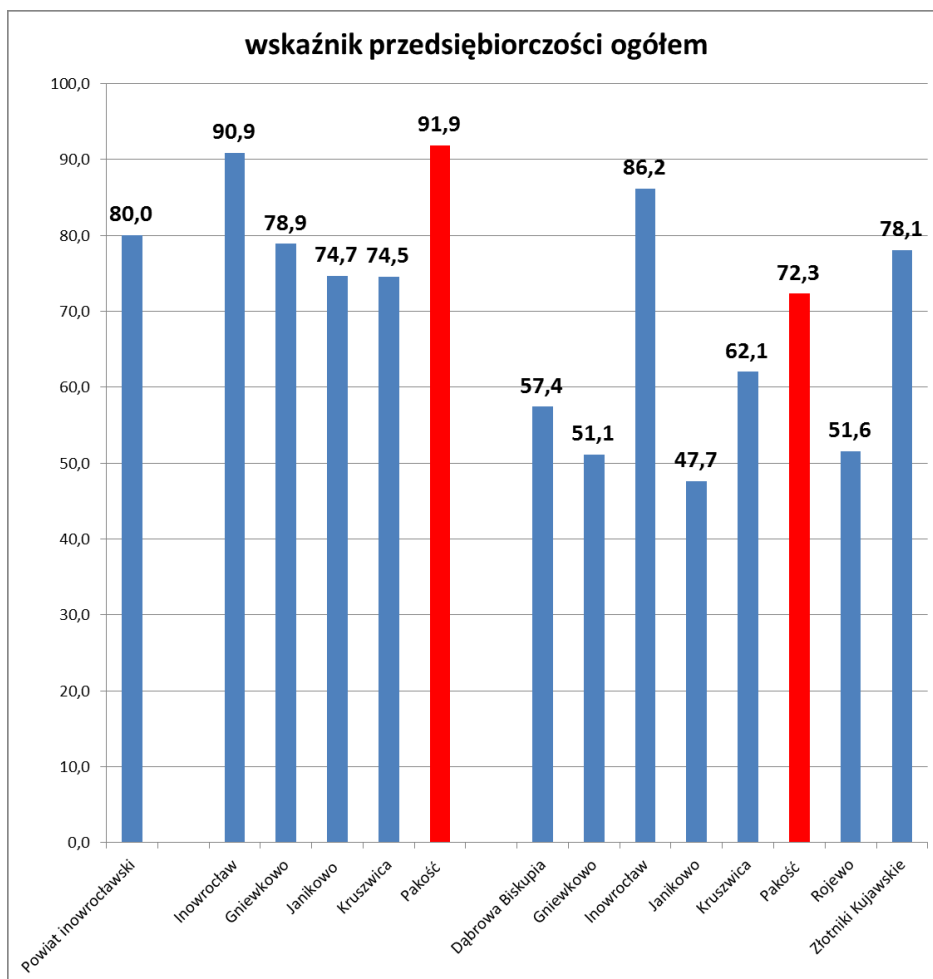
1. Liczba podmiotów gospodarczych w gminie od kilku lat stagnuje na poziomie ok. 840-860 (w roku 2011 - 836). Na tę liczbę składa się około 540-560 podmiotów zarejestrowanych w mieście i około 300 na obszarach wiejskich.

Rys. Zmiany liczby podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON w okresie 1995-2011.

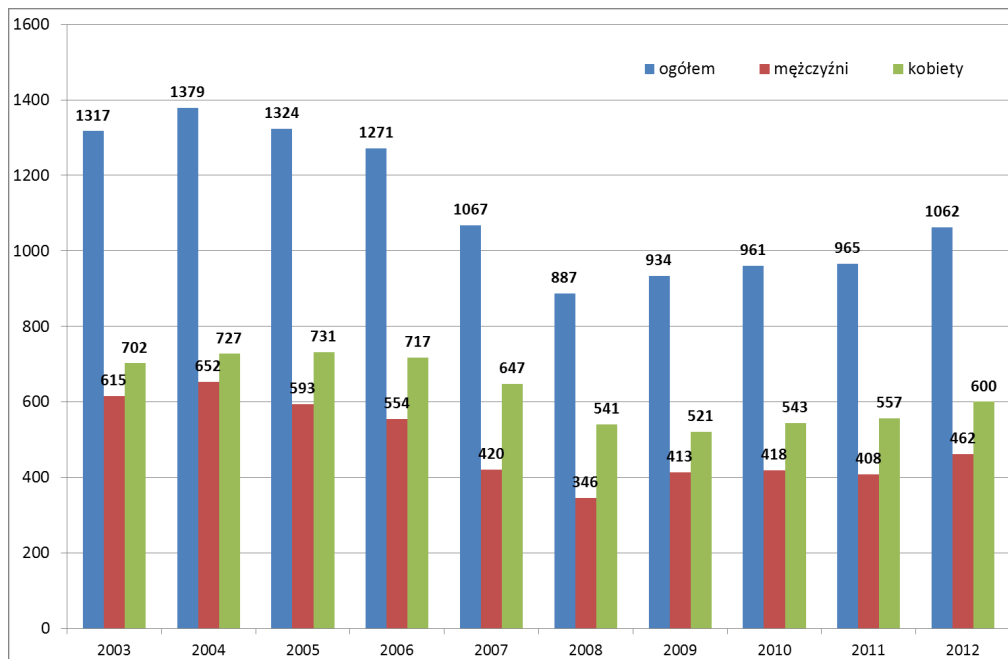
2. Liczba podmiotów gospodarczych w mieście wciąż sukcesywnie, w niewielkim tempie, wzrasta (w ciągu 5 lat 2007-2011 z 242 do 299), podczas gdy w mieście od kilku lat stagnuje i wykazuje corocznie niewielkie wahania (niewielkie wzrosty lub spadki - maksymalna liczba w roku 2010 wynosiła 567, w roku 2011 było to 537).
3. Wskaźnik przedsiębiorczości w mieście Pakość wynosi 91,9 podmiotów na 1000 mk, a na obszarach wiejskich - 72,3/1000. Wskaźnik w mieście jest najwyższy wśród miast powiatu, ale wśród wszystkich miast województwa, lokuje Pakość zaledwie w połowie stawki. Wskaźnik na obszarach wiejskich jest stosunkowo wysoki - wyższy notują jedynie gminy wiejskie Złotniki Kujawskie i Inowrocław (gmina wykazująca pewne cechy urbanizacji podmiejskiej - sprzyjającej rozwojowi przedsiębiorczości). Na pozostałych obszarach wiejskich powiatu, zwłaszcza w gminach miejsko-wiejskich, wskaźniki są znacznie niższe. W gminach miejsko-wiejskich przedsiębiorczość na obszarach wiejskich jest zazwyczaj niższa, ponieważ ludność załatwia większość potrzeb w mieście, więc obszary wiejskie nie muszą być tak dobrze wyposażone. Wskaźnik ten jest też wyraźnie wyższy, niż przeciętnie na obszarach wiejskich województwa (ten wskaźnik wynosi ok. 62/1000) i lokuje gminę na około 25. pozycji wśród 127 obszarów wiejskich - wskaźnik ten jest więc obiektywnie dosyć wysoki.

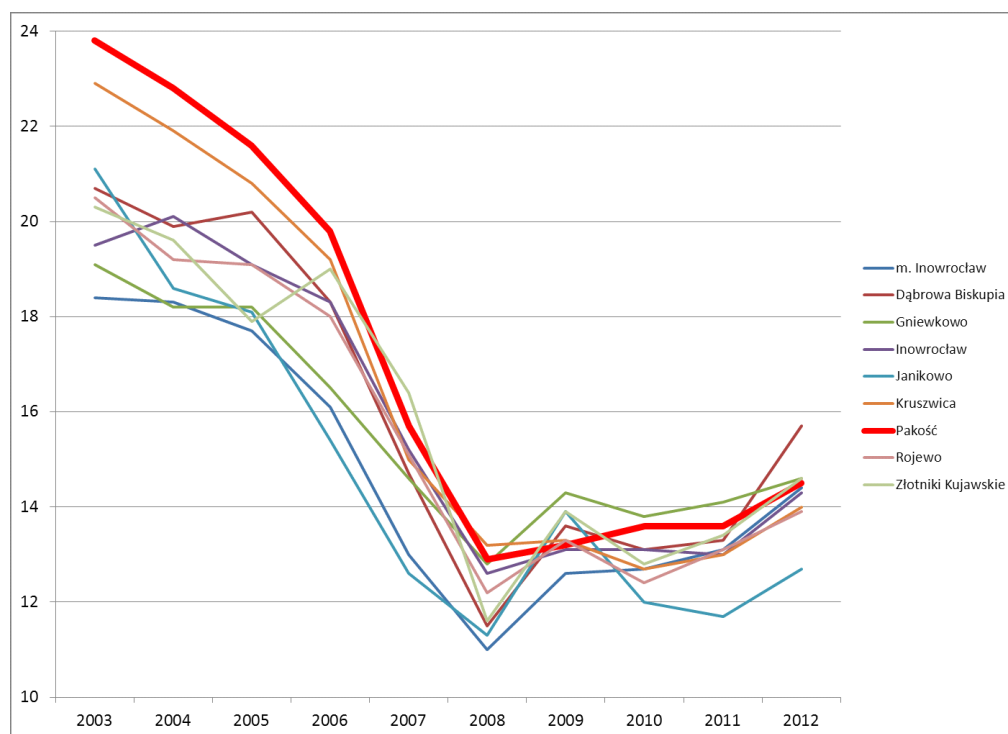

Rys. Wskaźnik przedsiębiorczości na terenie powiatu inowrocławskiego (liczba podmiotów na 1000 mieszkańców)

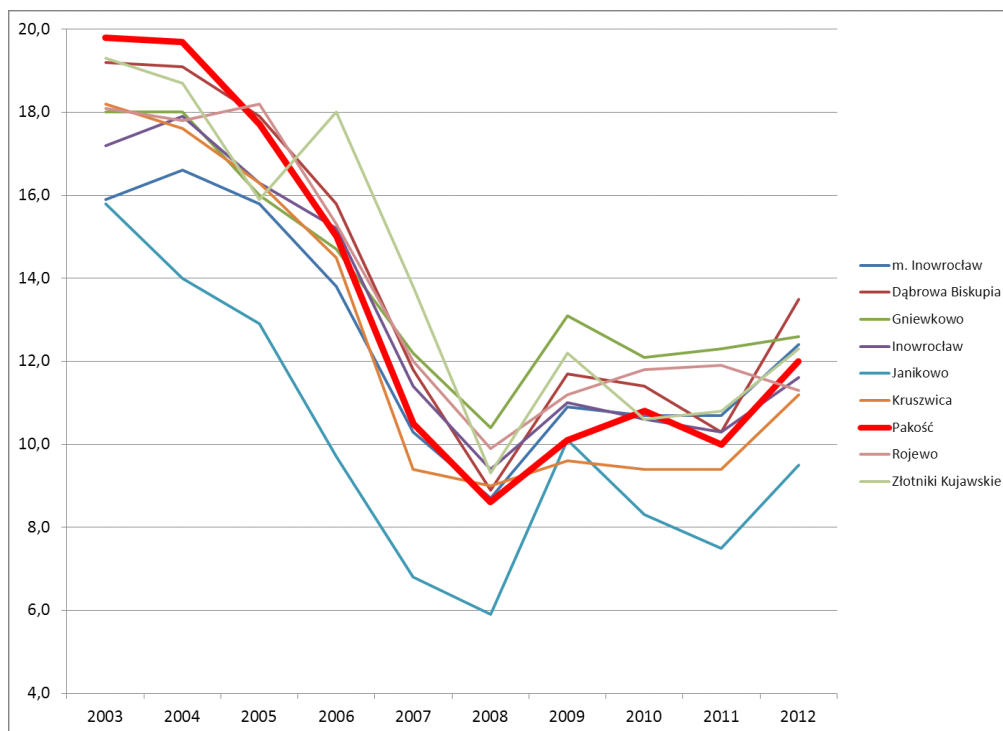
4. Analiza struktur przedsiębiorczości prowadzi do wniosku o niedorozwoju w gminie sekcji „Handel i naprawy” - podmioty te nie tylko są mniej liczne, niż przeciętnie (np. przeciętnie w miastach i na obszarach wiejskich województwa stanowią prawie około 30-31% ogółu, podczas gdy w gminie Pakość - tylko 25%), ale też wskaźnik odniesiony do liczby mieszkańców jest tu wyraźnie niższy (w mieście 24,4/1000 wobec średniej 32,4/1000; na obszarach wiejskich - 17,0/1000 przy średniej 18,3/1000). Handel i naprawy to działalności o podstawowym znaczeniu dla rozwoju każdego obszaru - tworzą wiele rozproszonych miejsc pracy i zapewniają dostęp do podstawowych dóbr i usług. Inne rodzaje działalności o podstawowym znaczeniu dla rozwoju gospodarczego rozwinęły się następująco: działalność produkcyjna - niemal identycznie ze średnimi wojewódzkimi, budownictwo - znacznie gorzej od średnich, transport i łączność - zdecydowanie lepiej od średnich (w mieście wskaźnik wynosi 17,1/1000 przy średniej 7,7/1000, a na obszarach wiejskich - 16,3/1000 przy średniej 4,9/1000).

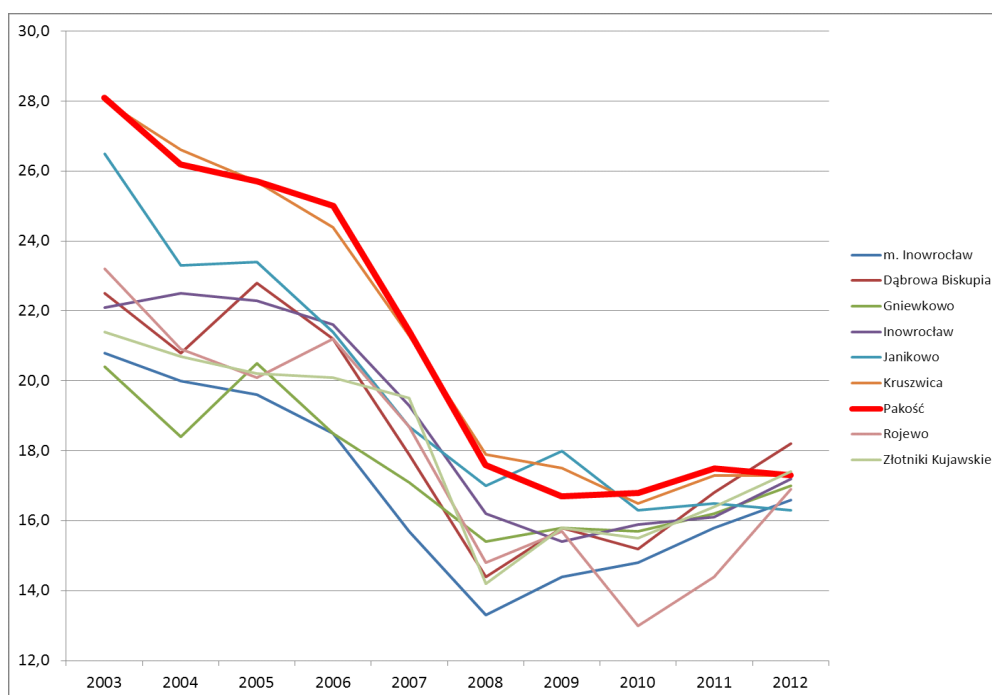
Rys. Zmiany liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych w gminie

Rys. Porównanie wskaźników udziału osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w powiecie inowrocławskim

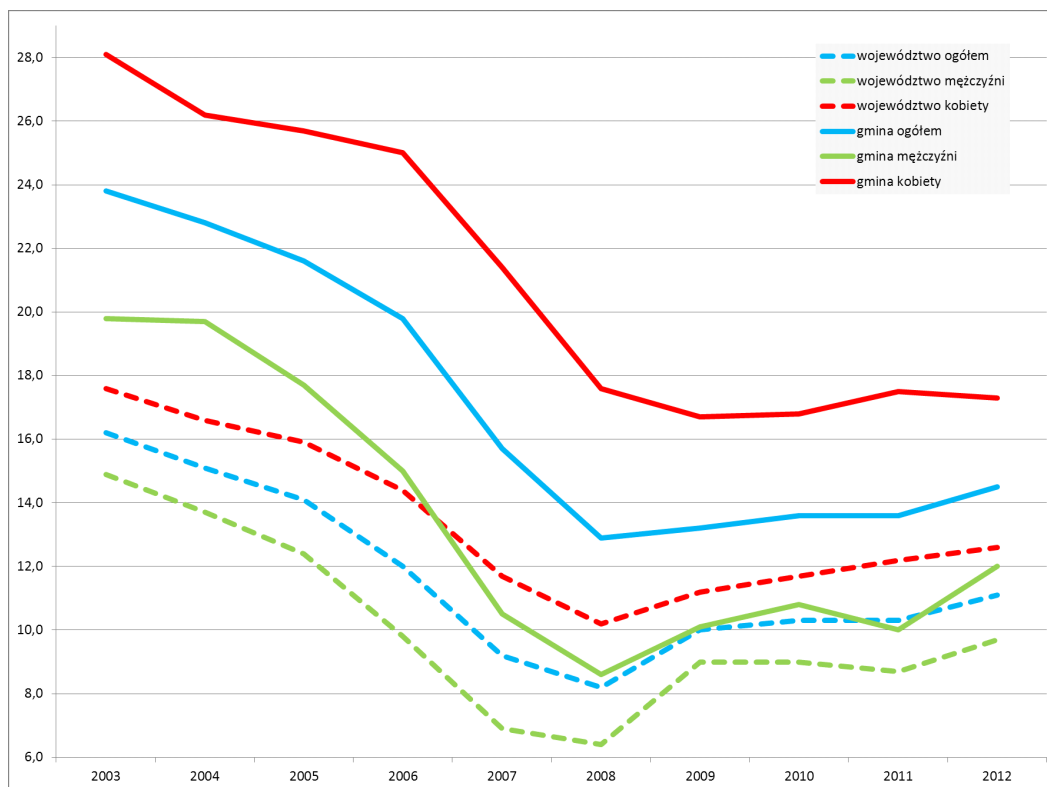

Rys. Porównanie wskaźników udziału bezrobotnych MĘŻCZYŹN w ludności w wieku produkcyjnym w powiecie inowrocławskim

Rys. Porównanie wskaźników udziału bezrobotnych KOBIEŃ w ludności w wieku produkcyjnym w powiecie inowrocławskim

5. Na terenie gminy, w Giebni, znajduje się siedziba dużej sieci handlowej Polo-Market. Fakt ten ma duże znaczenie gospodarcze (podatki i miejsca pracy), ale nie jest w pełni wykorzystywany marketingowo, ponieważ Polo-Market nie jest kojarzony z gminą Pakość.
6. Na terenie gminy na dużą skalę prowadzi się eksploatację kruszyw naturalnych – piasków i żwirów. Rocznie w Wojdalu eksploatuje się około 1 mln ton kruszyw, a w Ludkowie – około 0,5 mln ton. Łącznie jest to 1/10 całego wydobycia w województwie.

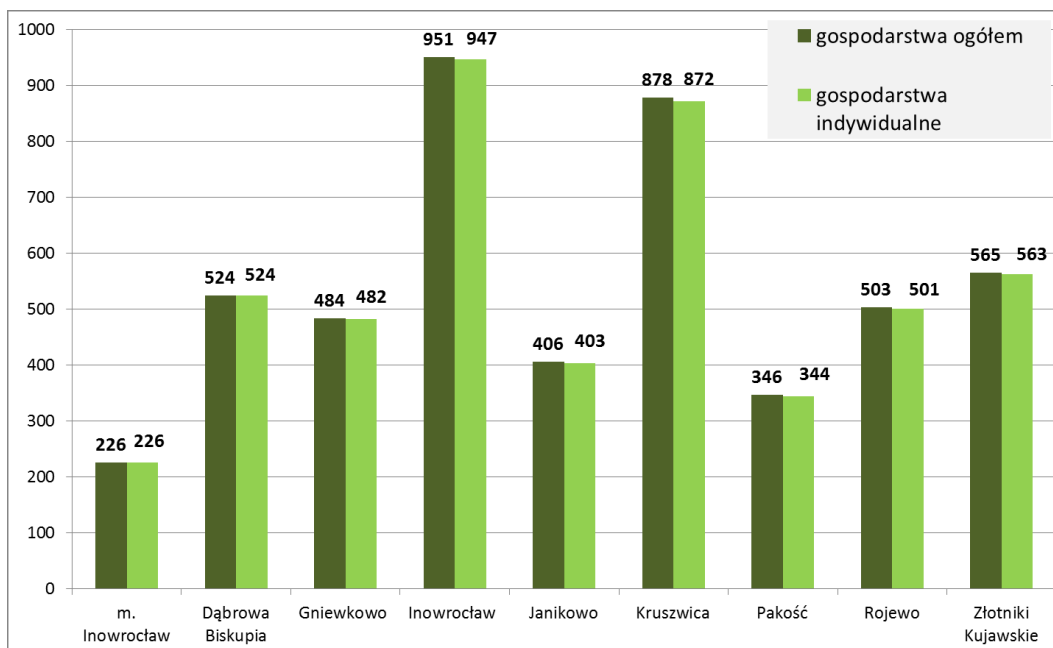

Rys. Porównanie wskaźników udziału osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym - gmina na tle województwa

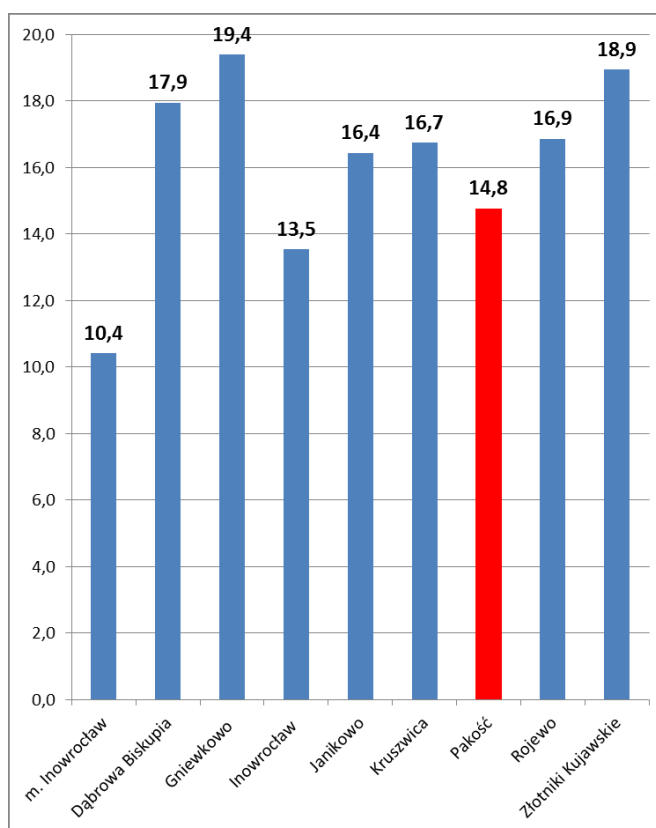
7. Poza tym, na terenie gminy rozciągają się złoża wapieni i margli – jest to kontynuacja bardzo dużych złóż eksploatowanych w gminie Barcin, ale nie są one eksploatowane na terenie gminy Pakość.
8. Na terenie gminy brakuje terenów inwestycyjnych – to znaczy przestrzeni wyznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego na cele rozwoju gospodarczego, uzbrojonych w zakresie infrastruktury technicznej, dostępnych za pomocą dróg i „oczekujących” inwestorów. Gmina należy do nielicznej grupy gmin, które jak dotąd sporządzały bardzo niewielką liczbą miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – będących podstawowym narzędziem polityki przestrzennej gmin. Jest to niekorzystne uwarunkowanie, gdyż utrudnia zarządzanie przestrzenią, a przede wszystkim pozwala na kształtowanie terenów o kluczowym znaczeniu dla funkcjonowania gminy (ochrona przed niepożądanym zagospodarowaniem, wymuszanie realizacji zagospodarowania o określonych parametrach, itp.).
9. Liczba bezrobotnych w gminie w grudniu 2012 roku wynosiła 1062, w tej liczbie 600 kobiet i 462 mężczyzn.
10. Liczba bezrobotnych w ostatnich latach rośnie - jest to zgodne z ogólnym trendem. Najniższy poziom bezrobocia notowano w roku 2008 (887 osób), następnie w każdym kolejnym roku był nieco wyższy. Biorąc jednak pod uwagę dłuższy okres, największa liczba bezrobotnych miała miejsce w roku 2004 - 1379. Wynosiła więc ona ponad 300 więcej, niż obecnie.
11. Wskaźnik liczby bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, wynosi w gminie 14,5% i jest bardzo zbliżony do wartości notowanych w większości gmin powiatu. Powiat inowrocławski cechuje się wysokim bezrobociem - wskaźnik w gminie Pakość lokował ją w 2012 roku na 44. pozycji wśród gmin województwa. Sytuacja w gminie uległa jednak w gminie w ostatnich latach istotnej poprawie - bowiem jeszcze przed kilku laty wskaźnik w gminie był najwyższy w powiecie i znacząco wyższy od pozostałych - obecnie gmina nie wyróżnia się.
12. Znacznie trudniejszą sytuację na rynku pracy mają kobiety - wskaźniki bezrobocia są tu wyższe, niż

wśród mężczyzn i od lat ustabilizowane, co może świadczyć o braku możliwości łatwej aktywizacji zawodowej (bez względu na zmiany koniunktury wskaźnik w gminie nie ulega istotnym zmianom). Wskaźnik bezrobotnych kobiet w ludności w wieku produkcyjnym przekracza 17%, podczas gdy wśród mężczyzn wynosi 12%.

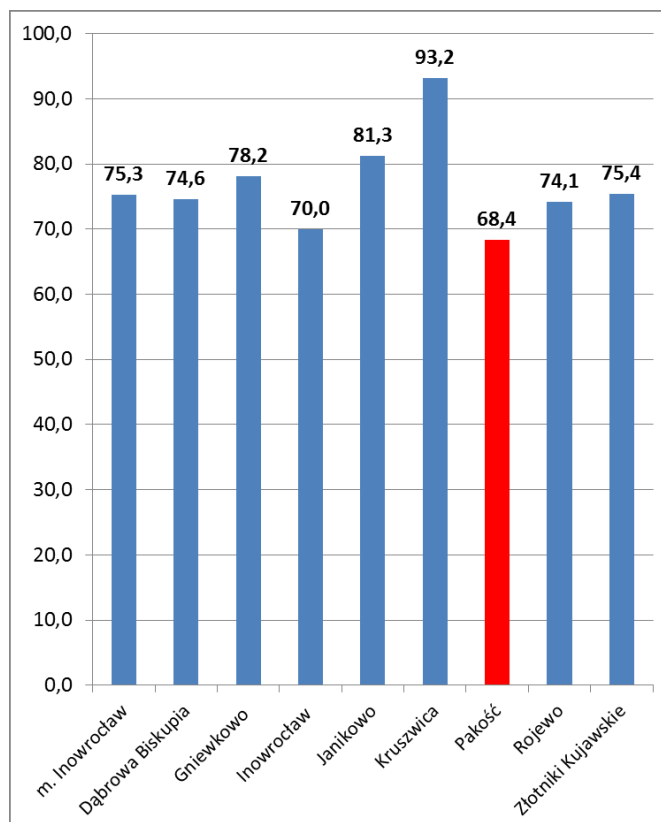
13. Analizując przebieg bezrobocia w gminie na tle wartości średnich dla województwa, trzeba zauważyć odzwierciedlanie ogólnych trendów - poprawa lub pogorszenie sytuacji w województwie skutkuje podobnym przebiegiem wskaźników w gminie. Jednak gmina wykazuje wskaźniki o kilka punktów procentowych gorsze, niż przeciętnie województwo.
14. Gmina cechuje się bardzo dobrymi warunkami rozwoju rolnictwa. Wprawdzie około 20 gmin województwa notuje wskaźniki wyższe (z czego około połowa – znacząco wyższe), to z łącznym Wskaźnikiem jakości Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej (WJRPP) wynoszącym 79,8, gmina należy do obszarów o najwyższej przydatności.
15. Bardzo urodzajne czarne ziemie zajmują 33% powierzchni ogólnej gleb, średnio urodzajne gleby płowe – 22%, urodzajne gleby brunatne właściwe – 20%, nieurodzajne gleby rdzawe – 14%, a grunty pochodzenia organicznego (murszowo-mineralne, mułowo-torfowe, torfowe i murszowo-torfowe) – łącznie ok. 10% powierzchni ogólnej.
16. O wysokiej przydatności rolniczej gleb w gminie świadczy nie tylko syntetyczny wskaźnik, ale także struktura gleb wg klas bonitacyjnych. Na terenie gminy aż 2/5 stanowią gleby klas I-III A, a same tylko klasy III przekraczają połowę powierzchni gruntów. Bardzo mały jest udział gruntów słabo przydatnych (V, VI i VIZ). Struktura gleb wg klas bonitacyjnych, przedstawia się następująco:
  - Klasa I – 0,2%
  - Klasa II – 7,3%
  - Klasa III A – 33,3%
  - Klasa III B – 19,5%
  - Klasa IV A – 19,5%
  - Klasa IV B – 8,0%
  - Klasa V – 9,7%
  - Klasa VI – 2,1%
  - Klasa VIZ – 0,3%
17. Wg danych Powszechnego Spisu Rolnego z roku 2010, powierzchnia gruntów ogółem w gospodarstwach rolnych wynosiła 5,4 tys. ha, z czego użytki rolne zajmowały 5,0 tys. ha, a pod zasiewami znajdowało się 4,2 tys. ha.
18. Przeciętna wielkość gospodarstwa rolnego w gminie wynosi 14,8 ha.
19. Ponad 68% gruntów znajduje się w gospodarstwach o powierzchni ponad 15 ha.
20. Liczba gospodarstw w gminie wynosi 346, z czego 158 deklaruje utrzymywanie zwierząt gospodarskich, a 325 - prowadzi produkcję roślinną.

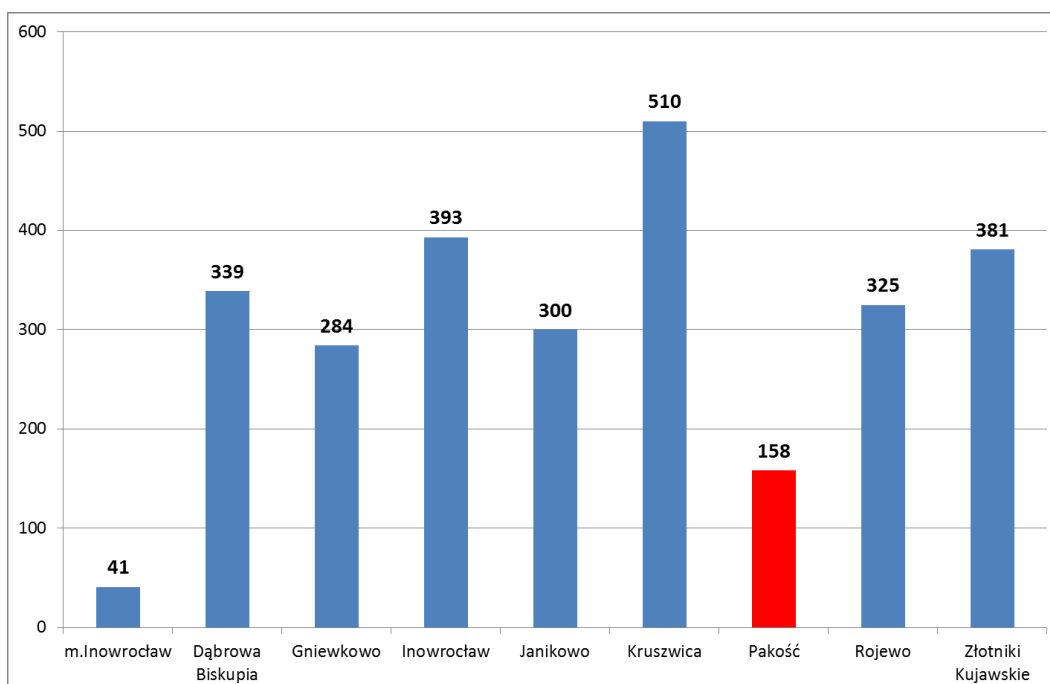
Rys. Liczba gospodarstw rolnych w gminach powiatu inowrocławskiego (dane PSR 2010)

Rys. Przeciętna wielkość indywidualnego gospodarstwa rolnego w gminach powiatu inowrocławskiego (dane PSR 2010)

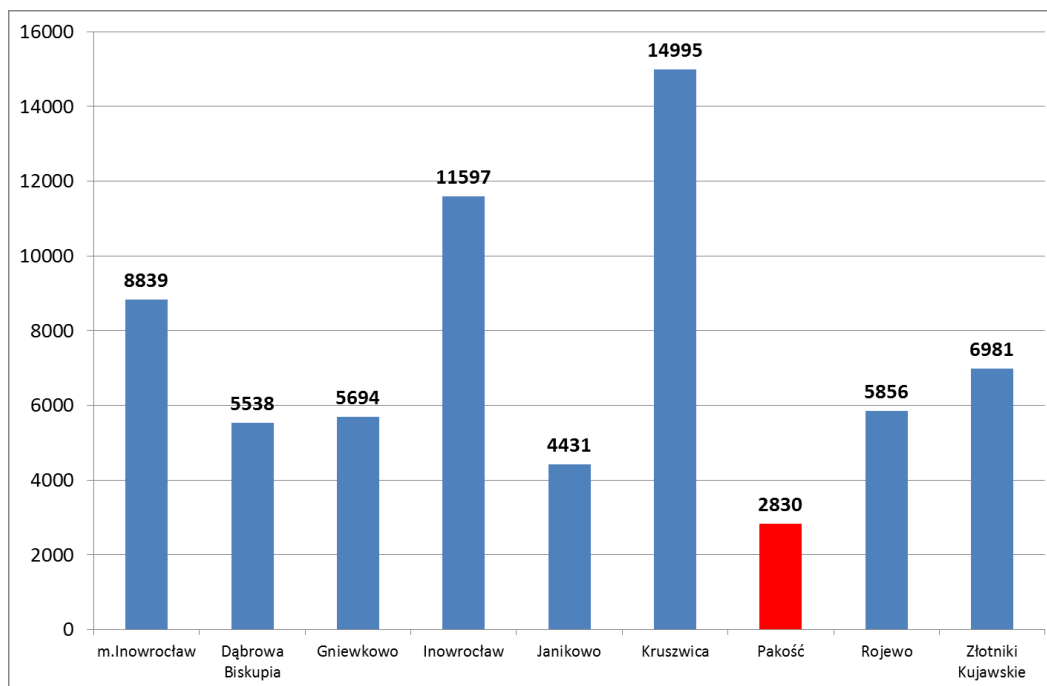
Rys. Odsetek gruntów w gospodarstwach rolnych o powierzchni ponad 15 ha (% ogółu gruntów; dane PSR 2010)

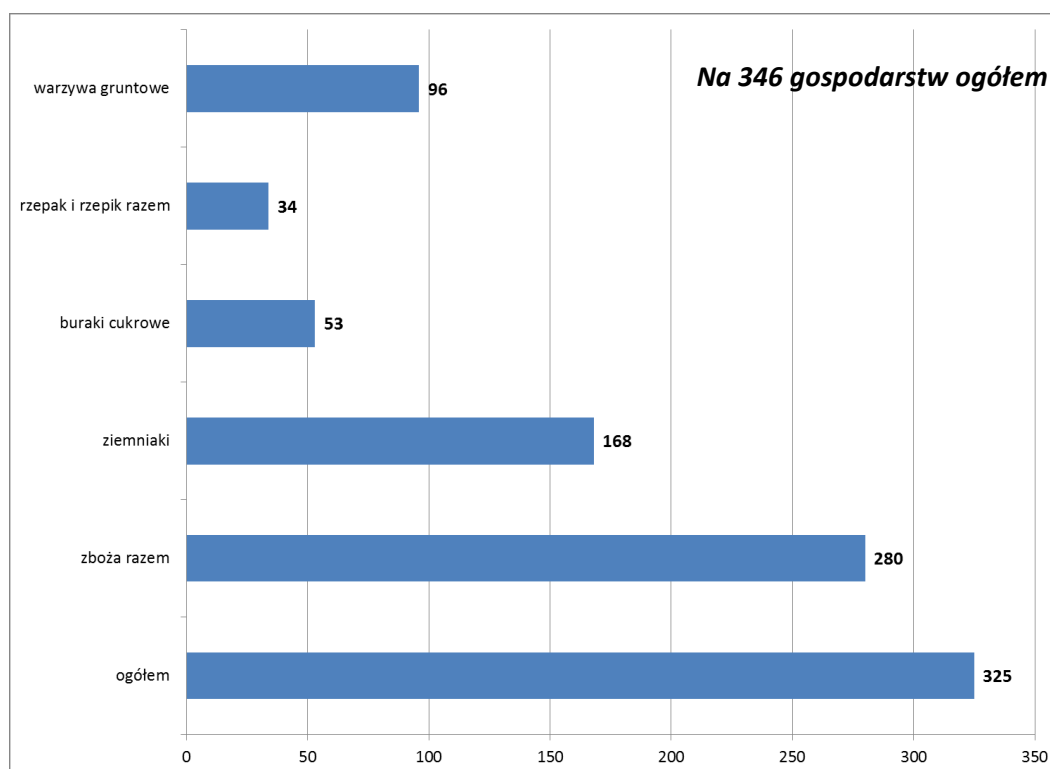
Rys. Gospodarstwa utrzymujące zwierzęta gospodarskie (% ogółu gruntów; dane PSR 2010)

21. Wśród gospodarstw prowadzących produkcję roślinną, aż 280 uprawia zboża, 168 ziemniaki, 96 warzywa gruntowe, 53 - buraki cukrowe, a 34 - rzepak i rzepik. Na terenie gminy brak upraw dalece wyspecjalizowanych, które lokowałyby gminę na eksponowanych pozycjach pod względem roli w ogólnym potencjale województwa.
22. Potencjał produkcji zwierzęcej nie jest wysoki - łączne pogłowie zwierząt gospodarskich to 2830 sztuk dużych. To znacznie mniej, niż w innych gminach powiatu. Gmina Pakość nie specjalizuje się w produkcji zwierzęcej. Warto jednak zauważyć, że aż 2/3 wszystkich gospodarstw, które prowadzą hodowlę, hodzi bydło - a przeciętnie na jedno gospodarstwo przypada ponad 20 sztuk bydła, w tym

ponad 10 krów. Są to wskaźniki wysokie. Bardzo słabo rozpowszechniona jest natomiast hodowla drobiu.

Rys. Pogłowie zwierząt gospodarskich (w sztukach dużych – SD; dane PSR 2010)

Rys. Liczba gospodarstw prowadzących produkcję roślinną w gminie Pakość (dane PSR 2010)

23. Gmina w zasadzie nie czerpie istotnych korzyści z ruchu turystycznego. Znajduje się na Szlaku Piastowskim, a Kalwaria Pakoska jest celem pielgrzymek dla kilkudziesięciu tysięcy turystów rocznie (co stanowi ogromny potencjał) – ale walory te nie są w praktyce wykorzystywane (brak miejsc pracy oraz działalności gospodarczych, które funkcjonowałyby na bazie tego ruchu).

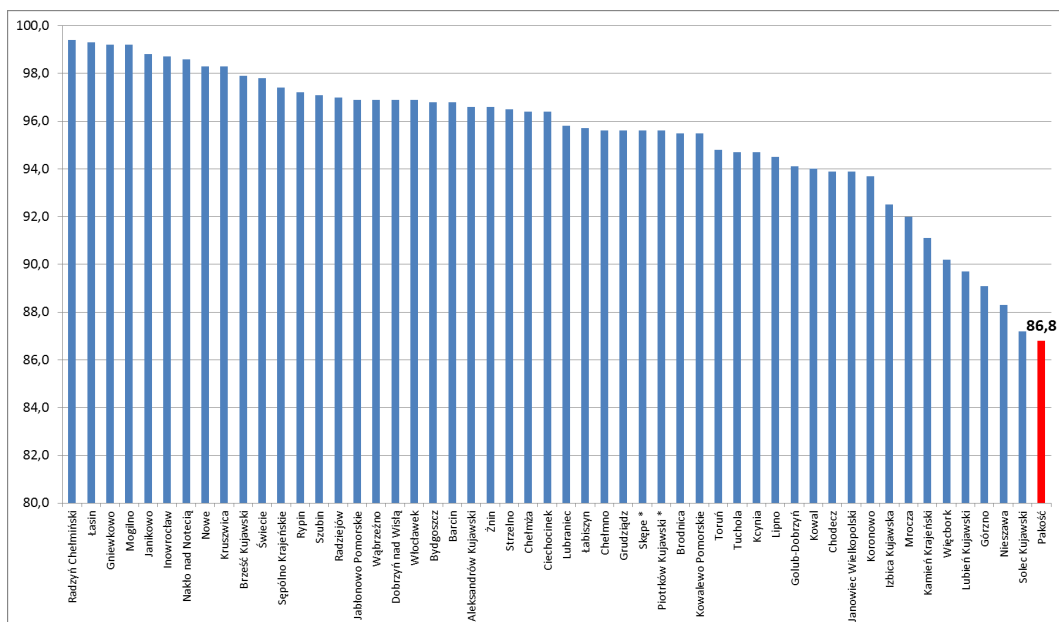
Wnioski:

Na terenie gminy obserwuje się dosyć częsty paradoks jednoczesnego występowania wysokich wskaźników przedsiębiorczości i bardzo wysokich wskaźników bezrobocia. Sytuacja na rynku pracy jest bardzo trudna, szczególnie wśród kobiet. Przyczyn należy szukać prawdopodobnie w dosyć niskim poziomie wykształcenia i kwalifikacji zawodowych. Rozwojowi gospodarki nie sprzyja rozdrobnienie osadnictwa – niekorzystne wskaźniki rozwoju handlu i usług są bez wątpienia pochodną dużej liczby małych miejscowości, gdzie popyt jest tak mały, że nie utrzymują się nawet placówki handlowe. Mocną stroną gminy jest rolnictwo. Bez wątpienia można wyróżnić kategorię gospodarstw wysokotowarowych, dla których prognozuje się pozytywne perspektywy. Bolączką gminy jest brak terenów inwestycyjnych – a położenie w sieci drogowej wskazuje, że posiadanie tego typu przestrzeni inwestycyjnej rokuje szanse na pozyskanie inwestorów. Należy także opracować koncepcję wykorzystania bardzo dużego ruchu pielgrzymkowego dla tworzenia miejsc pracy i osiągnięcia dochodów.

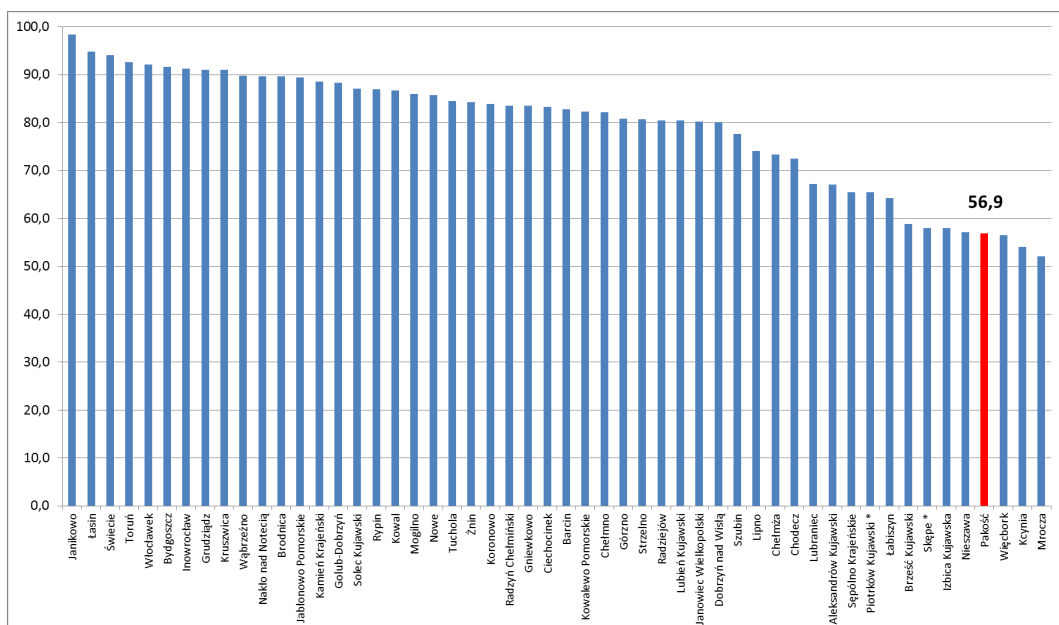
SFERA INFRASTRUKTURY

1. Gmina nie jest dostępna w sieci dróg krajowych.
2. Dostępność zewnętrzną zapewniają dwie drogi wojewódzkie:
  - droga nr 251 - Kaliska – Damasławek – Żnin – Barcin – Pakość – Inowrocław
  - droga nr 255 – Pakość – Janikowo – Strzelno
3. Pierwsza z wymienionych dróg zapewnia dostęp do Inowrocławia i dróg krajowych biegnących przez to miasto (15 i 25), a także do Żnina (i drogi nr 5). Zapewnia także dostęp do sąsiedniego Barcina. Druga droga zapewnia dostęp do węzła dróg krajowych w Strzelnie (drogi nr 15, 25 i 62) oraz do sąsiedniego Janikowa.
4. Obydwie drogi cechują się dosyć dobrym stanem technicznym. Droga nr 251 cechuje się znacznie większym natężeniem ruchu, w tym także ciężkiego ruchu towarowego.
5. W planach regionalnych wskazuje się realizację obwodnic na obydwu tych drogach – są one niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa i komfortu zamieszkania, a także dla ochrony dziedzictwa Kalwarii Pakoskiej i jego należytego wyeksponowania.
6. Przy drogach wojewódzkich (bezpośrednio lub w bliskim sąsiedztwie) leżą: Pakość, Rybitwy, Rycerzewo, Rycerzewko, Wielowieś, Jankowo.
7. Na terenie gminy bardzo gęsta jest sieć dróg powiatowych. Dróg tych jest 11 (tzn. 11 numerowanych dróg powiatowych), a łączna długość przekracza 45 km. Zapewniają one dostęp do większości miejscowości nie dostępnych za pomocą dróg wojewódzkich, ale także do niektórych dostępnych także za pomocą dróg wojewódzkich. Zadaniem dróg powiatowych jest zapewnianie połączeń z siedzibą powiatu, innymi miastami powiatu i drogami wojewódzkimi – taką właśnie rolę pełnią drogi powiatowe na terenie gminy – za ich pośrednictwem można się dostać do Inowrocławia, Janikowa, dróg wojewódzkich oraz drogi krajowej nr 25.
8. Znaczna część dróg powiatowych charakteryzuje się złym stanem technicznym – ponad 80% długości określana jest jako stan zły lub bardzo zły – wymagający interwencji.
9. Drogi gminne na terenie gminy w większości mają dostateczny lub dobry stan. Są ważne dla obsługi połączeń na terenie miejscowości (zwłaszcza w mieście stanowią gęstą sieć) oraz dla rolnictwa (dojazdy na pola).

10. Gmina nie jest obecnie dostępna w pasażerskiej komunikacji kolejowej. Przed około dekadą zawieszono ruch pasażerski na linii Inowrocław – Żnin (jest to linia o nr 206). Linia jest jednak przejezdna i wykorzystywana do ruchu towarowego. Na linii tej funkcjonowały przystanki w Pakości i Kościelcu. Ewentualne przywrócenie ruchu byłoby korzystne dla gminy.
11. Przez teren gminy biegną także zelektryfikowane linie dwutorowe z Inowrocławia w kierunku Poznania oraz z Inowrocławia w kierunku Śląska (są to linie będące częścią węzła inowrocławskiego). Jednak w granicach gminy nie zlokalizowano żadnego przystanku pasażerskiego. Najbliższe znajdują się w Janikowie i Inowrocławiu (posiadanie pasażerskiej dostępności kolejowej jest ważną przewagą Janikowa nad Pakością).
12. Noteć, płynąca przez teren gminy, jest drogą wodną, która obecnie nie ma żadnego znaczenia transportowego oraz turystycznego. Stanowi część tak zwanej Wielkiej Pętli Wielkopolskiej (zwanej także Pętlą Wielkopolsko-Kujawską). W przyszłości można spodziewać się ożywienia ruchu turystycznego, gdyż od kilku lat samorząd województwa kujawsko-pomorskiego podejmuje działania na rzecz odnowy dróg wodnych i spopularyzowania ich wykorzystania.
13. Na terenie gminy nie notuje się problemów z zaopatrzeniem w energię elektryczną.
14. Na terenie gminy, w miejscowości Wielowieś, funkcjonuje Główny Punkt Zasilania – jest to infrastruktura służąca połączeniu systemu przesyłowego (w tym przypadku linii 110kV) z siecią dystrybucyjną – służącą dostawie energii do odbiorców.
15. Funkcjonowanie GPZ skutkuje nie tylko bezpieczeństwem energetycznym, ale także faktem zbiegania się w centralnej części gminy bardzo licznych linii elektroenergetycznych – stanowią one przeszkodę w pełnym i optymalnym zagospodarowaniu gminy, gdyż każda z linii cechuje się strefą ograniczonego użytkowania (zależną od charakteru linii – ale najczęściej o szerokości od kilkunastu do kilkudziesięciu metrów, jest to tzw. pas technologiczny linii).
16. Na terenie gminy znajdują się źródła zasilania w postaci siłowni wiatrowych. Wyprodukowany prąd trafia do sieci przesyłowych, a więc nie można stwierdzić, że jest zużywany na terenie gminy. Liczba elektrowni wiatrowych w gminie jest bardzo duża (istniejących jest 26, a łącznie z planowanymi, dla których przesądzono już lokalizacje - około 40), zwłaszcza jeśli uwzględni się małą powierzchnię gminy. Wprawdzie mieszkańcy w badaniu ankietowym w zdecydowanej większości nie zgłaszają zastrzeżeń do obecności siłowni wiatrowych w gminie, jednak należy pamiętać, że stanowią one pewną przeszkodę w rozwoju zagospodarowania, gdyż w sąsiedztwie siłowni, ze względu na obowiązujące normy emisji hałasu, nie jest możliwe lokalizowanie zabudowy mieszkaniowej. Strefa, która powinna być wyłączona zależy od typu siłowni, ale może wynosić nawet kilkaset metrów.

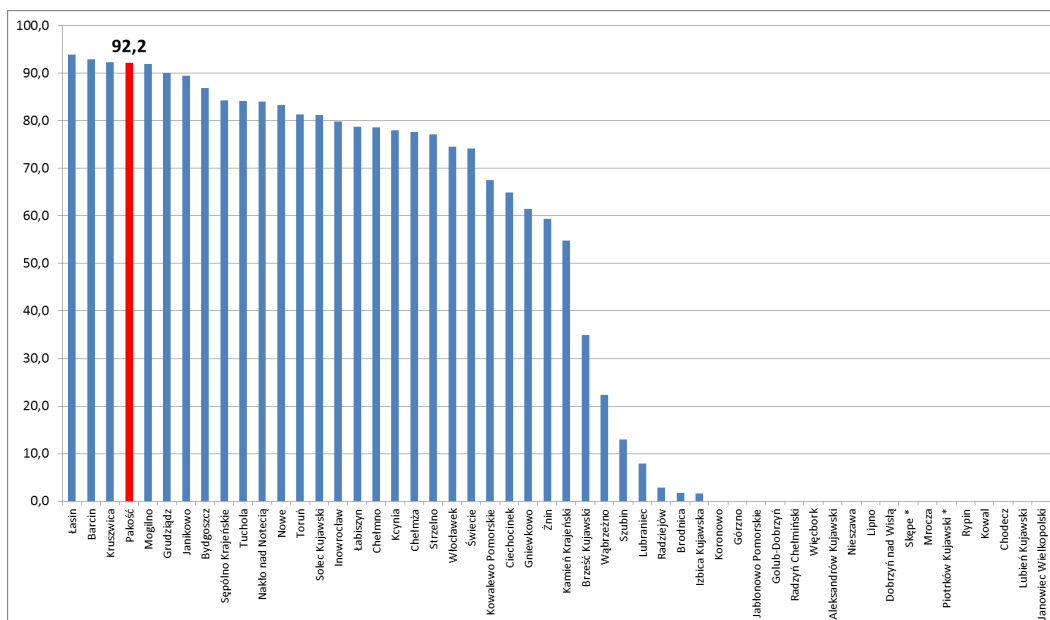

Rys. Udział ludności miast korzystającej z sieci wodociągowej

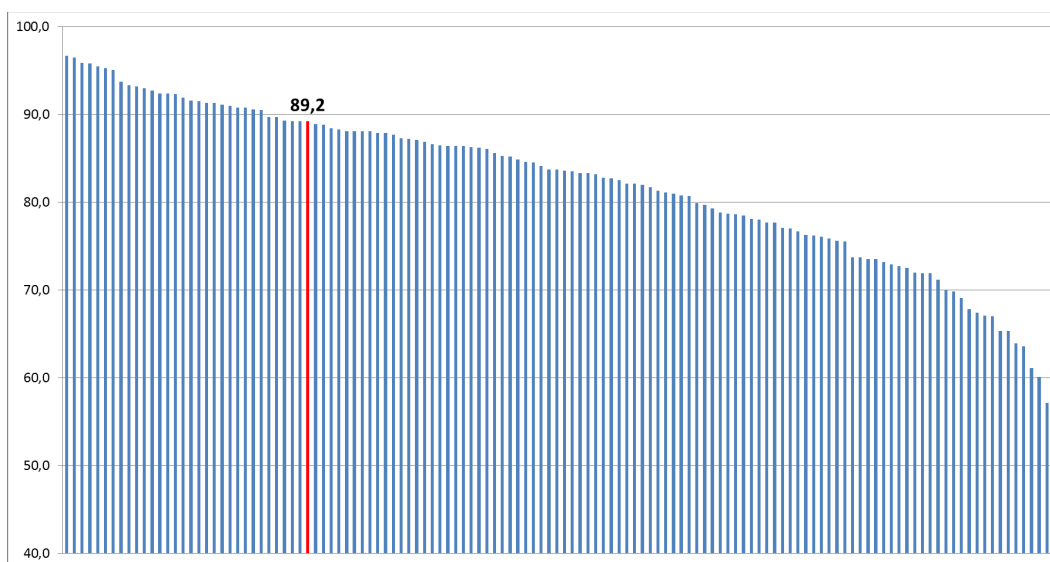

Rys. Udział ludności miast korzystającej z sieci kanalizacyjnej

17. Gmina jest zaopatrywana w gaz ziemny. Miasto Pakość należy do miast o najwyższym w województwie wskaźniku obsługi mieszkańców. Dostępność gazu przewodowego jest ważnym uwarunkowaniem rozwoju, ponieważ jest to źródło energii istotne dla niektórych rodzajów działalności gospodarczej, więc może przesądzać o atrakcyjności gminy dla inwestycji. Oprócz miasta z gazu mogą korzystać także mieszkańcy niektórych miejscowości wiejskich – około 130 osób.

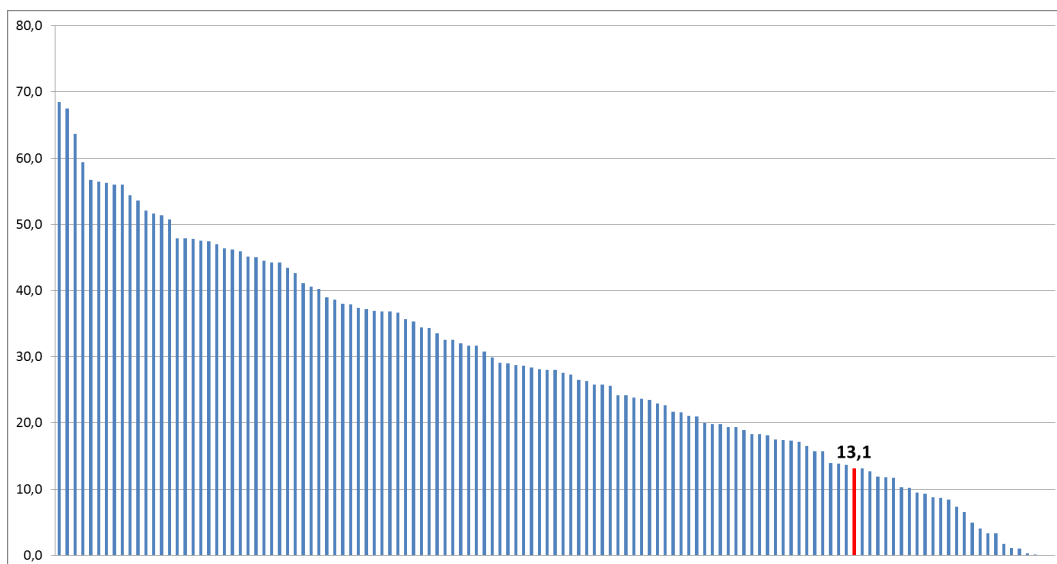

Rys. Udział ludności miast korzystającej z gazu przewodowego

Rys. Udział ludności wiejskiej korzystającej z sieci wodociągowej

18. Na terenie gminy – w Giebni – znajduje się składowisko odpadów komunalnych (eksploatowane przez Przedsiębiorstwo Usług Gminnych w Pakości), które włączone jest w regionalny system gospodarki odpadami. Od kilku lat na terenie województwa (zgodnie z wytycznymi o charakterze krajowym) prowadzona jest reorganizacja systemu składowania i odzysku odpadów, polegająca na likwidacji małych składowisk i gminnych i pozostawianiu dużych obiektów, obsługujących nawet po kilka powiatów. Do tego systemu włączono składowisko w Giebni (jest to tzw. „mały RIPOK”; RIPOK = regionalna instalacja przetwarzania odpadów komunalnych), które wraz z kilkoma innymi obiektami obsługuje Piąty Region gospodarki odpadami „Bydgosko-Toruński”. Składowisko w Giebni zostało wskazane do składowania odpadów komunalnych oraz do przetwarzania odpadów zielonych.

Rys. Udział ludności wiejskiej korzystającej z sieci kanalizacyjnej

19. Obecność na terenie gminy takiego obiektu wiąże się z dużym ruchem pojazdów dowożących odpady na składowisko. Prestiż z posiadania tego typu instalacji jest niewielki, natomiast uciążliwość może być zauważalna.
20. W zakresie zaopatrzenia w wodę, obsługa gminy odbywa się z trzech ujęć na terenie gminy: ujęcia przy ul. Jankowskiej 29 w Pakości (największe – o wydajności większej, niż łącznie dwóch pozostałych. Służy mieszkańcom Pakości oraz wsi Ludwiniec i wsi Jankowo), ujęcia przy ul. Inowrocławskiej 12 w Pakości (obsługuje mieszkańców Pakości oraz wsi Rybitwy, Łącko i Wielowieś) oraz ujęcia w Kościelcu (dla mieszkańców wsi Kościelec, Dziarnowo, Gorzany i Węgierce). W Ludkowie znajduje się ujęcie rezerwowe – nie używane standardowo. Poza tym wsie Giebnia i Radłowo są podłączone do wodociągów z gmin sąsiednich (odpowiednio Janikowo i Dąbrowa).
21. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, miasto Pakość jest najslabiej zaopatrzonym w wodę miastem województwa (najmniejsza część mieszkańców jest podłączona do wodociągu – jest to niespełna 87%). Na obszarach wiejskich wskaźnik ten przekracza 89%, co jest wskaźnikiem korzystnym. Wprawdzie wg danych Urzędu Miejskiego obydwa wskaźniki są wyższe, ale to właśnie dane GUS są wykorzystywane do porównań i oceny konkurencyjności gmin – więc taka sytuacja jest dla gminy niekorzystna.
22. Gmina nie posiada centralnej, zbiorczej oczyszczalni ścieków. Obsługiwana jest przez niewielką oczyszczalnię w miejscowości Kościelec (do niej podłączona jest zabudowa wsi Kościelec oraz Dziarnowo) oraz przez oczyszczalnie położone w sąsiednich gminach. Najważniejsze znaczenie ma tu współpraca z gminą Barcin – na mocy porozumienia z tą gminą, ścieki z miasta Pakość trafiają do oczyszczalni w Sadłogoszczy. Z kolei Węgierce podłączone są do oczyszczalni w Janikowie.
23. Według danych GUS – tylko 57% mieszkańców miasta korzysta z sieci kanalizacyjnej. Jest to czwarty najgorszy wskaźnik w województwie (w większości miast wynosi on ponad 80%).
24. Sam fakt uzależnienia od obiektów znajdujących się poza granicami gminy, nie jest niekorzystny i nie stanowi zagrożenia dla funkcjonowania gminy.
25. Niekorzystne są natomiast:
  - mały stopień rozwoju sieci kanalizacyjnej – większość miejscowości wiejskich leży poza siecią,
  - fakt funkcjonowania małej oczyszczalni w Kościelcu, dla której odbiornikiem ścieków jest niewielki ciek Struga Kościelecka. Takie małe obiekty stanowią zagrożenie dla środowiska i powinny być eliminowane poprzez podłączanie do dużych, wydajnych obiektów.

Wnioski:

Stan rozwoju infrastruktury technicznej i komunikacyjnej jest jednym z najważniejszych czynników rozwojowych o znaczeniu strategicznym. Infrastruktura tego rodzaju jest kluczowa nie tylko dla jakości zamieszkania (dostępność komunikacyjna często warunkuje możliwość uzyskania wykształcenia i znalezienia zatrudnienia), ale także dla lokowania inwestycji (dostępność komunikacyjna i uzbrojenie infrastrukturalne są podstawowymi czynnikami atrakcyjności inwestycyjnej terenu).

W tym kontekście stan rozwoju gminy należy ocenić poniżej przeciętnej, a poszczególne aspekty są zróżnicowane. Pomimo położenia poza siecią dróg krajowych, dosyć dobra jest dostępność drogowa. Niekorzystny jest fakt położenia poza wykorzystywanymi dla przewozów pasażerskich liniami kolejowymi, choć sprzyjający jest fakt ciągłego utrzymywania infrastruktury w stanie umożliwiającym przywrócenie ruchu.

Gmina nie notuje problemów w zakresie zaopatrzenia w energię, a bardzo korzystny jest fakt dostępności gazu przewodowego (to ważny czynnik, bo operator sieci obecnie bardzo niechętnie gazyfikuje małe gminy, tłumacząc to brakiem ekonomicznego uzasadnienia).

Bardzo duże zapóźnienia notuje się w zakresie gospodarki wodno-ściekowej. Poprawy wymaga nie tylko rozwój sieci kanalizacyjnej (co jest typowe dla wielu gmin) ale także sieci zaopatrzenia w wodę. Należy kontynuować rozwój sieci kanalizacyjnej na terenie gminy w celu podłączenia jak największej liczby domostw do systemu zbiorczego oraz kontynuować współpracę z gminą Barcin – na bazie oczyszczalni w Sadłogoszcy powinien być realizowany system odbioru i oczyszczania ścieków w gminie.

SPECYFIKA I SPECJALIZACJA – WYRÓŻNIKI GMINY

1. Kilka cech świadczy o specjalizacji gminy Pakość na tle województwa (a pośrednio - miasta Pakość na tle innych miast województwa). Specjalizację należy tu rozumieć jako pełnienie „szczególnej roli” - wynikającej z:
  - rozwoju na terenie gminy zagadnienia rzadko reprezentowanego lub
  - pełnienia przez gminę w zakresie jakiegoś zagadnienia roli nieproporcjonalnie wysokiej w stosunku do obiektywnej pozycji gminy (zwłaszcza mierzonej udziałem w powierzchni lub liczbie ludności) lub
  - pełnienia roli nieproporcjonalnie dużej dla funkcjonowania województwa (w sytuacji gdy znacząca część potencjału województwa jest skoncentrowana w gminie).
2. Powyższe zagadnienia nie zawsze generują konkretne korzyści społeczne, czy gospodarcze - czasem dzięki nim gmina (czy miasto) są po prostu „lepiej znane” lub „pozytywnie kojarzone”. Pojawianie się w mediach, publikacjach, dokumentach, a nawet codziennych rozmowach nazwy miasta, pozwala jednak zapobiegać istotnemu problemowi małych miast - związanemu z brakiem wizerunku i brakiem znajomości faktu istnienia miasta (przeciętni mieszkańcy często nie wiedzą nawet o istnieniu wielu małych miast!)
3. Przeprowadzone analizy pozwoliły wskazać na terenie gminy kilka cech specyficznych, świadczących o specjalizacji gminy lub tylko wyróżniających gminę i pozwalających na lepszą jej identyfikację. Należy tu wymienić:

Kalwaria Pakoska. Miasto pełni dużą rolę w dziedzinie kultu religijnego. Jest przedmiotem turystyki religijnej. W nazwie obiektów kultu (Kalwaria „Pakoska”) pojawia się nazwa miasta. Zagospodarowanie Kalwarii jest chronione w randze parku kulturowego. Nazwa pojawia się więc zarówno w opracowaniach naukowych, jak i popularnych – w przewodnikach, na mapach, itp. Są to formy ochrony stosunkowo rzadko ustanawiane – co z jednej strony wskazuje na unikatowość walorów, a z drugiej powoduje, że lepiej znane są obiekty objęte ochroną w tej randze. Kalwaria Pakoska jest

prawdopodobnie tym walorem miasta, który ma największy wpływ na propagowanie nazwy miasta i gminy (można przypuszczać, że wśród osób, które znają nazwę „Pakość” będzie się ona kojarzyła właśnie z obiektami kultu religijnego).

Jezioro Pakoskie. Na terenie gminy znajduje się północna część Jeziora Pakoskiego. Wraz ze spiętrzeniem wód Noteci doszło do połączenia trzech niewielkich jezior, a zbiornik przejął nazwę jednego z nich i jest określany jako Jezioro Pakoskie. Jest to na tyle duży zbiornik, że pojawia się nawet na mapach wielkoskalowych. Fakt, iż zaczerpnął nazwę od miasta Pakość ma duże znaczenie dla jej upowszechniania (zbiornik leży na terenie 4 gmin – zwłaszcza w strukturze gminy Janikowo ma duże znaczenie – ale w powszechnym odbiorze fakt ten nie jest w ogóle znany). Jezioro Pakoskie jest znane dodatkowo także dlatego, że jest wymieniane w klasyfikacjach sztucznych zbiorników oraz ze względu na fakt dużych wahań lustra wody – rzadko spotykanych (w literaturze podaje się przykład Jeziora Pakoskiego dla ilustracji tego nietypowego zjawiska).

Eksploatacja kruszyw. Gmina wyróżnia się bardzo dużą skalą wydobycia kruszyw – łącznie z kopalni w Wojdalu i Ludkowie pochodzi około 10% całości wojewódzkiego wydobycia żwirów i mieszanek piaskowo-żwirowych. Biorąc pod uwagę, że są to surowce bardzo popularne i powszechnie eksploatowane na terenie całego województwa, tak duża koncentracja wydobycie jest zjawiskiem niezwykłym i świadczy o rzeczywistej dużej skali.

POLO MARKET. Na terenie gminy ma miejsce siedziba firmy POLO MARKET prowadzącej sieć popularnych dyskontów spożywczych, pozytywnie konotowana i będąca bez wątpienia przykładem sukcesu rynkowego. Bardzo rzadkim przypadkiem jest sytuowanie siedzib tak dużych firm w tak małych miejscowościach jak Giebni – jest to więc niewątpliwa przewaga gminy Pakość nad innymi gminami. Jednak w powszechnym odbiorze firma nie jest kojarzona z gminą Pakość, a więc nie wpływa na kształtowanie wizerunku gminy!

Składowisko odpadów w Giebni. W Giebni znajduje się składowisko odpadów działające w ramach regionalnej sieci gospodarki odpadami. Na mocy przeprowadzanej od kilku lat reformy systemu gospodarki odpadami liczba składowisk odpadów ulega znaczącej redukcji (likwidowane są bardzo liczne małe składowiska gminne), a ich zadania przejmują scentralizowane instalacje, których na terenie województwa będzie zaledwie kilkanaście. Funkcjonowanie jednego z tego typu obiektów na terenie gminy nie jest powodem szczególnego prestiżu (jak też nie wiąże się z dużą liczbą miejsc pracy), a wiąże się z uciążliwościami związanymi z ruchem pojazdów przywożących odpady. Jednak w skali województwa nazwa składowiska jest wymieniana w opracowaniach specjalistycznych, a sam fakt pełnienia takiej funkcji świadczy o specjalizacji gminy.

Wysoka przydatność rolnicza. Gmina wyróżnia się pod względem waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Wprawdzie około 20 gmin województwa notuje wskaźniki wyższe (z czego około połowa – znacząco wyższe), to z łącznym Wskaźnikiem jakości Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej (WjRPP) wynoszącym 79,8, gmina należy do obszarów o najwyższej przydatności. Brak danych statystycznych dotyczących rzeczywistej produkcji rolnej uniemożliwia dokonania porównań jak duża część produkcji rolnej województwa pochodzi z terenu gminy. Jednak w gminie nie prowadzi się upraw gatunków szczególnie rzadkich i specyficznych – a w zakresie pozostałych skala produkcji jest najczęściej pochodną powierzchni użytków rolnych – a w tak małej gminie są one niewielkie.

Kolej linowa. Przez teren gminy biegnie kolej linowa wykorzystywana do celów transportowych – jest to jedyna tego typu infrastruktura w kraju. Oprócz gminy Pakość, biegnie ona także przez gminy Barcin (gdzie ma początek - załadunek kamienia wapiennego) i Janikowo (gdzie się kończy – rozładunek na potrzeby zakładów Janikosoda). Niestety fakt, iż infrastruktura ta znajduje się na terenie gminy nie jest upowszechniony – kolejkę kojarzy się albo z miejscem załadunku (kopalnia wapieni) albo z miejscem rozładunku (zakłady chemiczne).

Energetyka wiatrowa. Gmina cechuje się dużą liczbą elektrowni wiatrowych. Na pewno należy na terenie województwa do obszarów o bardzo dużej skali rozwoju tej funkcji. Niestety brak danych uniemożliwia dokonywanie jakichkolwiek obiektywnych porównań, czy nawet wskazania skali rozwoju tego zagadnienia. Bez wątpienia jest to jednak cecha wyróżniająca – warta podjęcia bliższych analiz dla zidentyfikowania udziału gminy w produkcji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w województwie.

Wnioski:

Uwzględniając bardzo małą powierzchnię gminy, liczbę cech ją wyróżniających należy uznać za bardzo dużą. Wprawdzie tylko niektóre z nich mają wymierne znaczenie wizerunkowe, a tym bardziej ekonomiczne, ale bez wątpienia Pakość nie pozostaje miastem (a więc i gminą) anonimową.

ZESTAWIENIE INWESTYCJI KOMUNALNYCH NA TERENIE GMINY W LATACH 2005-2013

1. Poniżej – w ujęciu tabelarycznym - przedstawiono szczegółową informację o znaczących inwestycjach (o wartości przekraczającej 50 tys. zł) dokonywanych na terenie gminy wskutek działalności Urzędu Miejskiego - z udziałem budżetu gminy i/lub inspirowanych przez Urząd Miejski (np. poprzez pozyskanie środków z funduszy zewnętrznych) w latach 2005-2013.

Tab. Informacja zbiorcza o projektach inwestycyjnych o wartości ponad 50 tys. zł

Rok	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Liczba projektów o wartości pow. 50 tys. zł	6	8	10	13	6	6	5	5	2
Łączna wartość projektów o wartości pow. 50 tys. zł (zł)	2 722 877	9 723 239	7 887 061	8 510 017	2 938 724	1 854 775	2 485 805	2 634 498	610 475
Przeciętna wartość projektu (zł)	453 812	1 215 404	788 706	654 616	489 787	309 129	497 161	526 899	305 237
Wartość największego projektu (zł)	982 737	7 593 834	5 026 098	5 539 503	1 560 830	1 131 753	1 387 043	1 308 630	429 279

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Pakości

2. Porównanie skali inwestycji w ostatnich latach wskazuje trend rosnący – zarówno pod względem liczby realizowanych projektów, jak też ich wartości. W latach 2005-07 były to zaledwie pojedyncze projekty (poniżej 10), a łączne wydatki i zakupy inwestycyjne nie przekraczały 2,5 mln zł, podczas gdy w okresie 20010-13 jest to rocznie nawet około 30 projektów, a wielkość wydatków i zakupów inwestycyjnych wynosi kilka (nawet do 10) mln złotych. Coroczna zmienność liczby i wartości projektów jest wynikiem także zasad ich realizacji i zasad ich rozliczania, obowiązujących przy dofinansowywaniu inwestycji ze środków zewnętrznych – jednak bezdyskusyjny jest wniosek o dużej aktywności gminy w zakresie pozyskiwania środków w ostatnim okresie programowania.
3. Na terenie miasta trwa obecnie realizacja trzech dużych projektów rozpoczętych przed kilku laty – dwa z nich dotyczą sieci kanalizacyjnej, a trzeci – uporządkowania terenów po zakładach Iniarskich. Przewiduje się ich ukończenie w roku 2015. Ich łączna wartość sięga 8 mln złotych.

Tab. Zadania inwestycyjne o wartości ponad 50 tys. zł realizowane w latach 2005-2013

2013		
Nazwa zadania inwestycyjnego	Środki poniesione w danym roku na wykonania zadania	Charakterystyka zadania
Przebudowa stałego targowiska miejskiego – Mój Rynek w Pakości ul. św Jana	982 737,97	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 1 034 307,96zł . Zakres przebudowy targowiska miejskiego obejmował: demontaż placu utwardzonego, sceny, zbiornika bezodpływowego, budowę budynku ze stoiskami targowymi, budowę budynku socjalnego z instalacjami, budowę dróg wewnętrznych oraz instalacji oświetleniowej targowiska, montaż ogrodzenia i bram wjazdowych oraz łapacza piłek od strony stadionu.
Przebudowa drogi gminnej nr 150446C w m. Rybitwy wraz z budową kanalizacji – etap 1	953 034,22	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 1 015 632,06zł . W wyniku inwestycji powstała: kanalizacja deszczowa, studnie żelbetowe $\varnothing$ 1200mm - 15 szt., studnie żelbetowe $\varnothing$ 1000mm - 1 szt., wpusty uliczne ściekowe z osadnikiem $\varnothing$ 500mm - 16 szt., kanalizacja sanitarna z kanałami sanitarnymi, studnie rewizyjne żelbetowe Dn 1200 - 17 szt., studnia rozprężna Dn 1200 - 1 szt. Wykonawca rozebrał nawierzchnię oraz odbudował ją w kamieniu.
Zagospodarowanie terenów przybrzeżnych nad Jeziorem Pakoskim na odcinku w m. Jankowo w celu podniesienia atrakcyjności turystycznej oraz stworzenia miejsca rekreacyjno-wypoczynkowego	293 067,60	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 313 977,60zł . Inwestycja polegała na uporządkowaniu terenu oraz budowie: placu wypoczynkowo-rekreacyjnego, ułożeniu obrzeża betonowego wokół placu o wym. 8x30x100cm. Wydzielono boisko do siatkówki o wym. 18x9 m., zamontowano kosze na śmieci szt. 3, ławki szt. 5, stojaki na rowery szt.2, tablicę informacyjną oraz ubikację. Wybudowano 2 wiaty drewniane na fundamentach z betonu o wym. 50x50x100 cm, pomost długości 19,4m z trapezem. Realizacja inwestycji l. 2012-2013.
Przebudowa drogi gminnej nr 151829C ul. Nadnotecka w m, Pakość wraz z budową kanalizacji deszczowej	203 277,88	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 232 797,88zł . Zakres prac obejmował wykonanie sieci kanalizacji deszczowej odwadniającej drogę oraz wykonanie nawierzchni. W skład kanalizacji weszły: kanały deszczowe, studnie żelbetonowe, wpusty uliczne ściekowe wraz z osadnikiem, osadnik piasku oraz separator substancji ropopochodnych. Przebudowa drogi odbyła się na długości 198 m, z wykonaniem nawierzchni z kostki betonowej.
Przebudowa drogi gminnej 150455C położonej w m. Wielowieś	205 501,72	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 205 501,72zł . Zadanie obejmowało modernizację nawierzchni. W wyniku realizacji zadania powstała: 4cm warstwa ścieralna z mieszanki mineralno-bitumicznej i asfaltowa grysowo-żwirowa. Projektowana nawierzchnia: szerokość 4,0m ze spadkiem daskowym 2%, na łukach spadek jednostronny 3%.
Wymiana nawierzchni części dróg gminnych nr 151826C – ul. Kasprowicza i nr 151827C – ul. 600-lecia w Pakości	85 257,76	Inwestycja rozpoczęta . Zakres prac obejmował ułożenie kostki betonowej grubości 6 cm na podsypce cementowo-piaskowej gr. 3 cm oraz warstwie wyrównawczej z piasku, na powierzchni 800m ² .

2012		
Nazwa zadania inwestycyjnego	Środki poniesione w danym roku na wykonania zadania	Charakterystyka zadania
Utworzenie Parku Kulturowego „Kalwaria Pakoska” jako elementu promocji dziedzictwa Kujaw i Pałuk	7 593 834,67	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 12 450 659,13zł , w tym dofinansowanie z EFR 7 825 566,93zł . Zakończono realizację przedsięwzięcia wieloletniego pn. „Utworzenie Parku Kulturowego „Kalwaria Pakoska” jako elementu promocji dziedzictwa Kujaw i Pałuk”. W ramach projektu: wykonano renowację 12 zabytkowych kaplic, wykonano 100 miejsc parkingowych, przebudowano 34 960,80 m ² dróg, chodników, parkingów, wybudowano Centrum Informacji Turystycznej o powierzchni 280,97m ² , wybudowano toaletę publiczną, zagospodarowano tereny zielone wokół kapliczek, dosadzono 150 szt. drzew liściastych, 15376 szt. krzewów liściastych, 754 szt. drzew i krzew iglastych. W zakresie małej architektury zakupiono oraz postawiono 45 szt. koszy na śmieci i 71 szt. ławek, wykonano fontannę, wybudowano 1595,2m sieci wodociągowej, 466,5m sieci kanalizacji deszczowej i 26 m kanalizacji sanitarnej, wymieniono oświetlenie w części parkowej, wykonano iluminację kaplic, zainstalowano zabezpieczenie antywłamaniowe.
Przebudowa drogi gminnej nr 150432C położonej w m. Ludwiniec	633 527,11	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 633 527,11zł . Wykonano nawierzchnię z masy mineralno-asfaltowej o szerokości 5,0m z poszerzeniami na łukach, oraz obustronne gruntowe pobocza i rowy, przeprowadzono: korektę spadków poprzecznych, podłużnych i geometrii łuków, przebudowę istniejącego przepustu, przebudowę istniejących zjazdów do posesji.
Budowa kan. ściekowej z przyłączami dla osiedla przy ul. Wyszyńskiego i ulic przyległych – II etap	434 420,44	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 434 420,44zł . Prace obejmowały budowę przepompowni PS-3 wraz z kanalizacją (438m) w ulicach: Przybyszewskiego i fragment 21-Stycznia, łącznie z wpięciem z przepompowni rurociągiem tłocznym Ø110mm PE (ok. 100m) w rurociąg tłoczny Ø225mm PE w ul. Wyszyńskiego.
Remont nawierzchni drogi gminnej nr 150426C relacji Kościelec – Węgierce	331 263,11	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 331 263,11zł . Inwestycja obejmowała: wykonanie podbudowy z rumuszu asfaltowego gr. 7-8cm i górnej warstwy podbudowy z kamienia wapiennego gr 7-8cm. Nawierzchnia została podwójnie utrwalona powierzchniowo emulsją i grysami, wykonano pobocza gruntowe.
Remont mostu drewnianego na rzece Noteć w m. Kościelec	276 457,03	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 276 457,03zł . Remont obejmował całkowitą rozbiórkę mostu i budowę nowej konstrukcji. Do odbudowy wykorzystano istniejące przyczółki oraz elementy stalowe (dźwigary i stężenia) po uprzednim usunięciu korozji i wykonaniu zabezpieczenia. Odbudowy dokonano z zachowaniem istniejących wymiarów i nośności. Pomost drewniany oparty został na pochodzących z rozbiórki dwuteowników walcowanych. Rzędna jezdni na przyczółku od strony Węgierc 81,825 n.p.m. Rzędna jezdni na przyczółku od strony Kościelca 81,780 n.p.m. Rozpiętości przęsł wynosi kolejno: 7,61m; 16,22 m; 7,61 m. Szerokość całkowita mostu 5,5 m, szerokość jezdni 4,20 m. Po obu stronach jezdni zaprojektowano odbojnice w postaci kap chodnikowych o szerokości 0,5 m z drewnianą balustradą. Inwestycja została wykonana przez jednostkę wojskową z Inowrocławia.

Adaptacja części pomieszczeń OKiT na punkt rekreacyjny wraz z remontem części elewacji budynku	249 949,49	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 249 949,49zł . W ramach inwestycji wykonano: remont elewacji południowej i zachodniej budynku (zamurowano 13 okien piwnicznych, wykonano izolację, demontaż 3-ch drzwi zewnętrznych, zamurowano otwór drzwiowy do wys. 1,2m, zamontowano drzwi zewnętrzne), zamontowano markizę naścienną o szer. 11,0 m i wysięgu 5,1 m. (napęd elektryczny), zamontowano 2 lampy zewnętrzne, zakończono prace w części „odnowy biologicznej” budynku (wykonano podłogę pod posadzkę w korytarzu, wykonano izolację ze styropianu, ułożono płytki Gres, wykonano i uzupełniono instalację c.o., zamontowano kabinę sauny oraz wykonano pomieszczenia sanitarne ze ścianą oddzielającą pomieszczenie „fitness” od pomieszczeń sauny, wymieniono drzwi wejściowe północne, ułożono płytki Gres w wejściu półn., wykonano podjazd dla osób niepełnosprawnych, opracowano dokumentację techniczną branży elektrycznej i c.o. dla części „fitness”, sauny i urządzeń markizy.
Wykonanie pieszojezdni oraz wymiana nawierzchni chodnika przy ul. Dworcowej w Pakości	135 546,75	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 135 546,75zł . Zakres zadania obejmował ułożenie kostki betonowej grubości 6 cm na podsypce cementowo – piaskowej gr. 3 cm oraz warstwie wyrównawczej z piasku grubości 10 cm.
Modernizacja oczyszczalni ścieków w m. Kościelec	68 241,02	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 68 241,02zł . Zakupiono dmuchawy boczno kanałowe Effepizzeta (FPZ) K08RMD o parametrach Q=173 m ³ /h przy przeciwności 400mbar, wyposażone w czerpnię powietrza z filtrem oraz zawory odcinające i zwrotne oraz zawór bezpieczeństwa (650mbar) – 2szt., falowniki serii V1000 firmy OMRON typ VZA45P5FAA do urządzeń trójfazowych o mocy do 5,5kW w zakresie 30-60 Hz-sterowanie nastawami falownika przez obsługę- 2szt.; zawory zwrotne klapowe z korpusem i klapką z stali kwasoodpornej 1.4310 DN65 do montażu między kołnierzego- 2 szt.; zasuwy nożowe z nożem ze stali nierdzewnej odporne na temperaturę 80°C do montażu między kołnierzego DN65- 3 szt.; zawory mosiężne d32 do odwadniania rusztu-2szt; dyfuzory membranowe-30 kompletów -po 2 szt. dyfuzory rurowe (elastomerowe, rurowe ASR o długości 750mm), łącznik i uszczelki do kolektora kwadratowego 80x80mm oraz rury. Zakupiono również materiały do budowy przyłącza energoelektrycznego. Urządzenia zastały zamontowane, łącznie z wykonaniem przyłącza.
2011		
Nazwa zadania inwestycyjnego	Środki poniesione w danym roku na wykonania zadania	Charakterystyka zadania
Utworzenie Parku Kulturowego „Kalwaria Pakoska” jako elementu promocji dziedzictwa Kujaw i Pałuk	5 026 098,29	Inwestycja realizowana . Zrealizowano roboty wodociągowe w obszarze IIIA i IIIB, prace ogólnobudowlane i zewnętrzne i wewnętrzne przy kapliczkach, prace rozbiórkowe pokrycia dachowego, więźby drewnianej, drewnianego stropu nad parterem, ścian wewnętrznych oraz szczytów zewnętrznych, zutilizowano azbest w tzw. dawnym probostwie, wykonano roboty drogowe w obszarze I i III, prace konstrukcyjno budowlane przy toalecie publicznej, poniesiono wydatki na przyłączenie instalacji do sieci elektrycznej, poniesiono wydatki na organizację zawodów w Nordic Walking.

Budowa kan. ściekowej z przyłączami dla osiedla przy ul. Wyszyńskiego i ulic przyległych – I etap	931 124,65	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – <u>1 026 288,33zł</u> , Zakres rzeczowy obejmował wybudowanie kanalizacji sanitarnej z przyłączami oraz przepompowniami PS-2 i PS-3 dla Osiedla 600-lecia.
Budowa kanalizacji ściekowej w ulicy Radłowskiej w Pakości	666 299,61	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – <u>1 112 958,00 zł</u> , Przedsięwzięcie obejmowało budowę kanalizacji sanitarnej w ulicy Radłowskiej o łącznej długości 0,55 km wraz z uzbrojeniem sieci. Odcinek połączył kanalizację wybudowaną w ramach budowy obwodnicy miasta Pakość z istniejącą przepompownią ścieków.
Rewitalizacja i zagospodarowanie terenu w centrum wsi Kościelec w celu utworzenia miejsca wypoczynku i rekreacji dla lokalnej społeczności	434 889,96	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – <u>489 027,96zł</u> , Przedsięwzięcie realizowanego w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”. Zadanie polegało na zagospodarowaniu terenu zielonego w centrum wsi, budowie placu zabaw, budowie chodników oraz drogi łączącej parking z centrum wsi. Wykonano: ogrodzenie całego terenu, alejki żwirowe, zrekultywowano teren i wykonano trawniki, posadzono drzewa i krzewy, zamontowano ławki parkowe oraz kosze.
Modernizacja drogi gminnej nr 150514C w m. Giebnia	260 674,28	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – <u>260 674,28zł</u> , Zadanie polegało na modernizacji nawierzchni drogi nr 150514C w m. Giebnia, do szerokości 5,5m, z wykonaniem wyrównania z kamienia wapiennego i wykonaniem warstwy wyrównawczej z asfaltu o grubości 3 cm, warstwy ścieralnej 4 cm, wykonano pobocza, zjazdy, oraz odtworzono skarpy.
Przebudowa ul. Radłowskiej na odcinku od ul. Jankowskiej do ul. Cmentarnej w Pakości	203 160,53	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – <u>203 160,53zł</u> , Zakres robót obejmował: rozebranie krawężników betonowych, ułożenie betonowych ław z oporem pod krawężniki, ułożenie krawężników betonowych wystających o wymiarach 15x30cm oraz wjazdowych na podsypce cementowo-piaskowej, frezowanie nawierzchni w celu wyrównania, regulacje studni kanalizacyjnych i kratek ściekowych, mechaniczne wyrównanie istniejącej podbudowy mieszanką mineralno-asfaltową standard II o grubości 3cm. Ułożono warstwę ścieralną nawierzchni, wykonaną z mieszanek mineralno-asfaltowych na odcinku 566m.
Plac zabaw w ramach programu „Radosna szkoła” w ZPO w Kościelcu	108 721,02	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – <u>108 721,02zł</u> , Przedmiotem zamówienia była budowa placu zabaw o pow. 240 m ² . W ramach zadania zamontowano: zestaw wieża, składający się z wieży, zjeżdżalni, wejścia „koci grzbiet”, sklepiku, ponadto zamontowano podwójną huśtawkę, huśtawkę typu „ważka”, bujak na sprężynie 2-osobowy, sześcian wielofunkcyjny. Pod urządzeniami zamontowano na całym placu zabaw nawierzchnię bezpieczną z materiałów synt. absorbujących upadek.
Plac zabaw w ramach programu „Radosna szkoła” przy SP w Pakości	95 988,00	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – <u>95 988,00zł</u> , Przedmiotem zadania była budowa szkolnego placu zabaw o pow. 307 m ² . Wyposażenie placu objęło: zestaw zabawowy z zjeżdżalnią stalową, słup strażaka, drabinkę z przeszkodami, ściankę wspinaczkową, ruchome bloki linowe, kosz z trzema otworami na piłki różnej wielkości. Pod urządzenia zamontowano nawierzchnię bezpieczną z materiałów syntetycznych absorbujących upadek.
Wymiana nawierzchni chodnika przy ul. Radłowskiej w Pakości	94 263,38	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – <u>94 263,38zł</u> , Wykonano wjazdy do posesji z kostki betonowej o gr.6cm oraz chodnik o długości 230m.

Modernizacja budynku po byłej Szkole Podstawowej w Radłowie	65 841,90	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 65 841,90zł , W ramach przedmiotowego zadania wykonano docieplenie budynku warstwą styropianu oraz pomalowano farbą silikonową.
2010		
Nazwa zadania inwestycyjnego	Środki poniesione w danym roku na wykonania zadania	Charakterystyka zadania
Budowa obwodnicy m.Pakości - przebudowa ulic Cmentarna, Mikołaja i Mogileńska w Pakości łączących drogi wojew. nr 251 i 255	5 539 503,63	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 7 100 333,19zł , w tym dofinansowanie z EFR 3 420 528,51zł . Zadanie obejmowało przebudowę ciągu ulic w zakresie robót drogowych: wykonaniu utwardzonych nawierzchni jezdni o długości 1,870 km, chodników, ścieżki rowerowej oraz zatoki autobusowej na ul. Radłowskiej, budowę oświetlenia, kanalizacji ściekowej i deszczowej a także niezbędnych przebudów kolizyjnego uzbrojenia.
Budowa kompleksu boisk sportowych w ramach programu „Moje boisko - ORLIK 2012”	967 869,39	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 992 723,39zł . Wybudowany kompleks składa się z: boiska piłkarskiego o wymiarach 30m x 62m, ogrodzonego i wyposażonego w piłkochwyty. Z nawierzchnią wykonaną na podbudowie dynamicznej. Wyposażenie sportowe trwale montowane do podłoża (dwie bramki do gry w piłkę nożną). Wybudowano także: boisko wielofunkcyjne do koszykówki i piłki siatkowej o wymiarach 19,1m x 32,1m, ogrodzone. Nawierzchnia boiska – poliuretanowa, wykonana na podbudowie dynamicznej. Dodatkowo budynek sanitarno-szatniowy o powierzchni użytkowej ok. 60m2. W założeniach spełnia on funkcje: magazynu sprzętu gospodarczo-sportowego, szatni oddzielnych dla każdej płci lub drużyny, zespołu higieniczno-sanitarnego, pomieszczeń gospodarza obiektu i trenera. Cały kompleks oświetlony przez 8 słupów lampowych. Zadanie zostało sfinansowane ze środków budżetu państwa, województwa oraz ze środków własnych.
Przebudowa drogi Ludwiniec – Jankowo	546 946,28	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 546 946,28zł , W ramach inwestycji wykonano nawierzchnię z masy mineralno – asfaltowej o szerokości 4,50m, na odcinku Ludwiniec – Jankowo.
Budowa kanalizacji ściekowej w ulicy Radłowskiej w Pakości	446 658,39	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 446 658,96zł , Budowa kanalizacji sanitarnej w ulicy Radłowskiej o łącznej długości ok 0,55 km wraz z uzbrojeniem sieci.
Rewitalizacja i zagospodarowanie terenu w centrum wsi Kościelec w celu utworzenia miejsca wypoczynku i rekreacji dla lokalnej społeczności	321 222,93	Inwestycja realizowana . Poniesiono wydatki na budowę drogi o długości 350 m. i przygotowanie dokumentacji projektowej.
Adaptacja części budynku po byłej Szkole Podstawowej w Radłowie na lokale mieszkalne	147 468,06	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 318 857,57zł , W ramach zadania wykonano adaptację pomieszczeń w istniejącym budynku na lokale mieszkalne. W wyniku realizacji inwestycji powstały 4 lokale mieszkalne o powierzchni: 65,12 m2, 64,78 m2, 43,92 m2, 52,51 m2. Zakres rzeczowy obejmował m.in.: roboty budowlane wewnętrzne tj. wykonanie ścianek wewnętrznych, gipsowanie, malowanie sufitów i ścian, rozebranie pieców, wykonanie posadzek, wymiana stolarki drzwiowej, roboty dekarско-błacharskie, wymianę rynien i rur

		spustowych, tynkowanie kominów, wymianę stolarki okiennej w budynku, wymianę grzejników wraz z remontem kotłowni i wymianą pieca.
Budowa odcinka sieci wodociągowej w m. Kościelec	132 674,89	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 132 674,89zł , W zakres inwestycji wchodziła budowa wodociągu w m. Kościelec wzdłuż nieruchomości oznaczonych ewidencyjnie numerami 48 i 49. Zaprojektowano sieć wodociągową z rur PCV o średnicy fi 110mm i długości około 960m wraz z wyposażeniem sieci w hydranty.
Modernizacja stacji uzdatniania wody przy ul. Inowrocławskiej w Pakości	87 595,52	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 87 595,52zł , Modernizacja polegała na częściowej wymianie urządzeń, m.in. armatury pomiarowej i regulacyjnej. Wymienione zostały również rotometry służące do kontroli napowietrzania wody oraz dmuchawa wykorzystywana w procesie płukania filtrów.
Uzupełnieni sieci wodociągowej w ul. Cmentarnej w Pakości – spinka pod torami kolejowymi	70 896,58	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 70 896,58zł , Zadanie obejmowało wykonanie sieci wodociągowej łączącej odcinki sieci po obu stronach torów kolejowych, odcinek ok. 100 m o średnicy 90mm.
Modernizacja pomieszczeń Przedszkola Miejskiego w Pakości	63 541,22	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 63 541,22zł , Wymieniono instalację CO, zmodernizowano kuchnię oraz pozostałe pomieszczeni w budynku przedszkola.
Modernizacja dachu w Szkole Podstawowej w Pakości	63 516,66	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 63 516,66zł , W ramach zadania pokryto papą dach szkoły i łącznik pomiędzy szkołą a salą gimnastyczną, naprawiono komin.
Modernizacja budynku Ośrodka Kultury i Turystyki w Pakości	61 732,00	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 61 732,00zł , W ramach zadania docieplono ścianę północną i frontową budynku, wykonano obróbki blacharskie oraz zamontowano parapety zewnętrzne.
Oświetlenie solarne w m. Łącko oraz m. Kościelec	60 390,00	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 60 390,00zł , W ramach zadania zamontowano łącznie 9 lamp solarnych uliczno - parkowych, wzdłuż drogi gminnej w m. Łącko oraz na przystanku autobusowym w m. Kościelec.
2009		
Nazwa zadania inwestycyjnego	Środki poniesione w danym roku na wykonania zadania	Charakterystyka zadania
Budowa obwodnicy m. Pakości - przebudowa ulic Cmentarna, Mikołaja i Mogileńska w Pakości łączących drogi wojew. nr 251 i 255	1 560 829,56	Inwestycja realizowana . W ramach zadania wykonano: branża drogowa –roboty ziemne polegające na usunięciu warstwy ziemi urodzajnej, wbudowanie ziemi w nasyp, wbudowanie oporników betonowych wtopionych, wykonanie ławy betonowej pod krawężnikami z oporem; ułożono krawężniki betonowe – wbudowano 1572,28 mb co stanowi 41,74% planowanych robót oraz położono nawierzchnię z kostki betonowej szarej 1 383,15 m ² tj.31,42% całości, nawierzchnię ścieżki rowerowej z kostki czerwonej 1174,99 m ² co stanowi 37,58%, nawierzchnię zjazdów, parkingów i opaski z kostki betonowej koloru grafitowego – 525 m ² tj.20,88% całości, wykonano przepusty rurowe pod zjazdami w 91,56% planowanych robót, gospodarka zadrzewieniem – dokonano wycinki drzew oraz karczowania drzew, wykonano 71,48% planowanych robót, kanalizacja deszczowa i sanitarna – wykonano roboty ziemne oraz roboty montażowe polegające na wykonaniu z rur PVC kanałów rurowych, wykonano studnie rewizyjne z kręgów betonowych, studnie chłonne z kręgów, ułożono płyty żelbetowe, wykonano drenaż, izolację

		przeciwwilgociową, osadników, studnie kanalizacyjne systemowe, zrealizowano 59,98% kanalizacji deszczowej oraz 94,33% kanalizacji sanitarnej, sieć telekomunikacyjna – osłonięto kable telekomunikacyjne w ul.Cmentarnej, na odcinku od ul.Barcińskiej do przejazdu kolejowego, ul.Mikołaja, na odcinku ul.Jankowskiej do ul.Radłowskiej, branża elektryczne – wykonano roboty elektryczne polegające na układaniu linii kablowych oświetlenia zewnętrznego, zasilających szafki oświetleniowe, oświetlenie – przebudowa linii elektrycznych SN wykonano 51,09% założonego planu, zasilanie wykonano w 99,03%.
Utworzenia Parku Kulturowego „Kalwaria Pakoska” jako elementu promocji dziedzictwa Kujaw i Pałuk	420 308,00	Inwestycja realizowana . Poniesiono wydatki na przygotowanie studium wykonalności i dokumentacji projektowej
Przebudowa nawierzchni drogi gminnej przy ul. Wyszyńskiego w Pakości	398 975,95	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – <u>533 233,85zł</u> . Poniesiono wydatki na: zakup betonu w celu wykonania podbudowy i ustawienia krawężników na ławie betonowej, zakup piasków i żwirów, zakup cementu na wykonanie podsypki pod kostkę brukową, prace koparko-ładowarką – korytowanie, ułożenie kostki brukowej, transport materiałów budowlanych. Zadanie objęło wykonanie podbudowy o grubości 20cm oraz ułożenie polbruku na podsypce cementowo-piaskowej.
Modernizacja nawierzchni drogi gminnej Radłowo- Piechcin	287 558,32	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – <u>287 558,32zł</u> . Poniesiono wydatek na przebudowę nawierzchni drogi gminnej Radłowo-Piechcin o dł. 1,44km i szerokości 4,5 m, polegającej na wyrównaniu podłoża warstwą bitumiczną grubości 3 cm oraz ułożeniu 4 cm warstwy ścieralnej asfaltu.
Adaptacja części budynku po byłej Szkole Podstawowej w Radłowie na lokale mieszkalne	155 386,11	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – <u>155 386,11zł</u> . Poniesiono koszty sporządzenia aktualizacji projektu architektonicznego w zakresie wymiany stolarki okiennej oraz dokumentacji projektowej w zakresie wymiany pieca grzewczego oraz instalacji centralnego ogrzewania.
Dziecięcy plac zabaw w Pakości	115 666,17	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – <u>115 666,17zł</u> . Przygotowano teren pod plac oraz wyposażono plac przy ul. Barcińskiej w urządzenia do zabaw.
2008		
Nazwa zadania inwestycyjnego	Środki poniesione w danym roku na wykonania zadania	Charakterystyka zadania
Budowa kompleksu boisk sportowych w ramach programu „Moje boisko - ORLIK 2012”	1 131 753,32	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – <u>1 131 753,32zł</u> . W ramach zadania wykonano: budowę boiska do piłki nożnej o wymiarach 30,0 m x 62,0 m o pow. całkowitej 1869 m ² na podbudowie przepuszczalnej o nawierzchni syntetycznej, wyposażonego w 2 bramki aluminiowe mocowane w tulejach, budowę boiska wielofunkcyjnego - o wymiarach 19,1 m x 32,1 m o powierzchni 613,11m ² (pole do gry 15,1 m x 28,1 m) na podbudowie przepuszczalnej o nawierzchni poliuretanowej, wyposażonego w 2 sztuki obręczy do koszykówki, 2 szt. tablic epoksydowych do koszykówki o wym. 105 x 180 cm oraz 2 szt. słupków do siatkówki, przeprowadzono montaż pawilonu socjalnego na elementach fundamentowych o powierzchni użytkowej 23,04 m ² , wykonano oświetlenie obiektu, które stanowią projektory zamocowane na 8 masztach o wysokości 9 m. Zadanie sfinansowane z budżetu państwa 333 000 zł, budżetu województwa 333 000 zł, oraz budżetu Gminy Pakość.

Adaptacja sali widowiskowo-rekreacyjnej przy OKiT w Pakości wraz z zapleczem	231 175,69	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 231 175,69zł , Wykonano roboty murarskie, betonowe, posadzki cementowe wraz z pokryciem nawierzchnią poliuretanowo-bezspoinową, tynki wewnętrzne, ściany i sufity, wykonano instalację elektryczną, wentylację mechaniczną. Dokonano adaptacji sali o wymiarach 25,55x11,75x7,0. Poniesiono koszty opracowania kosztorysu inwestorskiego oraz specyfikacji technicznej.
Zagospodarowanie terenu placu oraz wjazdu przy budynku szkolnym Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Kościelcu	199 921,00	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 199 921,00zł , W ramach zadania zakupiono materiał: piasek, kamień łamany na wykonanie podbudowy, krawężniki betonowe, obrzeża, kostkę brukową betonową, cement studzienki oraz usługi koparko - ładowarki, transportu drogowego, zagęszczarki. Prace zrealizowano przy udziale pracowników zatrudnionych w ramach robót publicznych. Inwestycję realizowano wspólnie z powiatem inowrocławskim.
Przebudowa nawierzchni drogi gminnej przy ul. Wyszńskiego i Pałuckiej w Pakości	134 257,90	Inwestycja realizowana . W ramach zadania zakupiono 3000 m ² kostki brukowej betonowej o grubości 8 cm w kolorze szarym, poniesiono wydatki na opracowanie projektu przebudowy ulicy.
Budowa obwodnicy m. Pakości – przebudowa ulic Cmentarna, Mikołaja i Mogileńska w Pakości łączących drogi wojewódzki 251 i 255	87 760,00	Inwestycja realizowana . Poniesiono wydatki na wykonanie dokumentacji projektowej, tj. studium wykonalności, prognozę ruchu, aktualizację kosztorysu inwestorskiego, specyfikację techniczną oraz opracowanie raportu oddziaływania inwestycji na środowisko.
Budowa Parku kulturowego „Kalwaria Pakoska” jako element promocji dziedzictwa Kujaw i Pałuk	69 907,77	Inwestycja realizowana . Zlecono wykonanie mapy dla celów projektu i sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz opracowano plan ochrony Parku Kulturowego „Kalwaria Pakoska”.
2007		
Nazwa zadania inwestycyjnego	Środki poniesione w danym roku na wykonania zadania	Charakterystyka zadania
Termomodernizacja budynku Gimnazjum w Pakości w stulecie istnienia szkoły	1 387 043,54	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 1 416 943,57zł , W ramach projektu wykonano: wymianę instalacji c.o. i modernizację kotłowni, wymianę okien i pokrycia dachowego, ocieplenie stropu i dachu, ocieplenie ścian szkoły wraz z elewacją. Dofinansowanie projektu ze środków EOG 999 980,14 zł, co stanowi 78,37% wartości kosztów kwalifikowanych.
Przebudowa przepompowni ścieków przy ul.Barcińskiej wraz z budową kolektora tłoczego	690 170,08	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 1 998 800,85zł , Przebudowano przepompowni ścieków oraz wybudowano kolektor tłoczny o średnicy 225 mm i długości 4 770 m do Piechcina, skąd ścieki trafiają do Sadłogoszczy.
Budowa zaplecza sanitarno-socjalnego przy Stadionie Miejskim w Pakości	196 101,74	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 640 241,31zł , Zadanie polegało na budowie zaplecza sanitarno-socjalnego przy Stadionie Miejskim i obejmowało: budowę wentylacji obsługującej szatnię, natryski oraz siłownię, roboty ziemne i kanalizację, roboty ogólnobudowlane – budowa siłowni z zapleczem, roboty elewacyjne – docieplenie, roboty remontowe – remont starej części budynku, wykonanie zamiennej kotłowni gazowej w zakresie potrzeb ciepła dla c.o.
Wykonanie docieplenia i elewacji budynku wielorodzinnego przy ul.Inowrocławskiej 12d w Pakości	122 997,70	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 122 997,70zł , Wykonano docieplenie i elewację budynku.
Budowa nitki wodociągowej w ul.Cmentarnej	89 492,84	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 89 492,84zł , Uzupełniono sieć wodociągową na odcinku 1 km.

2006		
Nazwa zadania inwestycyjnego	Środki poniesione w danym roku na wykonania zadania	Charakterystyka zadania
Przebudowa przepompowni ścieków przy ul.Barcińskiej wraz z budową kolektora tłoczego	1 308 630,77	Inwestycja realizowana . Ułożono 4,1 km rurociągu Ø 225 mm, tj. 85% inwestycji. Poniesiono wydatki na opracowanie projektu budowlano-wykonawczego i przyłącza energii.
Budowa zaplecza sanitarno-socjalnego przy Stadionie Miejskim w Pakości	444 139,57	Inwestycja realizowana . Rozpoczęto prace przy budowie zaplecza, które będzie połączeniem dwóch obiektów, zmieniono sposób użytkowania części budynków OKiT.
Przebudowa istniejącego budynku biurowo-produkcyjnego na lokale mieszkalne wraz instalacjami przy ul.Inowrocławskiej 12 na działce Nr 3/55 w m.Pakość	408 373,46	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 434 847,46zł , Zmieniono sposób użytkowania budynku biurowego na mieszkalny. Powstało 14 lokali mieszkalnych wyposażonych w łazienkę i kuchnię: 10 jednopokojowych i 4 dwupokojowe. Wyposażono lokale w łazienki, kuchenki elektryczne.
Przebudowa przepompowni ścieków przy ul.Jankowskiej, budowa rurociągu tłoczego oraz kolektorów ścieków z przykanalikami i przyłączami wraz z odbudową drogi w ciągu ul.Lipowej	404 607,99	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 868 047,98zł , W ramach zadania wykonano 238 m kanalizacji grawitacyjnej wraz z kolektorem sanitarnym o średnicy 300mm, 88,5m kanalizacji tłocznej wraz z kolektorem o średnicy 160mm, wykonano 226m przyłączy, przebudowano przepompownię ścieków montując tłocznice ścieków o przepływie 90 m ³ /h.
Modernizacja ulic Mikołaja, Cmentarna, Mogileńska łączących drogi wojewódzkie 251 i 255	68 747,00	Inwestycja realizowana . Wykonano dokumentację projektową przebudowy ulic: Mikołaja, Cmentarna, Mogileńska.
2005		
Nazwa zadania inwestycyjnego	Środki poniesione w danym roku na wykonania zadania	Charakterystyka zadania
Przebudowa przepompowni ścieków przy ul.Jankowskiej, budowa rurociągu tłoczego oraz kolektorów ścieków z odbudową drogi w ciągu ul.Lipowej	429 279,99	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 429 279,99zł , Wykonano 238 m kanalizacji grawitacyjnej wraz z kolektorem, 88,5 m kanalizacji tłocznej wraz z kolektorem, 11 sztuk przyłączy kanalizacyjnych oraz przebudowano przepompownię ścieków z częściową instalacją technologiczną.
Przebudowa świetlicy gminnej na mieszkania socjalne w miejscowości Węgierce	181 195,76	Inwestycja zakończona , całkowita wartość – 181 195,76zł , Realizacja zadania wiązała się z przebudową budynku na mieszkania. Powstało 5 lokali o łącznej powierzchni 168,91 m ² .

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Pakości

Tab. Aktualnie realizowane inwestycje wieloletnie

Nazwa zadania inwestycyjnego	Okres realizacji		Łączne planowane nakłady finansowe	Stopień zaawansowania realizacji zadań
	od	do		
Budowa kanalizacji ściekowej i deszczowej z przyłączami dla osiedla przy ul. Wyszyńskiego i ulic przyległych.	2009	2015	3 468 734,00	W 2011r. zrealizowano I etap, w 2012r. zrealizowano II etap, na 2015r. zaplanowany jest III etap.
Uporządkowanie terenów po zakładach Iniańskich w Pakości – budowa drogi kategorii gminnej	2011	2014	2 500 000,00	W 2012 - 2013r. wytacono odszkodowania z tytułu przejęcia gruntów, w 2013 przyznano dofinansowanie na realizację zadania, w 2014r. realizacja
Przebudowa kanalizacji ściekowej w ciągu drogi wojewódzkiej nr 255 relacji Pakość-Strzelno	2013	2015	2 000 000,00	Uzyskano pozwolenia i skompletowano dokumentację, inwestycja uzależniona od rozpoczęcia prac przez ZDW.

Źródło: dane Urzędu Miejskiego w Pakości

PODSUMOWANIE DIAGNOZY STANU

Przeprowadzone w pierwszej części Strategii analizy stanowią diagnozę prospektywną, czyli ocenę stanu istniejącego ze zwróceniem szczególnej uwagi na aspekty istotne dla przyszłego rozwoju.

Wyniki prac diagnostycznych pozwalają zaliczyć gminę Pakość do jednostek typowych - „przeciętnych” - pod względem ogólnego stanu rozwoju społeczno-gospodarczego. Świadczy o tym większość wskaźników, zarówno statystycznych, jak i charakteryzujących jakość przestrzeni gminy.

Najważniejsze problemy notowane w gminie – wysoki poziom bezrobocia i będąca jego skutkiem niska jakość życia części mieszkańców, są typowe dla tej części województwa i w sąsiednich gminach prezentują zbliżony stan i charakter. Ważnym uwarunkowaniem negatywnym, w praktyce niemożliwym do zmiany z poziomu polityki rozwoju, jest rozdrobnienie osadnictwa, przejawiające się dużą liczbą niewielkich miejscowości, które ze względu na zbyt mały potencjał zawsze cechować się będą niższym stanem wyposażenia w usługi, co wymusza konieczność wyjazdów do sąsiednich miejscowości, nawet w celu zaspokojenia potrzeb o charakterze bardzo podstawowym. Siedziba gminy jest pod względem znaczenia w sieci osadniczej, typowym małym miastem, którego głównym zadaniem jest obsługa mieszkańców gminy w zakresie potrzeb lokalnych. Wyróżnia się dziedzictwem i potencjałem kulturowym związanym z obiektami Kalwarii Pakoskiej.

Gmina zarówno pod względem liczby ludności, jak i zajmowanej powierzchni, należy do jednostek niewielkich, co powoduje, że w zakresie cech, w których potencjał wynikający z wielkości (wartości bezwzględnych) ma decydujące znaczenie, gmina nie wyróżnia się – stanowi bardzo niewielką część ogólnowojevodzkiej sumy w zakresie poszczególnych zagadnień. Warto też zauważyć, że gmina leży w największym pod względem liczby mieszkańców powiecie ziemskim, cechującym się dużą powierzchnią, dużą liczbą gmin i dużą liczbą miast. Wszystkie te cechy powodują, że nawet na poziomie powiatowym, potencjał gminy jest bezwzględnie niezbyt duży i ma miejsce silna konkurencja wśród kilku gmin. Gmina wyróżnia się więc głównie względami wizerunkowymi, świadczącymi o jej specyfice (unikatowości) – na etapie diagnozy prospektywnej zidentyfikowano kilka takich cech.

Podkreślić należy pozytywne zmiany, które w ostatnich latach miały miejsce w gminie Pakość, w większości w efekcie aktywnego pozyskania środków na projekty rozwojowe. Realizowano zadania na terenie całej gminy, przede wszystkim w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej (wodno-kanalizacyjnej), sieci drogowej (remonty nawierzchni, budowa małej obwodnicy) oraz społecznej (obsługa ludności – w tym liczne obiekty sportu, rekreacji i kultury o znaczeniu lokalnym w wielu miejscowościach). Przede wszystkim należy jednak dostrzec realizację bardzo dużego projektu o charakterze rewitalizacyjnym, związanego z restauracją Kalwarii Pakoskiej i podniesieniu jej walorów dla potrzeb kultu religijnego oraz turystyki. Kalwaria ma także duże pozytywne znaczenie wizerunkowe. Badanie ankietowe wśród mieszkańców gminy wykonane na potrzeby Strategii (wyniki przedstawiono w formie odrębnego Raportu) wskazuje, iż zmiany te często nie są dostrzegane przez mieszkańców – krytyczne oceny charakteru zmian w ostatnich latach, w świetle obiektywnych danych, są niewłaściwe.

Przeprowadzone analizy wskazują, że wobec bezwzględnie niskiego potencjału gminy, związanego z jej małą powierzchnią i liczbą mieszkańców, główną przewagą konkurencyjną gminy (czyli cechą decydującą o wyższej konkurencyjności gminy od obszarów sąsiednich o podobnych uwarunkowania rozwoju) powinna być wysoka jakość usług i przestrzeni publicznych, przekładająca się na wyższy poziom rozwoju społecznego (gmina nie mogąc konkurować ilością, powinna konkurować jakością zachodzących tu procesów społeczno-gospodarczych). W części kierunkowej Strategii powinno się więc w największym stopniu skupić na tych aspektach.

Strategia rozwoju gminy Pakość na lata 2014-2024

część II

Wizja rozwoju gminy Pakość i założenia realizacji Strategii

SYNTEZA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU GMINY PAKOŚĆ

Gmina Pakość położona jest w południowej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie inowrocławskim. Jest jedną z 35 gmin miejsko-wiejskich w województwie, a siedziba gminy - licząca ok. 5,8 tys. osób należy do dość dużej grupy małych miast województwa. Miasto Pakość leży w odległości ok. 12 km od centrum siedziby powiatu - Inowrocławia. Pod względem liczby mieszkańców, gmina może być zaliczana do kategorii średnich, ale tak jak miasto należy do grupy mniejszych miast, tak obszary wiejskie należą do obszarów o małej liczbie mieszkańców. Gmina zajmuje powierzchnię ok. 86,5 km² i należy do grupy mniejszych gmin województwa.

Kształt gminy jest zwarty, korzystny dla zagospodarowania i polityki przestrzennej. Położenie ośrodka gminnego, który jest dobrze dostępny z większości miejscowości i niezbyt odległy od większości miejscowości, zapewnia dobrą obsługę mieszkańców.

W strukturze użytkowania gruntów zaznacza się minimalna powierzchnia lasów (tylko nieco ponad 3% powierzchni gminy), duży udział wód (ponad 5%) i nieużytków (także około 5%). Aż 77% powierzchni zajmują użytki rolne, wśród których dominują grunty orne, ale aż około 6% całej powierzchni gminy zajmują łąki, a kolejne 3% - pastwiska. Grunty orne, są dobrze przydatne dla rozwoju rolnictwa - aż 1/3 arealu stanowią bardzo urodzajne czarne ziemie, prawie 53% zajmują grunty orne klas III-ich, a aż 1/5 - klasy IVA. Wskaźnik bonitacji jest wyraźnie lepszy od średniej wojewódzkiej.

Gmina leży na równinie morenowej fazy poznańsko-dobrzyńskiej, która przecięta jest doliną Noteci. Równina ta zbudowana jest z glin zwałowych, ale niewielkie jej fragmenty pokryte są piaskami, żwirami, głazami lodowcowymi tejże fazy. Na terenie gminy rzeźba terenu (poza strefą doliny Noteci) jest stosunkowo łagodna – równinna, a tylko lokalnie lekko pagórkowata. Pagóry w okolicach Radłowa to pozostałości moren czołowych - mają tu one wysokość do kilku-kilkunastu metrów. Rejonem o stosunkowo najbardziej łagodnej (najmniej zróżnicowanej) rzeźbie jest północno-wschodnia część gminy. Duże różnice wysokości są więc typowe tylko dla zboczy doliny Noteci, poza tym gmina ma charakter równinny. Aczkolwiek sama dolina Noteci ma charakter jak najbardziej naturalny, to już obecny przebieg Noteci jest wynikiem daleko posuniętych prac regulacyjnych wykonanych w XIX wieku w celu transportowego wykorzystania rzeki, a potem – w II połowie XX wieku, gdy wskutek spiętrzenia połączono trzy niewielkie jeziora, tworząc jezioro, które przejęło nazwę jednego z nich (Jezioro Pakoskie). W XIX wieku wykonano budowę drogi wodnej począwszy od jeziora Gopło na północ – w dół rzeki. Dokonano skrócenia biegu rzeki poprzez wykonywanie przekopów. Taki przekop znajduje się na terenie gminy – nazywa się Kanał Notecki, rozpoczyna się w miejscowości Leszczyce (poniżej Inowrocławia) i ma długość 19 km. Stare koryto Noteci od Leszczyce do Jeziora Pakoskiego (fragment zwany Mątwą) prowadzi nadmiar wody z Noteci. Cechą charakterystyczną doliny Noteci jest powszechne występowanie piasków i żwirów rzecznych – które zresztą są podstawą dobrze rozwiniętego wydobycia tych surowców na północ od Pakości w Ludkowie i Wojdału.

Gmina należy do obszarów o małej wartości przyrodniczej, wskutek czego żadna jej część nie jest objęta systemem obszarów chronionych – jedynymi formami chronionymi w gminie są pomniki przyrody (drzewa i aleje drzew – pomników jest kilkadziesiąt) oraz kilka użytków ekologicznych (sześć bagien w dolinie Noteci w rejonie Łącka). Zarówno pomniki, jak i użytki ekologiczne to obiekty o bardzo niskiej kategorii ochrony. Znacznie ważniejsze są walory kulturowe. Wprawdzie generalnie gmina nie wyróżnia się pod względem ich liczby, ale niezwykle duże znaczenie ma unikatowość i wartość kulturowa Kalwarii Pakoskiej – będącej najważniejszym potencjałem kulturowym gminy. Kalwaria Pakoska jest jednym z najbardziej znanych ośrodków religijnych - pielgrzymkowych w północnej części kraju. Jest objęta ochroną w randze parku kulturowego

Gmina charakteryzuje się stagnacją liczby ludności – jej zmiany są bardzo niewielkie, nie identyfikuje się trendów wzrostowych lub spadkowych. Wystarczy powiedzieć, że w okresie 10 lat 2002-2011 zmiana liczby mieszkańców wyniosła tylko 13 osób – z czego w mieście wzrost wyniósł 42 osoby, a na wsi – ubyło 29. Stagnacja liczby mieszkańców nie jest aktualnie uwarunkowaniem niekorzystnym – duża liczba gmin południowej części województwa traci mieszkańców, a więc utrzymywanie stałej ich liczby jest wobec tych

procesów – pozytywne. W zakresie struktur i procesów demograficznych w ostatnich latach gmina wykazuje wartości raczej pozytywne, ale typowe, choć podkreślić należy, że aktualnie (jak też w prognozie dla co najmniej najbliższej dekady) na pewno nie zagrażające rozwojowi gminy.

Podobnie jak we wszystkich gminach, także w gminie Pakość zmienia się struktura wieku mieszkańców. Zmiany polegają na malejącym udziale grupy przedprodukcyjnej i rosnącym udziale grupy produkcyjnej i poprodukcyjnej. W roku 1995 grupa przedprodukcyjna stanowiła ponad 29% ludności, a w roku 2011 - tylko 19,3%. Wartości bezwzględne wynosiły odpowiednio 2938 i 1930, a więc spadek wyniósł 1 tysiąc osób, czyli 1/3 stanu początkowego. Grupa poprodukcyjna zwiększyła swój udział w tym samym okresie z 13,4% do 15,7% - w wartościach bezwzględnych jest to wzrost z 1356 do 1563 osób. Warto jednak zauważyć, że grupa produkcyjna zwiększyła liczebność z 5810 do 6484, a w jej ramach coraz liczniejsze są starsze roczniki i po roku 2020 zaczną one zasilać grupę poprodukcyjną – wówczas nastąpi znaczący wzrost jej liczebności.

Sieć osadnicza gminy składa się z miasta oraz 16 miejscowości wiejskich – skupionych w 12 sołectw. 2. Największa wieś – Kościelec – licząca 728 osób, wyróżnia się w sieci osadniczej województwa (choć należy podkreślić, że do kategorii naprawdę dużych, należą miejscowości liczące znacznie ponad 1 tys. mk). Radłowo i Rybitwy liczą 520-550 osób, Wielowieś i Dziarnowo zaliczają się do kategorii wsi liczących około 400 mieszkańców. Jankowo liczy poniżej 300 osób, a Łącko i Ludkowo nieco ponad 200. Pozostałe wsie są małe lub bardzo małe. Mielno, Wojdał i Giebni nie mają nawet 100 mieszkańców. Sieć osadnicza nie jest więc sprzyjającym czynnikiem rozwoju – rozproszenie mieszkańców w małych wsiach utrudnia dostęp do usług, bo mała liczba mieszkańców stanowi barierę dla rozwoju handlu i usług. Sieć usług publicznych nie jest zbyt dobrze rozwinięta - poza Pakością, cechującą się podstawowym wyposażeniem, dobrze wyposażona jest wieś Kościelec; większość miejscowości wiejskich nie posiada usług i mieszkańcy są zmuszeni do codziennych dojazdów w celu zaspokojenia codziennych potrzeb.

Gmina charakteryzuje się - ja na warunki powiatu inowrocławskiego bardzo dobrym, ale na tle województwa - zaledwie przeciętnym, poziomem rozwoju przedsiębiorczości. Analiza struktur przedsiębiorczości prowadzi do wniosku o niedorozwoju w gminie sekcji „Handel i naprawy” - podmioty te nie tylko są mniej liczne, niż przeciętnie, ale też wskaźnik odniesiony do liczby mieszkańców jest tu wyraźnie niższy. Handel i naprawy to działalności o podstawowym znaczeniu dla rozwoju każdego obszaru - tworzą wiele rozproszonych miejsc pracy i zapewniają dostęp do podstawowych dóbr i usług. Inne rodzaje działalności o podstawowym znaczeniu dla rozwoju gospodarczego rozwinęły się następująco: działalność produkcyjna - niemal identycznie ze średnimi wojewódzkimi, budownictwo - znacznie gorzej od średnich, transport i łączność - zdecydowanie lepiej od średnich. Na terenie gminy, w Giebni, znajduje się siedziba dużej sieci handlowej Polo-Market. Na terenie gminy na dużą skalę prowadzi się eksploatację kruszyw naturalnych – piasków i żwirów. Rocznie w Wojdału eksploatuje się około 1 mln ton kruszyw, a w Ludkowie – około 0,5 mln ton. Łącznie jest to 1/10 całego wydobycia w województwie. Poziom i struktura bezrobocia nie wyróżniają gminy na tle gmin sąsiadujących, choć obiektywnie wskaźniki te są bardzo niekorzystne, zwłaszcza wśród kobiet.

Rolnictwo na terenie gminy jest ważną dziedziną gospodarki i ważnym źródłem utrzymania ludności. Wg danych Powszechnego Spisu Rolnego z roku 2010, powierzchnia gruntów ogółem w gospodarstwach rolnych wynosiła 5,4 tys. ha, z czego użytki rolne zajmowały 5,0 tys. ha, a pod zasiewami znajdowało się 4,2 tys. ha. Przeciętna wielkość gospodarstwa rolnego w gminie wynosi 14,8 ha. Ponad 68% gruntów znajduje się w gospodarstwach o powierzchni ponad 15 ha. Liczba gospodarstw w gminie wynosi 346, z czego 158 deklaruje utrzymywanie zwierząt gospodarskich, a 325 - prowadzi produkcję roślinną. Gmina ze względu na mały udział użytków rolnych w ogólnym potencjale powiatu, stanowi stosunkowo niewielką część całego potencjału rolnictwa powiatu (zarówno pod względem powierzchni gruntów ornych, jak i powierzchni zasiewów, jak też produkcji zwierzęcej (zwłaszcza pogłowie trzody chlewnej, bydła ogółem – ale nie krów, drobiu).

Gmina w zasadzie nie czerpie istotnych korzyści z ruchu turystycznego. Znajduje się na Szlaku Piastowskim, a Kalwaria Pakoska jest celem pielgrzymek dla kilkudziesięciu tysięcy turystów rocznie (co stanowi ogromny potencjał) – ale walory te nie są w praktyce wykorzystywane (brak miejsc pracy oraz działalności gospodarczych, które funkcjonowałyby na bazie tego ruchu).

Główną osią komunikacyjną gminy jest droga wojewódzka nr 251, a uzupełniające znaczenie ma droga wojewódzka nr 255. Przy drogach tych (bezpośrednio lub w bliskim sąsiedztwie) leżą: Pakość, Rybitwy, Rycerzewo, Rycerzewko, Wielowieś, Jankowo. W mieście niezbędna jest realizacja obwodnic w przebiegu obydwu tych dróg (zwłaszcza na drodze nr 251). Na terenie gminy bardzo gęsta jest sieć dróg powiatowych. Dróg tych jest 11 (tzn. 11 numerowanych dróg powiatowych), a łączna długość przekracza 45 km. Zapewniają one dostęp do większości miejscowości nie dostępnych za pomocą dróg wojewódzkich, ale także do niektórych dostępnych także za pomocą dróg wojewódzkich. Znaczna część dróg powiatowych charakteryzuje się złym stanem technicznym – ponad 80% długości określana jest jako stan zły lub bardzo zły – wymagający interwencji. Drogi gminne na terenie gminy w większości mają dostateczny lub dobry stan. Są ważne dla obsługi połączeń na terenie miejscowości (zwłaszcza w mieście stanowią gęstą sieć) oraz dla rolnictwa (dojazdy na pola). Gmina nie jest obecnie dostępna w pasażerskiej komunikacji kolejowej. Przed około dekadą zawieszono ruch pasażerski na linii Inowrocław – Żnin (jest to linia o nr 206). Linia jest jednak przejezdna i wykorzystywana do ruchu towarowego. Noteć, płynąca przez teren gminy, jest drogą wodną, która obecnie nie ma żadnego znaczenia transportowego oraz turystycznego. Stanowi część tak zwanej Wielkiej Pętli Wielkopolskiej (zwanej także Pętlą Wielkopolsko-Kujawską).

O ile nie ma większych potrzeb zakresie zaopatrzenia w wodę, to wciąż bardzo duże są potrzeby w zakresie rozwoju sieci kanalizacyjnej, która bardzo słabo rozwinięta jest na obszarach wiejskich, a w mieście obejmuje tylko nieco ponad połowę mieszkańców. Gmina współpracuje w zakresie odbioru ścieków z sąsiednimi gminami i jest to satysfakcjonujące rozwiązanie. Siedziba gminy podłączona jest do sieci gazowej. Istnieje techniczna możliwość rozbudowy sieci, co jest pozytywnym wyróżnikiem gminy. Gmina cechuje się bardzo dobrym zaopatrzeniem w energię - zarówno energię elektryczną, jak i gaz. W gminie zlokalizowano główny punkt zasilania. Na terenie gminy znajdują się źródła zasilania w postaci siłowni wiatrowych - gmina wyróżnia się ich dużą liczbą (istniejących jest 26, a łącznie z planowanymi, dla których przesądzone już lokalizacje - około 40). W Giebnie znajduje się składowisko odpadów komunalnych, które włączone jest w regionalny system gospodarki odpadami - jest to infrastruktura znaczenia wojewódzkiego.

W sferze zagospodarowania przestrzennego gminy zwraca uwagę fakt posiadania dalece zdezaktualizowanego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (aktualnie trwają prace nad jego aktualizacją). Konsekwencją tego jest bardzo mała liczba miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i brak skoordynowanej polityki w tym zakresie (dlatego też gmina nie posiada typowych terenów inwestycyjnych - czyli terenów przeznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego na cele rozwoju gospodarczego, wyposażonych w infrastrukturę techniczną). Studium uwarunkowań to opracowanie o podstawowym znaczeniu dla gospodarki przestrzennej i powinno być możliwe szybko zaktualizowane dla prawidłowej oceny przestrzennych możliwości i ograniczeń rozwojowych gminy.

Przeprowadzone analizy wskazują, że gmina ma wielofunkcyjny charakter, a bardzo duże znaczenie mają zarówno rolnictwo, jak i wyjazdy do pracy poza gminę - czemu sprzyjają nieduże odległości oraz obecność dosyć zróżnicowanych pod względem charakteru i wymagań w zakresie kwalifikacji - podmiotów gospodarczych. Taki profil gminy zapewne utrzyma się także w najbliższych latach.

ANALIZA SWOT

Przeprowadzone analizy pozwalają na wyróżnienie mocnych i słabych stron gminy oraz najważniejszych szans i zagrożeń jej rozwoju.

Najważniejsze mocne strony gminy

- gęsta sieć dróg i ogólnie dobra dostępność drogowa do większości miejscowości
- dobry potencjał rolnictwa
- bliskość dobrze wyposażonego ośrodka powiatowego

Najważniejsze słabe strony gminy

- rozdrobnienie sieci osadniczej - mające niekorzystny wpływ na warunki życia ludności (ograniczenie dla rozwoju handlu i usług)
- trwale wysokie wskaźniki bezrobocia
- słaby stan rozwoju sieci kanalizacyjnej

Najważniejsze szanse rozwoju gminy

- dalszy rozwój działalności rolniczych
- właściwe zagospodarowanie terenów inwestycyjnych
- rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego
- wykorzystanie potencjału turystycznego Kalwarii Pakoskiej
- zwiększenie liczby połączeń komunikacji publicznej do Inowrocławia
- nawiązanie współpracy z sąsiednimi gminami dla wspólnego rozwiązywania problemów oraz realizacji interesów gmin

Najważniejsze zagrożenia rozwoju gminy

- prognoza demograficzna zakładająca wzrost liczby i udziału ludności starszej
- bardzo prawdopodobne utrzymywanie się stosunkowo wysokiego bezrobocia w kolejnych latach
- wysoka konkurencja dla Pakości ze strony sąsiednich miast

PROGNOZA DEMOGRAFICZNA JAKO PODSTAWOWE UWARUNKOWANIE ROZWOJU GMINY W KOLEJNYCH LATACH

Analiza struktur ludności oraz przebiegu migracji i ruchu naturalnego stanowi podstawę dla prognozy rozwoju ludności gminy.

Dla gminy Pakość prognozuje się w najbliższej dekadzie:

- utrzymywanie zbliżonej do obecnej liczby ludności (spodziewane wahania liczby mieszkańców są bardzo niewielkie).
- prognozuje się wzrost liczby urodzeń, ale po roku 2020 - także wzrost liczby zgonów
- migracje będą miały niewielkie znaczenie, bo będą miały niewielkie natężenie - ale na pewno będą one ujemne
- najważniejsze zmiany będą dotyczyły struktur wieku i bardzo istotnych zmian w liczebności różnych grup - prognozę przedstawiono w tabeli, wyliczenia cechują się wysokim prawdopodobieństwem (małym ryzykiem błędu) - wyniki prognozy powinny być uwzględnione w planowaniu funkcjonowania usług publicznych, zwłaszcza w zakresie usług opiekuńczych dla ludności starszej. Podkreślić należy, że dla grupy poprodukcyjnej prognozuje się sukcesywny wzrost i to już w najbliższych latach. Grupa ta - już za 10 lat będzie w mieście liczniejsza o około połowę, a na wsi - o około 35%, niż obecnie.

Tabela. Prognoza zmian liczby ludności dla wybranych grup wiekowych

jednostka	grupa szkoły podstawowej	grupa gimnazjalna	grupa szkoły średniej	grupa przedszkolna	grupa produkcyjna (18-60/65)	grupa 65+
miasto	2011 - 340 2018 - 325 2021 - 330	2011 - 200 2016 - 180 2021 - 170	2011 - 230 2016 - 170 2021 - 160	2011 - 220 2016 - 220 2021 - 180	2011 - 3800 2016 - 3750 2021 - 3575 2026 - 3450 2031 - 3350	2011 - 747 2016 - 950 2021 - 1140 2026 - 1250 2031 - 1260
obszary wiejskie	2011 - 240 2016 - 280 2021 - 330	2011 - 140 2016 - 120 2021 - 130	2011 - 190 2016 - 130 2021 - 130	2011 - 180 2016 - 220 2021 - 180	2011 - 2675 2016 - 2650 2021 - 2600 2026 - 2525 2031 - 2525	2011 - 490 2016 - 580 2021 - 670 2026 - 760 2031 - 810

Źródło: Obliczenia własne

Uwaga - dane za rok 2011 wg stanu obecnego; prognoza nie uwzględnia reformy systemu edukacji polegającej na objęciu wiekiem szkolnym dzieci 6-letnich oraz wydłużenia wieku produkcyjnego do 67 roku życia

Wyzwanie 1: Poprawa sytuacji gospodarczej

Gmina pomimo stosunkowo dobrych wskaźników przedsiębiorczości, cechuje się trwale wysokim poziomem bezrobocia. Jest to wynikiem złożonej sytuacji – ale pewne znaczenie może mieć brak typowych terenów inwestycyjnych na terenie gminy (to znaczy przeznaczonych na ten cel w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i uzbrojonych w infrastrukturę), a duże znaczenie ma słaby poziom wykształcenia i kwalifikacji zawodowych znacznej części mieszkańców gminy.

Wysoki poziom bezrobocia przekłada się wprost na warunki życia mieszkańców i trudną sytuację materialną wielu rodzin.

Stwarzanie warunków rozwoju przedsiębiorczości na terenie gminy ma więc na celu pozyskanie inwestorów i tworzenie nowych miejsc pracy na terenie gminy. Gmina obecnie nie posiada miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z przeznaczeniem na cele rozwoju gospodarczego. Dobra dostępność drogowa gminy stwarza korzystne warunki rozwoju gospodarczego. Oczywiście gmina nie może opierać swojej strategii gospodarczej wyłącznie na poszukiwaniu inwestorów zewnętrznych – niezbędne są wszelkie działania sprzyjające rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości i tworzeniu miejsc pracy – zarówno te o charakterze doraźnym, jak i długofalowe, przynoszące efekty dopiero w okresie kilku lub kilkunastoletnim.

Działaniami bezpośrednio związanymi z aktywizacją gospodarczą, będą także:

- trwale utrzymywanie wysokiego poziomu wykształcenia dzieci i młodzieży
- kształcenie ustawiczne i podnoszenie kwalifikacji ludności dorosłej
- rozwój transportu publicznego, umożliwiającego wyjazdy do pracy poza teren gminy
- rozwój opieki przedszkolnej – ułatwiający aktywizację zawodową kobiet.

Wyzwanie 2: Rozwój społeczny

Największym kapitałem gminy są jej mieszkańcy – ale także mieszkańcy mogą stanowić największą barierę rozwoju w sytuacji, gdy powszechne będzie prezentowanie postaw nie sprzyjających rozwojowi. Rozwój społeczny to przede wszystkim ciągły samorozwój, umożliwiający dostosowanie się i czerpanie korzyści ze zmieniających się uwarunkowań, wspierany przez działalność lokalnej infrastruktury społecznej – stymulującej zachodzenie tych pożądanых zmian. Dla procesu rozwoju społecznego niezbędne są więc: wola mieszkańców dla doskonalenia się i infrastruktura usługowa umożliwiająca i ułatwiająca realizację tego doskonalenia. Całokształt działań w zakresie rozwoju społecznego ma na celu poprawę jakości życia poprzez poprawę zdolności gminnej społeczności do radzenia sobie z wyzwaniami typowymi dla początku XXI wieku, w tym przede wszystkim z rozwojem technologicznym, sytuacją na rynku pracy, globalizacją wszystkich aspektów życia. Zakłada się, że pochodną właściwie realizowanych zadań własnych samorządu, będą także zmiany mentalności gminnej społeczności – w kierunku rozwinięcia cech pożądanых, takich jak: dostrzeganie roli wykształcenia – własnego (to znaczy kształcenia i podnoszenia kwalifikacji przez całe życie), a zwłaszcza dzieci, wykształcanie postaw rywalizacji i dążenia do sukcesu ale także zdolności do współpracy, umiejętności posługiwania się nowoczesnymi technologiami (przede wszystkim technologiami związanymi z telekomunikacją, informatyką, cyfryzacją, powszechnym korzystaniem z e-usług), dostrzeganie roli profilaktyki zdrowotnej i dbania o stan zdrowia, dostrzeganie roli aktywności społecznej i społeczeństwa obywatelskiego, dostrzeganie potrzeby mobilności (to znaczy akceptowania konieczności codziennego przemieszczania się w celu zdobycia wykształcenia, czy zarobkowania), dostrzeganie roli tolerancyjności i otwartości (ale warunkiem otwartości jest także dobra znajomość języków obcych), dostrzegania roli szeroko rozumianej aktywności, kreatywności i zaradności – jako przeciwieństwa tak powszechnego marazmu i postaw roszczeniowych. Osiągnięcie powyższych celów jest procesem długotrwałym – być może nawet pokoleniowym. Ale są to cechy – tworzące tzw. kapitał ludzki - które w przyszłości w największym stopniu będą decydować o potencjale i możliwościach rozwoju danego obszaru i w największym stopniu decydować będą o przewagach i nowoczesności danego obszaru. Rozwój cywilizacyjny powoduje, że w kolejnych latach coraz większym walorem i coraz większym bogactwem danego obszaru będą jego mieszkańcy i pozytywne cechy, które ich

charakteryzują, a coraz mniejsze znaczenie mieć będzie przestrzeń, infrastruktura, czy zasoby naturalne. Zakłada się, że codzienna działalność wszystkich instytucji publicznych na terenie gminy będzie uwzględniała wykształcanie tych pożądaných postaw, poprzez zwracanie uwagi na te aspekty w procesie edukacji, wychowania, poprzez działalność instytucji kultury i ochrony zdrowia.

Z rozwojem społecznym nierozzerwalnie wiąże się codzienne i powszechne korzystanie z technologii informatycznych. Już obecnie brak dostępu do sieci internet uważa się za jedno z wykluczeń społecznych, a w praktyce ludzie nie posiadający dostępu do internetu lub nie potrafiący z niego korzystać, są pozbawieni możliwości uczestnictwa w przedsięwzięciach i wydarzeniach o charakterze powszechnym - ogólnospołecznym. W kolejnych latach znaczenie usług teleinformatycznych dla rozwoju społeczno-gospodarczego i dla normalnego codziennego funkcjonowania rodzin będzie jeszcze większe. Dostęp do internetu powinien być traktowany jako infrastruktura absolutnie podstawowa (jak energia elektryczna lub wodociąg), a więc w kategoriach infrastruktury niezbędnej do codziennego życia, a nie dobra luksusowego, stąd należy dążyć do stworzenia możliwości stałego dostępu do internetu dla wszystkich zainteresowanych odbiorców. Dostęp do internetu oraz wykorzystywanie technologii informatycznych w codziennym życiu, są uważane za czynniki sprzyjające rozwojowi społecznemu i ekonomicznemu. Zwłaszcza na obszarach wiejskich (gdzie dostęp do placówek bankowych i specjalistycznego handlu jest utrudniony) istotne są usługi bankowości elektronicznej i handlu elektronicznego. Priorytetowe powinny być więc działania na rzecz: rozwoju różnych technologii umożliwiających stały dostęp przy maksymalnym obniżeniu kosztów tego typu usług, tak by korzystanie ze stałego łącza nie stanowiło bariery ekonomicznej oraz wdrażania programów typu „e-gmina” („e-urząd”), a więc stwarzania możliwości elektronicznego obiegu dokumentów w administracji publicznej, czyli także umożliwiającej mieszkańcom załatwianie części spraw urzędowych za pośrednictwem internetu („załatwienie spraw urzędowych bez wychodzenia z domu”). W badaniu ankietowym mieszkańcy deklarują dosyć wysokie stopień korzystania z technologii komputerowych i dosyć wysoki poziom umiejętności. Na terenie gminy możliwe jest więc stosunkowo szybkie wdrażanie usług e-administracji, gdyż bariery społeczne dla tego typu rozwiązań będą z pewnością małe.

Wyzwanie 3: Dostosowanie bazy usług publicznych do potrzeb starzejącego się społeczeństwa

Bardzo ważnym zagadnieniem jest rozpoczęcie działań zmierzających do dostosowania zagospodarowania przestrzeni gminy do spodziewanego znacznego wzrostu liczby ludności starszej. Prognoza demograficzna wskazuje, że proces starzenia społeczności gminnej (podobnie jak i w sąsiednich gminach) jest nieuchronny i przejawiać się będzie nie tylko coraz większym udziałem grupy w wieku poprodukcyjnym, ale także coraz większą liczbą ludności w podeszłym wieku, wśród której należy spodziewać się dużego zapotrzebowania na opiekę – zwłaszcza specjalistyczne świadczenia zdrowotne i socjalne. Zagadnienie to stanie się szczególnie ważne po roku 2020, ale już obecnie w planowaniu rozwoju infrastruktury należy je uwzględnić, tym bardziej że zakres niezbędnych działań jest bardzo szeroki.

Zagadnienie to wiąże się z koniecznością podjęcia działań w sferach:

- rozwoju opieki społecznej ukierunkowanej na najstarsze grupy wiekowe (zwiększanie potencjału gminnego ośrodka pomocy społecznej, w tym także sukcesywne zwiększanie liczby pracowników i szkolenie ich w zakresie umiejętności niezbędnych dla opieki nad ludnością w podeszłym wieku),
- rozwoju opieki zdrowotnej ukierunkowanej na najstarsze grupy wiekowe,
- rozwoju działalności kulturalnych i rekreacyjnych ukierunkowanych dla seniorów (atrakcyjnych pod względem oferty oraz dostosowanych do możliwości ruchowych),
- likwidacji barier architektonicznych, mającej na celu ułatwienie poruszania się ludności najstarszej,
- transportu publicznego, mającego na celu ułatwienie mobilności grup najstarszych (ograniczenie odległości od miejsca zamieszkania do transportu - np. poprzez „zamawiany transport”).

Gmina wykazuje dobre predyspozycje by rozwijać działalności opiekuńcze (np. poprzez rozwój ośrodków spokojnej starości) i rehabilitacyjne (kierowane zarówno do osób starszych, jak i niepełnosprawnych, jak i związane z procesem leczenia schorzeń, leczenia po urazach, kontuzjach, itp.). Rozwój tej funkcji wymaga dostosowania (w tym budowy) specjalistycznej bazy (centrum rehabilitacji) oraz wykształcenia wyspecjalizowanych kadr, ale istotna jest wola wyrażana podczas procesu tworzenia strategii i dostrzeganie w tego rodzaju działalności szansy rozwojowej gminy (oraz rozwoju specjalizacji – dzięki czemu oferta trafiałaby

do znacznej części mieszkańców tej części województwa, a nawet całego województwa). Działalności takie mogą być realizowane zarówno w ramach systemu publicznej ochrony zdrowia i usług opiekuńczych, jak też w ramach przedsięwzięć komercyjnych, których rola i znaczenie będą w przyszłości niewątpliwie rosły.

Wyzwaniem jest więc zarówno zapewnienie dobrych warunków codziennego życia dla starszych mieszkańców gminy, jak też wykorzystanie nieuchronnych procesów starzenia społeczeństwa do aktywizacji gospodarczej gminy poprzez rozwój usług kierowanych do mieszkańców innych obszarów.

Wyzwanie 4: Współpraca z sąsiednimi gminami

Specyfiką gminy Pakość jest jej mały potencjał wynikający z małej powierzchni i małej liczby mieszkańców. Podobne problemy rozwoju prezentują sąsiednie gminy Barcin i Janikowo. Każda z tych gmin stanowi zbyt mały potencjał, by rozwijać niektóre rodzaje działalności samodzielnie lub by być obszarem atrakcyjnym dla określonego rodzaju podmiotów, ale współpraca sąsiadujących gmin może w znaczący sposób zwiększyć ich potencjał i sprowadzić tu działalności pożądaną dla lokalnych społeczności. Niektóre zadania własne mogłyby być współrealizowane przez sąsiadujące gminy, gdyż będzie to rozwiązanie tańsze. Zakłada się, że w kształtowaniu rozwoju – zwłaszcza w dziedzinach niezależnych od polityki władz gminy (wykraczających poza kompetencje władz gmin) szczególną rolę powinna odgrywać współpraca na rzecz wspólnego osiągnięcia celów i zaspokojenia potrzeb małych lokalnych społeczności każdej z gmin. Z opisanych powyżej powodów, gmina Pakość wspierać będzie inicjatywy zmierzające do rozwoju potencjału gospodarczego sąsiednich gmin (pod warunkiem, że nie będą one konkurencyjne wobec przedsiębiorców działających w gminie Pakość), bowiem powstające tam miejsca pracy mogą służyć także mieszkańcom gminy Pakość.

MISJA I WIZJA ROZWOJU GMINY

Misją funkcjonowania gminy Pakość jest zapewnienie mieszkańcom gminy Pakość jak najlepszej jakości życia, a więc podstawą wszystkich działań powinno być dążenie do zapewnienia w pełni satysfakcjonujących warunków życia – i to zarówno w rozumieniu obiektywnym – a więc jakości życia na miarę możliwości (standardów) dostępnych dla rozwiniętych społeczeństw II dekady XXI wieku, ale także w rozumieniu subiektywnym – czyli zgodnie z aspiracjami mieszkańców i władz gminy.

Misja gminy Pakość wyraża się w stwierdzeniu:

„Gmina Pakość - nowoczesna gmina oferująca wysoką jakość życia”

Aspiracją władz gminy i mieszkańców jest, by w wyniku podejmowanych działań, gmina Pakość była w przyszłości:

- obszarem, w którym sytuacja materialna mieszkańców będzie co najmniej porównywalna z przeciętnymi wskaźnikami dla obszarów wiejskich województwa – wiązać się to musi z rozwojem gospodarczym gminy, który będzie osiągnięty i poprzez przyciąganie inwestorów na teren gminy i przez rozwój społeczny;
- obszarem zamieszkiwanym przez aktywne społeczeństwo, dążące do poprawy swoich umiejętności, poziomu wiedzy, kwalifikacji zawodowych, angażującego się w rozwój gminy i zainteresowanego rozwojem gminy. Niezbędny jest więc rozwój społeczny. Gminy, które w większym stopniu i szybciej od innych, dostrzegają potrzebę takiego rozwoju, będą miały większe szanse powodzenia w kształtowaniu wysokiej jakości życia, bowiem to właśnie cechy charakteryzujące społeczeństwo danego obszaru – w większym stopniu niż zasoby naturalne, czy stan lokalnej infrastruktury - będą wpływać na atrakcyjność gospodarczą i osiągnięte dochody. Gmina Pakość jest gminą małą, stąd o jej pozycji, roli i znaczeniu w powiecie i województwie, świadczyć będzie właśnie przede wszystkim wysoka jakość realizowanych tu usług i dobrze wykształcone, aktywne i wymagające wysokiego poziomu usług – społeczeństwo;
- obszarem, gdzie szanuje się i dba o jakość życia ludności starszej – co przejawiać się będzie właściwym

przygotowaniem do wzrostu liczby ludności starszej – to znaczy dobrym wyposażeniem w usługi ukierunkowane dla ludności starszej, z wykwalifikowanym personelem - właściwie przygotowanym do obsługi ludności starszej;

- obszarem właściwie obsługiwanym w zakresie usług publicznych – usługi realizowane przez gminę (zadania własne) będą cechowały się wysokim poziomem; dotyczy to zwłaszcza usług edukacyjnych na poziomie przedszkolnym, szkoły podstawowej i gimnazjum, usług ochrony zdrowia, usług opiekuńczych i usług kultury (zagospodarowania wolnego czasu). W przypadku funkcjonowania usług kluczowe znaczenie mają takie cechy jak: ich dobra dostępność, ich powszechność, ich bardzo wysoki poziom (jakość);
- obszarem właściwie obsługiwanym w zakresie infrastruktury technicznej – dotyczy to zwłaszcza zapewnienia powszechnego dostępu do technologii i usług teleinformatycznych (w tym zapewnienie powszechnego dostępu do sieci internet), zapewnienia dostępności komunikacyjnej i stanu dróg, zapewnienia dostępu do wody, obsługi w zakresie kanalizacji (system zbiorczy lub prawidłowo realizowana obsługa indywidualna);
- obszarem nowoczesnego rolnictwa i zamożnych rolników – wykorzystujących przewagi wynikające z warunków przyrodniczych rozwoju rolnictwa. Na poziomie samorządu gminnego brak instrumentów kształtowania „polityki rolnej”, jednak należy pamiętać, że ogół działań podejmowanych na rzecz rozwoju gminy będzie się przyczyniać także do poprawy warunków gospodarowania i poprawy jakości życia ludności związanej z rolnictwem. Jednak ważne jest dążenie do wyprowadzania nadmiaru siły roboczej do działalności pozarolniczych poprzez stwarzanie warunków rozwoju przedsiębiorczości na terenie gminy oraz możliwości codziennych wyjazdów do pracy do sąsiednich gmin oraz do miast.
- obszarem współpracującym z sąsiednimi gminami dla realizacji ważnych interesów społecznych.
- obszarem o właściwie zarządzanej przestrzeni – niezbędne jest prowadzenie rozwoju i zagospodarowania przestrzeni w oparciu o miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego; bardzo ważne jest także uporządkowanie polityki wobec elektrowni wiatrowych – ponieważ jest to działalność dobrze rozwinięta i ważna dla budżetu gminy, zamierza się wspierać jej rozwój, ale ponieważ jednocześnie siłownie wiatrowe wprowadzają ograniczenia dla rozwoju - niezbędne jest wskazanie na terenie gminy obszarów, gdzie energetyka wiatrowa może się rozwijać i obszarów, w których nigdy nie powstaną elektrownie a więc przestrzeń będzie tu mogła być wykorzystywana na inne cele

Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców gminy będzie wymagało współdziałania różnych podmiotów.

Ze strony samorządu gminnego będzie wymagało następujących działań:

- prawidłowej realizacji zadań własnych samorządu gminnego, mających na celu rozwój społeczny – zwłaszcza w dziedzinie edukacji (zapewnienie bardzo wysokiego poziomu kształcenia na poziomie podstawowym i gimnazjalnym), opieki przedszkolnej, funkcjonowania lokalnych placówek kultury, animowania aktywności społecznej,
- prawidłowej realizacji zadań własnych samorządu gminnego w zakresie infrastruktury technicznej – zwłaszcza w dziedzinie dróg lokalnych, rozwoju sieci dróg rowerowych, zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków,
- prawidłowej realizacji zadań własnych samorządu gminnego w zakresie gospodarki przestrzennej – zwłaszcza w zakresie przygotowania terenów inwestycyjnych (stworzenie oferty korzystniejszej, niż w sąsiednich gminach powiatu inowrocławskiego i żnińskiego), zagospodarowania przestrzeni publicznych na potrzeby rekreacji i zagospodarowania wolnego czasu, dbałości o ład przestrzenny i estetykę w miejscowościach,
- prawidłowej realizacji zadań własnych samorządu gminnego w zakresie stopniowego dostosowywania profilu i potencjału usług publicznych do postępujących procesów starzenia społeczeństwa
- stworzenia warunków do rozwoju internetu oraz upowszechnienie usług teleinformatycznych – przede wszystkim jak najszybsze wprowadzenie rozwiązań typu e-urząd w administracji publicznej,
- podejmowania działań na rzecz zapewnienia właściwej dostępności komunikacyjnej (w tym przede wszystkim funkcjonowania komunikacji publicznej) – zarówno w układzie wewnątrzpowiatowym (lepszą dostępność Inowrocławia i Janikowa), jak też w układzie ponadpowiatowym (lepszą dostępność

- z gminy do Bydgoszczy, Barcina, Żnina),
- podejmowania działań na rzecz współpracy z sąsiednimi gminami w celu rozwiązywania wspólnych problemów i dla realizacji celów realizujących interesy sąsiednich gmin – poszczególne gminy są jednostkami zbyt małymi by zapewnić realizację niektórych ważnych dla jakości życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego aspektów, ale w ramach wspólnych działań stanowią wystarczający dla ich realizacji potencjał,
- partycypację w środkach umożliwiających dofinansowanie przedsięwzięć rozwojowych,
- promocji oraz kreowania pozytywnego wizerunku gminy i aktywnego poszukiwania inwestorów.

Ze strony samorządu powiatowego będzie wymagało następujących działań:

- prawidłowej realizacji zadań własnych samorządu powiatowego w zakresie edukacji – zwłaszcza zapewnienie wysokiego poziomu kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym,
- prawidłowej realizacji zadań własnych samorządu powiatowego w zakresie ochrony zdrowia – zwłaszcza zapewnienie dostępności pewnych form leczenia specjalistycznego na terenie gminy,
- prawidłowej realizacji zadań własnych samorządu powiatowego w zakresie dróg publicznych – zwłaszcza na sieci dróg powiatowych kluczowych dla funkcjonowania gminy,
- podejmowania działań na rzecz zapewnienia właściwej dostępności komunikacyjnej – dotyczy to organizacji transportu autobusowego oraz przywrócenia ruchu na linii kolejowej Inowrocław - Żnin.

Ze strony samorządu wojewódzkiego będzie wymagało następujących działań:

- prawidłowej realizacji zadań własnych samorządu wojewódzkiego w zakresie dróg publicznych – zwłaszcza realizacji obwodnic w przebiegu dróg nr 251 i 255,
- zapewnienia właściwej dostępności komunikacyjnej – dotyczy to uruchomienia regionalnego systemu transportu publicznego, obejmującego połączenia autobusowe oraz przywrócenie ruchu na linii kolejowej Inowrocław - Żnin,
- kontynuacji działań na rzecz zagospodarowania Noteci i jej przywrócenia dla ruchu turystycznego i transportowego,
- wsparcie działań gminy na rzecz ochrony oraz wykorzystania potencjału dziedzictwa kulturowego Kalwarii Pakoskiej.

Ze strony mieszkańców gminy będzie wymagało następujących działań:

- dostrzegania roli wykształcenia, co w życiu codziennym będzie się przekładało na dążenie do zapewnienia jak najlepszego poziomu wykształcenia dzieciom oraz dążenia do ciągłego podnoszenia własnej wiedzy, wykształcenia i kwalifikacji zawodowych,
- dostrzegania roli aktywności społecznej w rozwoju społecznym – to znaczy większego zaangażowania w życie społeczne i kulturalne na terenie gminy poprzez aktywne uczestnictwo w działalności świetlic i domu kultury, w organizowanych na terenie gminy imprezach, uroczystościach, festynach, itp.,
- dostrzegania roli profilaktyki zdrowotnej i zdrowego trybu życia,
- dostrzegania roli nowoczesnych technologii w życiu codziennym, co będzie przekładało się na coraz większe wykorzystywanie technologii informatycznych, usług internetowych, itp.
- aktywne zgłaszanie administracji gminnej potrzeb społeczności poszczególnych miejscowości i poszczególnych środowisk.

Ze strony lokalnych przedsiębiorców, działających na terenie gminy, będzie wymagało następujących działań:

- preferowania lokalizacji na terenie gminy Pakość w przypadku poszerzania prowadzonej działalności i lokowania nowych inwestycji,
- preferowania mieszkańców gminy Pakość przy zatrudnianiu pracowników,
- preferowaniu podmiotów z terenu gminy Pakość przy poszukiwaniu partnerów biznesowych.

CELE I KIERUNKI ROZWOJU GMINY

Ustala się:

- a) cele rozwoju gminy,
- b) kierunki służące realizacji celów (pogrupowane wg charakteru w dwa obszary działań),
- c) działania - identyfikowane w ramach kierunków,
- d) przedsięwzięcia - imiennie wskazane inwestycje służące realizacji kierunków.

Podkreślić należy, że w sferze celów, kierunków i działań Strategia jest kompletna i zawiera wszystkie ustalenia składające się na kompleksowy plan rozwoju strategicznego gminy. Natomiast w zakresie przedsięwzięć uwzględniono wyłącznie te, które zostały imiennie wskazane na etapie tworzenia założeń Strategii oraz podczas konsultacji społecznych. Nie jest to lista zamknięta i wraz z identyfikowaniem kolejnych przedsięwzięć należy je traktować jako realizację ustaleń Strategii i włączać w system sprawozdawczości i monitorowania - jako elementy realizacji ustaleń Strategii.

Cele rozwoju gminy:

1. Zapewnienie wysokiej jakości funkcjonowania usług publicznych
2. Aktywizacja gospodarcza gminy

OBSZAR DZIAŁAŃ: ROZWÓJ SPOŁECZNY

Kierunek 1 – Sprawne usługi publiczne

- 1.1. Zapewnienie wysokiego poziomu kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjum
- 1.2. Poprawa kwalifikacji zawodowych ludności dorosłej
- 1.3. Zapewnienie powszechnego dostępu do opieki przedszkolnej
- 1.4. Zapewnienie opieki dla dzieci w wieku żłobkowym
- 1.5. Rozwój bazy i oferty placówek kultury oraz poszerzanie ich działalności w zakresie rozwoju społecznego
- 1.6. Zapewnienie dostępności i wysokiej jakości ochrony zdrowia
- 1.7. Wzmacnianie zdolności do realizacji zadań z zakresu opieki społecznej oraz rozwiązywania problemów grup dotkniętych wykluczeniami społecznymi
- 1.8. Zapewnienie bezpieczeństwa ludności i mienia
- 1.9. Rozwój usług e-administracji
- 1.10. Rozwój współpracy z sąsiednimi samorządami na rzecz rozwiązywania wspólnych problemów i realizacji wspólnych celów rozwojowych

Przedsięwzięcia dla Kierunku 1

Dotąd zidentyfikowano następujące indywidualne przedsięwzięcia w ramach kierunku:

1. Opracowanie i realizacja w gminnych placówkach oświatowych programu promocji nauk ścisłych
2. Opracowanie i realizacja w gminnych placówkach oświatowych programu intensywnej nauki języków obcych
3. Opracowanie i realizacja w gminnych placówkach oświatowych programu rozwoju aktywności sportowej
4. Modernizacja szkoły podstawowej w Pakości

5. Modernizacja szkoły podstawowej w Kościelcu
6. Modernizacja gimnazjum w Pakości
7. Budowa drugiego przedszkola w Pakości
8. Utworzenie placówki opieki żłobkowej na terenie gminy
9. Opracowanie i realizacja programu tworzenia sieci lokalnych placówek rozwoju społecznego na terenie gminy na bazie przekształceń istniejących instytucji kultury oraz tworzenia nowych jednostek
10. Opracowanie i realizacja programu dostosowania sfery usług publicznych do prognozowanego wzrostu liczebności ludności starszej
11. Utworzenie przez gminę funduszu stypendialnego, którego celem będzie dofinansowanie specjalistycznych studiów dla kadr świadczących opiekę dla ludności starszej w zamian za zobowiązanie do podjęcia w przyszłości pracy na terenie gminy
12. Zapewnienie bazy lokalowej dla „gminnego centrum pomocy społecznej” integrującego działalność wszystkich placówek prowadzonych przez Ośrodek Pomocy Społecznej
13. Budowa centrum rehabilitacji, w tym infrastruktury sportowej z basenem
14. Poprawa bazy lokalowej i wyposażenia Komisariatu Policji w Pakości
15. Poprawa bazy lokalowej i wyposażenia Ochotniczej Straży Pożarnej w Pakości
16. Uruchomienie usługi bezpośredniego informowania mieszkańców za pomocą „gminnego biuletynu” wysyłanego do indywidualnych-imiennych skrzynek poczty elektronicznej
17. Budowa windy dla niepełnosprawnych w budynku Urzędu Miejskiego
18. Opracowanie i realizacja programów typu „e-administracja” („e-urząd”)

Powyższa lista przedsięwzięć nie jest zamknięta i obejmuje jedynie przedsięwzięcia, które zostały imiennie wskazane na etapie tworzenia założeń Strategii oraz podczas konsultacji społecznych

Kierunek 2 – Wzrost aktywności społecznej

- 2.1. Zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym gminy
- 2.1. Wsparcie sektora organizacji pozarządowych
- 2.2. Rozwój przedsięwzięć ekonomii społecznej
- 2.3. Popularyzacja sportu i aktywności ruchowej
- 2.5. Wsparcie klubów i stowarzyszeń sportowych
- 2.7. Rozwój usług poradnictwa dla mieszkańców

Przedsięwzięcia dla Kierunku 2

Dotąd zidentyfikowano następujące indywidualne przedsięwzięcia w ramach kierunku:

1. Opracowanie i realizacja programu atrakcyjnej oferty lokalnej kultury dla mieszkańców całej gminy
2. Opracowanie i realizacja programu przygotowania mieszkańców do korzystania z technologii informatycznych
3. Nawiązanie współpracy z uczelnią wyższą w celu realizacji na terenie gminy idei ekonomii społecznej
4. Zadaszenie trybun stadionu „KS Notecianka”
5. Opracowanie koncepcji oraz podjęcie prac na rzecz utworzenia muzeum regionalnego w Pakości

Powyższa lista przedsięwzięć nie jest zamknięta i obejmuje jedynie przedsięwzięcia, które zostały imiennie wskazane na etapie tworzenia założeń Strategii oraz podczas konsultacji społecznych

OBSZAR DZIAŁAŃ: PRZESTRZEŃ GMINY

Kierunek 3 – Rozwój infrastruktury technicznej

- 3.1. Zapewnienie obsługi w zakresie zaopatrzenia w wodę
- 3.2. Zapewnienie obsługi w zakresie odbioru i oczyszczania ścieków
- 3.3. Budowa kanalizacji deszczowej w mieście
- 3.4. Zapewnienie obsługi w zakresie gospodarki odpadami
- 3.5. Rozwój proekologicznych systemów grzewczych
- 3.6. Termomodernizacja budynków mieszkalnych oraz budynków użyteczności publicznej
- 3.7. Rozwój elektroenergetyki oraz energetyki ciepłej wykorzystującej odnawialne źródła energii
- 3.8. Zapewnienie pewności zasilania w energię elektryczną
- 3.9. Rozwój sieci gazowych
- 3.10. Rozwój infrastruktury łączności i infrastruktury służącej upowszechnianiu technologii informacyjnych w celu zapewnienia powszechnego dostępu do internetu

Przedsięwzięcia dla Kierunku 3

Dotąd zidentyfikowano następujące indywidualne przedsięwzięcia w ramach kierunku:

1. Budowa instalacji do przetwarzania odpadów na składowisku w Giebni

Powyższa lista przedsięwzięć nie jest zamknięta i obejmuje jedynie przedsięwzięcia, które zostały imiennie wskazane na etapie tworzenia założeń Strategii oraz podczas konsultacji społecznych

Kierunek 4 – Poprawa dostępności komunikacyjnej

- 4.1. Rozbudowa systemu dróg gminnych
- 4.2. Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg gminnych
- 4.3. Rozwój sieci dróg rowerowych dla transportu i rekreacji
- 4.4. Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg powiatowych
- 4.5. Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg wojewódzkich
- 4.6. Poprawa dostępności gminy w komunikacji publicznej
- 4.7. Poprawa bezpieczeństwa na drogach

Przedsięwzięcia dla Kierunku 4

Dotąd zidentyfikowano następujące indywidualne przedsięwzięcia w ramach kierunku:

1. Opracowanie i realizacja koncepcji rozwoju na terenie gminy sieci dróg rowerowych o znaczeniu transportowym i rekreacyjnym
2. Nawiązanie współpracy z gminami Barcin, Janikowo, Inowrocław, Kruszwica i Strzelno w celu realizacji sieci dróg rowerowych dla celów rekreacyjnych i turystycznych, w tym dla wyeksponowania walorów kulturowych tych gmin
3. Realizacja obwodnicy Pakości w przebiegu drogi wojewódzkiej nr 251
4. Realizacja obwodnicy Pakości w przebiegu drogi wojewódzkiej nr 255
5. Przywrócenie ruchu pasażerskiego na linii kolejowej Inowrocław – Żnin

6. Ustanowienie bezpośrednich połączeń autobusowych Pakości z Bydgoszczą oraz Pakości z Toruniem, umożliwiających dojazdy do pracy i szkół.
7. Opracowanie i realizacja koncepcji oświetlenia newralgicznych dla bezpieczeństwa ruchu odcinków dróg na terenie gminy

Powyższa lista przedsięwzięć nie jest zamknięta i obejmuje jedynie przedsięwzięcia, które zostały imiennie wskazane na etapie tworzenia założeń Strategii oraz podczas konsultacji społecznych

Kierunek 5 – Przestrzeń dla mieszkańców

- 5.1. Kontynuacja procesów rewitalizacji w mieście Pakość
- 5.2. Rozbudowa infrastruktury sportowej
- 5.3. Rozbudowa infrastruktury rekreacyjnej
- 5.4. Dostosowanie przestrzeni publicznych do potrzeb niepełnosprawnych.
- 5.5. Poprawa estetyki i funkcjonalności istniejących oraz tworzenie nowych przestrzeni publicznych służących integracji lokalnych społeczności
- 5.6. Ochrona dziedzictwa kulturowego Kalwarii Pakoskiej
- 5.7. Sukcesywne sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – adekwatnie do bieżących potrzeb rozwojowych gminy
- 5.8. Wsparcie budownictwa mieszkaniowego poprzez wyznaczanie i wyposażanie w infrastrukturę terenów rozwoju zabudowy mieszkaniowej oraz realizacja mieszkań socjalnych

Przedsięwzięcia dla Kierunku 5

Dotąd zidentyfikowano następujące indywidualne przedsięwzięcia w ramach kierunku:

1. Opracowanie i realizacja programu zaspokojenia potrzeb mieszkańców w zakresie infrastruktury sportowej i rekreacyjnej (szczegółowa inwentaryzacja bazy i programowanie dalszego jej rozwoju)
2. Budowa hali widowiskowo-sportowej w Pakości
3. Uporządkowanie i zagospodarowania terenów nadnoteckich w mieście, w tym budowa bulwarów spacerowych nad Notecią
4. Rewitalizacja parku w Kościelcu

Powyższa lista przedsięwzięć nie jest zamknięta i obejmuje jedynie przedsięwzięcia, które zostały imiennie wskazane na etapie tworzenia założeń Strategii oraz podczas konsultacji społecznych

Kierunek 6 – Przestrzeń dla gospodarki

- 6.1. Kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych
- 6.2. Wspieranie rozwoju instytucji otoczenia biznesu
- 6.3. Instytucjonalne wsparcie przedsiębiorców na terenie gminy
- 6.4. Wsparcie rozwoju rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego
- 6.5. Rozwój zagospodarowania służącego realizacji funkcji turystycznej na bazie Kalwarii Pakoskiej
- 6.6. Rozwój zagospodarowania drogi wodnej Noteci
- 6.7. Wsparcie dla rozwoju komercyjnych placówek opiekuńczych dla ludności starszej
- 6.8. Promocja gospodarcza gminy

Przedsięwzięcia dla kierunku 6

Dotąd zidentyfikowano następujące indywidualne przedsięwzięcia w ramach kierunku:

1. Stworzenie systemu zachęt podatkowych dla podejmowania działalności gospodarczej na terenie gminy
2. Utworzenie Centrum Obsługi Inwestorów
3. Opracowanie koncepcji programu turystycznego mającego na celu wydłużenie pobytu turystów w Pakości
4. Nawiązanie współpracy z uczelnią wyższą dla przeprowadzenia badań tzw. tuneli kalwaryjskich w celu dokonania ich rozpoznania i docelowego udostępnienia dla turystów
5. Opracowanie i realizacja koncepcji promocji Kalwarii Pakoskiej z wykorzystaniem obiektów kultu religijnego w całym kraju
6. Budowa mariny na Noteci w Pakości
7. Budowa przystani na Jeziorze Pakoskim

Powyższa lista przedsięwzięć nie jest zamknięta i obejmuje jedynie przedsięwzięcia, które zostały imiennie wskazane na etapie tworzenia założeń Strategii oraz podczas konsultacji społecznych

Poniżej przedstawiono charakterystykę założeń realizacji ustaleń Strategii, ze zwróceniem szczególnej uwagi na osiągnięcie zamierzonych celów rozwojowych gminy.

Obszar działań – rozwój społeczny

Kluczowe znaczenie rozwoju społecznego

Na szeroko rozumiany rozwój społeczny składają się przede wszystkim następujące zagadnienia:

- funkcjonowanie edukacji na wszystkich etapach kształcenia, w tym także wciąż często niedoceniana rola edukacji przedszkolnej,
- szeroko rozumiana ochrona zdrowia, w tym nie tylko zagadnienia funkcjonowania instytucji ochrony zdrowia (podstawowa i specjalistyczna opieka zdrowotna), ale także profilaktyka zdrowotna i promocja zdrowia, czyli między innymi prowadzenie zdrowego trybu życia,
- działalność instytucji kultury i sportu (związana z rozwojem społecznym i zagospodarowaniem wolnego czasu), przy czym działalność instytucji kultury powinna być rozszerzona w kierunku wykształcenia na ich podstawie placówek rozwoju społecznego (łączącej realizację różnych potrzeb mieszkańców), a nie tylko typowych placówek realizacji zainteresowań kulturalnych (co wynika z ustaleń Strategii rozwoju województwa – Plan modernizacji 2020+),
- aktywność społeczna mieszkańców, czyli ich zaangażowanie w sprawy rozwoju lokalnego ale również dążenie do samorozwoju (czyli wykształcenie w mieszkańcach postawy zrozumienia dla roli ciągłego podnoszenia swojej wiedzy, rozwijania zainteresowań, aktywności społecznej – uczestnictwa w grupach, w życiu gminy, w wszelkiego rodzaju imprezach organizacyjnych na terenie gminy, i innych aktywności),
- praktyczne wykorzystanie technologii teleinformatycznych, zapewniających dostęp do informacji oraz możliwość zdalnego załatwienia części potrzeb (w tym także spraw urzędowych),
- poczucie bezpieczeństwa publicznego (bezpieczeństwo życia i mienia), jako warunku niezbędnego dla harmonijnego rozwoju,
- sprawnie realizowana opieka społeczna, w której coraz większe znaczenie mieć będą usługi opiekuńcze w stosunku do osób starszych i niesamodzielnych, a mniejsze – zaspokojenie podstawowych potrzeb rodzin o niskim poziomie dochodów,
- zapewnienie możliwości rozwoju osób niepełnosprawnych – dotyczy to wszystkich aspektów włączenia w normalne życie lokalnej społeczności
- w kolejnych latach coraz większe znaczenie mieć będzie dostosowanie wszystkich aspektów funkcjonowania gminy do wzrastającej liczby i udziału ludności starszej – skala prognozowanych zmian jest tak duża, że będą one rzutowały na wszystkie sfery funkcjonowania gminy.

Wszystkie zagadnienia składające się na szeroko rozumiany „rozwój społeczny” mają na celu poprawę jakości życia poprzez poprawę zdolności gminnej społeczności do radzenia sobie z wyzwaniami typowymi dla początku XXI wieku, w tym przede wszystkim z rozwojem technologicznym, sytuacją na rynku pracy, globalizacją wszystkich aspektów życia.

Niezbędne działania łączą następujące aspekty:

- dostosowanie infrastruktury gminy do nowych wyzwań,
- zmiana postaw społecznych – w tym przede wszystkim wyrobienie przekonania, że pomyślność ekonomiczna rodzin zależna jest przede wszystkim od ich własnych działań w zakresie edukacji i samorozwoju; niezwykle ważne jest zrozumienie, że jakość życia mieszkańców, zwłaszcza ich sytuacja materialna, może się zmienić wyłącznie przy podejmowaniu działań przez samych mieszkańców – działania samorządów (gminnego, czy powiatowego) mogą tylko aktywność mieszkańców stymulować i ułatwiać (poprzez tworzenie warunków), ale nie są w stanie ich zastąpić.

Niezwykle ważne jest także powszechne uświadomienie, że:

- pomyślność ekonomiczna mieszkańców jest nierozdzielnie zależna od rozwoju społecznego,
- osiągnięcie wysokiego poziomu rozwoju społecznego jest procesem długotrwałym – być może nawet pokoleniowym, ale nie ma „dróg na skróty” - co oznacza, że podjęcie tego wysiłku jest niezbędne i im szybciej taka zmiana mentalności w społeczeństwie nastąpi, tym szybciej nastąpią efekty,
- niezbędne jest nadrobienie zaległości w stosunku do innych obszarów – gdzie poziom rozwoju społecznego, mierzony poziomem wykształcenia i aktywnością społeczną, jest obecnie wyższy (konieczność nadrobienia zaległości nie jest jednak tylko cechą gminy Pakość – dotyczy większości gmin, w tym także gmin sąsiednich – a to oznacza, że szybkie podjęcie działań w gminie może skutkować osiągnięciem przewagi nad tymi obszarami, gdzie rola rozwoju społecznego nie jest doceniana).

Pierwszym niezbędnym warunkiem jest więc zmiana mentalności społeczeństwa - w kierunku wykształcenia cech pożądanych i niezbędnych, takich jak: dostrzeganie roli wykształcenia – własnego (to znaczy kształcenia i podnoszenia kwalifikacji przez całe życie), a zwłaszcza dzieci (stwarzanie szans na podjęcie atrakcyjnej pracy poprzez zapewnienie wysokiego poziomu wykształcenia – rolę systemu edukacji jest stworzenie młodemu człowiekowi możliwości wyboru dalszej drogi życiowej; pozbawiając go dobrego wykształcenia już w punkcie startu zamyka się możliwość rozwoju w wielu kierunkach), wykształcanie postaw rywalizacji i dążenia do sukcesu ale także zdolności do współpracy, umiejętności posługiwania się nowoczesnymi technologiami (przede wszystkim technologiami związanymi z telekomunikacją, informatyką, cyfryzacją, powszechnym korzystaniem z e-usług), dostrzeganie roli profilaktyki zdrowotnej i dbania o stan zdrowia, dostrzeganie roli aktywności społecznej i społeczeństwa obywatelskiego, dostrzeganie potrzeby mobilności (to znaczy akceptowania konieczności codziennego przemieszczania się w celu zdobycia wykształcenia, czy zarobkowania – podobnie jak w innych niewielkich gminach miejsko-wiejskich o podobnym charakterze i położeniu, gmina Pakość nigdy nie będzie zapewniała na swym terenie możliwości zdobycia wykształcenia w pełnym zakresie nawet na poziomie ponadgimnazjalnym, a nawet przy bardzo aktywnym pozyskiwaniu inwestorów bardzo wątpliwe jest, by możliwe było podjęcie pracy przez wszystkich mieszkańców w firmach na terenie gminy – całkowicie naturalne jest więc, że część mieszkańców będzie musiała wyjeżdżać w tym celu i fakt ten musi być zaakceptowany przez mieszkańców), dostrzeganie roli tolerancji i otwartości (ale warunkiem otwartości jest także dobra znajomość języków obcych), dostrzeganie roli szeroko rozumianej aktywności, kreatywności i zaradności – jako przeciwieństwa tak powszechnego marazmu i postaw roszczeniowych. Osiągnięcie powyższych celów jest procesem długotrwałym – być może nawet pokoleniowym. Ale są to cechy – tworzące tzw. kapitał ludzki - które w przyszłości w największym stopniu będą decydować o potencjale i możliwościach rozwoju danego obszaru i w największym stopniu decydować będą o przewagach i nowoczesności danego obszaru.

Rozwój cywilizacyjny powoduje, że w kolejnych latach coraz większym walorem i coraz większym bogactwem danego obszaru będą jego mieszkańcy i pozytywne cechy, które ich charakteryzują, a coraz mniejsze znaczenie mieć będzie przestrzeń, infrastruktura, czy zasoby naturalne.

Wprawdzie obecnie – w dobie zapóźnień większości obszarów wiejskich zakresie rozwoju sieci drogowej, zaopatrzenia w wodę, odprowadzenia ścieków, niedorozwoju sieci łączności i ograniczonego dostępu do

Internetu, zawodności zasilania w energię (ten problem akurat nie dotyczy gminy Pakość), bardzo często właśnie te zagadnienia postrzega się jako największe problemy rozwoju gmin (także mieszkańcy gminy Pakość w badaniu ankietowym zwracali uwagę na te zagadnienia – wskazując potrzebę szybkiego zajęcia się nimi w działaniach władz gminy) – jednak nie jest to trafna diagnoza, bowiem są to zapóźnienia stosunkowo łatwe do likwidacji (jedną barierą opóźniającą ich szybką realizację jest wysoki koszt – co powoduje etapowanie działań, uciążliwe dla mieszkańców) i można sobie wyobrazić, że w perspektywie dekady lub dwóch większość gmin będzie miała te sprawy uregulowane. Czynniki społeczne w rozwoju jest jednak zależny przede wszystkim od mentalności i zaangażowania mieszkańców, i z założenia wymaga działań długofalowych (czego najlepszą ilustracją jest długość cyklu kształcenia – od przedszkola do ukończenia studiów).

Drugim niezbędnym warunkiem jest właściwe funkcjonowanie infrastruktury społecznej na terenie gminy – i zagadnienie to jest niezbędnym wkładem samorządowej gminy w rozwój społeczny. Samorząd gminny odpowiada za sferę usług infrastruktury społecznej, będących tzw. zadaniami własnymi. Funkcjonowanie tych usług - ich jakość i dostępność - są podstawowymi czynnikami kształtującymi codzienne warunki życia, poziom zadowolenia z zamieszkania w danej miejscowości, pośrednio wpływają też na aktywność społeczną. Zakłada się, że instytucje należące do zadań własnych gminy (prowadzone przez gminę) muszą prezentować najwyższą jakość pracy, zakłada się też rozbudowę systemu usług publicznych (zarówno w aspekcie zakresu prowadzonej działalności, ale także bazy lokalowej) – by stwarzać mieszkańcom możliwość rozwoju społecznego.

Codzienna działalność wszystkich instytucji publicznych na terenie gminy musi uwzględniać wykształcanie pożądanych postaw społecznych i stymulować zmiany mentalności, poprzez zwracanie uwagi na te aspekty w procesie edukacji, wychowania, poprzez działalność instytucji kultury i ochrony zdrowia.

Działania w sferze edukacji

Zadania w sferze edukacji zamierza się realizować poprzez następujące działania w stosunku do placówek gminnych:

- utrzymanie wszystkich trzech publicznych szkół w gminie,
- zapewnienie właściwej bazy lokalowej poprzez remonty i modernizacje,
- utrzymywanie wysokiego poziomu kształcenia – miarą powinno być osiąganie przez uczniów szkół z terenu gminy ponadprzeciętnych wyników z testów i egzaminów (testy 6-klasistów i testy gimnazjalne, powodzenie w dostaniu się do deklarowanych szkół maturalnych),
- docelowe objęcie wszystkich uczniów intensywną nauką dwóch języków zachodnich (ze wskazaniem na angielski i niemiecki jako optymalne) oraz rozważenie wprowadzenia w gimnazjum nieobowiązkowej nauki rzadziej spotykanego w szkołach języka (np. rosyjskiego, szwedzkiego, francuskiego, włoskiego, hiszpańskiego),
- zapewnienie właściwych warunków nauki informatyki (rozbudowa pracowni oraz dbałość o ich nowoczesne wyposażenie),
- opracowanie i wdrożenie gminnego programu zainteresowania młodzieży naukami ścisłymi, w tym między innymi rozpropagowanie w szkołach nauki szachów oraz brydża sportowego,
- zapewnienie prawidłowego wyposażenia w obiekty i sprzęt służące wychowaniu fizycznemu i uprawianiu sportu,
- opracowanie i realizacja w gminnych placówkach oświatowych programu rozwoju aktywności sportowej (skłonienie dzieci i młodzieży do aktywności – np. poprzez aktywny udział szkół w grach zespołowych),
- zapewnienie bezpieczeństwa w drodze do szkoły,
- ograniczanie uciążliwości związanych z koniecznością dojazdów i dowozu do szkół - zapewnienie komfortu dojazdów poprzez optymalizację godzin lub tras dojazdów,
- rozwój zawodowy nauczycieli i motywowanie nauczycieli osiągających szczególnie dobre wyniki,
- umożliwianie i wspieranie dla ewentualnych inicjatyw tworzenia nowych placówek niepublicznych.

W stosunku do zadań powiatu, zamierza się podejmować następujące działania:

- wspieranie funkcjonowania Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Kościelcu – w szczególności istotne

- jest dostosowywanie kierunków kształcenia do zapotrzebowania na rynku pracy oraz rozwój praktyk zawodowych (i współpracy z przedsiębiorcami dla odbywania praktyk zawodowych),
- dążenie do utworzenia na terenie gminy placówki kształcenia dla dorosłych (na przykład na bazie działających już w gminie szkół) – dla umożliwienia zdobycia lub poszerzenia wykształcenia i kwalifikacji zawodowych,
  - rozpoznane zostaną możliwości utworzenia w Pakości ponadgimnazjalnej szkoły zawodowej – z preferencjami w kierunku kształcenia w dziedzinach powiązanych z przetwórstwem rolno-spożywczym (szkoła taka miałaby zasięg ponadgminny – obsługiwałaby także młodzież z sąsiednich gmin); niezbędne jest rozpoznanie zasadności utworzenia takiej placówki, to znaczy badanie potencjalnego zapotrzebowania i zainteresowania społecznego, możliwość pozyskania wykwalifikowanej kadry, możliwości lokalowe, możliwości nawiązania współpracy w dziedzinie praktyk zawodowych, itp. Uwzględniając uwarunkowania gminy Pakość i jej sąsiedztwa w zakresie gospodarki rolno-spożywczej, wskazuje się na potencjalne zapotrzebowanie na funkcjonowanie tego typu placówki, choć realizacja jej zadań (kształcenie w określonym kierunku) może odbywać się także poprzez poszerzenie działalności już istniejących w powiecie szkół ponadgimnazjalnych – niniejszym sygnalizuje się więc jedynie zasadność podjęcia inicjatywy na rzecz rozpoznania możliwości i realności utworzenia takiej placówki. Dopiero na podstawie uzyskanych wyników powinno się podejmować ewentualne kolejne działania.

Należy rozważyć możliwość utworzenia funduszu stypendialnego dla najzdolniejszej młodzieży z terenu gminy, podejmującej naukę w szkołach średnich w Bydgoszczy lub Toruniu (szeroki zakres kierunków kształcenia, a także obecność szkół o udowodnionym bardzo wysokim poziomie kształcenia, stwarzają uczniom możliwość uzyskania wykształcenia lepszego lub w większym stopniu odpowiadającego zainteresowaniom uczniów, niż jest to możliwe w szkołach na terenie powiatu), a także studiujących na regionalnych uczelniach. Bariera ekonomiczna jest bardzo często przeszkodą w uzyskaniu wykształcenia. Finansowe wsparcie nauki wymaga określenia zasad - np. powinno być powiązane z osiąganymi wynikami, powinno być dostępne dla stosunkowo niewielkiej grupy (co mobilizować będzie młodzież do uzyskiwania dobrych wyników w nauce), a być może ze zobowiązaniem do zachowania związków z gminą po zakończeniu kształcenia, np. poprzez zamieszkanie na terenie gminy, podjęcie tu pracy najemnej lub rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej. Fundusz może być rozwijany w okresie kilku lat, w zależności od możliwości finansowych budżetu gminy.

Sytuacja lokalowa szkół na terenie gminy nie jest na tyle zła, by niezbędne były natychmiastowe działania naprawcze, ale obiekty wymagają napraw, remontów, rozbudowy, poprawy wyposażenia. W szczególności identyfikuje się następujące potrzeby:

a) w Szkole Podstawowej w Pakości:

- budowa hali sportowej z wydzieloną świetlicą szkolną,
- doposażenie szkoły w nowoczesne środki audiowizualne, w tym zakup tablic multimedialnych (interaktywnych),
- modernizacja pracowni komputerowej,
- wymiana instalacji grzewczej w całym budynku,
- rozbudowa kuchni i przebudowa stołówki szkolnej,
- wykonanie nowej elewacji i ogrodzenia szkoły.

b) w Szkole Podstawowej w Kościelcu:

- modernizacja pracowni komputerowej,
- rozbudowa kuchni i przebudowa stołówki szkolnej,
- remont kotłowni z wymianą pieca, naprawą węzła ciepłowniczego i budową odrębnej instalacji CO do lokalu mieszkalnego,
- ocieplenie całego budynku szkolnego wraz z nową elewacją,
- remont schodów wejściowych do szkoły i do szatni,
- remont placu dookoła szkoły – nowy dywanik asfaltowy lub kostka brukowa.

c) w Gimnazjum w Pakości:

Potrzeby działań są szczegółowo zinventaryzowane. Wśród bardzo licznych zidentyfikowanych działań, wymienić należy w szczególności następujące (wpływające na warunki i jakość kształcenia):

- zakup tablic multimedialnych do pracowni,
- urządzenie multimedialnych pracowni językowych,
- zakup nowych mebli do pracowni,
- odmłodzenie istniejącej pracowni komputerowej i wyposażenie obecnej pracowni technicznej w komputery dla ucznia,
- wyposażenie sali muzycznej w instrumenty,
- adaptacja strychu na pomieszczenia lekcyjne (z zamiarem utworzenia profesjonalnej pracowni plastycznej z galerią prac uczniów),
- modernizacji kortu do tenisa (wymiana podłoża),
- wymiana nawierzchni asfaltowej na bitumiczną, na boisku sportowym do piłki nożnej (dla zmniejszenia urazowości zajęć sportowych),
- poprawa warunków funkcjonowania izby tradycji dla lepszego wyeksponowania zebranych zbiorów,
- adaptacja budynku gospodarczego na terenie szkoły na klimatyczną salę kujawską, która będzie skupiać mieszkańców na biesiadach i spotkaniach integracyjnych,
- wyposażenie Auli w nagłośnienie,
- montaż monitora informacyjnego,
- wymiana wykładzin podłogowych w salach lekcyjnych,
- wymiana drzwi do sal lekcyjnych,
- wymiana parapetów,
- remont posadzki na korytarzach,
- zaadaptowanie pomieszczeń piwnicznych na szatnie dla młodzieży,
- remont łazienek,
- remont parkietu w sali gimnastycznej,
- budowa parkingu na ulicy Szkolnej pod blokiem i na przeciw placu zabaw, który służyłby nauczycielom gimnazjum i szkoły podstawowej, rodzicom przyjeżdżającym na plac zabaw, osobom korzystającym z boiska sportowego „Orlik”.

Ważnym zagadnieniem, które należy rozwijać na terenie gminy, jest prowadzenie opieki przedszkolnej. Podkreślić należy wieloaspektowość tego zagadnienia – oprócz ewidentnych korzyści dla rozwoju dzieci (dostrzega się jednoznaczny związek pomiędzy uczestnictwem dzieci w zajęciach przedszkolnych, a tempem rozwoju w pierwszych klasach szkoły podstawowej) często zwraca się uwagę na aspekt ekonomiczny - czyli możliwość powrotu kobiet do pracy, a także aspekt społeczny - możliwość realizacji przez kobiety aspiracji zawodowych, poprawy kwalifikacji zawodowych, itp. Na obszarach wiejskich, gdzie mniej kobiet pracuje zawodowo, ważniejszy wydaje się aspekt edukacyjny - obecnie przedszkola w coraz większym wymiarze pełnią funkcje oświatowe - coraz bardziej powszechna jest nauka języka obcego, informatyki, prowadzenie innych - cennych z punktu widzenia wszechstronnego rozwoju dziecka, zajęć. Możliwość korzystania z przedszkola stawia dzieci w korzystniejszej sytuacji na starcie edukacji w szkole podstawowej. Nauczyciele najmłodszych klas szkół podstawowych podkreślają także, iż przedszkola socjalizują - przygotowują dzieci do życia w grupie.

Badania ankietowe wskazują na duże zapotrzebowanie na usługi przedszkolne. Oczekiwania społeczne w zakresie udostępniania bazy przedszkolnej są duże. Na terenie gminy przedszkola funkcjonują tylko w Pakości i Kościelcu, więc oprócz braku miejsc, już konieczność dowozu małych dzieci do placówek poza miejscem zamieszkania jest przyczyną negatywnych ocen. Warto też zauważyć, że wciąż zróżnicowane są potrzeby zapewnienia opieki nad małymi dziećmi – w obszarach tradycyjnie rolniczych, częstsze są wielopokoleniowe rodziny i większa jest liczba niepracujących kobiet, więc nie zawsze brak przedszkola jest oceniany jako istotny problem w aspekcie opiekuńczym (choć oczywiście istotniejszy jest aspekt edukacyjny). Najwyższą ocenę wystawiają dostępności do przedszkola mieszkańcy Kościelca (gdzie funkcjonuje przedszkole), ale w skali całej gminy oceny pozytywne dla zagadnienia „dostępność przedszkoli” stanowią 47% wszystkich, podczas gdy oceny

złe – 17%, a bardzo złe – ponad 8%. Oznacza to, że 1/4 ankietowanych wystawia temu zagadnieniu negatywne noty. Opisane wcześniej aspekty działalności przedszkoli są więc dostrzegane przez mieszkańców. **Prognoza demograficzna wskazuje, że w najbliższych 10 latach liczba dzieci w wieku przedszkolnym będzie rosła ze stanu ok. 400 do ok. 440, by w kolejnych latach zmniejszyć się do poziomu poniżej 400 (nawet 360 w roku 2021).** Należy dążyć do objęcia systemem przedszkolnym wszystkich dzieci (ze względu na cele edukacyjne), więc liczba miejsc w przedszkolach powinna docelowo być zbliżona do liczby dzieci w wieku przedszkolnym. Pożądana jest więc dalsza zmiana świadomości ludności w tej dziedzinie.

Proponuje się docelową koncepcję zabezpieczenia obsługi w zakresie opieki przedszkolnej na bazie istniejących placówek, tworzenia nowych oraz współpracy z sąsiednimi gminami.

Tab. Koncepcja zabezpieczenia obsługi mieszkańców gminy w zakresie opieki przedszkolnej

Zadanie	Sugerowane kierunki realizacji wraz z rozwiązaniami wariantowymi
Zapewnienie obsługi przedszkolnej dla miasta Pakość i miejscowości w bezpośrednim sąsiedztwie miasta (Rybitwy, Ludkowo, Wielowieś, Jankowo)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utrzymanie istniejącego przedszkola w Pakości wraz z poprawą jego bazy lokalowej 2. Utworzenie drugiej placówki przedszkolnej o zdolności obsługi około 80-100 dzieci w Rybitwach lub – wariantowo – na terenie miasta.
Zapewnienie obsługi przedszkolnej dla miejscowości południowo-zachodniej części gminy (Radłowo, Ludwiniec)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utworzenie placówki przedszkolnej o zdolności obsługi około 50 dzieci w Radłowie
Zapewnienie obsługi przedszkolnej dla miejscowości wschodniej części gminy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utrzymanie istniejącego przedszkola w Kościelcu wraz z poprawą jego bazy lokalowej oraz zwiększeniem zdolności obsługi do poziomu ok. 100 dzieci 2. Nawiązanie współpracy z gminą Inowrocław na rzecz wspólnego rozwiązywania potrzeb w zakresie opieki przedszkolnej poprzez utworzenie (na terenie gminy Pakość lub gminy Inowrocław – w Rycerzewie, Rycerzewku lub Cieślinie) placówki przedszkolnej dla mieszkańców wschodniej części gminy Pakość (Rycerzewo, Rycerzewko) oraz gminy Inowrocław (Cieślin)
Zapewnienie obsługi przedszkolnej dla mieszkańców gminy Pakość wyjeżdżających do pracy do Janikowa i Inowrocławia	<p>Jako uzupełnienie pozostałych działań, proponuje się:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nawiązanie współpracy z gminą Janikowo na rzecz zapewnienia możliwości realizacji potrzeb w zakresie opieki przedszkolnej dla mieszkańców gminy Pakość w placówkach w gminie Janikowo („wykupienie” miejsc w przedszkolach dla mieszkańców gminy Pakość dojeżdżających do pracy do miasta Janikowo) 2. Nawiązanie współpracy z miastem Inowrocław na rzecz zapewnienia możliwości realizacji potrzeb w zakresie opieki przedszkolnej dla mieszkańców gminy Pakość w placówkach w mieście Inowrocław („wykupienie” miejsc w przedszkolach dla mieszkańców gminy Pakość dojeżdżających do pracy do miasta Inowrocław)

Podkreślić należy, iż opieka przedszkolna może być rozwijana w bardzo różnych formach, np:

- jako typowe przedszkola (z pełnym lub częściowym zakresem czasowym funkcjonowania),
- poprzez prowadzenie oddziałów przedszkolnych przy szkołach,
- jako organizacja miniprzedzkoli na bazie świetlic wiejskich (w postaci realizacji kilku godzin zajęć przedszkolnych w niektóre dni tygodnia) - ta forma jest szczególnie interesująca w miejscowościach wiejskich, gdzie część kobiet nie pracuje, a więc nie ma zapotrzebowania na pełną opiekę nad

dzieckiem, natomiast miniprzedszkole może pełnić funkcje edukacyjne i socjalizujące.

Opieka przedszkolna powinna być traktowana jako pierwszy etap inwestycji w kapitał ludzki – poprawę jakości wykształcenia mieszkańców. W tym kontekście priorytetami w zakresie opieki przedszkolnej powinny być:

- zwiększenie świadomości społecznej - uświadamianie korzyści i zachęcanie do korzystania z opieki przedszkolnej,
- zapewnienie możliwości dostępu do przedszkoli.

Ważnym zadaniem jest podejmowanie działań służących poprawie kwalifikacji zawodowych ludności dorosłej - potencjalnymi odbiorcami tego typu oferty są zarówno osoby, które utraciły pracę, jak i osoby, które jej nigdy nie poszukiwały, ale także osoby pracujące, dla których poprawa kwalifikacji stanowi szansę na zmianę pracy lub poprawę pozycji zawodowej (awans ekonomiczny) w bieżącym miejscu zatrudnienia. Edukacja dla dorosłych jest ważna szczególnie obecnie, gdy rośnie dysproporcja pomiędzy stosunkowo słabo wykształconymi ludźmi w średnim wieku (roczniki, które kończyły edukację jeszcze na przełomie lat 80/90-tych; wówczas bardzo wysoki był odsetek absolwentów szkół zasadniczych zawodowych, w tym szkół rolniczych, a mały - szkół maturalnych; kontynuowanie kształcenia na poziomie wyższym było bardzo mało popularne) a coraz lepiej wykształconymi młodymi ludźmi, którzy wykorzystują obecną „modę na kształcenie” oraz duże możliwości wyboru (zarówno kierunku, jak i poziomu kształcenia), jakie daje system różnego rodzaju szkół średnich i wyższych. Rośnie więc zagrożenie, że średnie grupy wiekowe, które będą pozostawać na rynku pracy jeszcze przez kilkanaście (nawet ponad 20 lat), będą coraz bardziej wykluczane społecznie i będą żyły w coraz większym dyskomforcie niedostosowania do potrzeb rynku pracy.

Edukacja dla dorosłych powinna dotyczyć dwóch różnych ofert:

- kursów mających na celu elastyczne i doraźne reagowanie na potrzeby rynku pracy - pozwalających na nabycie nowych kwalifikacji, organizowanych w zależności od zapotrzebowania, z elastycznym zakresem (rodzaje kursów zależne od potrzeb), o krótkim okresie trwania (szybkie nabycie umiejętności);
- tradycyjnej, „regularnej” oświaty dla dorosłych, realizowanej zgodnie z obowiązującymi standardami w zakresie programu nauczania, jak i organizacji zajęć.

W badaniu ankietowym na potrzeby niniejszej Strategii zadano także pytanie dotyczące skłonności osób dorosłych do uzupełniania swojej wiedzy i kwalifikacji. Na pytanie czy ankietowany byłby zainteresowany możliwością bezpłatnego uzupełnienia wykształcenia w swojej miejscowości, uzyskano następujące odpowiedzi: na pewno tak – 38,8%, raczej tak – 36,7%, raczej nie – 19,1%, na pewno nie – 5,3%. Wskazuje to na duży potencjał i powinno być podstawą do pogłębienia tych badań, a docelowo (jeśli pogłębione wyniki potwierdzą rezultaty pobieżnego badania ankietowego) do współpracy gminy z Powiatowym Urzędem Pracy oraz ze Starostwem Powiatowym na rzecz organizacji tego typu szkoleń na terenie gminy. Zadanie o takim charakterze przekracza poziom możliwości (także kompetencyjnych) samorządu gminnego. Być może gmina o tak małej liczbie ludności nie będzie w stanie wygenerować wystarczająco dużego zainteresowania, by przedsięwzięcie takie było ekonomicznie uzasadnione. Jest to więc typowe zadanie, które należy prowadzić przy współpracy z samorządem powiatowym oraz sąsiednimi gminami. Placówka na terenie gminy Pakość mogłaby obsługiwać także mieszkańców gmin Janikowo i Złotniki Kujawskie, a nawet części gminy Inowrocław. Ośrodki kształcenia dla dorosłych powinny rozwijać się na bazie istniejących placówek oświatowych, rozszerzać ofertę istniejących w powiecie szkół dla dorosłych i współpracować z Powiatowym Urzędem Pracy, w celu wyboru takich kierunków nauczania, które ułatwią podjęcie pracy. Kształcenie dorosłych cechować się powinno zdolnością łatwego dostosowania do zmieniającej się sytuacji na rynku pracy, tak by szybko reagować na zapotrzebowanie. Powinno również przygotowywać do podejmowania pracy za granicą (zagadnienie to ma 2 aspekty: badanie ankietowe wśród mieszkańców gminy wskazuje, że w 1/4 gospodarstw domowych ktoś z członków rodziny pracuje poza granicami kraju - jest to więc zjawisko powszechne; przygotowanie do pracy obejmujące np. poznanie podstawowych zasad prawa pracy, ubezpieczeń społecznych, podstaw specjalistycznego języka, itp. znacznie ułatwiłoby start i zapewniło lepszą pozycję na zagranicznych rynkach

pracy; drugim aspektem jest przygotowywanie grup pracowników pod konkretne oferty zatrudnienia składane przez zagranicznych pracodawców). Zakłada się, że działalność takich placówek powinna wpłynąć zarówno na wzrost liczby zakładanych podmiotów gospodarczych (przez absolwentów kursów), jak też na lepsze przygotowanie do roli pracowników najemnych.

Organizacja kształcenia dla dorosłych jest zadaniem, którego znaczenie będzie rosło, ale będzie też zmieniać swój charakter. W ciągu najbliższej dekady (ale tylko w ciągu tej dekady) duża będzie rola w uzupełnianiu wykształcenia (jak wspomniano, roczniki kończące edukację współcześnie - już od kilku lat - są znacznie lepiej wykształcone, więc grupą docelową jest tu przede wszystkim pokolenie ok. 40-latków, którzy w okresie kilku lat będą w stanie uzupełnić kwalifikacje i tego typu „podstawowa” oferta straci rację bytu). Później znacznie ważniejsza będzie rola tych placówek jako elementu systemu „kształcenia przez całe życie” (idea „long life learning”). Osoby kończące obecnie edukację będą zgłaszać zapotrzebowanie na innego rodzaju ofertę (np. kursy dotyczące bardziej wyspecjalizowanych dziedzin, dotyczące wiedzy na „wyższym poziomie” lub poszerzania już zdobytej wiedzy poprzez kształcenie ustawiczne - przez cały czas trwania kariery zawodowej). Idea „kształcenia przez całe życie” bardzo dobrze współgra z założeniami rozwoju społecznego – gmina powinna więc zabiegać o rozwój placówki tego typu na swoim terenie.

Działania w sferze kultury. Placówki rozwoju społecznego

Nowe wyzwania stoją przed placówkami kulturalnymi. Na terenie gminy działa gminne centrum kultury oraz kilka świetlic wiejskich i wszystkie te instytucje powinny być wykorzystane dla stymulowania rozwoju społecznego. Ideę przekształcenia lokalnych placówek kultury w lokalne placówki rozwoju społecznego, bardzo szczegółowo scharakteryzowano w Strategii rozwoju województwa, wskazując tym samym pożądany kierunek zmian:

Szczególnie duże zmiany dotyczyć będą funkcjonowania lokalnych placówek kultury (w tym rozbudowanej sieci świetlic wiejskich), które zamierza się przekształcić w lokalne placówki rozwoju społecznego („orliki kultury”). Zakłada się poszerzenie rodzaju prowadzonej przez nie działalności, tak by angażowały i integrowały większość lokalnych społeczności. Utrzyma się ich wysoką rolę w zakresie kultury, a poprzez wprowadzenie dodatkowej oferty umożliwiającej aktywizację społeczną (np. w zakresie edukacji obywatelskiej, edukacji w zakresie nowoczesnych technologii, wprowadzanie pewnych form usług opiekuńczych, prowadzenie zajęć pozalekcyjnych, prowadzenie bibliotek, przybliżanie historii i kultury regionu, a nawet – prowadzenie form opieki przedszkolnej), staną się one centrami rozwoju społecznego, „transferującymi” innowacyjność w życiu codziennym na poziomie lokalnym. Będą placówkami atrakcyjnymi dla wszystkich pokoleń, o charakterze działalności zmiennym w ciągu dnia, dla dostosowania oferty do różnych grup odbiorców. Taka idea pozwala na efektywne wykorzystanie rozbudowanej liczby placówek kulturalnych powstałych w ostatnich latach na obszarach wiejskich. W gminach, gdzie tego typu bazy brakuje, zakłada się jej rozwój, a realizacja poszczególnych obiektów będzie się odbywała na podstawie ujednoczonej formuły. Lokalne placówki rozwoju społecznego powinny także stanowić bazę lokalową dla funkcjonowania organizacji pozarządowych, a organizacje pozarządowe powinny być zaangażowane w realizację wspomnianych zadań (przejmowanie prowadzenia tych zadań od gmin lub współprowadzenie zadań z gminami).

Powyższe założenia należy uznać jako w pełni obowiązujące na terenie gminy. Należy rozpoznać lokalne potrzeby w zakresie świetlic i pomimo dużej liczby już działających placówek, zaprogramować tworzenie kolejnych - oferta instytucji tego typu przestaje być atrakcyjna, jeśli nie jest dostępna w miejscu zamieszkania lub w bezpośrednim sąsiedztwie i wymaga dojazdów. Należy zdać sobie sprawę, że utrzymywanie zagospodarowania i bazy kulturalnej i rekreacyjnej oraz prowadzenie przez placówki kultury atrakcyjnej działalności - na poziomie i w ilości satysfakcjonującej mieszkańców, jest niezwykle kosztowne i w praktyce - trudne do osiągnięcia. Należy zakładać zwiększanie liczby pracowników kultury, ale przy założeniu, że będą oni animatorami i koordynatorami szeroko rozumianego rozwoju społecznego, a więc zakres ich działalności obejmie także kwestie edukacyjne. Wydatki na cele kulturalne należy jednak traktować jako długofalową inwestycję w kapitał ludzki i nie należy ich rozważać tylko w kategorii opłacalności lub minimalizacji kosztów zadań własnych. Jest to jeden z instrumentów budowania atrakcyjności gminy i osiągnięcia przewag nad silniejszymi gospodarczo gminami. Przy takim spojrzeniu na „poszerzone” funkcjonowanie instytucji kultury

środki przeznaczane na te cele będą de facto pośrednio środkami na poprawę sytuacji na rynku pracy, na profilaktykę zdrowotną, na edukację w zakresie nowoczesnych technologii, a w przyszłości – także na zapewnienie możliwości realizacji aspiracji i zainteresowań seniorów (zagospodarowanie wolnego czasu ludności starszej).

Usługi rehabilitacyjne - jako potencjalna specjalizacja gminy

Szansą gminy jest rozwój i specjalizacja w kierunku usług rehabilitacyjnych. Prognozowane zmiany demograficzne będą powodować coraz większe zapotrzebowanie na tego typu działalności. Niezbędny jest ich rozwój dla zaspokojenia rosnących potrzeb mieszkańców gminy, ale ważnym impulsem rozwoju gminy może być świadczenie tego typu usług dla mieszkańców innych gmin. Wraz z postępującym starzeniem społeczeństwa i coraz większym zakresem różnego rodzaju niepełnosprawności, rośnie zapotrzebowanie na usługi rehabilitacyjne. Pakość mogłaby pełnić rolę centrum dla tego rodzaju działalności dla całej południowo-zachodniej części województwa, a bliskość Bydgoszczy, Torunia, Poznania, powoduje, że w promieniu 2 godzin jazdy samochodem już tylko w największych miastach mieszka znacznie ponad 1 mln osób. Dla powodzenia idei niezbędna jest realizacja bazy – wśród której wymienia się między innymi baseny rehabilitacyjne (nie dostępne w tej części województwa) i infrastrukturę sportową dostosowaną do potrzeb rehabilitacji oraz pozyskanie specjalistycznej kadry (która w początkowym okresie może dojeżdżać z większych ośrodków). Placówka o takim charakterze powinna łączyć realizację potrzeb refundowanych w ramach systemu publicznej ochrony zdrowia oraz potrzeb komercyjnych.

Z zamiarem rozwoju tego typu działalności wiąże się także projekt integracji placówek opiekuńczych z terenu gminy w jednym silnym ośrodku, co ma zwiększać zdolności tego sektora do realizacji statutowych działalności na wysokim. Wkład gminy w realizację projektu może być – w zależności od determinacji w jego realizacji, zróżnicowany, np. może się wiązać z przekazaniem gminnych gruntów pod realizację przedsięwzięcia, z finansowaniem (lub współfinansowaniem) obiektów, ze stwarzaniem zachęt dla specjalistycznej kadry zainteresowanej osiedleniem się na terenie gminy, z fundowaniem stypendiów dla młodzieży z terenu gminy zainteresowanej kształceniem w kierunkach istotnych dla funkcjonowania ośrodka.

Podkreślić należy, że jak dotąd usługi rehabilitacji zorganizowane w ramach dużych specjalistycznych placówek z bogatą ofertą refundowaną i komercyjną, są na terenie województwa wciąż bardzo słabo rozwinięte. Oznacza to dużą szansę powodzenia idei, ponieważ brak jest realnej konkurencji, a przy rosnącym popycie istnieje możliwość wyrobienia przez gminne centrum renomy i pozycji na rynku tego typu działalności. Przy dobrym stanie rozwoju placówki, bardzo realne jest powodzenie działalności „stowarzyszonych”, takich jak usługi spa, noclegi, transport, gastronomia, itp.

Działania w sferze ochrony zdrowia

Jednym z podstawowych zagadnień kształtujących jakość życia mieszkańców jest opieka zdrowotna. Badanie ankietowe dało zróżnicowane oceny – lepiej jakość i dostępność ochrony zdrowia oceniali mieszkańcy miejscowości położonych bliżej Pakości (jest to jedyna miejscowość z podstawową opieką zdrowotną na terenie gminy); bardzo duże (i wyrównane) są udziały ankietowanych zadowolonych, jak i nie zadowolonych z funkcjonowania ochrony zdrowia w gminie (duży udział ocen krytycznych nakazuje bliższą analizę i konieczność usunięcia przyczyn niezadowolenia ankietowanych).

Gmina leży w pobliżu Inowrocławia – miasta oferującego szeroki dostęp do lecznictwa specjalistycznego, a mimo to oczekiwania społeczne, wyrażane w badaniu ankietowym, w zakresie dostępności lecznictwa specjalistycznego na terenie gminy, są duże – z ankiet wynika, że jest to najważniejszy problem ludności starszej w gminie.

W planowaniu dalszego rozwoju systemu opieki zdrowotnej należy zwrócić uwagę na następujące zagadnienia, które stają się założeniami kształtowania tego systemu:

- ze względu na małą powierzchnię gminy, należy przyjąć że lokalizacja placówki ochrony zdrowia wyłącznie w jej siedzibie, jest obecnie i okresie kilku najbliższych lat, wystarczająca
- w perspektywie kilku lat należy jednak rozważyć możliwość utworzenia na terenie gminy placówek filialnych przychodni (1-2 działających w wybrane dni tygodnia) w celu ułatwienia dostępu do lekarzy

ludności starszej – alternatywą jest zwiększenie liczby personelu w celu oparcia obsługi ludności starszej na wizytach domowych

- należy zakładać sukcesywny wzrost potencjału służącego opiece medycznej nad ludnością starszą – wiąże się to z rozwojem wyspecjalizowanych kadr (np. poprzez uzupełnianie kwalifikacji obecnego personelu medycznego), być może poprawą wyposażenia gabinetów w sprzęt dedykowany dla tej grupy pacjentów oraz z możliwymi zmianami organizacyjnymi związanymi na przykład z koniecznością dużo większej mobilności (wzrastająca liczba wizyt domowych),
- należy wdrażać programy prozdrowotne i profilaktyczne,
- należy dążyć do zapewnienia dostępu na terenie gminy do lekarzy specjalistów – np. w określone dni tygodnia,
- należy sukcesywnie doposażać przychodnię,
- bardzo ważne jest sprawne działanie ratownictwa medycznego.

Działania w sferze aktywności społecznej

W nadchodzącym okresie programowania coraz większego znaczenia nabiera rola sektora pozarządowego (NGO). Jest to zgodne z założeniami idei Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (ang. skrót CLLD) zakładającej przejmowanie przez organizacje pozarządowe odpowiedzialności za niektóre dziedziny funkcjonowania gmin – np. poprzez wykonywanie (w porozumieniu z samorządem lokalnym) części zadań gmin z zakresu rozwoju społecznego. Działalność sektora NGO jest pożądana także ze względu na możliwy duży wpływ na integrację społeczną, rozwój społeczeństwa obywatelskiego – w efekcie szeroko rozumiany rozwój społeczny. Sektor NGO powinien odpowiadać za rozwój „poradnictwa” dla mieszkańców – czyli obsługi w zakresie doradztwa prawnego, mającego na celu zwiększenie świadomości w zakresie posiadanych praw lub procedur rozwiązywania różnych sytuacji problemowych.

Samorząd gminny będzie wspierać w ramach posiadanych środków finansowych oraz w inny możliwy sposób wszelkie przejawy działalności organizacji społecznych w formie różnego rodzaju stowarzyszeń, klubów, związków, itp. o zróżnicowanym charakterze i profilu działania (np. społeczne, kulturalne, folklorystyczne, sportowe, turystyczne, naukowe, gospodarcze, związkowe, polityczne, środowiskowe, lokalne media, itp.), a tego typu podmioty będą postrzegane jako społeczni partnerzy przy podejmowaniu ważnych decyzji dotyczących rozwoju lokalnego.

Ludność gminy zachęcana będzie do aktywności między innymi poprzez uatrakcyjnianie oferty instytucji kultury (przekształcanych w placówki rozwoju społecznego) oraz inne inicjatywy podejmowane w tym celu (np. organizację imprez masowych).

Działania w sferze cyfryzacji

Na terenie gminy niezbędne są działania na rzecz dalszego rozwoju technologii informatycznych. Przewiduje się:

- rozwój technologii umożliwiających stały dostęp (na obszarach o dużym rozproszeniu osadnictwa zapewnienie obsługi jest przedsięwzięciem kosztowniejszym i trudniejszym),
- maksymalne obniżeniu kosztów tego typu usług, tak by korzystanie ze stałego łącza nie stanowiło bariery ekonomicznej,
- wdrażanie w gminnej administracji programów typu „e-gmina” („e-urząd”), dających możliwość elektronicznego obiegu dokumentów, czyli także umożliwiających mieszkańcom załatwianie części spraw urzędowych za pośrednictwem internetu („załatwienie spraw urzędowych bez wychodzenia z domu”),
- utworzenie imiennych – indywidualnych skrzynek pocztowych dla wszystkich mieszkańców gminy oraz uruchomienie usługi gminnego „newslettera” (czyli internetowego informatora o ważnych sprawach dotyczących życia gminy), w celu szybkiego i bezpośredniego przekazywania mieszkańcom informacji,
- organizowanie różnego rodzaju kursów i szkoleń przygotowujących mieszkańców do korzystania z technologii informatycznych. Jest to szczególnie istotne dla ludzi w średnim i starszym wieku.

Zagospodarowanie czasu wolnego

Badanie ankietowe wskazało na duże zapotrzebowanie na rozwój działalności i tworzenie zagospodarowania pozwalających na bezpieczne, atrakcyjne i aktywne spędzanie wolnego czasu (aktualny stan rozwoju jest przez mieszkańców oceniany bardzo krytycznie). Należy podkreślić, że oczekiwania społeczne w tej dziedzinie będą coraz większe, a możliwość realizacji potrzeb w tej dziedzinie będzie wpływać na ocenę funkcjonowania gminy i atrakcyjności zamieszkania na jej terenie. Zagospodarowanie wolnego czasu to nie tylko element rozwoju społecznego (realizacja zainteresowań) i integracji społecznej (spędzanie czasu w grupach), to także działania prozdrowotne (aktywne spędzanie wolnego czasu) oraz sposób przeciwdziałania patologiom społecznym i przestępczości (zwłaszcza kanalizowanie wolnego czasu młodzieży). Częściowo z zagadnieniem zagospodarowania czasu wolnego wiąże się opisana wcześniej działalność placówek kulturalnych – ich oferta ma bardzo duże znaczenie dla oceny tego zagadnienia. Uatrakcyjnieniu oferty służyć może nawiązanie współpracy z placówkami kulturalnymi sąsiednich gmin w celu przygotowywania wspólnych - komplementarnych ofert (programów) dla mieszkańców; tego typu współpraca pozwala na wykształcenie pewnego rodzaju specjalizacji, a więc lepszej jakości oferty, dla większej liczby jej odbiorców. Ważna jest organizacja imprez o charakterze masowym dla mieszkańców – o różnym charakterze i o różnym profilu (zawodów sportowych, festynów dla uczczenia świąt lub znanych osobistości, imprez o charakterze kulturowym, rozrywkowym, itp.), ale także organizacja dla mieszkańców gminy wyjazdów do regionalnych placówek kultury (kino, opera, filharmonia, teatr), organizacja wyjazdów turystyczno-rekreacyjnych, organizacja wycieczek krajoznawczo-turystycznych (rajdów rowerowych, wędrówek pieszych). Takie imprezy kształtują także lokalne społeczeństwo obywatelskie poprzez integrację oraz zwiększanie zainteresowania sprawami gminy. Dla mieszkańców preferujących aktywność ruchową szczególnie ważny jest rozwój zagospodarowania jej sprzyjającemu – jak infrastruktury sportowej, rekreacyjnej, ścieżek rowerowych, plaż, parków, itp. Pożądane jest wsparcie dla działalności klubów sportowych oraz upowszechnianie sportu jako elementu integracji i aktywizacji społecznej, ale także promocji gminy.

Infrastruktura dla ludności starszej

Bardzo ważnym zagadnieniem jest rozpoczęcie działań zmierzających do dostosowania zagospodarowania przestrzeni gminy do spodziewanego znacznego wzrostu liczby ludności starszej. Prognoza demograficzna wskazuje, że proces starzenia społeczności gminnej (podobnie jak i w innych gminach) jest nieuchronny i przejawiać się będzie nie tylko coraz większym udziałem grupy w wieku poprodukcyjnym, ale także coraz większą liczbą ludności w podeszłym wieku, wśród której należy spodziewać się dużego zapotrzebowania na opiekę – świadczenia zdrowotne i socjalne.

Zagadnienie to stanie się szczególnie ważne po roku 2020, ale już obecnie w planowaniu rozwoju infrastruktury należy je uwzględnić. Zagadnienie to wiąże się z koniecznością podjęcia działań w sferach:

- rozwoju opieki społecznej ukierunkowanej na najstarsze grupy wiekowe,
- rozwoju opieki zdrowotnej ukierunkowanej na najstarsze grupy wiekowe,
- rozwoju działalności kulturalnych i rekreacyjnych ukierunkowanych dla grupy poprodukcyjnej,
- likwidacji barier architektonicznych, mającej na celu ułatwienie poruszania się ludności najstarszej,
- transportu publicznego, mającego na celu ułatwienie mobilności grup najstarszych (ograniczenie odległości od miejsca zamieszkania do transportu).

Różne aspekty dostosowania potencjału usług publicznych do potrzeb wzrastającej liczby ludności starszej przedstawiono w analizie tychże usług. Należy więc podkreślić przede wszystkim jak szeroki jest zakres niezbędnych działań dostosowawczych. W praktyce funkcjonowanie usług publicznych powinno ulec całkowitemu przemodelowaniu - tak pod względem zakresu działalności poszczególnych placówek, jak i ich dostępności.

Wskazuje się konieczność opracowania i wdrożenia specjalistycznego programu adaptacji i przebudowy usług publicznych w gminie do potrzeb ludności starszej, który pozwoli na kompleksowe i systematyczne działania.

Niezbędna jest społeczna akceptacja dla solidarności międzypokoleniowej – polegająca na uwzględnianiu w polityce budżetowej znacznie większych wydatków na sferę opieki nad ludnością starszą. Rozwój powszechnej opieki nad ludnością starszą, będący najlepiej dostrzegalnym aspektem solidarności międzypokoleniowej,

należy postrzegać jako wyraz dbałości i szacunku całej społeczności, a w szczególności samorządu gminy, wobec swych mieszkańców - bez względu na ich wiek i z uwzględnieniem zróżnicowanych potrzeb dla każdej kategorii wiekowej. Celem i ambicją samorządu gminy powinno być świadczenie tych usług na wysokim poziomie. Stanowi to też ważny element budowania „bezpieczeństwa społecznego” mieszkańców gminy – umożliwia życie w gminie w przekonaniu, że wraz z osiągnięciem podeszłego wieku i możliwym wystąpieniem różnych form ograniczeń zdrowotnych, zostanie się objętym opieką. Młodzi ludzie widząc szeroki zakres działań kierunkowanych dla ludności starszej nie będą skłonni emigrować z gminy, gdyż doceniać będą te aspekty.

Ze względu na fakt, iż problem starzenia społeczeństwa będzie miał charakter powszechny, wiązać się będzie z bardzo dużym zapotrzebowaniem na specjalistyczne kadry z zakresu opieki medycznej ale także usług opiekuńczych. Obecnie na rynku pracy jest deficyt tego typu specjalistów, a jak dotąd nie obserwuje się zwiększonego zainteresowania kształcenia w tych specjalnościach, co wskazuje, że na początku przyszłej dekady, gdy zapotrzebowanie gwałtownie wzrośnie, skutki tego deficytu będą bardzo dotkliwe. Należy rozważyć utworzenie przez gminę funduszu stypendialnego, którego celem będzie dofinansowanie specjalistycznych studiów dla kadr świadczących opiekę dla ludności starszej w zamian za zobowiązanie do podjęcia w przyszłości pracy na terenie gminy. Tego typu fundusz stypendialny zabezpieczyłby gminę kadrowo w obliczu prognozowanego dużego problemu braku tego typu wykwalifikowanych kadr.

Pozostałe aspekty rozwoju społecznego

Władze gminy przywiązywać będą dużą wagę i podejmować będą odpowiednie działania także w zakresie pozostałych aspektów ważnych dla funkcjonowania gminy i dla rozwoju społecznego. Zwrócić tu należy uwagę na:

- podejmowanie działań prowadzących do utworzenia w Pakości placówki opieki żłobkowej,
- współpracę z Policją oraz Strażą Pożarną na rzecz zapewnienia tym służbom warunków funkcjonowania spełniających najwyższe standardy i przekładających się na ich sprawność w działaniach na terenie gminy,
- podejmowanie działań na rzecz estetyzacji miejscowości (utrzymanie porządku, ładu, estetyki),
- podejmowanie działań dla dostosowania przestrzeni publicznych dla potrzeb niepełnosprawnych oraz rozwój opieki medycznej dla tej grupy (zwłaszcza możliwości rehabilitacji) i opieki socjalnej; podejmowane będą także działania zmierzające do poprawy sytuacji niepełnosprawnych w zakresie możliwości czynnego uczestnictwa w życiu społecznym oraz aktywizacji zawodowej - działania te dotyczą np. likwidacji barier architektonicznych oraz urządzenie przyjaznej dla niepełnosprawnych przestrzeni publicznej,
- wsparcie rozwoju budownictwa mieszkaniowego – przede wszystkim przez sukcesywne sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na te cele; należy jednak zauważyć, że niepożądane byłoby rozpraszanie zabudowy, stąd należy zakładać wsparcie rozwoju mieszkalnictwa w mieście i największych miejscowościach,
- utrzymanie w dobrym stanie placów zabaw oraz infrastruktury rekreacyjnej i sportowej,
- realizację nowych i poprawę stanu istniejących chodników,
- realizację oświetlenia dróg w miejscowościach.
- kontynuację działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego – obiekty zabytkowe (ale także inne - nie objęte ochroną, ale ważne dla lokalnej społeczności i oblicza gminy) będą chronione, ale jednocześnie w miarę możliwości wykorzystywane do promocji turystycznej gminy.
- zapobieganie patologii wśród młodzieży (narkomania, alkoholizm, przemoc),
- poprawę bezpieczeństwa na drogach i ulicach poprzez stosowanie rozwiązań technicznych spowalniających ruch lub wyprowadzających ruch z newralgicznych miejsc, poprawie bezpieczeństwa ruchu na drogach o dużym natężeniu ruchu w ich przebiegu przez miejscowości, wycinkę zadrzewień i zakrzewień w rejonach, gdzie roślinność ta utrudnia widoczność na drogach i stwarza zagrożenie dla ruchu.

Obszar działań – przestrzeń gminy

Model rozwoju gospodarczego gminy

Prognoza demograficzna wskazuje, że w kolejnych latach utrzymywać się będzie wysoka liczba ludności w wieku produkcyjnym – a więc wysokie zapotrzebowanie na pracę.

Dla grupy 18-60/65 (taka symulacja nie uwzględnia zmian prawnych w kierunku wydłużenia wieku produkcyjnego – zwiększających zapotrzebowanie na pracę, zwłaszcza w grupie kobiet) prognozuje się sukcesywne spadki liczebności – choć proces ten będzie powolny. W ciągu pierwszej 5-latki będzie to spadek rzędu niespełna 100 osób, ale już w ciągu 10 lat będzie to łącznie 300, w ciągu 15 lat – 500, a w ciągu 20 lat – 600 osób – czyli prawie 10% stanu wyjściowego. Jeśli uwzględni się wydłużanie wieku produkcyjnego, to szacować można, że wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym z tego tytułu zrównoważy wskazywany powyżej odpływ wynikający ze struktury wieku.

Oceniając perspektywy rozwoju gospodarczego gminy, należy uwzględnić fakt, iż w ostatnim okresie ok. 1100 osób jest oficjalnie zarejestrowanych jako osoby bezrobotne (w tej grupie przeważają kobiety), a ponadto iż jednym z warunków zasadniczej poprawy sytuacji materialnej ludności jest restrukturyzacja rolnictwa, polegająca na „wyprowadzeniu” z działalności rolniczej nadmiaru siły roboczej (poprawa sytuacji agrarnej - powiększanie gospodarstw, wraz ze zmniejszeniem liczby osób utrzymujących się z rolnictwa, jest niezbędną dla poprawy efektywności gospodarowania). Nadmiar siły roboczej w rolnictwie należy oceniać na terenie gminy nawet na kilkaset osób (przy niespełna 350 gospodarstwach, można szacować go na 150-200 osób). Nawet jeśli uwzględni się fakt, że część z tych osób jest zarejestrowana jako bezrobotni, zapotrzebowanie na nowe miejsca pracy wynosić będzie w gminie przynajmniej 1200-1300 osób. Należy także uwzględnić sukcesywny wzrost aktywności zawodowej kobiet wiejskich - dotąd znaczna ich liczba prowadziła gospodarstwa domowe i w praktyce nie była uwzględniana w bilansie rynku pracy. Zarówno sytuacja materialna wielu gospodarstw domowych, jak i wzrost aspiracji społecznych stymulowany kampaniami społecznymi, skłania coraz większą część kobiet do poszukiwania pracy.

Powyższe przesłanki pozwalają na stwierdzenie, że na terenie gminy w następnych latach utrzymywać się będzie duże zapotrzebowanie na pracę - jest to zjawisko bardzo trwałe i będzie stanowić najważniejsze uwarunkowanie rozwoju gminy. Niestety bardzo prawdopodobne jest, że w gminie utrzymywać się będzie wysoka liczba osób bezrobotnych – bowiem nawet redukcja obecnej liczby o połowę, oznaczałaby pozostawanie bez pracy kilkuset osób, a należy pamiętać, że znaczna część osób obecnie nie pracujących jest bardzo słabo przygotowanych do podjęcia pracy (np. z powodu niskiego wykształcenia). Bezpośrednie przełożenie sytuacji na rynku pracy na warunki życia ludności powoduje, że zagadnienie to będzie miało największy wpływ na możliwości rozwoju gminy i będzie determinowało warunki realizacji wszelkich zamierzeń rozwojowych - pomyślna sytuacja na rynku pracy będzie stymulowała rozwiązywanie innych potrzeb gminy, ale przy wysokim bezrobociu inne zamierzenia rozwojowe będą miały znacznie mniejszą rangę.

Najważniejszym wyzwaniem w zakresie kształtowania sytuacji materialnej mieszkańców gminy w kolejnych latach, będzie więc aktywizacja gospodarcza, mająca na celu stworzenie na terenie gminy nowych miejsc pracy, ale także ograniczanie liczby bezrobotnych poprzez przygotowywanie ludności do skutecznego poszukiwania pracy (także poza terenem gminy i powiatu, w tym także poza granicami kraju). Przewidywana wysoka liczba ludności w wieku produkcyjnym jest uwarunkowaniem typowym dla obszarów wiejskich i większości miast województwa. Dla Bydgoszczy oraz dla Torunia przewiduje się natomiast znaczący spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym, co przy już obecnie niskim poziomie bezrobocia spowoduje „uwolnienie” znacznej liczby miejsc pracy. Obszary wiejskie, które będą dobrze skomunikowane z tymi miastami, a ich mieszkańcy będą posiadali właściwe kwalifikacje zawodowe, będą mogły rozwiązać część problemów z lokalnym rynkiem pracy dzięki dojazdom mieszkańców do pracy w tych miastach. Stąd tak ważnym zagadnieniem jest dążenie do ustanowienia transportu publicznego zapewniającego swobodny dostęp - zwłaszcza do Bydgoszczy (ale także położenie gminy w stosunku do Torunia, leżącego w niedużo większej odległości, nie wyklucza codziennych dojazdów).

Problemy bezrobocia należy rozwiązywać przede wszystkim poprzez:

- tworzenie nowych miejsc pracy na terenie gminy (w miejscach zamieszkania ludności lub w sąsiedztwie),
- rozwój transportu publicznego do największych miast (Bydgoszczy i Torunia), umożliwiający dojazdy do pracy,
- stwarzanie możliwości dojazdów do sąsiednich gmin – aczkolwiek daje to stosunkowo niewielkie szanse znalezienia pracy, bo również w sąsiednich gminach sytuacja na rynku pracy jest bardzo niekorzystna,
- działania na rzecz poprawy wykształcenia i kwalifikacji – są one niezbędne, by mieszkańcy gminy byli przygotowani do podjęcia pracy ale ich skutki będą długofalowe i poza doraźnymi kursami (nabycie kwalifikacji pod potrzeby konkretnego inwestora) nie należy spodziewać się szybkich, bezpośrednich efektów.

Sposobem na tworzenie miejsc pracy może być rozwój firm już istniejących, zmierzający do tworzenia dodatkowych miejsc pracy, ale także dążenie do przyciągnięcia na teren gmin inwestorów, tworzących nowe miejsca pracy.

Zakłada się następujący model aktywizacji gospodarczej gminy:

- przygotowanie terenów inwestycyjnych - w celu pozyskiwania inwestorów zewnętrznych oraz rozwoju lokalnej przedsiębiorczości,
- aktywne pozyskiwanie inwestorów i „indywidualna opieka nad inwestorem” (utworzenie w strukturze Urzędu Miejskiego Centrum Obsługi Inwestorów – odpowiedzialnego za poszukiwanie inwestorów oraz indywidualne kontakty z przedsiębiorcami i rozwiązywanie wszelkich problemów na linii „przedsiębiorca-administracja”, wszelkie możliwe instytucjonalne wsparcie rozwoju przedsiębiorczości - to znaczy zaangażowanie administracji gminnej we wszelkie formy ułatwiania zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej),
- stosowanie ulg podatkowych dla nowotworzonych na terenie gminy podmiotów gospodarczych - zwłaszcza jeśli będą zapewniać określoną liczbę miejsc pracy i/lub prowadzić działalność w dziedzinach uznanych za szczególnie ważne dla rozwoju gminy,
- dalszy rozwój rolnictwa, w kierunku poprawy jego efektywności,
- rozwój ekonomii społecznej – czyli działalności gospodarczych, nastawionych na osiągnięcie celów społecznych,
- poprawę kwalifikacji zawodowych ludności dorosłej - w celu zwiększenia jej zdolności do podejmowania pracy,
- zapewnienie wysokiego poziomu wykształcenia dla dzieci i młodzieży w celu zwiększenia szans na zdobycie atrakcyjnego wykształcenia na poziomie średnim i wyższym, co w konsekwencji zwiększy możliwości podjęcia satysfakcjonującej pracy oraz zwiększy aktywność w kierunku tworzenia własnych przedsięwzięć gospodarczych; jest to działanie, które podejmowane dziś, rozwiązuje problemy przyszłości,
- podejmowanie wszelkich działań na rzecz rozwoju transportu publicznego - w celu umożliwienia podejmowania pracy poza terenem gminy, zwłaszcza w Bydgoszczy,
- rozwój działalności ukierunkowanych na obsługę turystyki – aczkolwiek na terenie gminy może to być działalność tylko uzupełniająca, ponieważ potencjał turystyczny jest zbyt mały, by turystyka mogła być głównym źródłem osiągnięcia dochodów.

Dla gospodarki gminy optymalne byłoby zarówno zwiększenie liczby firm prowadzonych przez mieszkańców gminy (samozatrudnienie – podmioty gospodarcze osób fizycznych), jak też przyciągnięcie na teren gminy inwestorów oferujących miejsca pracy dla niezbyt wysoko wykwalifikowanych pracowników (działalność produkcyjna lub przetwórcza o niezbyt wysokim zaawansowaniu technologicznym – szczególnie pożądane są działalności związane z przetwórstwem żywności i przemysłem spożywczym). Dlatego też władze gminy powinny przygotować i promować oferty terenowe przede wszystkim pod tego typu przedsiębiorczość.

W Strategii rozwoju województwa zakłada się rozwój systemu regionalnego transportu publicznego –

zapewniającego możliwość dojazdu do Bydgoszczy lub Torunia w ciągu nie więcej niż 60 minut z miast powiatowych i nie więcej niż 90 minut z dowolnej części województwa. Gmina Pakość powinna więc czynić starania, by system ten objął teren gminy w sposób dogodny dla mieszkańców – to znaczny, że znacznie korzystniejsze byłoby ustanowienie bezpośrednich połączeń autobusowych z Bydgoszczą, a nie pośrednich – np. za pomocą węzła w Inowrocławiu (co wydłużałoby czas podróży).

Samorząd gminy ma niewielki bezpośredni wpływ na stymulowanie rynku pracy czy rozwój przedsiębiorczości. Niemniej jednak, może mieć dużą rolę w rozwiązywaniu pojedynczych problemów czy wspieraniu pojedynczych przedsięwzięć gospodarczych – bardzo istotnych dla lokalnych społeczności (bo związanych np. z utworzeniem lub utrzymaniem kilku-kilkunastu miejsc pracy w danej miejscowości). Większość działań samorządu w zakresie konkretnego wsparcia dla przedsiębiorczości może się więc właśnie koncentrować na tego typu lokalnych sprawach („poszczególnych przypadkach”) - tu bardzo ważne jest przygotowanie przestrzeni gminy (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego) oraz kompetentne i życzliwe kadry urzędnicze. Temu celowi ma służyć Centrum Obsługi Inwestora, które powinno działać w strukturze Urzędu Miejskiego jako komórka odpowiedzialna za aktywne pozyskiwanie inwestorów (poszukiwanie, informowanie o ofercie gminy) oraz bezpośrednią współpracę mającą na celu rozwiązywanie wszelkich problemów na styku gospodarka – administracja. „Opieką” tego typu powinien być objęty każdy przedsiębiorca – a szczególnie podmioty dopiero tworzone, rozpoczynające działalność w gminie oraz podmioty kluczowe dla gminy – czyli oferujące znaczącą liczbę miejsc pracy lub generujące duże dochody podatkowe. Tego typu Centrum odpowiedzialne byłoby także za inkubację nowych przedsięwzięć gospodarczych (pomoc formalno-prawna, obsługa księgową, promocja - dla startujących działalności), co pozwoliłoby na ograniczanie kosztów działalności oraz uniknięcie ryzyka wynikającego z nieznamomości przepisów. Jak się wydaje część potencjalnych przedsiębiorców nie podejmuje działalności właśnie ze względu na obawy o nieznamomość przepisów, a tego typu wsparcie pozwoliłoby przynajmniej rozpocząć działalność i na tyle ugruntować pozycję na rynku, by po początkowym okresie wsparcia, przedsiębiorcę stać było na zatrudnienie wykwalifikowanej kadry w tym zakresie.

Przy dużym zainteresowaniu należy rozważyć możliwość utworzenia typowego inkubatora, gdzie działania miękkie byłyby połączone z udostępnianiem pomieszczeń dla prowadzenia działalności gospodarczej. Do niedawna w rozwoju lokalnym bardzo duże nadzieje pokładano w tworzeniu inkubatorów przedsiębiorczości, a samorządy gminne zazwyczaj umieszczają w swych strategiach rozwoju lokalnego zamierzenia ich powołania inkubatorów, jednak tylko bardzo nieliczne przedsięwzięcia tego rodzaju, które zakończyły się sukcesem wskazują, że prawdopodobnie przeceniano możliwość łatwego ich tworzenia. W rzeczywistości stosunkowo rzadko dochodzi do konkretnych działań i utworzenia tego typu instytucji. Realne szanse mają tylko placówki o charakterze powiatowym lub prowadzone przez związki kilku gmin. Pojedyncze gminy (zwłaszcza tak małe jak gmina Pakość) są organizmami zbyt małymi, by zapewnić wystarczający popyt na funkcjonowanie inkubatora. Nie jest w praktyce możliwe funkcjonowanie dużej liczby tego typu placówek - niemniej jednak fakt zainteresowania ze strony samorządów wskazuje na celowość podejmowania działań, skoordynowanych na szczeblu powiatu, w kierunku podjęcia działań satysfakcjonujących wszystkie zainteresowane samorządy oraz zapewniających realizację interesów mieszkańców i przedsiębiorców z poszczególnych gmin. Dobrym przykładem tego typu wspólnych przedsięwzięć mogą być działania na rzecz powołania centrum wspierania przedsiębiorczości dla kilku sąsiednich gmin (powiatu inowrocławskiego i żnińskiego). Gmina Pakość nie powinna wykluczać możliwości utworzenia inkubatora na jej terenie, jeśli pojawią się sprzyjające okoliczności, ale ze bardziej efektywną formę wsparcia dla przedsiębiorców uznać należy Centrum Obsługi Inwestorów, które spełniałoby wiele zadań inkubatora, jednak ze względów organizacyjnych jego powołanie jest znacznie łatwiejsze (w przeciwieństwie do inkubatorów, nie wymaga dużych powierzchni, w których lokalizuje się działalności gospodarcze, gdyż stanowi głównie „otoczkę instytucjonalną” dla firm, nie oferując miejsca do prowadzenia działalności), a ponadto mogłoby ono świadczyć usługi nie tylko dla firm nowo tworzonych (co jest zadaniem inkubatorów), ale również dla firm już istniejących na rynku. Jednym z zadań centrum mogłoby być także „animowanie przedsiębiorczości” wśród ludności rolniczej - czyli nakłanianie do podejmowania wspólnych przedsięwzięć (np. w zakresie agroturystyki, produkcji żywności ekologicznej) i skoordynowanie tych przedsięwzięć - głównym celem animatorów byłoby wykształcenie prawidłowych postaw wśród ludności (głównie zaradności i wiary we własne możliwości) oraz koordynacja działalności podmiotów ekonomii

społecznej.

Szersze rozwiązania systemowe (takie jak np. poprawa kwalifikacji zawodowych ludności) mają raczej ułatwiać mieszkańcom poszukiwanie pracy poprzez lepsze ich przygotowanie do podjęcia pracy (stają się bardziej konkurencyjni na rynku pracy). Szereg działań z zakresu aktywizacji zawodowej, szkoleń, kursów, itp. leży poza kompetencjami i możliwościami władz gminy – zwłaszcza o tak małym potencjale, jak w przypadku gminy Pakość. Edukacja zawodowa jest dobrym przykładem działań, w zakresie których samorządy małych gmin (np. Pakość, Janikowo, Barcin, Złotniki Kujawski) powinny współpracować ze sobą dla rozwiązywania wspólnych problemów. Spośród kompetencji powiatowych szczególnie ważna jest tu praktyczna nauka zawodu – to znaczy współpraca ponadgimnazjalnych szkół zawodowych z przedsiębiorcami (w celu odbywania stażów) – dla szkół o profilu rolniczym istotna jest możliwość współpracy z nowoczesnymi („modelowymi”) gospodarstwami rolnymi. Podmioty gospodarcze oraz rolnicy oferujący staże dla młodzieży z terenu gminy mogą być objęci preferencjami podatkowymi (np. obniżenie stawek podatkowych).

Szczególnie duże znaczenie dla pozyskiwania inwestorów ma posiadanie oferty terenów inwestycyjnych. Wyznaczanie, przygotowywanie (zwłaszcza zapewnienie dostępności i infrastruktury technicznej), promocja terenów inwestycyjnych leży w kompetencjach samorządu gminnego. Obecnie gmina Pakość aktualizuje Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, co stwarza możliwość wskazania terenów pod rozwój przedsiębiorczości, a ustalenia Studium będą stanowiły podstawę dla sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które stanowią już bardzo konkretną podstawę dla realizacji przedsięwzięcia. Za lokalizacje szczególnie predestynowane dla rozwoju przedsiębiorczości, zwłaszcza o dużej skali przestrzennej, należy uznać: tereny położone przy drodze wojewódzkiej nr 251 w rejonie Pakości – zarówno na wschód (rejon Rybitwy-Wielowieś), jak i na zachód (w kierunku granic gminy) od miasta, ale także tereny w Kościelcu (na północ od wsi, pomiędzy drogami powiatowymi i linią kolejową), a także rozległe tereny w Giebni i Węgiercach, gdzie względy środowiskowe powodują, że możliwe jest lokalizowanie nawet przedsięwzięć o bardzo dużej uciążliwości dla środowiska (sąsiedztwo jest już w tak dużym stopniu przekształcone, że wprowadzanie nowych działalności nie spowoduje zauważalnych zmian).

Przestrzeń pod inwestycje (tereny inwestycyjne) może być wyznaczana zarówno na gruntach gminnych, jak też gruntach właścicieli prywatnych, aczkolwiek optymalnym rozwiązaniem jest, gdy polityka ta prowadzona jest na gruntach znajdujących się w zasobie komunalnym. Ze względu na fakt, iż proces planistyczny jest długotrwały i wraz z uzbrojeniem terenu stanowi znaczące obciążenie budżetu, przygotowanie terenów inwestycyjnych powinno być działalnością planowaną i realizowaną w okresie kilkuletnim. Szczególnie duże jest znaczenie terenów pod działalności wytwórcze (miejsca pracy). Wyznaczanie terenów inwestycyjnych jest zadaniem własnym gmin, ale w przypadku braku możliwości ich wyznaczenia w danej gminie warto obserwować i w niektórych przypadkach wspierać inicjatywy sąsiednich samorządów, gdyż mieszkańcy gminy mogą znaleźć miejsca pracy w sąsiednich gminach – w przypadku gminy Pakość taka sytuacja może mieć miejsce jeśli zaszłaby konieczność znacznych wyłączeń z produkcji rolnej gruntów dobrych klas (co wiąże się z wysokimi kosztami), a w sąsiednich gminach byłyby dostępne grunty o niższej przydatności. Jest to rozwiązanie mniej korzystne dla gminy (utrata potencjalnych dochodów z tytułu podatków, a dodatkowo wzrost pozycji, znaczenia i prestiżu sąsiedniej gminy) ale z punktu widzenia zapewnienia pracy dla mieszkańców, może być korzystne. Bez wątplenia atutami gminy są: łatwość zaopatrzenia w energię elektryczną, dostępność gazu przewodowego oraz brak powierzchniowych form chronionych – są to cechy pozwalające na lokowanie działalności nawet o dużej skali przestrzennej i intensywności zagospodarowania.

Oczywiście gmina powinna posiadać ofertę gruntów pod różnego rodzaju działalności, ale istotne jest monitorowanie zapotrzebowania na tereny inwestycyjne i przygotowywanie ofert inwestycyjnych mających realne podstawy powodzenia (gdyż proces planistyczny jest bardzo kosztowny – z drugiej strony jest czasochłonny, stąd nie jest możliwe jego rozpoczęcie dopiero wtedy, gdy pojawi się zainteresowany inwestor).

Przy wyznaczaniu terenów inwestycyjnych należy przestrzegać standardowych zaleceń Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Bydgoszczy oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy, to znaczy w obszarach wskazywanych pod funkcje przemysłowe należy wykluczyć możliwość lokowania obiektów mieszkaniowych (unikanie współwystępowania funkcji przemysłowych i mieszkaniowych).

Samorząd gminy pozbawiony jest bezpośredniego wpływu na rozwój rolnictwa. Niemniej jednak zakłada się pośrednie wsparcie za pomocą instrumentów powodujących ułatwienia prowadzenia działalności rolniczej. W kolejnych latach gmina Pakość utrzyma duże znaczenie rolnictwa – dla dużej części mieszkańców będzie to główne źródło utrzymania. Efektywność gospodarki rolnej przekładać się będzie na inne aspekty funkcjonowania gminy – jak chociażby funkcjonowanie handlu i usług (siła nabywcza rolników) czy nakłady niezbędne na opiekę społeczną (poziom dochodów rodzin rolniczych). Pomimo braku możliwości bezpośredniej interwencji, rolnictwo jest więc dziedziną gospodarki na tyle ważną, że nie może zostać zlekceważone w planowaniu rozwoju gminy - działania na rzecz poprawy efektywności gospodarki rolnej będą miały podstawowe znaczenie dla kształtowania warunków życia wielu rodzin w gminie.

Strategie rozwoju lokalnego nie zakładają konkretnych działań związanych z poprawą funkcjonowania rolnictwa, czy też bezpośrednich działań skierowanych do gospodarstw rolnych. Funkcjonowanie rolnictwa odbywa się niezależnie od polityki władz lokalnych, w oparciu o programy sektorowe i wspólną politykę rolną UE. Niemniej jednak, realizacja ustaleń strategii przyczyni się do poprawy warunków funkcjonowania rolnictwa, przede wszystkim poprzez szereg działań pośrednich, związanych z rozwojem obszarów wiejskich oraz zaplecza rolnictwa. Przede wszystkim należy tu zwrócić uwagę na rozwój infrastruktury technicznej - zwłaszcza dróg i kanalizacji, rozwój społeczny – który w warstwie infrastrukturalnej stworzy warunki lepszego funkcjonowania szkolnictwa i kultury, a w warstwie zasobów ludzkich – lepsze warunki wykształcenia i poprawy kwalifikacji zawodowych (a więc także odchodzenia nadmiaru zatrudnienia z rolnictwa).

Oprócz tradycyjnych działalności rolniczych, wspierać należy także rozwój rolnictwa ekologicznego. Gmina prezentuje dobre warunki dla rozwoju tego typu kierunku produkcji rolnej ze względu na bliskość dużych rynków zbytu. Prognozuje się, że w kolejnych latach popyt na produkty z upraw ekologicznych będzie sukcesywnie rósł. Przy relatywnie wysokich cenach tego typu żywności, stwarza to możliwości poprawy sytuacji ekonomicznej gospodarstw, a także umożliwi zaangażowanie do pracy większej liczby ludności (produkty ekologiczne cechują się wyższym wkładem pracy własnej).

Na potrzeby rolników działać także będzie doradztwo rolnicze realizowane zarówno przez Urząd Miejski, jak i wyspecjalizowane służby. Doradztwo będzie realizowane poprzez udzielanie pomocy instytucjonalnej rolnikom oraz przedsiębiorcom (zwłaszcza działającym w branżach związanych z rolnictwem, np. w przetwórstwie).

Potencjalnie istotnym, choć w polskich warunkach wciąż stosunkowo rzadko stosowanym instrumentem aktywizacji gospodarczej, może być wsparcie rozwoju przedsięwzięć ekonomii społecznej. W najbardziej ogólnym ujęciu są to działalności gospodarcze, których głównym celem nie jest osiągnięcie zysków ekonomicznych, tylko korzyści społecznych (np. głównym celem przedsięwzięcia jest utrzymanie jak największej liczby zatrudnionych, a cały wypracowywany zysk służy tworzeniu nowych miejsc pracy). Definicja tego rodzaju działalności obejmuje ich bardzo szeroki zakres, ale w gminie Pakość najważniejszy byłby aspekt tworzenia miejsc pracy – zwłaszcza dla kobiet, wśród których wskaźnik bezrobocia jest od lat bardzo wysoki, ale również dla osób niezaradnych, które nie mają powodzenia na komercyjnym rynku pracy; ważne jest takie sprofilowanie działalności, by nie były wymagane wysokie kwalifikacje. Najważniejszym zagadnieniem jest tu pozyskanie liderów, którzy będą prowadzić tego typu przedsięwzięcia, w które włączą osoby bez pracy. Wśród profili działalności, które mogłyby być prowadzone w takiej formie można wskazać np. rolnictwo ekologiczne (korzystając z dużych rynków zbytu w Poznaniu, Bydgoszczy i Toruniu – w miastach notuje się coraz większe zapotrzebowanie na „ekologiczne” warzywa, co wiąże się np. z coraz częstszymi alergiami) oraz wakacyjną opiekę nad dziećmi pochodzącymi z dużych miast (forma agroturystyki związana z pobytami małych grup dzieci w gospodarstwach).

Bardzo pożądaną byłoby nawiązanie współpracy z wydziałem nauk ekonomicznych bydgoskiej, toruńskiej lub poznańskiej uczelni – w ramach działalności naukowej, możliwe byłoby przeprowadzenie na terenie gminy warsztatów, szkoleń, a nawet pilotażowego uruchomienia tego typu działalności. Przy braku wykwalifikowanych kadr lokalnej administracji (co jest naturalne w urzędach gminy/miejskich małych gmin) tego typu patronat szkoły wyższej byłby gwarancją właściwego prowadzenia tego zagadnienia (warto tu także zauważyć duże korzyści dla uczelni – jakimi byłaby możliwość praktycznego sprawdzenia wiedzy teoretycznej, jest to również dobry przykład współpracy nauki z biznesem).

Gmina wykazuje niewielkie możliwości rozwoju turystyki. Brak lasów, rolniczy charakter, a przede wszystkim wysoki stopień przekształceń przestrzeni – na jej terenie, a jeszcze bardziej – w bliskim sąsiedztwie, powodują, że nie jest atrakcyjna dla wypoczynku związanego z walorami przyrody, krajobrazu, pobytami wśród lasów i wód. Jednak wybitną atrakcją kulturową jest Kalwaria Pakoska, którą powinno się wykorzystać do aktywizacji gospodarczej, polegającej na opracowaniu dodatkowego („rozszerzonego”) produktu zakładającego nocne atrakcje – „wymuszające” nocleg w mieście, a tym samym pozwalające na świadczenie także usług gastronomicznych. W stanie obecnym, gdy dominuje ruch indywidualny, albo wycieczkowy, ale związany tylko ze stosunkowo krótkimi (najwyżej kilkugodzinnymi) pobytami, ograniczone są możliwości gospodarczego wykorzystania turystów. Inną szansą jest rozwój turystyki wodnej na Noteci. Rozwój tego produktu wymaga współpracy wielu gmin i dobrej woli władz województwa (które od kilku lat bardzo promują turystykę wodną i deklarują wsparcie dla idei jej rozwoju) – tylko zagospodarowanie dłuższego odcinka rzeki (optymalne jest zagospodarowanie całego szlaku – tzw. pętli wielkopolskiej lub wielkopolsko-kujawskiej) stwarza szanse przyciągnięcia turystów. Miasto Pakość posiada predyspozycje dla urządzenia mariny – trudno sobie wyobrazić, by przy organizacji szlaku, miasto mogło zostać pominięte. Na obecnym etapie rolą gminy może być jednak głównie inspirowanie działań i aktywizowanie innych zainteresowanych samorządów do angażowania się na rzecz tego zadania.

Wśród innych form aktywizacji gospodarczej na terenie gminy należy wskazać następujące ogólne grupy działań:

- prowadzenie „promocji zatrudnienia” - czyli zmiany postawy społeczeństwa, związanej przede wszystkim z zachęcaniem ludności do podejmowania pracy oraz zachęcaniem do większej elastyczności na rynku pracy (w tym zwłaszcza zmiany, poprawy, uzupełniania kwalifikacji zawodowych); zagadnienie to jest pośrednio związane z wykazywanym statystycznie wysokim poziomem bezrobocia, które jednak nie znajduje bezpośredniego przełożenia na rynku pracy, gdzie bardzo często brakuje zainteresowania ofertami pracodawców;
- rozwój otoczenia biznesu – władze gminy wspierać będą wszelkie działania instytucji finansowych zainteresowanych ulokowaniem swoich przedstawicielstw na terenie gminy – należy być jednak świadomym, że ze względu na mały potencjał gminy szanse pozyskania tego typu inwestorów, są niewielkie; gmina będzie też wspierać inicjatywy tego typu podejmowane w sąsiednich gminach, gdyż rozwój sektora finansowego będzie zawsze korzystny także dla mieszkańców i przedsiębiorców z terenu gminy Pakość,
- tworzenie korzystnego klimatu inwestycyjnego – np. poprzez rozważenie ulg i zwolnień podatkowych dla wybranych kategorii działalności gospodarczych, lub podmiotów tworzących miejsca pracy dla mieszkańców gminy; do kategorii tej zalicza się także funkcjonowanie i organizacja Urzędu Miejskiego w sposób przyjazny dla inwestora,
- tworzenie korzystnego klimatu inwestycyjnego na szczeblu instytucji powiatowych – władze gminy lobbować będą na rzecz pozytywnych zmian w zakresie współpracy z przedsiębiorcami,
- promocja gospodarcza, obejmująca między innymi opracowanie banku danych gospodarczych - regularnie uaktualnianej bazy danych o przedsiębiorcach oraz terenach i możliwościach inwestycyjnych,
- rozwój opieki przedszkolnej na obszarach wiejskich, ułatwiający kobietom podejmowanie pracy (zagadnienie zostało szerzej opisane w części opracowania dotyczącej rozwoju społecznego).

Działania w sferze infrastruktury transportowej

W komunikacji drogowej gmina jest stosunkowo dobrze dostępna w relacjach zewnętrznych (za pomocą dróg wojewódzkich ale także dróg powiatowych, a nawet lokalnych z terenu gminy można dostać się do wszystkich sąsiednich gmin oraz do dróg wyższej rangi biegnących w sąsiedztwie gminy) i bardzo spójna w relacjach wewnętrznych (co oznacza, że sieć dróg zapewniających połączenia pomiędzy miejscowościami jest wystarczająco gęsta; spójności komunikacyjnej gminy sprzyja jej mała powierzchnia i centralnie położona siedziba, ale nie sprzyja obecność jeziora i doliny Noteci, dzielących gminę).

Stan dróg na terenie gminy, możliwość wykorzystania komunikacji rowerowej w życiu codziennym oraz możliwość wykorzystania transportu publicznego do dojazdów do pracy i szkół były przedmiotem badania ankietowego, a uzyskane wyniki są podstawą formułowania ustaleń. Zagadnienia te mają fundamentalne znaczenie dla jakości życia, ale także konkurencyjności gospodarczej gminy.

Mieszkańcy krytycznie ocenili stan dróg lokalnych. Nie jest możliwe ani uzasadnione aby wszystkie drogi gminne zostały objęte działaniami naprawczymi, dlatego niezbędne jest wyodrębnienie sieci dróg kluczowych dla funkcjonowania gminy i koncentrowanie środków na remonty i modernizacje właśnie tej kategorii. Do dróg kluczowych na sieci gminnej należy zaliczyć (w kolejności):

- drogi stanowiące jedyne lub główne połączenie miejscowości lub przysiółków z siecią dróg wyższej rangi albo z miejscowościami wyposażonymi w usługi,
- drogi wykorzystywane dla transportu publicznego,
- drogi obsługujące tereny inwestycyjne,
- drogi stanowiące dojazd do placówek usług publicznych, miejsc rekreacji i wypoczynku,
- drogi szczególnie istotne dla obsługi rolnictwa (dojazd dla maszyn rolniczych w rejonach szczególnie efektywnego rolnictwa - zwłaszcza największych gospodarstw),
- drogi obsługujące znaczące skupiska zabudowy mieszkaniowej.

Analogicznie do sieci dróg gminnych, należy dokonać audytu dróg powiatowych (identyfikacja dróg powiatowych o znaczeniu kluczowym dla funkcjonowania gminy - w tym dla zapewnienia połączeń z miejscami pracy i drogami wyższego rzędu poza terenem gminy) i dążenie do objęcia tych dróg priorytetem w działaniach inwestycyjnych Starostwa Powiatowego. Samorząd gminny będzie podejmował starania na rzecz uwzględniania dróg powiatowych biegnących na terenie gminy Pakość, w planach inwestycyjnych Starostwa Powiatowego w celu zapewnienia możliwie dobrego ich stanu technicznego – jest to szczególnie ważne, bowiem drogi te nadal będą pełnić podstawową rolę w obsłudze mieszkańców gminy (drogi powiatowe są ważniejsze dla obsługi ludności od dróg gminnych). Działania na sieci dróg powiatowych związane będą przede wszystkim z poprawą ich stanu technicznego (naprawa nawierzchni, poszerzenia) oraz z poprawą bezpieczeństwa w przebiegu przez miejscowości. Ważna jest bieżąca współpraca ze starostwami w Żninie i w Mogilnie w sprawie dróg powiatowych łączących tę część powiatu inowrocławskiego z gminami Barcin, Łabiszyn i Dąbrowa.

W stosunku do dróg wojewódzkich, które wykazują dobry stan techniczny, należy oczekiwać przede wszystkim:

- realizacji obwodnic Pakości (zarówno w przebiegu drogi nr 251, jak i 255, przy czym priorytetowa jest pierwsza ze wskazanych obwodnic),
- poprawy bezpieczeństwa w przebiegu przez miejscowości (zwłaszcza organizacja bezpiecznych skrzyżowań i przejść dla pieszych).

W planach wojewódzkich wskazuje się możliwość zmiany przebiegu na terenie gminy drogi nr 251 (wprowadzenie jej do Inowrocławia od południa, a nie od północy - taki wariant powodowałby przebieg drogi wojewódzkiej przez Kościelec). Podkreślić należy, że interesy gminy Pakość realizować będą obydwaj warianty tej drogi - to znaczy zarówno pozostawienie stanu obecnego, jak i realizacja nowego przebiegu.

Badanie ankietowe wskazało także na dużą zależność od Inowrocławia, jako miejsca realizacji codziennych i ponadstandardowych potrzeb, na dosyć silne powiązania z sąsiednimi gminami, ale także na duże ciężenia do Bydgoszczy – jako miejsca realizacji potrzeb, których nie można zrealizować na terenie powiatu.

Ważne jest tworzenie warunków dla dogodnych możliwości dojazdu (bezpośredniego, bądź z pomocą dogodnego komunikowania z przesiadką) do Bydgoszczy i Torunia. Dla młodzieży studiującej w tych miastach należy rozważyć możliwość stworzenia systemu częściowej refundacji kosztów dojazdów (system może opierać się na osiągniętych wynikach i wyborze kierunku kształcenia postrzeganego jako korzystny dla funkcjonowania gminy).

Szczególnie ważne jest zapewnienie połączeń bezpośrednich do Bydgoszczy. Związki z tym miastem wskazuje

duża część ankietowanych mieszkańców. Priorytetowym działaniem w zakresie obsługi ludności w sferze usług regionalnych powinno być stworzenie korzystnych połączeń komunikacyjnych z Bydgoszczą. Gmina Pakość prezentuje zbyt mały potencjał dla samodzielnego wygenerowania potoków ruchu uzasadniających utrzymanie połączeń Pakość - Bydgoszcz. Jak się wydaje zasadna jest współpraca w tej dziedzinie z gminami sąsiednimi - Janikowem, Barcinem a nawet Strzelnem na rzecz uruchomienia linii obsługującej połączenie wszystkich tych gmin z Bydgoszczą. Funkcjonowanie przewoźników (zwłaszcza prywatnych) jest niezależne od woli władz gmin, ale wkładem samorządów tych gmin może być wykonanie badania zapotrzebowania na przewozy na terenie swoich gmin, którego wyniki ułatwiłyby przewoźnikowi podjęcie decyzji o uruchomieniu połączenia. Inną teoretycznie możliwą, choć trudną do realizacji ze względu na możliwości budżetu gminy formą wsparcia, może być dotowanie kosztów funkcjonowania takiego połączenia. Uwzględniając ważny interes gmin, jakim jest stworzenie warunków dojazdów do szkół i pracy - byłyby to wydatki uzasadnione. Stworzenie warunków dojazdów do pracy i do szkół jest czynnikiem hamującym skłonności do emigracji z terenu gminy - może się więc przyczynić do zatrzymania w gminie młodych mieszkańców. Wspierane więc będą wszelkie inicjatywy przewoźników zainteresowanych rozwojem komunikacji autobusowej.

Znaczące korzyści przyniosłaby także reaktywacja połączenia kolejowego na linii Żnin - Inowrocław, wraz z modernizacją linii mającą na celu zwiększenie prędkości podróży (jest to interes kilku gmin w powiatach żnińskim i inowrocławskim - wszystkie te podmioty powinny nawiązać współpracę w tej dziedzinie). Przywrócenie komunikacji pasażerskiej pozwoliłoby nie tylko na lepszą dostępność międzyregionalną (przez węzeł w Inowrocławiu) ale przede wszystkim umożliwiłoby stworzenie szybkich połączeń z Bydgoszczą i Toruniem - zapewniających przede wszystkim możliwość podjęcia pracy lub kształcenia w tych miastach (ale także korzystania z ich oferty kulturalnej).

Dla zapewnienia komfortowego połączenia do Bydgoszczy (ew. także Torunia) niezbędne jest uruchomienie 5 par połączeń (bez względu na ich rodzaj - umożliwiających dojazd do Bydgoszczy przed godz. 6-tą, przed godz. 8-ą, około godz. 13-ej, około godz 15-ej i około godz. 21-ej; wyjazdy z Bydgoszczy - po godz. 6-ej, ok. godz. 13-ej, ok. godz. 15-ej, ok. godz. 19-ej i po godz. 22-ej).

Szczególnie istotnym zagadnieniem jest rozwój sieci dróg dla bezpiecznego poruszania się rowerem. Charakter sieci osadniczej gminy powoduje, że nigdy nie będzie możliwe powszechne wyposażenie wszystkich (lub nawet większości miejscowości) w infrastrukturę obsługi ludności, a więc zawsze będzie istniała konieczność wyjazdów do sąsiednich miejscowości w celu realizacji podstawowych codziennych potrzeb. Duże rozdrobnienie osadnictwa (duża liczba małych wsi) powoduje, że nawet działalności handlowe nie rozwiną się na większą skalę w każdej z miejscowości (zbyt mała liczba klientów) a więc nawet dla realizacji tego typu podstawowych potrzeb niezbędne będą kontakty z sąsiednimi miejscowościami. Mała powierzchnia gminy i nieduże odległości pomiędzy miejscowościami (najczęściej wsie wyposażone w usługi leżą w odległości 3-5 km) powodują, że kontakty te mogą być z powodzeniem realizowane za pomocą komunikacji rowerowej. Niezbędne jest jednak stworzenie możliwości bezpiecznego przemieszczania się pomiędzy miejscowościami, bowiem w obecnym stanie konieczność dzielenia dróg przez użytkowników pojazdów samochodowych (uwzględnić należy dosyć duży ruch pojazdów ciężarowych oraz maszyn rolniczych) oraz rowerzystów, stwarza bardzo duże zagrożenie bezpieczeństwa i jak wynika z badań ankietowych, część mieszkańców z tego powodu rezygnuje z korzystania z rowerów jako środka transportu. Niezbędne jest opracowanie całościowej koncepcji organizacji dróg rowerowych w gminie. Drogi rowerowe nie zawsze muszą przebiegać w korytarzach dróg publicznych - często możliwe byłoby wykorzystanie dróg polnych (część z nich wymagałaby tylko powierzchniowego utwardzenia); możliwe jest również zaadaptowanie do celów komunikacji rowerowej ścieżek, duktów, itp.

Rozwój sieci dróg rowerowych wpisuje się więc w model obsługi ludności w zakresie usług publicznych. Ponieważ ze względu na charakter sieci osadniczej w gminie, nie będzie możliwe zapewnienie dostępności usług publicznych poprzez wyposażanie w nie większości miejscowości, zamierza się ułatwić dostęp do usług poprzez realizację sieci dróg rowerowych, umożliwiających bezpieczny dostęp do usług w tych wsiach, które są w nie wyposażone. Nie jest to rozwiązanie w pełni komfortowe dla wszystkich grup wiekowych, jednak w pełni

wystarczające dla zaspokojenia potrzeb młodzieży czy osób w średnim wieku.

W badaniu ankietowym mieszkańcy podkreślają również potrzebę zabezpieczenia bezpieczeństwa ruchu pieszych - poprzez realizację chodników. Zagadnienie to dotyczy głównie miejscowości o zwartej zabudowie, ale także warunków bezpiecznego i komfortowego dojścia do placówek handlowych, usługowych, przystanków komunikacji publicznej.

Działania w sferze infrastruktury technicznej

Zagadnienie rozwoju infrastruktury technicznej jest szczególnie ważne jeśli uwzględni się fakt, że ma bardzo silny wpływ na 3 aspekty: społeczny - wpływa na jakość życia mieszkańców, ekologiczny - wpływa na ograniczenie oddziaływań na środowisko oraz ekonomiczny - stwarza lepsze warunki dla inwestowania.

Gmina wykazuje zróżnicowany stan rozwoju różnych aspektów infrastruktury technicznej. Duże rozproszenie osadnictwa (duża liczba małych miejscowości) bardzo utrudnia rozwój infrastruktury sieciowej, bowiem koszt jej realizacji i utrzymania jest niewspółmiernie wysoki w stosunku do liczby obsłużonych mieszkańców. Bez wątpliwości nie będzie więc możliwe osiągnięcie stanu pełnego usieciowienia gminy w zakresie kanalizacji, a bardzo trudne będzie zaopatrzenie wszystkich mieszkańców w wodę pochodzącą z wodociągu gminnego, choć w tym drugim aspekcie należy dążyć do osiągnięcia 100% wskaźnika na terenie miasta i maksymalnie wysokiego na terenach wiejskich (docelowo powinien to być poziom 100% ale realne jest jego osiągnięcie w bardzo długiej perspektywie).

Przyjmuje się następujący model obsługi ludności w zakresie infrastruktury technicznej:

- osiągnięcie 100% stanu zaopatrzenia w wodę z wodociągu zbiorczego mieszkańców miasta Pakość (co powinno być działaniem priorytetowym),
- osiągnięcie maksymalnie wysokiego wskaźnika zaopatrzenia mieszkańców wiejskich w wodę z wodociągu zbiorczego (docelowo wskaźnik powinien wynosić 100%),
- obsługa w zakresie zaopatrzenia w wodę na bazie posiadanych ujęć (istniejące ujęcia oraz stacje uzdatniania wody prezentują wystarczający potencjał i nie zachodzi potrzeba tworzenia nowych) oraz współpracy z sąsiednimi gminami (podłączenie wybranych miejscowości do sieci gmin sąsiednich),
- zachowanie odpowiednich standardów zaopatrzenia w wodę pitną (w tym poprzez modernizację instalacji zaopatrzenia w wodę),
- obsługa w zakresie oczyszczania ścieków na bazie współpracy z gminą Barcin - nie zachodzi potrzeba budowy oczyszczalni na terenie gminy, a istniejąca oczyszczalnia w Kościelcu powinna być docelowo zlikwidowana,
- dalszy rozwój sieci kanalizacyjnej do osiągnięcia poziomu optymalnego z punktu widzenia ekonomii; na pozostałych obszarach – obsługa za pomocą przydomowych oczyszczalni lub opróżnianych zbiorników (z bezwzględnym przestrzeganiem ich szczelności),
- objęcie siecią wodociągową i kanalizacyjną wyznaczonych terenów inwestycyjnych,
- osiągnięcie i utrzymanie właściwych standardów w zakresie segregacji, zbiórki, składowania i utylizacji odpadów, w tym także przedsięwzięcia związane z wdrażaniem założeń Programu Gospodarki Odpadami dla województwa - w szczególności wskazuje się na potrzebę budowy instalacji do przetwarzania odpadów na składowisku w Giebni.

Założenia docelowego zaopatrzenia w wodę oraz odprowadzenia i oczyszczania ścieków powinny być przedmiotem specjalistycznej koncepcji rozwoju, która wskaże optymalne kierunki rozwoju i kolejność realizacji przedsięwzięć (w tym kierunki współpracy z gminami sąsiednimi).

Do działań priorytetowych, niezwykle istotnych dla rozwoju gminy, należy zaliczyć także zapewnienie dostępu do sieci teleinformatycznych (Internetu).

Na terenie gminy nie notuje się problemów z dostępnością telefonii komórkowej (wystarczająco dobre pokrycie terenu stacjami bazowymi wszystkich operatorów). Przy dalszej rozbudowie tej infrastruktury należy zwrócić

uwagę na taką jej lokalizację (przede wszystkim stacji bazowych), by minimalizować jej wpływ na estetykę i harmonię krajobrazu (maszty stacji bazowych są wyraźną dominantą wysokościową, burzącą harmonię krajobrazu). Liczbę stacji bazowych należy ograniczać do absolutnego minimum niezbędnego dla zachowania prawidłowych parametrów, a urządzenia różnych operatorów powinny być lokowane na tych samych masztach. Powszechność telefonii komórkowej nie zwalnia operatorów telefonii stacjonarnej z obowiązku zapewnienia wysokiej jakości tradycyjnych łącz.

Założenia rozwoju pozostałych aspektów infrastruktury technicznej zostały scharakteryzowane w dalszej części opracowania.

Działania w sferze bezpieczeństwa energetycznego i sektora odnawialnych źródeł energii

Gmina Pakość nie jest aktualnie zagrożona niestabilnością lub brakiem ciągłości zaopatrzenia w energię elektryczną. Obecność na terenie gminy głównego punktu zasilania gwarantuje pewność zasilania, jednak to linie średniego napięcia zapewniają dystrybucję energii do odbiorców i właśnie one powinny być przedmiotem szczególnego zainteresowania (wymiana przestarzałych stacji transformatorowych, rozbudowa linii w rejonach zagrożonych przerwaniem dostaw ze względu na zbyt długie odcinki pomiędzy trafostacjami a odbiorcami).

Gmina posiada szczególnie dobre predyspozycje dla rozwoju sieci gazowych i dalsza rozbudowa sieci powinna być kontynuowana. Gmina jest zainteresowana rozwojem sieci gazowej poprzez jej rozbudowę ze stacji redukcyjno-pomiarowej zlokalizowanej na terenie gminy. Ze względu na powszechność użycia gazu butlowego, rozwój sieci nie jest niezbędny dla zapewnienia wysokiego standardu zamieszkania, ale jest postrzegany jako czynnik wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej gminy. Największą barierą dla gestorów sieci jest tu zazwyczaj mała efektywność ekonomiczna dostaw do odbiorców prywatnych - stąd zasadne jest stworzenie koncepcji, która połączy wyznaczone tereny inwestycyjne (czyli potencjalnych dużych odbiorców przemysłowych) z dużymi miejscowościami (duże skupiska odbiorców indywidualnych). Taka koncepcja pozwoli na zbilansowanie zapotrzebowania i zwiększy szanse na rozbudowę sieci.

Gmina już obecnie prezentuje bardzo dobry stan rozwoju energetyki odnawialnej. Ten rodzaj energetyki powinien być wspierany pod warunkiem nie powodowania kolizji z warunkami życia ludności. W badaniu ankietowym mieszkańcy gminy wyrazili dosyć powszechną akceptację dla energetyki wiatrowej (większości ankietowanych nie przeszkadzają siłownie już działające w gminie i nie wyrażają sprzeciwu wobec budowie kolejnych). Należy bezwzględnie uporządkować przestrzenne aspekty lokalizacji siłowni - to znaczy wskazać tereny, w których możliwe jest lokowanie kolejnych (lub przebudowa istniejących - np. zastępowanie starych lub zużytych, nowymi) oraz tereny, w których bezwzględnie takie działalności powinny być wykluczone. Te zagadnienia (przeznaczenia terenu i określenia warunków realizacji) są z mocy prawa przedmiotem opracowywanego właśnie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Należy zadbać, by Studium poddane zostało należyтым konsultacjom społecznym, tak by ta potencjalnie bardzo drażliwa i potencjalnie konfliktogenna (znane są liczne przykłady - z innych terenów - niezadowolona lokalna społeczność z rozwoju energetyki wiatrowej) dziedzina energetyki mogła się rozwijać w atmosferze społecznej akceptacji.

Na terenie gminy istnieją także korzystne warunki rozwoju energetyki solarnej - i to zarówno małych urządzeń indywidualnych, jak i instalacji zawodowych. W tym drugim przypadku, ze względu na zajętość terenu, należy preferować lokalizacje cechujące się mniejszą przydatnością dla gospodarki rolnej. Gmina może także specjalizować się w pozyskaniu i przetwórstwie biomasy na cele energetyczne - i to zarówno biomasy pochodzenia rolniczego, jak i biomasy pochodzącej z plantacji roślin energetycznych.

W dziedzinie energetyki odnawialnej, ze względu na uwarunkowania panujące w gminie, wskazuje się więc następujące optymalne kierunki działań:

- należy uporządkować przestrzenne aspekty rozwoju energetyki wiatrowej - wyznaczyć tereny dopuszczalnego rozwoju nowych siłowni, a wokół siłowni istniejących wyznaczyć tereny ograniczeń w rozwoju zabudowy mieszkaniowej - wszystkie przesądzenia w tej dziedzinie muszą zyskać społeczną akceptację i zachowywać odległości od terenów zabudowy gwarantujące brak uciążliwych oddziaływań,

- należy dopuszczać i wspierać rozwój indywidualnej energetyki wiatrowej realizowanej w formie niewielkich przydomowych siłowni, produkujących energię na potrzeby własne inwestora,
- należy dopuszczać i wspierać rozwój zawodowych instalacji bazujących na energetyce solarnej (z preferencjami lokalizacji w rejonach mniej przydatnych dla gospodarki rolnej),
- należy wspierać i promować indywidualne rozwiązania solarne – w tym zwłaszcza wyposażanie budynków mieszkalnych oraz budynków służących do celów działalności gospodarczych, w instalacje umożliwiające wykorzystanie energii słonecznej do celów grzewczych lub podgrzewania wody użytkowej,
- szczególnie promować należy systemy grzewcze wykorzystujące biomasę, w tym słomę, rośliny energetyczne, zrębki drzewne – rozwój tego typu technologii może wspomagać przekształcenia w rolnictwie na terenie gminy, bowiem produkcja i przetwórstwo biomasy do celów energetycznych może uzupełniać profil działalności gospodarstw rolnych,
- szczególnie promować należy rozwój plantacji roślin energetycznych,
- z dużą ostrożnością należy podchodzić do lokalizacji biogazowni – wprawdzie duży potencjał rolniczy jest okolicznością bardzo sprzyjającą, ale jednocześnie znane są przypadki dużej uciążliwości odorowej tego typu obiektów. Nie należy więc wykluczać możliwości rozwoju biogazowni, natomiast ewentualną ich realizację należy poprzedzić szczegółowymi analizami prognozowanych oddziaływań i wyborem optymalnych technologii ich realizacji,
- prawdopodobnie jest także możliwe wykorzystywanie do celów grzewczych ciepła wód geotermalnych - choć to zagadnienie wymaga podjęcia bardziej szczegółowych badań,
- należy zadbać, by obiekty użyteczności publicznej były sukcesywnie wyposażane w instalacje wykorzystujące odnawialne źródła energii.

Ze względu na charakter zabudowy na terenie gminy, w praktyce tylko w Pakości i Kościelcu jest możliwość zastosowania wspomnianych powyżej technologii do systemów zbiorczych, wielorodzinnych – jednak na terenie całej gminy mogą być one z powodzeniem stosowane w rozwiązaniach indywidualnych.

Samorząd gminy wspierać powinien wszelkie działania, zmierzające do rozwoju indywidualnych oraz zbiorczych systemów wykorzystujących niekolizyjne z charakterem gminy i jakością życia mieszkańców, odnawialne źródła energii.

Działania w sferze zagospodarowania przestrzennego i zarządzania przestrzenią

Gmina aktualizuje obecnie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (SUIKZP). Jest to bardzo pozytywna przesłanka rozwoju, bowiem dotąd obowiązujące Studium było w wysokim stopniu zdezaktualizowane i w coraz mniejszym stopniu mogło być użyteczne jako narzędzie dla planowania przestrzennego (jest też już obecnie niezgodne z aktualnie obowiązującymi przepisami w zakresie zawartości studium – co nie unieważnia go, ale powoduje, że w porównaniu z współcześnie sporządzanymi SUIKZP jest dokumentem znacznie uboższym merytorycznie).

Studium jest istotne przede wszystkim dla ustalenia struktury zagospodarowania gminy (co w kontekście bardzo dobrze rozwiniętej energetyki wiatrowej jest niezbędne dla wyznaczenia stref ograniczeń w zagospodarowaniu) oraz jako podstawa dla sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego - zwłaszcza na cele rozwoju gospodarczego (wspomniane wcześniej - urządzone tereny inwestycyjne).

Wśród działań w sferze zagospodarowania przestrzennego i zarządzania przestrzenią uwagę zwraca także konieczność kontynuacji działań z zakresu rewitalizacji przestrzeni miasta. W szczególności powinno to dotyczyć terenów przemysłowych, dla których wskazuje się możliwość przywrócenia funkcji gospodarczych jako formy ponownego wykorzystania przestrzeni przy jednoczesnej jej estetyzacji.

Bardzo ważnym aspektem gospodarki przestrzennej jest ochrona dziedzictwa Kalwarii Pakoskiej. Należy podkreślić, że w tym przypadku ochrona polega nie tylko na ścisłym przestrzeganiu prawa w zakresie ochrony zabytków (położenie w strefie ochrony konserwatorskiej) ale ma znacznie szerszy wymiar i powinna dotyczyć także zapobieganiu możliwości lokowania działalności lub zagospodarowania kolizyjnych z funkcją kulturową (religijną) Kalwarii Pakoskiej.

REALIZACJA USTALEŃ STRATEGII

Podmioty odpowiedzialne. Priorytetowanie działań

Tabela. Macierz kompetencji - podmioty odpowiedzialne za realizację ustaleń Strategii oraz ustalenie priorytetów dla działań i przedsięwzięć

Uwaga - pole ranga/priorytet należy interpretować następująco:

- „najwyższy” - zadanie o absolutnie największym znaczeniu dla rozwoju gminy, powinno być realizowane natychmiast przy zaangażowaniu maksymalnych możliwych sił i środków
- „wysoki” - zadanie o bardzo dużym znaczeniu dla rozwoju gminy, powinno być realizowane możliwie szybko przy zaangażowaniu maksymalnych możliwych sił i środków
- „średni” - zadanie ważne dla rozwoju gminy, ale nie wskazywane jako niezbędne lub nie wiążące się z realizacją najważniejszych potrzeb; powinno być realizowane przy braku bardziej istotnych potrzeb lub w sytuacji gdy nie wiąże się z dużym nakładem środków
- „niski” - zadanie nie mające bezpośredniego lub pośredniego wpływu na realizację potrzeb rozwojowych gminy, ale mogące pozytywnie wpłynąć na jej stan rozwoju; powinno być realizowane przy braku bardziej istotnych potrzeb

Nadanie rangi/priorytetu nie jest wiążące dla władz gminy - ma zadanie pomocnicze przy podejmowaniu decyzji na temat kształtowania rozwoju gminy.

Działania	Podmiot odpowiedzialny	Rola samorządu gminy	Ranga/priorytet dla działania/ przedsięwzięcia
Kierunek 1 - Sprawne usługi publiczne			
Działania			
Zapewnienie wysokiego poziomu kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjum	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	najwyższy
Poprawa kwalifikacji zawodowych ludności dorosłej	za realizację odpowiada samorząd powiatowy	inicjująca i wspierająca	wysoki
Zapewnienie powszechnego dostępu do opieki przedszkolnej	za realizację odpowiada samorząd gminy zadanie może być także prowadzone jako przedsięwzięcie komercyjne	wykonawcza w zakresie placówek należących do gminy wspierająca dla placówek komercyjnych - zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	najwyższy
Zapewnienie opieki dla dzieci w wieku żłobkowym	za realizację odpowiada samorząd gminy zadanie może być także prowadzone jako przedsięwzięcie komercyjne	wykonawcza w zakresie placówek należących do gminy wspierająca dla placówek komercyjnych - zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	wysoki
Rozwój bazy i oferty placówek kultury oraz poszerzanie ich działalności w zakresie rozwoju społecznego	za realizację odpowiada samorząd gminy zadanie może być także realizowane w ramach działalności organizacji pozarządowych	wykonawcza wsparcie działalności sektora NGO lub powierzenie sektorowi NGO realizacji części zadań	wysoki
Zapewnienie dostępności i wysokiej	za realizację odpowiadają podmioty	wspieranie działań podmiotów	wysoki

jakości ochrony zdrowia	prowadzące usługi z dziedziny ochrony zdrowia	działających na terenie gminy - zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	
Wzmacnianie zdolności do realizacji zadań z zakresu opieki społecznej oraz rozwiązywania problemów grup dotkniętych wykluczeniami społecznymi	za realizację odpowiada samorząd gminy zadanie może być także realizowane w ramach działalności organizacji pozarządowych zadanie może być także prowadzone jako przedsięwzięcie komercyjne	wykonawcza w zakresie placówek należących do gminy wspierająca dla placówek komercyjnych oraz zadań realizowanych przez sektor pozarządowy - zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	wysoki
Zapewnienie bezpieczeństwa ludności i mienia	za realizację odpowiada administracja rządowa (Policja, Państwowa Straż Pożarna) Ochotnicza Straż Pożarna	wsparcie działań podmiotów odpowiedzialnych - zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania dopuszcza się udział gminy w zakupie wyposażenia, finansowaniu poprawy kwalifikacji, itp.	średni
Rozwój usług e-administracji	za realizację w odniesieniu do cyfryzacji lokalnej administracji odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	średni
Rozwój współpracy z sąsiednimi samorządami na rzecz rozwiązywania wspólnych problemów i realizacji wspólnych celów rozwojowych	za realizację odpowiada samorząd gminy	inicjująca i wykonawcza	wysoki
Przedsięwzięcia			
Opracowanie i realizacja w gminnych placówkach oświatowych programu promocji nauk ścisłych	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	najwyższy
Opracowanie i realizacja w gminnych placówkach oświatowych programu intensywnej nauki języków obcych	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	najwyższy
Opracowanie i realizacja w gminnych placówkach oświatowych programu rozwoju aktywności sportowej	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	najwyższy
Bieżąca modernizacja szkoły podstawowej w Pakości	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	średni
Bieżąca modernizacja szkoły podstawowej w Kościelcu	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	średni
Bieżąca modernizacja gimnazjum w Pakości	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	średni
Budowa drugiego przedszkola w	za realizację odpowiada samorząd	wykonawcza	wysoki

Pakości	gminy		
Utworzenie placówki opieki żłobkowej na terenie gminy	za realizację odpowiada samorząd gminy zadanie może być realizowane także jako przedsięwzięcie komercyjne	wykonawcza jeżeli realizowane jako przedsięwzięcie komercyjne - wspieranie działań (zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania)	wysoki
Opracowanie i realizacja programu tworzenia sieci lokalnych placówek rozwoju społecznego na terenie gminy na bazie przekształceń istniejących instytucji kultury oraz tworzenia nowych jednostek	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza w zakresie opracowania programu realizacji ustaleń programu może się odbywać z wykorzystaniem potencjału sektora NGO	wysoki
Opracowanie i realizacja programu dostosowania sfery usług publicznych do prognozowanego wzrostu liczebności ludności starszej	za opracowanie programu odpowiada samorząd gminy do realizacji zadań wynikających z programu mogą być zaangażowane także podmioty komercyjne oraz sektor pozarządowy, a niektóre zadania mogą być realizowane przy współpracy z samorządami sąsiednich gmin	wykonawcza w zakresie opracowanie programu wykonawcza, inicjująca i wspierająca w zakresie realizacji programu (zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania)	opracowanie programu – najwyższy realizacja: do roku 2016 -średni po roku 2016 wysoki po roku 2018 najwyższy
Utworzenie przez gminę funduszu stypendialnego, którego celem będzie dofinansowanie specjalistycznych studiów dla kadr świadczących opiekę dla ludności starszej w zamian za zobowiązanie do podjęcia w przyszłości pracy na terenie gminy	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza gmina może pozyskać sponsorów w postaci podmiotów gospodarczych lub osób prywatnych	średni
Zapewnienie bazy lokalowej dla „gminnego centrum pomocy społecznej” integrującego działalność wszystkich placówek prowadzonych przez Ośrodek Pomocy Społecznej	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	wysoki
Budowa centrum rehabilitacji, w tym infrastruktury sportowej z basenem	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	wysoki
Poprawa bazy lokalowej i wyposażenia Komisariatu Policji w Pakości	za realizację odpowiada Policja	inicjująca i wspierająca - zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania; w niektórych aspektach wykonawcza	średni
Poprawa bazy lokalowej i wyposażenia Ochotniczej Straży Pożarnej w Pakości	za realizację odpowiada OSP	inicjująca i wspierająca - zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania; w niektórych aspektach wykonawcza	średni
Uruchomienie usługi bezpośredniego informowania mieszkańców za pomocą „gminnego biuletynu” wysyłanego do indywidualnych-imiennych skrzynek	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	wysoki

poczty elektronicznej			
Budowa windy dla niepełnosprawnych w budynku Urzędu Miejskiego	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	wysoki
Opracowanie i realizacja programów typu „e-administracja” („e-urząd”)	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	średni
Kierunek 2 – Wzrost aktywności społecznej			
Działania			
Zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym gminy	za realizację odpowiada przede wszystkim samorząd gminy za pomocą działalności gminnych placówek oświaty i kultury oraz akcji promocyjnych wśród mieszkańców zadanie może być także realizowane przez sektor NGO	wykonawcza	wysoki
Wsparcie sektora organizacji pozarządowych	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza – zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	średni/wysoki
Rozwój przedsięwzięć ekonomii społecznej	sektor pozarządowy osoby prywatne podmioty gospodarcze	inicjująca, wspierająca – zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	wysoki
Popularyzacja sportu i aktywności ruchowej	za realizację odpowiada przede wszystkim samorząd gminy za pomocą działalności gminnych placówek oświaty i kultury oraz akcji promocyjnych wśród mieszkańców zadanie może być także realizowane przez sektor NGO	wykonawcza	średni
Wsparcie klubów i stowarzyszeń sportowych	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza - zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	średni
Rozwój usług poradnictwa dla mieszkańców	sektor pozarządowy (NGO)	inicjująca, wspierająca - zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	wysoki
Przedsięwzięcia			
Opracowanie i realizacja programu atrakcyjnej oferty lokalnej kultury dla mieszkańców całej gminy	za realizację odpowiada samorząd gminy zadanie może być także realizowane przez sektor NGO	wykonawcza gmina może zlecić realizację zadania organizacjom pozarządowym w ramach idei Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność zadanie może być realizowane w porozumieniu z sąsiednimi gminami	wysoki
Opracowanie i realizacja programu przygotowania mieszkańców do korzystania z technologii informatycznych	za realizację odpowiada samorząd gminy zadanie może być także realizowane	wykonawcza gmina może zlecić realizację zadania organizacjom	średni/wysoki

	przez sektor NGO	pozarządowym w ramach idei Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność	
Nawiązanie współpracy z uczelnią wyższą w celu realizacji na terenie gminy idei ekonomicznej	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	wysoki
Zadaszenie trybun stadionu „KS Notecianka”	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	niski
Opracowanie koncepcji oraz podjęcie prac na rzecz utworzenia muzeum regionalnego w Pakości	w zależności od decyzji co do formy realizacji przedsięwzięcia, za jego realizację może odpowiadać samorząd gminy lub samorząd województwa możliwa realizacja zadania przez sektor pozarządowy lub osobę(y) fizyczne	wykonawcza lub inicjująca i wspierająca - zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	niski
Kierunek 3 – Rozwój infrastruktury technicznej			
Działania			
Zapewnienie obsługi w zakresie zaopatrzenia w wodę	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	wysoki – działania zgodnie z koncepcją/planami rozwoju sieci
Zapewnienie obsługi w zakresie odbioru i oczyszczania ścieków	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	wysoki – działania zgodnie z koncepcją/planami rozwoju sieci
Budowa kanalizacji deszczowej w mieście	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	niski/średni
Zapewnienie obsługi w zakresie gospodarki odpadami	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	niski/średni (obecny system działa prawidłowo)
Rozwój proekologicznych systemów grzewczych	za realizację w stosunku do budynków będących własnością gminy odpowiada samorząd gminy inwestorzy prywatni	wykonawcza w stosunku do budynków będących własnością gminy wspierająca – zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	niski
Termomodernizacja budynków mieszkalnych oraz budynków użyteczności publicznej	za realizację w stosunku do budynków będących własnością gminy odpowiada samorząd gminy inwestorzy prywatni	wykonawcza w stosunku do budynków będących własnością gminy wspierająca – zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	niski
Rozwój elektroenergetyki oraz energetyki ciepłej wykorzystującej odnawialne źródła energii	inwestorzy prywatni	wspierająca – zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania określająca zasady zagospodarowania przestrzennego (wskazująca tereny predestynowane i niewskazane dla określonego rodzaju energetyki z	średni

		oze)	
Zapewnienie pewności zasilania w energię elektryczną	zarządca sieci	wspierająca – zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	niski/średni (brak pilnych potrzeb)
Rozwój sieci gazowych	zarządca sieci	wspierająca – zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	średni
Rozwój infrastruktury łączności i infrastruktury służącej upowszechnianiu technologii informacyjnych w celu zapewnienia powszechnego dostępu do internetu	podmioty gospodarcze operatorzy usług telekomunikacyjnych w szczególnych przypadkach – samorząd	wspierająca – zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	wysoki
Przedsięwzięcia			
Budowa instalacji do przetwarzania odpadów na składowisku w Giebni	Przedsiębiorstwo Usług Gminnych w Pakości	wspierająca – zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	wysoki (związany z możliwością zwiększenia dochodów składowiska)
Kierunek 4 – Poprawa dostępności komunikacyjnej			
Działania			
Rozbudowa systemu dróg gminnych	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	niski
Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg gminnych	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	wysoki
Rozwój sieci dróg rowerowych dla transportu i rekreacji	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	najwyższy
Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg powiatowych	za realizację odpowiada samorząd powiatu	inicjująca i wspierająca – zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	średni/wysoki
Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg wojewódzkich	za realizację odpowiada samorząd województwa	inicjująca i wspierająca – zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	średni/wysoki
Poprawa dostępności gminy w komunikacji publicznej	samorząd województwa samorząd gminy	inicjująca i wspierająca – zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania możliwa jest współpraca z sąsiednimi gminami oraz samodzielne prowadzenie transportu publicznego na terenie gminy	wysoki
Poprawa bezpieczeństwa na drogach	zarządcy dróg	wykonawcza w zakresie dróg gminnych inicjująca i wspierająca na pozostałych drogach – zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	wysoki

Przedsięwzięcia			
Opracowanie i realizacja koncepcji rozwoju na terenie gminy sieci dróg rowerowych o znaczeniu transportowym i rekreacyjnym	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza w zakresie opracowania koncepcji oraz w zakresie jej realizacji	najwyższy
Nawiązanie współpracy z gminami Barcin, Janikowo, Inowrocław, Kruszwica i Strzelno w celu realizacji sieci dróg rowerowych dla celów rekreacyjnych i turystycznych, w tym dla wyeksponowania walorów kulturowych tych gmin	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	średni/wysoki
Realizacja obwodnicy Pakości w przebiegu drogi wojewódzkiej nr 251	za realizację odpowiada samorząd województwa	inicjująca i wspierająca – zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	najwyższy
Realizacja obwodnicy Pakości w przebiegu drogi wojewódzkiej nr 255	za realizację odpowiada samorząd województwa	inicjująca i wspierająca – zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	średni
Przywrócenie ruchu pasażerskiego na linii kolejowej Inowrocław – Żnin	za realizację odpowiada samorząd województwa	inicjująca i wspierająca – zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	wysoki
Ustanowienie bezpośrednich połączeń autobusowych Pakości z Bydgoszczą oraz Pakości z Toruniem, umożliwiających dojazdy do pracy i szkół.	za realizację odpowiada samorząd województwa (w zakresie kształtowania transportu publicznego) podmioty komercyjne prowadzące usługi transportu publicznego	inicjująca i wspierająca – zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	najwyższy
Opracowanie i realizacja koncepcji oświetlenia niewralgicznych dla bezpieczeństwa ruchu odcinków dróg na terenie gminy	zarządcy dróg	wykonawcza w zakresie dróg gminnych inicjująca i wspierająca na pozostałych drogach – zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	wysoki
Kierunek 5 – Przestrzeń dla mieszkańców			
Działania			
Kontynuacja procesów rewitalizacji w mieście Pakość	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	średni
Rozbudowa infrastruktury sportowej	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza możliwe pozyskiwanie dofinansowania ze źródeł zewnętrznych (budżet województwa, środki unijne) lub od sponsorów	średni
Rozbudowa infrastruktury rekreacyjnej	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	wysoki
Dostosowanie przestrzeni publicznych do potrzeb niepełnosprawnych	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	średni
Poprawa estetyki i funkcjonalności istniejących oraz tworzenie nowych przestrzeni publicznych służących	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	wysoki

integracji lokalnych społeczności			
Ochrona dziedzictwa kulturowego Kalwarii Pakoskiej	administracja rządowa (służby ochrony zabytków) samorząd gminy	wykonawcza, inicjująca i wspierająca - zakres zaangażowania gminy wynikający z przepisów	średni (brak pilnych potrzeb)
Sukcesywne sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – adekwatnie do bieżących potrzeb rozwojowych gminy	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	najwyższy
Wsparcie budownictwa mieszkaniowego poprzez wyznaczenie i wyposażenie w infrastrukturę terenów rozwoju zabudowy mieszkaniowej oraz realizacja mieszkań socjalnych	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	wysoki
Przedsięwzięcia			
Opracowanie i realizacja programu zaspokojenia potrzeb mieszkańców w zakresie infrastruktury sportowej i rekreacyjnej (szczegółowa inwentaryzacja bazy i programowanie dalszego jej rozwoju)	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	wysoki
Budowa hali widowiskowo-sportowej w Pakości	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	niski
Uporządkowanie i zagospodarowanie terenów nadnoteckich w mieście, w tym budowa bulwarów spacerowych nad Notecią	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	wysoki
Rewitalizacja parku w Kościelcu	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	średni/wysoki
Kierunek 6 – Przestrzeń dla gospodarki			
Działania			
Kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	najwyższy
Wspieranie rozwoju instytucji otoczenia biznesu	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	wysoki
Instytucjonalne wsparcie przedsiębiorców na terenie gminy	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	najwyższy
Wsparcie rozwoju rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza (w ramach kompetencji)	wysoki
Rozwój zagospodarowania służącego realizacji funkcji turystycznej na bazie Kalwarii Pakoskiej	samorząd gminy (w zakresie infrastruktury ogólnodostępnej) podmioty gospodarcze (w zakresie infrastruktury komercyjnej)	wykonawcza (w zakresie części zagospodarowania) inicjująca i wspierająca – zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	wysoki
Rozwój zagospodarowania drogi wodnej Noteci	samorząd gminy samorząd wojewódzki Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu	wykonawcza (w zakresie części zagospodarowania) inicjująca i wspierająca – zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	niski – działanie należy ocenić za zasadne wyłącznie w przypadku podjęcia kompleksowych prac o charakterze ponadlokalnym (na

			całej drodze Noteci lub jej znaczącym odcinku)
Wsparcie dla rozwoju komercyjnych placówek opiekuńczych dla ludności starszej	za realizację odpowiada samorząd gminy	zakres i rodzaj wsparcia do ustalenia w zależności od potrzeb, możliwości i woli zaangażowania	wysoki
Promocja gospodarcza gminy	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	wysoki
Przedsięwzięcia			
Stworzenie systemu zachęt podatkowych dla podejmowania działalności gospodarczej na terenie gminy	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	wysoki
Utworzenie Centrum Obsługi Inwestorów	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	najwyższy
Opracowanie koncepcji programu turystycznego mającego na celu wydłużenie pobytu turystów w Pakości	za opracowanie koncepcji odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	wysoki
Nawiązanie współpracy z uczelnią wyższą dla przeprowadzenia badań tzw. tuneli kalwaryjskich w celu dokonania ich rozpoznania i docelowego udostępnienia dla turystów	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	wysoki
Opracowanie i realizacja koncepcji promocji Kalwarii Pakoskiej z wykorzystaniem obiektów kultu religijnego w całym kraju	za opracowanie koncepcji odpowiada samorząd gminy koncepcja wskaże podmioty odpowiedzialne za jej realizację	wykonawcza	wysoki
Budowa mariny na Noteci w Pakości	za realizację odpowiada samorząd gminy	wykonawcza	niski – działanie należy ocenić za zasadne wyłącznie w przypadku podjęcia kompleksowych prac o charakterze ponadlokalnym (na całej drodze Noteci lub jej znaczącym odcinku)
Budowa przystani na Jeziorze Pakoskim	w zależności od wyboru sposobu realizacji - za realizację odpowiada samorząd gminy lub podmiot komercyjny	w zależności od wyboru sposobu realizacji - wykonawcza lub wspierająca	średni

Oferta gminy Pakość dla województwa - zdolność do pełnienia funkcji ponadlokalnych

Gmina Pakość wykazuje uwarunkowania i prezentuje potencjał predestynujący ją do aktywnego udziału w procesach rozwojowych województwa kujawsko-pomorskiego, to znaczy realizacji zadań istotnych dla modernizacji województwa. Jest więc gotowa do przyjmowania zadań i realizacji funkcji oddziałujących na obszary sąsiednich gmin, a nawet na obszar znacznej części województwa (zakłada się, że zadania te powinny być w dużym stopniu finansowane ze źródeł zewnętrznych). Gmina wskazuje także na istotne potrzeby w zakresie zadań leżących w kompetencjach władz województwa (mających kluczowe znaczenie dla rozwoju gminy Pakość), które w procesie modernizacji województwa powinny być uwzględnione.

Tabela. Zdolność gminy Pakość do pełnienia funkcji ponadlokalnych oraz zadania poziomu regionalnego kluczowe dla funkcjonowania gminy

Oferta	Oczekiwania
Gmina Pakość oferuje/deklaruje:	Gmina Pakość oczekuje od władz województwa:
<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie zdolności składowiska w Giebni w zakresie obsługi mieszkańców regionu • Przestrzeń dla rozwoju stref gospodarczych w kierunku przetwórstwa rolno-spożywczego • Pełnienie roli głównego ośrodka turystyki religijnej na terenie województwa • Udział w zagospodarowaniu szlaku wodnego Noteci • Możliwość pełnienia roli centrum usług rehabilitacyjnych o znaczeniu podregionalnym, a docelowo nawet regionalnym • Możliwość rozwoju działalności opiekuńczych dla ludności starszej (rozwój bazy pobytowej - domów spokojnej starości, itp.) • Możliwość pełnienia roli ośrodka szkolnictwa zawodowego (ponadgimnazjalnej szkoły zawodowej dla młodzieży oraz placówki kształcenia dla dorosłych), zwłaszcza w kierunkach powiązanych z produkcją rolną i przetwórstwem rolno-spożywczym, dla obszaru gmin pogranicza powiatów inowrocławskiego, mogileńskiego i żnińskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ustanowienia bezpośredniej komunikacji autobusowej (umożliwiającej dojazd do pracy i szkół) co najmniej z Bydgoszczą, a optymalnie z Bydgoszczą i Toruniem • Przywrócenia ruchu pasażerskiego na linii kolejowej Inowrocław - Żnin • Realizacji obwodnicy Pakości w przebiegu drogi wojewódzkiej nr 251 • Realizacji obwodnicy Pakości w przebiegu drogi wojewódzkiej nr 255 • Realizacji zagospodarowania służącego turystycznemu wykorzystaniu drogi wodnej Noteci

Pola współpracy z sąsiednimi samorządami

W Strategii wskazano szereg zagadnień istotnych dla rozwoju gminy Pakość, a jednocześnie identyfikowanych jako zagadnienia ważne także dla rozwoju sąsiednich gmin, które ze względu na swój charakter mogłyby i powinny być przedmiotem współpracy z sąsiednimi gminami. Przede wszystkim wskazuje się na fakt, iż każda z gmin prezentuje zbyt mały potencjał, by samodzielnie sprostać realizacji tych zadań, ale łączny potencjał kilku gmin sąsiednich jest już na tyle znaczący, że uzasadnia podejmowanie wspólnych działań. Wśród potencjalnych partnerów dostrzega się przede wszystkim gminy bezpośredniego lub bliskiego sąsiedztwa, to znaczy: Barcin, Janikowo, Złotniki Kujawskie, Dąbrowa, Inowrocław.

Rola gminy Pakość w tego typu współpracy może polegać na jej inicjowaniu, aktywnym uczestnictwie a nawet pełnieniu roli lidera w realizacji części zadań.

Wskazuje się na następujące pola współpracy z samorządami gmin sąsiednich:

1. Rozwój bazy i oferty szkolnictwa dla dorosłych i poprawy kwalifikacji ludności dorosłej
2. Rozwój bazy i oferty szkolnictwa zawodowego dla młodzieży
3. Działania na rzecz realizacji transportu publicznego w relacjach co najmniej do Bydgoszczy, a optymalnie - do Bydgoszczy i Torunia (współpraca samorządów ma polegać na lobbowaniu na rzecz ustanowienia relacji łączących kilka gmin sąsiednich z Bydgoszczą/Toruniem; współpraca ma na celu zapewnienie popytu na usługi przewozowe, wkład samorządów może polegać na zapewnieniu/sfinansowaniu badań lokalnych rynków na usługi przewozowe)
4. Wspólna realizacja zadań z zakresu rozwoju społecznego polegająca na pełnieniu zadań nie tylko dla mieszkańców własnej gminy, ale także gmin sąsiednich (zwłaszcza w zakresie specjalistycznej opieki zdrowotnej, kultury, aktywności społecznej). Współpraca może polegać na: 1. specjalizacji poszczególnych placówek w gminach w zakresie określonych rodzajów ofert - specjalizacja pozwoli na przygotowanie oferty o wysokiej jakości, a jednocześnie zapewni większy popyt na ofertę, 2. odejściu od ściśle administracyjnego obszaru obsługi (obecnie placówki gminne obsługują mieszkańców danej gminy - pożądane jest, by obsługiwały mieszkańców wszystkich okolicznych miejscowości, bez względu na gminę, w której te miejscowości są położone)
5. Utworzenie „wspólnego” inkubatora przedsiębiorczości lub centrum obsługi inwestorów obejmującego kilka

gmin sąsiednich.

6. Obsługa ludności starszej - powołanie specjalistycznej agencji opiekuńczej realizującej pomoc (w tym opiekę domową) dla ludności starszej.

Pola współpracy z sektorem pozarządowym

Strategia rozwoju gminy formułuje kilka rodzajów aktywności społeczno-gospodarczej, w których wskazuje się możliwość wykorzystania potencjału organizacji sektora pozarządowego (NGO) dla stymulowania rozwoju gminy - bądź poprzez wspieranie działań samorządu gminnego, bądź poprzez samodzielną realizację zadań.

W okresie programowania 2014-20 przywiązuje się dużą wagę do wykorzystania potencjału sektora pozarządowego dla rozwoju lokalnego. Wiąże się z tym bezpośrednio idea Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (RLKS, ang. CLLD). „Plan modernizacji 2020+” definiuje to zagadnienie następująco:

„Celem RLKS jest wspieranie oddolnych działań społeczności lokalnych na rzecz rozwoju lokalnego, głównie obszarów wiejskich (choć dopuszcza się również udział miast w tym instrumencie). Rozwój lokalny kierowany jest przez Lokalne Grupy Działania (LGD), składające się z osób reprezentujących lokalne interesy publiczne i prywatne interesy społeczno-gospodarcze, przy czym społeczeństwo obywatelskie i partnerzy z sektora prywatnego powinni posiadać co najmniej 50% udziału w procesach decyzyjnych, a żadna pojedyncza grupa interesów nie powinna posiadać więcej niż 49% głosów.”

Do idei RLKS nawiązują „Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020”, w których wyróżnia się lokalny poziom interwencji, charakteryzowany w sposób następujący: *„rozwój w ramach idei rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lokalną (RLKS). Poziom ten będzie obejmował gminy wiejskie oraz miasta nie będące stolicami powiatów (lokalne centra rozwoju).”* W innym miejscu uzupełnia się powyższe o: *„Poziom lokalny – na którym funkcjonują LGD w ramach idei rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS). Poziom ten określany jest jako „Obszar Lokalnej Aktywności”.*

Podkreśla się, że sektor pozarządowy musi być przez władze lokalne traktowany jako partner w realizacji procesów rozwojowych, a nie jako konkurent. Partnerstwo to może polegać na przykład na powierzaniu organizacjom pozarządowym realizacji części zadań z zakresu społecznego, leżących wśród zadań samorządów lokalnych - w największym stopniu może to dotyczyć animowania życia społecznego, aktywności kulturalnej, aktywności sportowej, poradnictwa, szkoleń, integracji społeczności, integracji międzypokoleniowej - a więc realizacji zadań, dla których mają być powołane lokalne placówki rozwoju społecznego (jako efekt ewolucji lokalnych domów kultury i świetlic wiejskich). W tabeli kompetencji w zakresie realizacji ustaleń strategii określono kierunki i przedsięwzięcia, w których lokalni liderzy i organizacje pozarządowe będą pożądanymi partnerami realizacji ustaleń strategii. Są to zadania z zakresu Kierunków nr 1 i nr 2.

Zgodność Strategii rozwoju gminy Pakość ze Strategią rozwoju województwa

Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego została uchwalona 21 października 2013 r. Nosi tytuł „Plan modernizacji 2020+” co jest nawiązaniem do najważniejszego założenia rozwoju województwa - jego modernizacji.

Zgodność strategii gminnej ze strategią wojewódzką należy rozpatrywać na dwóch płaszczyznach:

- a) ogólnych założeń rozwoju gminy w kontekście założeń rozwoju województwa
- b) zgodności szczegółowych ustaleń dokumentu gminnego z ustaleniami dokumentu wojewódzkiego

Idea „Planu modernizacji 2020+” jest następująca:

„Osia przewodnią obecnej Strategii jest modernizacja województwa, rozumiana jako zdecydowane działania skoncentrowane na wybranych dziedzinach, szczególnie ważnych dla jakości życia mieszkańców i konkurencyjności województwa [...] Celem Strategii jest zasadnicza poprawa sytuacji w tych właśnie wybranych dziedzinach, poprzez przełamanie dotychczasowych barier oraz przygotowanie społeczeństwa i przestrzeni województwa do nowych wyzwań rozwojowych, które zaistnieją w III dekadzie XXI wieku.”

Idea strategii rozwoju gminy jest identyczna - to znaczy strategia ma stanowić odpowiedź na zidentyfikowane problemy i bariery oraz stawić czoła prognozowanym wyzwaniom. W kontekście generalnych założeń ma tu miejsca pełna zgodność - strategia rozwoju gminy kładzie nacisk na rozwój gospodarczy, rozwój społeczny i zapewnienie dostępności - a więc na wszystkie te aspekty, które w strategii wojewódzkiej są definiowane na problemy rozwoju obszarów wiejskich.

Specyfika rozwoju gminy powoduje, że charakter ustaleń strategii gminnej odbiega od ustaleń dla strategii województwa - w przypadku gminy są one znacznie bardziej szczegółowe. Tym samym trudno zachować jednoznaczność i bezpośrednią zgodność z ustaleniami strategii wojewódzkiej. Niemniej jednak - odnosząc kierunki działań wskazane w strategii gminnej do priorytetów i celów operacyjnych wskazanych w strategii wojewódzkiej, dostrzega się wysoki stopień zgodności.

W „Planie modernizacji 2020+” w sposób następujący zdefiniowano priorytety i cele operacyjne:

„Priorytet należy rozumieć jako najważniejszą i najpilniejszą do realizacji „potrzebę rozwojową” województwa – stąd też przy przyjętej metodologii prac, w zapisie ustaleń Strategii priorytety mają charakter nadrzędny w stosunku do pozostałych ustaleń.

Wyróżniono następujące priorytety:

- *Konkurencyjna gospodarka*
- *Modernizacja przestrzeni wsi i miast*
- *Silna metropolia*
- *Nowoczesne społeczeństwo”*

[...]

„Najważniejszymi ustaleniami operacyjnymi Strategii są cele strategiczne – realizujące (w formie „pakietów działań” dla autonomicznych zagadnień) potrzeby zidentyfikowane w ramach priorytetów rozwoju.

Zidentyfikowano osiem celów strategicznych:

- *Gospodarka i miejsca pracy*
- *Dostępność i spójność*
- *Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi*
- *Innowacyjność*
- *Nowoczesny sektor rolno-spożywczy*
- *Bezpieczeństwo*
- *Sprawne zarządzanie*
- *Tożsamość i dziedzictwo”*

W tabeli zawarto szczegółową ocenę zgodności poziomów operacyjnych obydwu strategii.

Tabela. Ocena zgodności ustaleń Strategii rozwoju gminy ze strategią rozwoju województwa

Działanie określone w Strategii rozwoju gminy Pakość	Zgodność z poziomem formułowania priorytetów w „Planie modernizacji 2020+”	Zgodność z poziomem formułowania celów strategicznych „Planie modernizacji 2020+”
Kierunek 1 - Sprawne usługi publiczne		
Zapewnienie wysokiego poziomu kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjum	Konkurencyjna gospodarka Modernizacja przestrzeni wsi i miast Nowoczesne społeczeństwo	Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi
Poprawa kwalifikacji zawodowych ludności dorosłej	Konkurencyjna gospodarka Modernizacja przestrzeni wsi i miast Nowoczesne społeczeństwo	Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi Gospodarka i miejsca pracy
Zapewnienie powszechnego dostępu do opieki przedszkolnej	Konkurencyjna gospodarka Modernizacja przestrzeni wsi i miast Nowoczesne społeczeństwo	Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi
Zapewnienie opieki dla dzieci w wieku	Konkurencyjna gospodarka	Aktywne społeczeństwo i sprawne

żłobkowym	Modernizacja przestrzeni wsi i miast Nowoczesne społeczeństwo	usługi
Rozwój bazy i oferty placówek kultury oraz poszerzanie ich działalności w zakresie rozwoju społecznego	Modernizacja przestrzeni wsi i miast Nowoczesne społeczeństwo	Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi
Zapewnienie dostępności i wysokiej jakości ochrony zdrowia	Modernizacja przestrzeni wsi i miast Nowoczesne społeczeństwo	Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi
Wzmacnianie zdolności do realizacji zadań z zakresu opieki społecznej oraz rozwiązywania problemów grup dotkniętych wykluczeniami społecznymi	Nowoczesne społeczeństwo	Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi
Zapewnienie bezpieczeństwa ludności i mienia	Modernizacja przestrzeni wsi i miast	Bezpieczeństwo
Rozwój usług e-administracji	Konkurencyjna gospodarka Modernizacja przestrzeni wsi i miast Nowoczesne społeczeństwo	Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi Sprawne zarządzanie
Rozwój współpracy z sąsiednimi samorządami na rzecz rozwiązywania wspólnych problemów i realizacji wspólnych celów rozwojowych	Konkurencyjna gospodarka Modernizacja przestrzeni wsi i miast Nowoczesne społeczeństwo	Sprawne zarządzanie
Kierunek 2 – Wzrost aktywności społecznej		
Zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym gminy	Nowoczesne społeczeństwo	Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi
Wsparcie sektora organizacji pozarządowych	Nowoczesne społeczeństwo	Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi Sprawne zarządzanie
Rozwój przedsięwzięć ekonomii społecznej	Konkurencyjna gospodarka Nowoczesne społeczeństwo	Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi
Popularyzacja sportu i aktywności ruchowej	Nowoczesne społeczeństwo	Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi
Wsparcie klubów i stowarzyszeń sportowych	Nowoczesne społeczeństwo	Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi
Rozwój usług poradnictwa dla mieszkańców	Nowoczesne społeczeństwo	Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi
Kierunek 3 – Rozwój infrastruktury technicznej		
Zapewnienie obsługi w zakresie zaopatrzenia w wodę	Konkurencyjna gospodarka Modernizacja przestrzeni wsi i miast	Brak bezpośredniej zgodności z SRW - strategia wojewódzka przewiduje rozwój tego typu infrastruktury tylko jako element wyposażenia terenów inwestycyjnych
Zapewnienie obsługi w zakresie odbioru i oczyszczania ścieków	Konkurencyjna gospodarka Modernizacja przestrzeni wsi i miast	Brak bezpośredniej zgodności z SRW - strategia wojewódzka przewiduje rozwój tego typu infrastruktury tylko jako element wyposażenia terenów inwestycyjnych
Budowa kanalizacji deszczowej w mieście	Modernizacja przestrzeni wsi i miast	Brak bezpośredniej zgodności z SRW - strategia wojewódzka nie przewiduje rozwoju tego typu infrastruktury

Zapewnienie obsługi w zakresie gospodarki odpadami	Modernizacja przestrzeni wsi i miast	Sprawne zarządzanie
Rozwój proekologicznych systemów grzewczych	Modernizacja przestrzeni wsi i miast	Sprawne zarządzanie
Termomodernizacja budynków mieszkalnych oraz budynków użyteczności publicznej	Modernizacja przestrzeni wsi i miast	Sprawne zarządzanie
Rozwój elektroenergetyki oraz energetyki ciepłej wykorzystującej odnawialne źródła energii	Konkurencyjna gospodarka Modernizacja przestrzeni wsi i miast	Gospodarka i miejsca pracy
Zapewnienie pewności zasilania w energię elektryczną	Konkurencyjna gospodarka Modernizacja przestrzeni wsi i miast	Sprawne zarządzanie
Rozwój sieci gazowych	Konkurencyjna gospodarka Modernizacja przestrzeni wsi i miast	Sprawne zarządzanie
Rozwój infrastruktury łączności i infrastruktury służącej upowszechnianiu technologii informacyjnych w celu zapewnienia powszechnego dostępu do internetu	Konkurencyjna gospodarka Modernizacja przestrzeni wsi i miast Nowoczesne społeczeństwo	Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi Innowacyjność
Kierunek 4 – Poprawa dostępności komunikacyjnej		
Rozbudowa systemu dróg gminnych	Konkurencyjna gospodarka Modernizacja przestrzeni wsi i miast	Dostępność i spójność
Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg gminnych	Konkurencyjna gospodarka Modernizacja przestrzeni wsi i miast	Dostępność i spójność
Rozwój sieci dróg rowerowych dla transportu i rekreacji	Modernizacja przestrzeni wsi i miast Nowoczesne społeczeństwo	Dostępność i spójność Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi
Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg powiatowych	Konkurencyjna gospodarka Modernizacja przestrzeni wsi i miast	Dostępność i spójność
Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg wojewódzkich	Konkurencyjna gospodarka Modernizacja przestrzeni wsi i miast	Dostępność i spójność
Poprawa dostępności gminy w komunikacji publicznej	Konkurencyjna gospodarka Nowoczesne społeczeństwo	Dostępność i spójność Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi
Poprawa bezpieczeństwa na drogach	Nowoczesne społeczeństwo	Bezpieczeństwo
Kierunek 5 – Przestrzeń dla mieszkańców		
Kontynuacja procesów rewitalizacji w mieście Pakość	Modernizacja przestrzeni wsi i miast	Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi
Rozbudowa infrastruktury sportowej	Modernizacja przestrzeni wsi i miast Nowoczesne społeczeństwo	Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi
Rozbudowa infrastruktury rekreacyjnej	Modernizacja przestrzeni wsi i miast Nowoczesne społeczeństwo	Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi

Dostosowanie przestrzeni publicznych do potrzeb niepełnosprawnych	Modernizacja przestrzeni wsi i miast Nowoczesne społeczeństwo	Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi
Poprawa estetyki i funkcjonalności istniejących oraz tworzenie nowych przestrzeni publicznych służących integracji lokalnych społeczności	Modernizacja przestrzeni wsi i miast Nowoczesne społeczeństwo	Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi
Ochrona dziedzictwa kulturowego Kalwarii Pakoskiej	Modernizacja przestrzeni wsi i miast Nowoczesne społeczeństwo	Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi Tożsamość i dziedzictwo
Sukcesywne sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – adekwatnie do bieżących potrzeb rozwojowych gminy	Konkurencyjna gospodarka Modernizacja przestrzeni wsi i miast	Sprawne zarządzanie
Wsparcie budownictwa mieszkaniowego poprzez wyznaczenie i wyposażenie w infrastrukturę terenów rozwoju zabudowy mieszkaniowej oraz realizacja mieszkań socjalnych	Modernizacja przestrzeni wsi i miast Nowoczesne społeczeństwo	Sprawne zarządzanie
Kierunek 6 – Przestrzeń dla gospodarki		
Kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych	Konkurencyjna gospodarka	Gospodarka i miejsca pracy
Wspieranie rozwoju instytucji otoczenia biznesu	Konkurencyjna gospodarka	Gospodarka i miejsca pracy
Instytucjonalne wsparcie przedsiębiorców na terenie gminy	Konkurencyjna gospodarka	Gospodarka i miejsca pracy
Wsparcie rozwoju rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego	Konkurencyjna gospodarka	Gospodarka i miejsca pracy Nowoczesny sektor rolno-spożywczy
Rozwój zagospodarowania służącego realizacji funkcji turystycznej na bazie Kalwarii Pakoskiej	Konkurencyjna gospodarka Nowoczesne społeczeństwo	Gospodarka i miejsca pracy Tożsamość i dziedzictwo
Rozwój zagospodarowania drogi wodnej Noteci	Konkurencyjna gospodarka	Gospodarka i miejsca pracy
Promocja gospodarcza gminy	Konkurencyjna gospodarka	Gospodarka i miejsca pracy

Ponadto zwraca się uwagę, że zastosowana w Strategii rozwoju gminy metodologia, polegająca na formułowaniu kierunków działań oraz na imiennym wskazaniu przedsięwzięć w ramach poszczególnych działań (przedsięwzięć realizujących bardziej ogólne działania) nawiązuje bezpośrednio do Strategii rozwoju województwa, gdzie w ramach celów strategicznych wyróżniono kierunki działań oraz imiennie nazwano dotychczas zidentyfikowane przedsięwzięcia.

MONITORING REALIZACJI USTALEŃ STRATEGII

Rola i założenia monitoringu

Obligatoryjny monitoring stanu gminy dotyczy tylko studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (wynika z ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, która w art. 32 stwierdza iż „W celu oceny aktualności studium i planów miejscowych wójt, burmistrz albo prezydent miasta dokonuje analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy, ocenia postępy w opracowywaniu planów miejscowych i opracowuje wieloletnie programy ich sporządzania w nawiązaniu do ustaleń studium, z uwzględnieniem decyzji zamieszczonych w rejestrach, o których mowa w art. 57 ust. 1-3 i art. 67, oraz wniosków w sprawie sporządzenia lub zmiany planu miejscowego”). Powyższa ustawa precyzuje

także, że ocena taka powinna się odbywać co najmniej raz w czasie kadencji rady gminy).

Częstotliwość i charakter (zakres) tego typu monitoringu są zdecydowanie niewystarczające, stąd tak duża rola inicjatyw podejmowanych przez samorządy w tym zakresie. System monitoringu stanu gminy służy jej lepszemu zarządzaniu. Bieżący dostęp do najbardziej aktualnych danych dotyczących stanu rozwoju oraz charakteru (kierunków, tendencji, natężenia i dynamiki) zachodzących procesów społeczno-gospodarczych, jak również ocena pozycji gminy na tle innych jednostek, pozwalają na podejmowanie działań zapewniających realizację interesów gminy w najlepszy z możliwych w danej sytuacji i przy określonych możliwościach, sposób.

Monitorowanie zachodzących zmian jest jednym z podstawowych instrumentów kreowania rozwoju danego obszaru. Znajomość aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej (także sytuacji na tle innych jednostek) pozwala na szybsze i trafniejsze podejmowanie decyzji. W przypadku planowania strategicznego, monitoring ma na celu:

- ocenę stopnia realizacji zakładanych celów rozwoju,
- ocenę stopnia i jakości realizacji zadań własnych,
- ocenę stanu zagospodarowania przestrzennego i jego zmian,
- szybką identyfikację pojawiających się konfliktów lub barier rozwoju oraz przeciwdziałanie im,
- ocenę charakteru zmian uwarunkowań, w których funkcjonuje dana jednostka (zmiana uwarunkowań zewnętrznych bardzo często przewartościowuje mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia rozwoju),
- ocenę potrzeby aktualizacji Strategii (związaną z pojawieniem się zbyt wielu, lub zbyt złożonych nowych uwarunkowań rozwoju).

Doceniając rolę monitoringu w nowoczesnym zarządzaniu gminą, sugeruje się powołanie w strukturach Urzędu Miejskiego wyspecjalizowanej komórki zajmującej się tym zagadnieniem lub nawiązanie stałej, wieloletniej współpracy z jednostką badawczą realizującą to zagadnienie na potrzeby gminy.

Źródłami danych na potrzeby monitoringu są:

- Urząd Miejski oraz instytucje podległe samorządowi gminy – w zakresie zadań własnych, zmian zagospodarowania, inwestycji realizowanych na terenie gminy,
- Urząd Statystyczny – w zakresie zagadnień społeczno-gospodarczych (zachodzących procesów i struktur mający miejsce w gminie) oraz w zakresie oceny zmian roli i znaczenia gminy na tle powiatu i województwa,
- gestorzy sieci – w zakresie infrastruktury technicznej (zwłaszcza przesyłowej) oraz komunikacyjnej (drogi krajowe, wojewódzkie i powiatowe, linie kolejowe) zlokalizowanej na terenie gminy,
- Wojewódzka Inspekcja Ochrony Środowiska – jako instytucja prowadząca regularne oceny stanu różnych aspektów środowiska na terenie województwa,
- w zakresie analiz zmian uwarunkowań zewnętrznych – wynikających np. ze zmian stanu zagospodarowania i poziomu rozwoju powiatu i województwa, postuluje się utworzenie w strukturach Urzędu Miejskiego stosownej komórki organizacyjnej lub nawiązanie trwałej współpracy z instytucją zewnętrzną zapewniającą obiektywną obsługę w tym zakresie.

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż samorząd gminny odpowiada tylko za niewielką część zadań niezbędnych dla powodzenia rozwoju gminy. W przypadku niektórych innych przedsięwzięć działania samorządu mogą mieć charakter katalizatorów - samorząd nie może bezpośrednio realizować zadań, ale może tworzyć sprzyjające warunki dla różnego rodzaju przedsięwzięć. Niektóre uwarunkowania są jednak całkowicie niezależne od działań samorządu.

Oceniając możliwości monitorowania zmian stanu gminy, należy zwrócić uwagę, iż:

- część zadań zapisanych w Strategii wiąże się z jednorazowym wykonaniem inwestycji - monitoring tego typu przedsięwzięć jest najłatwiejszy, gdyż miarą sukcesu jest tu ich zrealizowanie;
- część działań, które są zapisane w Strategii jako ważne dla rozwoju, nie ma charakteru mierzalnego - nie można liczbowo lub wskaźnikowo określić, czy zadanie zostało wykonane;

- w zakresie niektórych rodzajów działań, miarą sukcesu jest poprawa pozycji gminy w danej dziedzinie na tle innych gmin. W ten sposób należy oceniać ogólny poziom rozwoju społeczno-gospodarczego - sytuacją dowodzącą, iż rozwój danego obszaru jest porównywalny z innymi co do tempa i charakteru, jest niepogarszanie własnej pozycji na tle średnich i na tle innych obszarów, a miarą sukcesu jest ich poprawa;
- wiele zadań ma charakter ciągły - dotyczą one np. zadań własnych w zakresie infrastruktury społecznej i technicznej. W zakresie infrastruktury technicznej pierwszy etap wiąże się z rozbudową sieci i urządzeń do czasu osiągnięcia zakładanego stanu (ten etap jest mierzalny i porównywalny z innymi obszarami), ale kolejny etap to utrzymywanie bieżącej sprawności i odpowiednich standardów funkcjonowania (na tym etapie nie ma możliwości porównań z innymi obszarami, a jedynie istnieje możliwość określenia, na ile sprawna jest gminna infrastruktura);
- wiele zadań nie ma charakteru inwestycyjnego, a jedynie wiążą się z poprawą - usprawnieniem istniejącego stanu.

Monitoring powinien być przeprowadzany poprzez coroczne (jednorazowe w ciągu roku) sporządzenie raportu przedstawiającego zestawienie danych i informacji o aktualnym stanie gminy, stanie realizacji zamierzanych celów rozwoju, stanie zagospodarowania przestrzennego oraz zmianach, które zaszły w tych aspektach w okresie od poprzedniego raportu. Sugeruje się, by wykonywać tego typu opracowanie w drugim kwartale każdego roku, gdyż wówczas dostępne są już dane i informacje za rok ubiegły (dane dotyczące zadań własnych) lub z poprzedzającego go roku (dane publikowane przez Urząd Statystyczny).

Prowadząc monitoring, należy być świadomym, że w zakresie wielu aspektów rozwoju nie istnieją proste miary statystyczne pozwalające na ocenę tempa zachodzących zmian. W zakresie niektórych dziedzin nie jest możliwe określenie optymalnego stanu rozwoju – tym samym nie można określić stopnia zrealizowania tego celu (zaawansowania realizacji). W przypadku części zagadnień ocena jest utrudniona ze względu na sposób zbierania lub publikowania danych przez służby do tego powołane (np. inspekcję ochrony środowiska, urząd statystyczny). W niektórych aspektach charakter zmian można ocenić dopiero w okresie kilku-kilkunastu lat (np. związek poziomu edukacji z sytuacją na rynku pracy).

Wskaźniki realizacji celów rozwoju gminy

Stan realizacji ustaleń Strategii będzie monitorowany na trzech płaszczyznach:

- ogólnej - obejmującej generalne wskaźniki stanu realizacji celów rozwoju gminy
- szczegółowej - obejmującej szczegółowe wskaźniki stanu realizacji celów rozwoju gminy
- szczegółowej - obejmującej ocenę stanu przedsięwzięć zidentyfikowanych w procesie tworzenia Strategii i zawartych w ustaleniach Strategii oraz wszelkich innych przedsięwzięć podjętych podczas realizacji ustaleń Strategii (zidentyfikowanych już po przyjęciu Strategii jako instrumenty realizacji jej ustaleń).

Generalne wskaźniki stanu realizacji celów rozwoju gminy

Ustala się następujące generalne wskaźniki celów rozwoju gminy (w danych GUS):

- stopa bezrobocia (%)
- liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej
- liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą
- saldo migracji międzygminnych (osoby)

Szczegółowe wskaźniki stanu realizacji celów rozwoju gminy

Ustala się następujące szczegółowe wskaźniki celów rozwoju gminy: wg danych GUS:

- liczba mieszkańców

- liczba bezrobotnych
- liczba bezrobotnych kobiet
- liczba długotrwale bezrobotnych
- liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych
- liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w ostatnim (ubiegłym) roku
- odsetek utwardzonych dróg gminnych
- odsetek mieszkańców miasta obsługiwanych za pomocą wodociągu zbiorczego
- odsetek mieszkańców obszarów wiejskich obsługiwanych za pomocą wodociągu zbiorczego
- odsetek mieszkańców miasta obsługiwanych za pomocą sieci kanalizacyjnej
- odsetek mieszkańców obszarów wiejskich obsługiwanych za pomocą sieci kanalizacyjnej

wg analiz własnych Urzędu Miejskiego:

- wyniki osiągnięte przez uczniów szkół podstawowych i gimnazjum w egzaminach określonych ustawowo
- długość dróg gminnych wymagających remontów
- odsetek dróg gminnych wymagających remontów
- długość dróg rowerowych na terenie gminy
- długość dróg rowerowych zrealizowanych na terenie gminy w ostatnim (ubiegłym) roku
- liczba świetlic wiejskich
- liczba stałych uczestników zajęć prowadzonych przez świetlice wiejskie
- liczba/powierzchnia/długość (w zależności od specyfiki) zrealizowanych w ostatnim (ubiegłym) roku obiektów/infrastruktury służących celom sportu i rekreacji
- liczba organizacji sektora pozarządowego, z którymi nawiązano współpracę w zakresie stymulowania rozwoju społecznego
- liczba miejsc w przedszkolach i innych placówkach opieki przedszkolnej na terenie gminy
- liczba miejsc w żłobkach i innych placówkach opieki żłobkowej na terenie gminy
- liczba bezpośrednich połączeń w transporcie publicznym z Pakości do Bydgoszczy (suma tam i z powrotem)
- odsetek mieszkańców zamieszkujących miejscowości, z których w dni robocze są co najmniej 3 połączenia autobusowe (przewoźników publicznych lub prywatnych) do Inowrocławia (liczone „tam”)
- liczba pasażerskich połączeń kolejowych na stacji w Pakości (suma w ciągu doby w dniu roboczym)
- powierzchnia terenów przeznaczanych w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego na cele P, U, P/U, U/P
- liczba obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
- liczba osób zwiedzających obiekty Kalwarii Pakoskiej (uwzględnić ruch mierzalny lub szacunki ruchu niemierzalnego)

Stan realizacji przedsięwzięć zidentyfikowanych w procesie tworzenia Strategii

Następujące przedsięwzięcia zawarte w ustaleniach Strategii należy oceniać wg następujących kryteriów: realizacja przedsięwzięcia nie została rozpoczęta, przedsięwzięcie znajduje się w fazie realizacji (określić etap realizacji), przedsięwzięcie zostało zrealizowane:

Kierunek 1 - Sprawne usługi publiczne
Opracowanie w gminnych placówkach oświatowych programu promocji nauk ścisłych
Realizacja w gminnych placówkach oświatowych programu promocji nauk ścisłych
Opracowanie w gminnych placówkach oświatowych programu intensywnej nauki języków obcych
Realizacja w gminnych placówkach oświatowych programu intensywnej nauki języków obcych
Opracowanie w gminnych placówkach oświatowych programu rozwoju aktywności sportowej
Realizacja w gminnych placówkach oświatowych programu rozwoju aktywności sportowej
Kompleksowa modernizacja i rozbudowa szkoły podstawowej w Pakości

Kompleksowa modernizacja i rozbudowa szkoły podstawowej w Kościelcu
Kompleksowa modernizacja i rozbudowa gimnazjum w Pakości
Budowa drugiego przedszkola w Pakości
Utworzenie placówki opieki żłobkowej na terenie gminy
Opracowanie programu tworzenia sieci lokalnych placówek rozwoju społecznego na terenie gminy na bazie przekształceń istniejących instytucji kultury oraz tworzenia nowych jednostek
Realizacja programu tworzenia sieci lokalnych placówek rozwoju społecznego na terenie gminy na bazie przekształceń istniejących instytucji kultury oraz tworzenia nowych jednostek
Opracowanie programu dostosowania sfery usług publicznych do prognozowanego wzrostu liczebności ludności starszej
Realizacja programu dostosowania sfery usług publicznych do prognozowanego wzrostu liczebności ludności starszej
Utworzenie przez gminę funduszu stypendialnego, którego celem będzie dofinansowanie specjalistycznych studiów dla kadr świadczących opiekę dla ludności starszej w zamian za zobowiązanie do podjęcia w przyszłości pracy na terenie gminy
Zapewnienie bazy lokalowej dla „gminnego centrum pomocy społecznej” integrującego działalność wszystkich placówek prowadzonych przez Ośrodek Pomocy Społecznej
Budowa centrum rehabilitacji, w tym infrastruktury sportowej z basenem
Uruchomienie usługi bezpośredniego informowania mieszkańców za pomocą „gminnego biuletynu” wysyłanego do indywidualnych-imiennych skrzynek poczty elektronicznej
Budowa windy dla niepełnosprawnych w budynku Urzędu Miejskiego
Opracowanie i realizacja programów typu „e-administracja” („e-urząd”) (należy monitorować liczbę usług e-urząd)
Kierunek 2 – Wzrost aktywności społecznej
Opracowanie programu atrakcyjnej oferty lokalnej kultury dla mieszkańców całej gminy
Realizacja programu atrakcyjnej oferty lokalnej kultury dla mieszkańców całej gminy
Opracowanie programu przygotowania mieszkańców do korzystania z technologii informatycznych
Realizacja programu przygotowania mieszkańców do korzystania z technologii informatycznych
Nawiązanie współpracy z uczelnią wyższą w celu realizacji na terenie gminy idei ekonomii społecznej
Zadaszenie trybun stadionu „KS Notecianka”
Opracowanie koncepcji utworzenia muzeum regionalnego w Pakości
Podjęcie prac na rzecz utworzenia muzeum regionalnego w Pakości
Kierunek 3 – Rozwój infrastruktury technicznej
Budowa instalacji do przetwarzania odpadów na składowisku w Giebni
Kierunek 4 – Poprawa dostępności komunikacyjnej
Opracowanie koncepcji rozwoju na terenie gminy sieci dróg rowerowych o znaczeniu transportowym i rekreacyjnym
Realizacja koncepcji rozwoju na terenie gminy sieci dróg rowerowych o znaczeniu transportowym i rekreacyjnym
Nawiązanie współpracy z gminami Barcin, Janikowo, Inowrocław, Kruszwica i Strzelno w celu realizacji sieci dróg rowerowych dla celów rekreacyjnych i turystycznych, w tym dla wyeksponowania walorów kulturowych tych gmin
Realizacja obwodnicy Pakości w przebiegu drogi wojewódzkiej nr 251
Realizacja obwodnicy Pakości w przebiegu drogi wojewódzkiej nr 255
Przywrócenie ruchu pasażerskiego na linii kolejowej Inowrocław – Żnin
Ustanowienie bezpośrednich połączeń autobusowych Pakości z Bydgoszczą umożliwiających dojazdy do pracy i szkół.
Ustanowienie bezpośrednich połączeń autobusowych Pakości z Toruniem, umożliwiających dojazdy do pracy i szkół.
Opracowanie koncepcji oświetlenia newralgicznych dla bezpieczeństwa ruchu odcinków dróg na terenie gminy
Realizacja koncepcji oświetlenia newralgicznych dla bezpieczeństwa ruchu odcinków dróg na terenie gminy
Kierunek 5 – Przestrzeń dla mieszkańców

Opracowanie programu zaspokojenia potrzeb mieszkańców w zakresie infrastruktury sportowej i rekreacyjnej (szczegółowa inwentaryzacja bazy i programowanie dalszego jej rozwoju)
Realizacja programu zaspokojenia potrzeb mieszkańców w zakresie infrastruktury sportowej i rekreacyjnej (szczegółowa inwentaryzacja bazy i programowanie dalszego jej rozwoju)
Budowa hali widowiskowo-sportowej w Pakości
Uporządkowanie i zagospodarowania terenów nadnoteckich w mieście, w tym budowa bulwarów spacerowych nad Notecią
Rewitalizacja parku w Kościelcu
Kierunek 6 – Przestrzeń dla gospodarki
Stworzenie systemu zachęt podatkowych dla podejmowania działalności gospodarczej na terenie gminy
Utworzenie Centrum Obsługi Inwestorów
Opracowanie koncepcji programu turystycznego mającego na celu wydłużenie pobytu turystów w Pakości
Nawiązanie współpracy z uczelnią wyższą dla przeprowadzenia badań tzw. tuneli kalwaryjskich w celu dokonania ich rozpoznania i docelowego udostępnienia dla turystów
Opracowanie koncepcji promocji Kalwarii Pakoskiej z wykorzystaniem obiektów kultu religijnego w całym kraju
Realizacja koncepcji promocji Kalwarii Pakoskiej z wykorzystaniem obiektów kultu religijnego w całym kraju
Budowa mariny na Noteci w Pakości
Budowa przystani na Jeziorze Pakoskim

Ponadto wskazuje się na zasadność prowadzenia monitoringu stanu rozwoju gminy - który powinien opierać się na danych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny i obejmować ogół struktur i procesów mających miejsce na terenie gminy. Ten rodzaj monitoringu powinien uwzględniać:

- dane bezwzględne
- dynamikę zmian
- stan gminy na tle wartości przeciętnych
- pozycję gminy na tle innych jednostek.

PODSUMOWANIE PRAC NAD STRATEGIĄ

Prace nad Strategią prowadzono w 2013 roku, od lutego do grudnia. Harmonogram prac obejmował w pierwszym etapie rozpoznanie i ocenę uwarunkowań, natomiast w drugim - określenie założeń rozwoju gminy, czyli wizji rozwoju wraz ze szczegółowym wskazaniem kierunków działań i konkretnych przedsięwzięć, a także określeniem założeń realizacji ustaleń Strategii. Do opracowania niniejszego dokumentu przyjęto metodę ekspercką prac, tj. wykorzystano wiedzę i doświadczenie zewnętrznego eksperta.

Podstawę do oceny uwarunkowań rozwoju i potencjału gminy, stanowiły przede wszystkim:

- dane statystyczne pochodzące z publikacji Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy oraz Głównego Urzędu Statystycznego, w tym zwłaszcza z zasoby Banku Danych Lokalnych,
- dane i informacje pochodzące z Urzędu Miejskiego i służb podległych administracji samorządowej – informacje te zostały zebrane poprzez zapytania ankietowe dotyczące wybranych aspektów ich działalności,
- pracowania dotyczące rozwoju regionalnego województwa kujawsko-pomorskiego,
- publikacje Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Bydgoszczy,
- serwisy internetowe urzędów i instytucji działających na terenie gminy i powiatu.

Zasadnicze znaczenie przy konstrukcji celów rozwoju gminy miały badania ankietowe wykonane wśród mieszkańców w marcu 2013 roku. Wyniki badań zostały opracowane w formie szczegółowego raportu. Były one także przedstawiane na spotkaniach konsultacyjnych i zostały uwzględnione w konstrukcji założeń rozwoju gminy.

W ramach prac nad Strategią wykonano w szczególności:

- analizę pozycji miasta i gminy na tle otoczenia zewnętrznego z identyfikacją specyficznych cech, silnych i słabych stron,
- analizę uwarunkowań zewnętrznych rozwoju gminy,
- analizę uwarunkowań wewnętrznych rozwoju gminy,
- szczegółową analizę inwestycji komunalnych dokonanych w gminie w latach 2005-2013,
- sprecyzowano wizję rozwoju gminy wraz z celami, kierunkami, szczegółowo określonymi przedsięwzięciami,
- sprecyzowano szczegółowe założenia realizacji ustaleń Strategii,
- opracowano raport z badań ankietowych wśród mieszkańców.

Podkreślić należy, iż Urząd Miejski w Pakości udzielił bardzo obszernych informacji na potrzeby niniejszego opracowania. Niektóre rozdziały części diagnostycznej zostały opracowane wyłącznie w oparciu o przekazane materiały, zwłaszcza te dotyczące zadań należących do kompetencji gminy. Z kolei w części dotyczącej kierunków rozwoju, dokonano z Urzędem Miejskim szczegółowych konsultacji w zakresie planów rozwojowych.

Ważnym zagadnieniem było zaangażowanie w proces formułowania i konsultacji założeń rozwoju jak największej liczby mieszkańców i środowisk działających w gminie, czyli tzw. uspołecznienie. Uspołecznienie prac nad Strategią gminy Pakość miało miejsce poprzez:

- badanie ankietowe bezpośrednie – badania przeprowadzono wiosną 2013 roku za pośrednictwem szkół, rozdysponowując wśród uczniów wybranych klas formularz ankiety skierowanej do rodziców, oraz uzupełniając za pośrednictwem ankieterów w terenie. Łącznie do mieszkańców gminy trafiło ponad 300 kwestionariuszy ankiety. W efekcie uzyskano 231 wypełnionych ankiet, które były podstawą dla sporządzenia raportu. Należy zauważyć, że w gminie o tak dużej liczbie ludności nie ma technicznych możliwości przeprowadzenia pełnego

badania, które objęłyby 20-30% mieszkańców, z uwzględnieniem przekrojów wiekowych, wykształcenia, struktury zawodowej. Uzyskane ankiety uznano jednak za materiał wystarczający dla analiz, bowiem nawet niewielka liczba ankiet wystarcza do zdiagnozowania problemu jeżeli większość respondentów zwraca na ten sam problem uwagę. Przyjęto założenie, że jest to badanie sondażowe, które można w przyszłości powtórzyć lub poszerzyć w wybranych aspektach. Warto zauważyć, że w wypełnianiu tego typu ankiet zwyczajowo uczestniczą całe rodziny, stąd odpowiedzi można traktować jako opinie nie tylko pojedynczych mieszkańców, ale najczęściej całych rodzin. Należy szacować, że w wypełnianiu ankiet mogło uczestniczyć ok. 7-10% rodzin w gminie.

1. Miejscowość zamieszkania Jankowo.....

2. Jakie jest główne źródło utrzymania Pani / Pana Rodziny? (proszę o zaznaczenie 1 lub 2 odpowiedzi)

☐ praca we własnym gospodarstwie rolnym	☐ praca we własnej firmie
☒ praca poza rolnictwem w miejscowości na terenie gminy	☐ zasiłki i świadczenia socjalne
☐ praca poza rolnictwem poza terenem gminy (gdzie – w jakiej gminie?	☐ emerytura lub renta
☐ dochody małżonka osiągnane z pracy zagranicą	☐ inne (jakie?) .....

3. Czy Pani(a) zdaniem w naszej gminie żyje się obecnie lepiej czy gorzej, niż w poprzednich latach?

lepiej   gorzej   tak samo   nie mam zdania

4. Czy sytuacja materialna Pani(a) Rodziny jest obecnie lepsza czy gorsza, niż w poprzednich latach?

lepsza   gorsza   taka sama   nie mam zdania

5. Czy Pani(a) zdaniem w naszej gminie żyje się obecnie lepiej czy gorzej, niż w sąsiednich gminach?

lepiej   gorzej   tak samo   nie mam zdania

6. Proszę o ocenę jakości funkcjonowania i stanu niżej wymienionych usług, instytucji i infrastruktury na terenie naszej gminy (według skali: 1 – bardzo źle, 2 – źle, 3 – średnio, 4 – dobrze, 5 – bardzo dobrze, N – nie mam zdania)

4... jakość kształcenia w szkołach podstawowych	2... oferta instytucji kultury
3... jakość kształcenia w gimnazjum	2... praca Policji i poczucie bezpieczeństwa
4... dostępność do szkół podstawowych i gimnazjum	3... funkcjonowanie Urzędu Miejskiego
2... dostępność do przedszkola	2... możliwość spędzania wolnego czasu - dorośli
3... jakość opieki zdrowotnej	2... możliwość spędzania wolnego czasu - młodzież
3... dostępność do opieki zdrowotnej	1... stan głównych dróg
3... dostępność do instytucji kulturalnych	1... stan dróg lokalnych

7. Czy gdyby Pani / Pan miał(a) możliwość zmiany miejsca zamieszkania, to:

chciał(a)bym pozostać w mojej miejscowości

chciał(a)bym się przenieść do innej miejscowości w naszej gminie

chciał(a)bym się przenieść do innej miejscowości poza gminą, w tym:

do Bydgoszczy   do Inowrocławia   do Poznania   gdzie indziej (.....)

chciał(a)bym się przenieść do innego kraju

8. Czy ktoś z Pani(a) Rodziny przebywa obecnie za granicą?

NIE   TAK – uczy się (w jakim kraju .....

Ryc. Fragment kwestionariusza ankiety wykorzystanego przy pracach nad Strategią

- badanie za pomocą ankiety elektronicznej - badania przeprowadzono w okresie marzec-kwiecień udostępniając na stronie Urzędu Miejskiego wszystkim mieszkańcom kwestionariusz ankiety.
- zapoznanie z diagnozą stanu gminy – spotkanie informacyjne odbyło się 16.09.2013r. w Ośrodku Kultury i Turystyki.

- informowanie mieszkańców o przebiegu prac nad strategią - na bieżąco informowano mieszkańców z postępów prac za pomocą strony internetowej oraz Wiadomości Pakoskich.
- konsultacje społeczne założeń rozwoju gminy - w okresie od października do listopada 2013 roku odbył się cykl 13 spotkań z mieszkańcami gminy poświęcony założeniom strategii oraz dyskusji na temat kierunków rozwoju i potrzeb. W spotkaniach uczestniczyły 224 osoby. W odniesieniu do potrzeb swoich miejscowości najczęściej poruszonymi zagadnieniami i zgłaszanymi problemami były: komunikacja i stan dróg, problem mieszkań socjalnych i mieszkań dla młodych mieszkańców gminy, dostęp do opieki zdrowotnej, rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, gazowej i Internetu na terenach wiejskich, rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej.

Tab. Harmonogram przeprowadzonych spotkań konsultacyjnych w ramach prac nad Strategią

L.p.	Miejsce spotkania	Data	Godz.	Uczestnicy
1	Ośrodek Kultury i Turystyki	29.10.2013r.	13.00	przedsiębiorcy, osoby funkcyjne, szefowie organizacji działających w gminie
2	Świetlica w Ludwińcu	30.10.2013r.	13.00	mieszkańcy Ludwińca, Jankowa
3	Ośrodek Kultury i Turystyki	04.11.2013r.	15.00	sluchacze Uniwersytetu Trzeciego Wieku
4	Gimnazjum	05.11.2013r.	14.00	młodzież gimnazjalna
5	Centrum Informacji Turystycznej	05.11.2013r.	15.00	Fundacja „Kalwaria Pakoska”
6	Szkoła Podstawowa w Kościelcu	07.11.2013r.	16.00	mieszkańcy Kościelca, Dziarnowa, Gorzan, Węgierc, Giebni
7	Świetlica w Rycerzewku	08.11.2013r.	17.00	mieszkańcy Rycerzewa, Rycerzewka
8	Centrum Informacji Turystycznej	12.11.2013r.	17.00	mieszkańcy Ludkowa, Mielna, Wojdała
9	Świetlica w Radłowie	13.11.2013r.	13.00	mieszkańcy Radłowa
10	Klub „Jubilat”	13.11.2013r.	17.00	mieszkańcy osiedla KSM i ulic przyległych
11	Świetlica w Rybitwach	14.11.2013r.	13.00	mieszkańcy Rybitw, Łącka
12	Ośrodek Kultury i Turystyki	14.11.2013r.	17.00	mieszkańcy miasta
13	Świetlica w Wielowisi	18.11.2013r.	17.00	mieszkańcy Wielowisi, członkowie Stowarzyszenia Rozwoju Sołectwa

- składanie propozycji działań do Strategii drogą elektroniczną - możliwość taka istniała w trakcie trwania prac projektowych oraz w następstwie spotkań konsultacyjnych. Z możliwości elektronicznej skorzystało ok. 20 osób, które łącznie zgłosiły ok. 40 postulatów. Znaczna ich część została uznana za spełniająca kryteria planowania strategicznego i znalazła swój wyraz w dokumencie strategii.

- przekazanie projektu Strategii do konsultacji radnym, sołtysom, osobom funkcyjnym - dokument w wersji papierowej trafił do wszystkich wymienionych osób, z wnioskiem o zgłaszanie swoich uwag, zastrzeżeń oraz propozycji.
- publikację projektu strategii do konsultacji na stronie internetowej gminy – projekt zamieszczony został na stronie internetowej gminy w okresie od 14 stycznia do 20 marca 2014 roku, z równoczesną możliwością przesyłania opinii na temat projektu Strategii.

Zgodnie z art. 47 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z dnia 7 listopada 2008 r.) Burmistrz Pakości wystąpił, pismem z dnia 29 października 2013r., o uzgodnienie odstąpienia od wymogu przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla opracowania pt. „Strategia rozwoju gminy Pakość”. Wniosek motywowany był faktem, iż strategia jest opracowaniem o zbyt ogólnym charakterze, by w sposób bezpośredni mogła stanowić ramy późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a ze względu na charakter ustaleń typowych dla Strategii wykluczyć należy także, by realizacja któregokolwiek z jej postanowień mogła spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko.

Dopiero na etapie realizacji ustaleń Strategii ma miejsce wybór konkretnych instrumentów realizacji jej założeń i tu następuje ocena różnych wariantów realizacji i wybór optymalnego. Proces ten jest osadzony w ścisłych uwarunkowaniach prawnych z zakresu planowania przestrzennego, a warunkiem realizacji danego przedsięwzięcia jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, który musi zachować zgodność przeznaczenia terenu ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego - obydwie wspomniane rodzaje dokumentów planistycznych mają ustawowo zagwarantowane przeprowadzenie procedury oceny oddziaływania na środowisko). Wniosek Burmistrza Pakości został rozpatrzony pozytywnie i pismem z dnia 18 listopada 2013r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszcy wyraził zgodę na odstąpienie od powyższej procedury.

Strategia Rozwoju Gminy Pakość na lata 2014-2024 nawiązuje pod względem merytorycznym i metodologicznym do Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego „Plan modernizacji 2020+”.